

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2022 г.

София, 2023 г.

класификация на информацията
ниво 0, TLP-WHITE

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ.....	3
ВЪВЕДЕНИЕ	4
ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ.....	5
МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ ПРЕЗ 2022 г.....	9
ДЕЙСТВАЩИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2022 г.	10
ПРЕГЛЕД НА ПО-ВАЖНИТЕ ПРОМЕНИ В НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2022 г.	15
ИЗМЕНЕНИЯ В КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ	15
ПРОМЕНИ В ЗАКОНА ЗА БЮДЖЕТА НА ДОО ЗА 2022 г.	18
ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ	18
ПОСТАНОВЛЕНИЯ НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ С ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА НА ДОО	20
СОЦИАЛНООСИГУРИТЕЛНИ ПРОГРАМИ НА ДОО.....	21
ПЕНСИИ.....	22
КРАТКОСРОЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ОТ ДОО.....	42
ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА	49
ИЗПЛАТЕНИ КОМПЕНСАЦИИ/СРЕДСТВА ЗА ЗАПАЗВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА.....	56
ПРОГРАМА ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ	62
ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ	64
КОНСОЛИДИРАН БЮДЖЕТ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА 2022 г.....	73
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРИХОДНАТА ЧАСТ НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2022 г.	76
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РАЗХОДНАТА ЧАСТ НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2022 г.	90
ДЕФИЦИТ / ИЗЛИШЪК.....	103
БЮДЖЕТ НА ФОНДОВЕТЕ НА ДОО	105
ФОНД „ПЕНСИИ“	105
ФОНД „ПЕНСИИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 69“	109
ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“	111
ФОНД „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ“	113
ФОНД „ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО“	116
ФОНД „БЕЗРАБОТИЦА“	119
БЮДЖЕТ НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ	121
УЧИТЕЛСКИ ПЕНСИОНЕН ФОНД.....	123
ГАРАНТИРАНИ ВЗЕМАНИЯ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ.....	130
ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ	135
ПРИЛОЖЕНИЕ	136

СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ

АЗ	Агенция по заетостта	КСО	Кодекс за социално осигуряване
БВП	Брутен вътрешен продукт	КТ	Кодекс на труда
ВСС	Висш съдебен съвет	ЛН/ЛНЧ	Личен номер/Личен номер на чужденец
ГВРС	Гарантирани вземания на работниците и служителите	МВР	Министерство на вътрешните работи
ДБ	Държавен бюджет	МОТ	Международна организация на труда
ДВ	Държавен вестник	МС	Министерски съвет
ДДС	Данък върху добавената стойност	МТСП	Министерство на труда и социалната политика
ДЗПО	Допълнително задължително пенсионно осигуряване	МФ	Министерство на финансите
ДОО	Държавно обществено осигуряване	НАП	Национална агенция за приходите
ДЦК	Държавни ценни книжа	НЗОК	Национална здравноосигурителна каса
ЕАД	Еднолично акционерно дружество	НЕЛК	Национална експертна лекарска комисия
ЕИБ	Европейска инвестиционна банка	НОИ	Национален осигурителен институт
ЕО	Европейска общност	НПОС	Наредба за пенсиите и осигурителния стаж
ЕООД	Еднолично дружество с ограничена отговорност	НСИ	Национален статистически институт
ЕРМД	Европейски регламенти и международни договори	ООД	Дружество с ограничена отговорност
ЕС	Европейски съюз	ОСВ	Осигурителен стаж и възраст
ЕЦБ	Европейска централна банка	ПЗР	Преходни и заключителни разпоредби
ЗБДОО	Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване	ПМС	Постановление на Министерския съвет
ЗГВРСНР	Закон за гарантирани вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя	ПОБ	Парични обезщетения за безработица
ЗДАНС	Закон за Държавна агенция „Национална сигурност“	РБ	Република България
ЗДАР	Закон за Държавна агенция „Разузнаване“	СБР	Специализирана болница за рехабилитация
ЗДДФЛ	Закон за данъците върху доходите на физическите лица	СВОК на ТПК	Съвет за взаимно осигуряване на кооператорите на трудово-производствените кооперации
ЗДСл	Закон за държавния служител	СОД	Средномесечен осигурителен доход
ЗИД	Закон за изменение и допълнение	COVID-19	Коронавирусна болест (coronavirus disease 2019)
ЗОВСРБ	Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България	ТЕЛК	Териториална експертна лекарска комисия
ЗПГРРЛ	Закон за политическа и гражданска рехабилитация на репресираните лица	УПФ	Универсален пенсионен фонд
ИДР	Индивидуална допълнителна разлика	УчПФ	Учителски пенсионен фонд
ИК	Индивидуален коефициент	ЦБ	Централен бюджет
ИОЗ	Инвалидност поради общо заболяване		
ТЗПБ	Трудова злополука и професионална болест		
ТНР	Трайно намалена работоспособност		
ТП	Териториално поделение		

ВЪВЕДЕНИЕ

Годишното аналитично издание „Държавното обществено осигуряване“ е основната публикация на Националния осигурителен институт (НОИ), която от 1999 г. насам ежегодно проследява развитието и прави обзор на състоянието на държавното обществено осигуряване на базата на статистически и финансови показатели.

Анализът на държавното обществено осигуряване за 2022 г. е разработен в изпълнение на задължението на НОИ, като институция от публичния сектор, на която е поверено управлението на публични средства, надхвърлящи 18 млрд. лв., да предоставя пълна и обективна информация за тяхното управление и разходване.

През 2022 г. страната ни се изправи пред сериозни икономически предизвикателства, висока инфлация и политическа нестабилност. Тези фактори се отразиха негативно върху уязвимите групи в обществото и най-вече на възрастните хора, които разчитат преди всичко на дохода от пенсия. Във връзка с това през годината бяха извършени промени в нормативната уредба, чрез които през бюджета на държавното обществено осигуряване се мобилизира допълнителен ресурс за мерки за подкрепа на доходите на възрастните хора и финансово обезпечаване на осъществените промени в параметрите на пенсионната политика – увеличение на пенсиите от първи юли, преизчисляване на пенсиите за трудова дейност от първи октомври и нарастване на минималните размери на пенсиите и на максималния размер на получаваните една или повече пенсии.

Представената в годишника информация по множество показатели отразява обективно и детайлно изпълнението на държавното обществено осигуряване и може да бъде от полза за органите на законодателната и изпълнителната власт, работодателски и синдикални организации, неправителствени организации с отношение към общественото осигуряване, изследователи от научните среди, анализиращи социалноосигурителната система, преподаватели, изучаващи социалното осигуряване и за всички, които се интересуват от състоянието и перспективите за развитие на социалноосигурителната система.

Годишникът е съставен в две части. В първата е включена информация за основни демографски, макроикономически и социалноосигурителни показатели, оказващи влияние и характеризиращи държавното обществено осигуряване, синтезирано описание на по-важните нормативни промени, извършени през годината, условията за ползване на осигурителни права по осигурени социални рискове и данни за основните показатели, характеризиращи изпълнението на социалноосигурителните програми. Втората част представлява анализ на състоянието и резултатите от изпълнението на бюджета на социалноосигурителните фондове, администрирани от НОИ, в т.ч. на консолидирания бюджет по приходите и разходите на отделните фондове на ДОО и на НОИ, на Учителския пенсионен фонд и на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“.

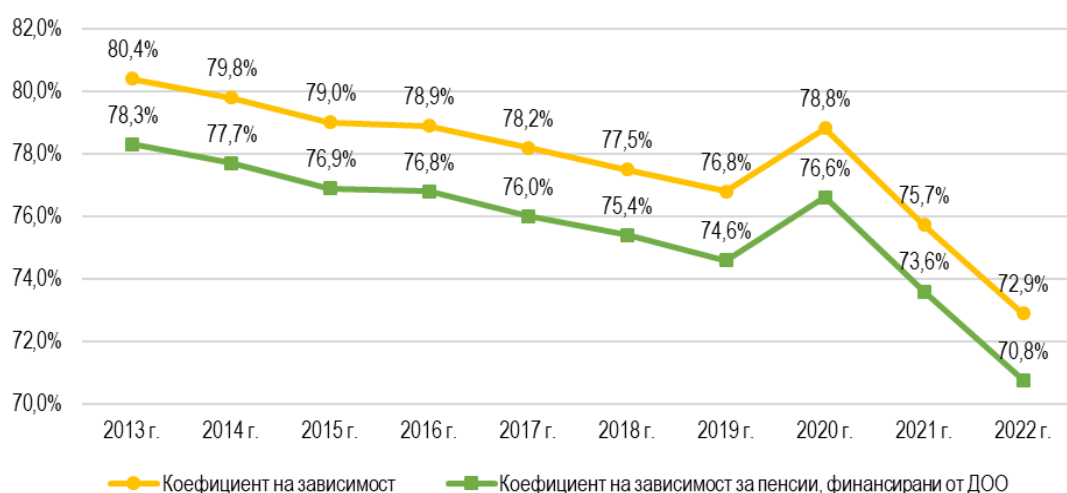
Настоящата публикация е подготвена от отдел „Анализ и управление на риска“ към дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“ със съдействието на всички функционални дирекции в Централно управление на Националния осигурителен институт.

ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

Показателите, които в синтезиран вид дават аналитична информация за държавното обществено осигуряване и позволяват измерване и сравнение, са следните:

◆ *Системният коефициент на зависимост* е съотношението между получаващите пенсии и осигурените лица в държавната пенсионна система.

За 2022 г. коефициентът на зависимост е 72,9% и спрямо предходната година намалява с 2,8 процентни пункта. За пенсиите, финансирани от ДОО, коефициентът на зависимост е 70,8% (при 73,6% за 2021 г.), т.е. на 100 осигурени лица се падат около 71 пенсионери.

Фигура № 1 : Динамика на коефициента на зависимост през периода 2013 – 2022 г.

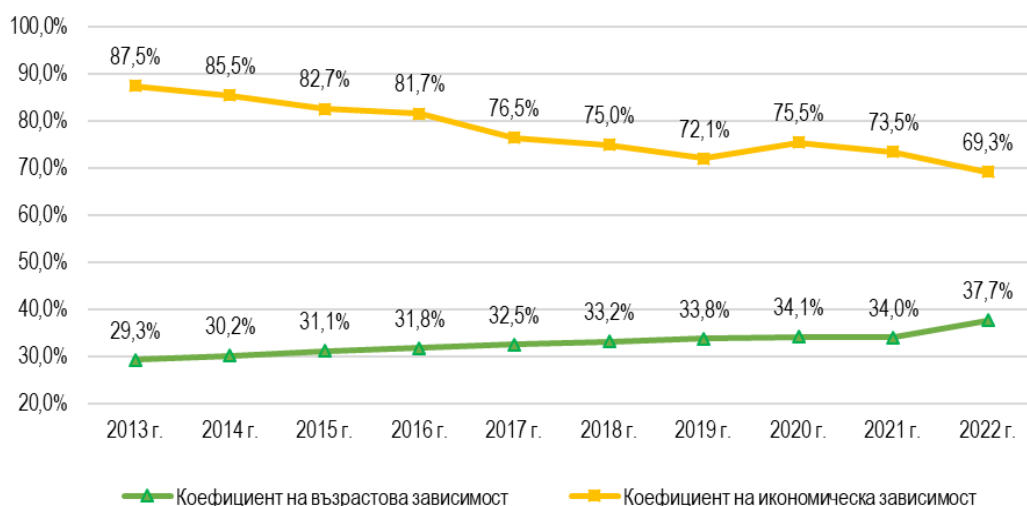
◆ *Коефициентът на възрастова (демографска) зависимост* е процентно съотношение на населението на възраст 65 и повече години към населението на възраст 15-64 години.

За 2022 г. коефициентът на възрастова зависимост е 37,7%. По данни на НСИ нарастването на показателя в последните години (фигура № 2), макар и с бавни темпове, показва, че *възрастовата структура на населението се влошава* и продължава тенденцията на застаряване на българското население.

◆ *Коефициентът на икономическа зависимост* е процентно съотношение на сбора от безработните и пенсионерите към работещите (заетите) лица.

За 2022 г. коефициентът на икономическа зависимост¹ е 69,3%. През последната година показателят намалява с 4,2 процентни пункта спрямо 2021 г. поради намалението на безработните лица (с 33,7 хил.) и на пенсионерите (с 43,9 хил.) от една страна, а от друга от увеличението на заетите в икономиката лица (със 74,0 хил.).

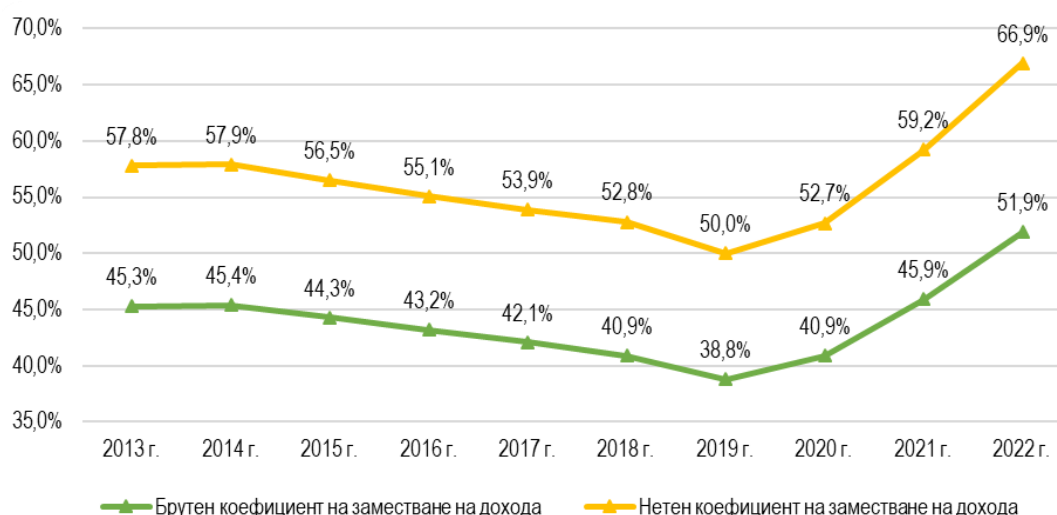
¹ Изчислението на коефициента на икономическа зависимост се базира на данни от НОИ и НСИ.

Фигура № 2 : Динамика на коефициентите на възрастова и икономическа зависимост през периода 2013 – 2022 г.

◆ *Коефициентът на заместване на дохода е съотношението на средната пенсия на пенсионер към средния осигурителен доход.*

За 2022 г. *брутният коефициент на заместване на дохода е 51,9%* (при 45,9% за 2021 г.). *Нетният коефициент на заместване на дохода, изчислен чрез съотношението на средномесечния размер на пенсията на пенсионер и средния нетен осигурителен доход (без задължителните удържки върху заплатите) е 66,9%*. За сравнение, стойността на коефициента през 2021 г. е 59,2%. Допълнителното съпоставяне се прави предвид обстоятелството, че пенсиите са необлагаеми и би следвало да се съотнасят също към нетен трудов доход. Значително по-високите стойности на брутния и нетния коефициент спрямо предходната година се дължат на по-високия ръст на средната пенсия спрямо този на средния осигурителен доход през 2022 г.

Фигура № 3 : Динамика на брутния и нетния коефициент на заместване на дохода през периода 2013 – 2022 г.

◆ Средномесечният брой пенсионери през 2022 г. е 2 036 543 и е намалял с 43 911 лица (с 2,1%) спрямо предходната година.

◆ Средномесечният брой на изплатените пенсии през 2022 г. е 2 049 318 (при 2 094 528 бр. през 2021 г.), като 1 988 238 бр. (при 2 033 318 бр. през 2021 г.) от тях са пенсии, изплащани от ДОО, а останалите се изплащат със средства от държавния бюджет.

◆ Средният брой пенсии, изплащани на един пенсионер, през 2022 г. е 1,006 при 1,007 през 2021 г.

◆ Средната възраст на пенсионерите, получаващи лични пенсии за осигурителен стаж и възраст, е 73,6 години. От тях пенсионерите по чл. 68, 68а, 69а и 69б от КСО са на средна възраст 74,0 години, а по чл. 69 от КСО – 67,0 години.

◆ Средната продължителност на получаване на лична пенсия през 2022 г. е 21,9 години, при 21,4 г. през 2021 г. За личните пенсии за осигурителен стаж и възраст тя е 23,3 години. Работещите при условията на първа категория труд получават пенсия средно 30,9 години, при втора категория – 29,0 години, при трета – 25,9 години. Личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване се получават средно 13,4 години, а тези за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест – 34,8 години.

◆ Средният осигурителен стаж, превърнат към трета категория труд, към 31 декември 2022 г. при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст е 38,7 години, а при новоотпуснатите – 35,7 години. Действителният стаж при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст е 35,3 години, а при новоотпуснатите пенсии от този вид – 33,7 години.

◆ Средна пенсия на пенсионер е разходът за пенсии, изплащани от фондовете на ДОО, разделен на съответния среден брой пенсионери през годината.

Средната пенсия на пенсионер за 2022 г. с включени допълнителни суми и други видове добавки към пенсиите е 674,54 лв. (при 536,71 лв. за 2021 г.). Номиналният ръст на средната пенсия на база предходна година е 25,7 на сто. Реалният размер се е увеличил с 11,2 на сто, при средногодишен хармонизиран индекс на потребителските цени 13,0 на сто за 2022 г.

◆ С гарантиран минимален размер за съответния вид пенсия са 931 782 пенсионери или 45,9% от общия брой пенсионери (2 030 318 бр.) към 31 декември 2022 г. (при 45,3% през 2021 г.).

◆ Пенсия в максимален размер, към 31 декември 2022 г. получават 990 пенсионери (при 26 832 бр. за 2021 г.).

Таблица № 1 : Основни показатели за пенсиите и пенсионерите през периода 2013 – 2022 г.

ПОКАЗАТЕЛИ	ГОДИНА										
	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	
Средномесечен брой пенсионери	2 195 904	2 181 896	2 177 716	2 180 890	2 172 753	2 162 890	2 145 271	2 123 017	2 080 454	2 036 543	
Средномесечен брой на изплатените пенсии - общо, в т.ч.:	2 677 598	2 669 061	2 658 461	2 625 152	2 577 223	2 532 369	2 162 013	2 138 389	2 094 528	2 049 318	
- пенсии за сметка на ДОО	2 160 098	2 144 685	2 140 003	2 140 003	2 129 621	2 117 930	2 099 544	2 076 762	2 033 318	1 988 238	
Среден брой пенсии, изплащани на един пенсионер	1,219	1,223	1,221	1,204	1,186	1,171	1,008	1,007	1,007	1,006	
Брой пенсионери с пенсия в размер, определен на минималния за съответния вид пенсия	461 790	449 398	443 747	446 345	797 678	779 182	752 960	804 628	932 005	931 782	
Брой пенсионери с пенсия в размер, ограничен на максималния	52 483	43 709	36 509	45 514	53 756	65 876	28 209	43 260	26 832	990	
Средна възраст на пенсионерите, получаващи лични пенсии за ОСВ (години)	72,1	72,3	72,4	72,6	72,7	72,9	73,2	73,4	73,5	73,6	
Средна продължителност за получаване на лична пенсия (години)	20,9	21,2	21,5	21,5	21,7	21,7	21,8	21,7	21,4	21,9	
Среден осигурителен стаж, превърнат към III-та кат. труд	37,3	37,5	37,7	37,8	38,0	38,1	38,3	38,5	38,6	38,7	

към 31.12 на съответната година:										
- при личните първи пенсии за ОСВ (години)										
- при новоотпуснатите лични първи пенсии за ОСВ (години)	38,1	37,9	37,5	37,6	36,7	36,2	36,2	36,4	35,9	35,7
Средна пенсия на пенсионер (лева)	293,96	310,00	321,78	332,68	345,46	364,32	383,03	437,17	536,71	674,54

◆ *Разход за пенсии към брутен вътрешен продукт* е общият разход за пенсии, отнесен към brutния вътрешен продукт по текущи цени.

За 2022 г. делът на разхода за пенсии (вкл. допълнителните суми) е *9,5% от БВП*, при 10,3% за 2021 г.

◆ Броят на лицата с изплатено поне едно парично *обезщетение за временна неработоспособност или временно намалена работоспособност поради общо заболяване* за 2022 г. е *1 368 298* (при 1 256 076 за 2021 г.). Броят на болничните листове, по които са изплатени обезщетенията на горепосочените лица, е *2 573 209* (2 346 099 за 2021 г.) за 18 685 569 платени работни дни (18 975 092 дни за 2021 г.) със среднодневен размер на обезщетението от *45,34 лв.* (42,03 лв. за 2021 г.).

◆ Броят на лицата с изплатено поне едно парично *обезщетение за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест* за 2022 г. е *4 482* (4 175 за 2021 г.). Броят на болничните листове е *12 188* (11 260 за 2021 г.) за 186 474 платени работни дни (176 049 дни за 2021 г.) със среднодневен размер на обезщетението от *56,56 лв.* (50,63 лв. за 2021 г.).

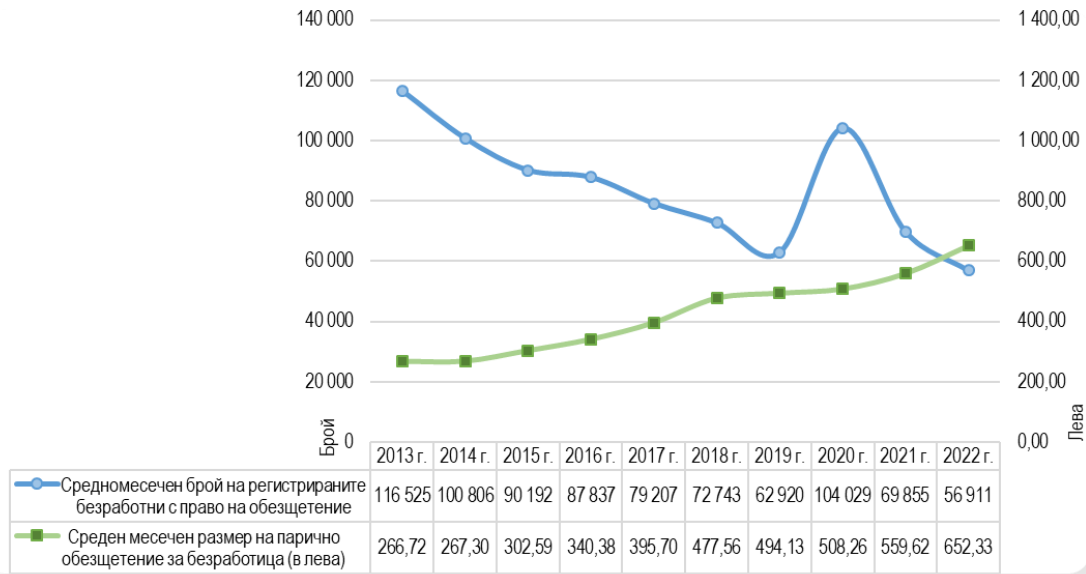
◆ Броят на лицата с изплатено поне едно *парично обезщетение за бременност и раждане* през 2022 г. е *102 190* (103 903 за 2021 г.). За 2022 г. са изплатени парични обезщетения за бременност и раждане за *14 876 281* работни дни (14 967 266 дни за 2021 г.) със среднодневен размер на обезщетението от *36,96 лв.* (34,33 лв. за 2021 г.).

◆ Броят на лицата с изплатено поне едно *парично обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст* за 2022 г. е *85 072* (при 86 083 за 2021 г.). Броят на изплатените работни дни е *9 259 656* (9 519 874 дни за 2021 г.) със среднодневен размер на обезщетението от *31,56 лв.* (20,08 лв. за 2021 г.).

◆ Броят на лицата с изплатено поне едно *парично обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст* по чл. 53в от КСО през 2022 г. е *513 души* (543 за 2021 г.). Броят на изплатените дни е *58 064* със среднодневен размер на обезщетението от *50,92 лв.* (при 69 461 дни със среднодневен размер 47,21 лв. за 2021 г.).

◆ Броят на лицата с изплатено поне едно *парично обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата/осиновителя* по чл. 53ж от КСО през 2022 г. е *1 370 души*. Броят на изплатените дни е *40 947* със среднодневен размер на обезщетението от *33,89 лв.*

◆ Средномесечният брой на *регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение за безработица* по КСО е *56 911* през 2022 г. и е намалял с 18,5% спрямо предходната година. Средният месечен размер на паричното обезщетение за безработица по КСО общо за страната през 2022 г. е *652,33 лв.* и е с 16,6% по-висок спрямо предходната година (*559,62 лв.*).

Фигура № 4 : Динамика на показателите, свързани с паричните обезщетения за безработица през периода 2013 – 2022 г.

◆ *Разход за парични обезщетения и помощи по КСО към брутен вътрешен продукт* е общият разход за парични обезщетения и помощи, изплащани от ДОО, отнесен към brutния вътрешен продукт по текущи цени. За 2022 г. делът на разхода за обезщетения и помощи е 1,3% от БВП, при 1,5% за 2021 г.

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ ПРЕЗ 2022 г.

Развитието на социалноосигурителната система е в тясна връзка и зависимост от протичащите глобални и национални икономически, политически и социални процеси. Прегледът на макроикономическата среда дава възможност за идентифициране на факторите и причините за финансовото състояние на осигурителните фондове. Темповете на икономически растеж, инфлацията, нивото на доходите, измененията в демографската структура на населението и състоянието на пазара на труда, оказват съществено влияние върху системата на социалното осигуряване.

- Брутният вътрешен продукт на България през 2022 г. достига номинален стойностен обем от 165,4 млрд. лв. Получен като сума от тримесечните данни, се увеличава в реално изражение с 3,4% спрямо 2021 г.²
- Годишната инфлация за м. декември 2022 г. спрямо м. декември 2021 г. е 14,3%. Средногодишната инфлация за периода януари – декември 2022 г. е 13,0%³.
- Средната брутна месечна работна заплата за 2022 г. общо за страната е 1 760,67 лв. Номиналното нарастване спрямо 2021 г. е с 13,5%. През 2022 г. средната работна заплата в общественения сектор е 1 817,92 лв. и превишава тази в частния сектор – 1 741,92 лв.⁴

² По предварителни данни на НСИ

³ Посочени са данни за ХИПЦ от НСИ.

⁴ По предварителни данни на НСИ

- Икономически активните лица на възраст 15 – 64 навършени години през 2022 г. са 3 191,2 хил., или 73,6% от населението на същата възраст. В сравнение с 2021 г. коефициентът на икономическа активност (15 – 64 години) се увеличава с 1,6 пр. п.⁵
- Общият брой на заетите лица е 3 150,5 хил., а коефициентът на заетост за населението на възраст 15 и повече навършени години е 54,2%. Заетите лица на възраст 15 – 64 навършени години са 3 053,3 хил. Коефициентът на заетост за населението в същата възрастова група е 70,4%, съответно 73,8% за мъжете и 66,8% за жените.⁴
- Средномесечният брой на регистрираните безработни в дирекциите „Бюро по труда“ през 2022 г. е 147 805 лица, като в сравнение с предходната година се наблюдава намаление (с 18,6%) на безработните лица в страната.⁶
- Средномесечното равнище на безработица за периода януари – декември 2022 г. е 5,2% (при 5,5% за същия период на 2021 г.).⁵
- По данни от текущата демографска статистика, населението на страната в края на 2022 г. е 6 447 710 души, като в сравнение с предходната година намалява с 34 774 души, или с 0,5%⁷. Мъжете са 3 099 503 (48,1%), а жените – 3 348 207 (51,9%), или на 1 000 мъже се падат 1 080 жени.
- През 2022 г. в страната са регистрирани 56 917 родени деца, като 99,4% (56 596) от тях са живородени. В сравнение с предходната година броят на живородените намалява с 2 082 деца, или с 3,5%.
- Коефициентът на обща раждаемост през 2022 г. е 8,8‰, а на общата смъртност – 18,4‰. Спрямо предходната година броят на умрелите намалява с 30 181, или с 20,3%. Нивото на общата смъртност продължава да е високо.
- Коефициентът на естествен прираст на населението общо за страната е минус 9,6‰, като в градовете е минус 7,2‰, а в селата – минус 16,4‰.

ДЕЙСТВАЩИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2022 Г.

Основният нормативен акт, регламентиращ законодателната уредба в областта на социалното осигуряване в Република България и дейността на Националния осигурителен институт, е **Кодексът за социално осигуряване (КСО)**, (ДВ, бр. 110 от 1999 г., в сила от 01.01.2000 г.). Кодексът урежда обществените отношения, свързани с държавното обществено осигуряване при общо заболяване, трудова злополука, професионална болест, майчинство, безработица, старост и смърт, и допълнителното социално осигуряване, което включва:

- 1) допълнителното задължително пенсионно осигуряване при старост и смърт;
- 2) допълнителното доброволно пенсионно осигуряване във фондове за допълнително доброволно пенсионно осигуряване при старост, инвалидност и смърт или във фондове за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми при старост;
- 3) допълнителното доброволно осигуряване за безработица и/или професионална квалификация.

Законът за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2021 г., Законът за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2021 г. и Законът за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2021 г. (обн. ДВ, бр. 8 от 28.01.2022 г., в сила от 01.01.2022 г., изм., бр. 18 от 2022 г., в сила от 04.03.2022 г.) целят да гарантират нормалното и ефективно функциониране на институциите и законосъобразното

⁵ По данни на НСИ

⁶ По данни на Агенция по заетостта

⁷ За всички сравнения с предходната година е използвано ревизирано население към 31.12.2021 г., което е изчислено като към броя на населението от Преброяването към 07.09.2021 г. са добавени данните за естественото и механично движение на населението до 31.12.2021 г.

разходване на средства до приемането на съответните бюджети за 2022 г., въвеждането на защитни механизми по отношение на пенсионерите, както и осигуряване на възможност за удължаване подкрепата за работодателите с оглед запазване на заетостта в условията на пандемия.

По отношение на осигурителното законодателство с разпоредбите на закона се регламентира, че до 31 март 2022 г. се прилагат размерите, определени в чл. 9, чл. 10, т. 2, чл. 11, чл. 12, т. 2, чл. 13 и 14 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2021 г., както и разпоредбите на чл. 15, ал. 1 и 2, § 5 и § 7, ал. 1, ал. 2, т. 2 и ал. 3 от преходните и заключителните разпоредби на същия закон, а именно:

- минимален месечен размер на осигурителния доход по основни икономически дейности и квалификационни групи професии съгласно приложение № 1;
- минимален месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица;
- минимален месечен размер на осигурителния доход за регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители;
- максимален месечен размер на осигурителния доход;
- минимален размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО;
- максимален размер на получаваните една или повече пенсии без добавките към тях;
- дневен минимален размер на обезщетението за безработица и дневен максимален размер на обезщетението за безработица;
- размер на паричното обезщетение за отглеждане на дете до двегодишна възраст по чл. 53 от Кодекса за социално осигуряване;
- размер на еднократната помощ по чл. 13г от Кодекса за социално осигуряване при смърт на осигурено лице;
- размер на осигурителната вноска за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ по групи основни икономически дейности съгласно приложение № 2.
- максимален размер на гарантираните вземания по чл. 22, ал. 2 от Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя;
- не се внасят вноски за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“.

Законът за бюджета на държавното обществено осигуряване (ЗБДОО) е основният финансов план, с който се изпълнява определената за годината осигурителна политика. Структурата на бюджета следва модела на фондвата организация на общественото осигуряване съобразно спецификата на осигурителните рискове, съвкупността на осигурените лица и изискванията на единната бюджетна класификация.

Законът за бюджета на ДОО за 2022 г. (ДВ, бр. 18 от 04.03.2022 г., в сила от 01.01.2022 г., изм., бр. 51 от 2022 г., в сила от 01.07.2022 г., доп., бр. 62 от 2022 г., в сила от 01.08.2022 г.) съдържа консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване, който включва бюджетите на отделните фондове: „Пенсии“, „Пенсии за лицата по чл. 69“, „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, „Трудова злополука и професионална болест“, „Общо заболяване и майчинство“, „Безработица“ и бюджета на Националния осигурителен институт. Със ЗБДОО за 2022 г. са определени нивата на минималните осигурителни доходи по основни икономически дейности и квалификационни групи професии, минималният месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се и за регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители, както и максималният месечен размер на осигурителния доход за всички осигурени лица. Определен е минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО, дневният минимален размер и дневният максимален размер на обезщетението за безработица, размерът на паричното обезщетение за отглеждане на дете

до 2-годишна възраст по чл. 53 от КСО и за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) по чл. 53ж от КСО, и размерът на еднократната помощ при смърт на осигурено лице по чл. 13г от КСО. Със закона се регламентира и размерът на осигурителната вноска за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ по групи основни икономически дейности. Приети са бюджетите на Учителския пенсионен фонд (УчПФ) за 2022 г. и на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ (ГВРС), и е определен максималният размер на гарантираните вземания по чл. 22, ал. 2 от Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя (ЗГВРСНР) за 2022 г.

Кодексът на труда (КТ), (ДВ, бр. 26 от 1986 г.) урежда трудовите отношения между работника или служителя и работодателя, както и осъществяването на коректен социален диалог между работниците, работодателите и държавата. В него са уредени отделните видове трудови договори, тяхното сключване, форма и съдържание, начините за прекратяване на трудовите правоотношения, дисциплинарна и имуществена отговорност, видовете обезщетения и други.

Законът за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя (ДВ, бр. 37 от 2004 г.) урежда условията, при които се поражда правото на работниците и служителите на гарантирани вземания, произтичащи от трудовите правоотношения при несъстоятелност на работодателя, както и редът за отпускането и изплащането им. С него се регламентира създаването, функциите и дейността на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“.

Законът за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система (ДВ, бр. 98 от 2008 г.) регламентира статута и дейността на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система. Фондът има за цел постигане и гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система чрез акумулиране, инвестиране и трансфериране на допълнителни средства към бюджета на държавното обществено осигуряване за фонд „Пенсии“. Средствата на фонда са самостоятелно обособена част от централния бюджет и се управляват и структурират в инвестиционни портфейли по реда на същия закон. Във фонда се съхраняват и преведените средства по чл. 129, ал. 12 от Кодекса за социално осигуряване.

Законът за установяване на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред (ДВ, бр. 26 от 2011 г.) урежда съдебното установяване на трудов и/или осигурителен стаж, придобит след 31 декември 1999 г.; осигурителен стаж по Кодекса за социално осигуряване и стаж за времето, което се признава за трудов стаж и за трудов стаж при пенсиониране, положен до 31.12.1999 г. съгласно действащите дотогава разпоредби. В закона е регламентиран редът за установяване на стажа и възможните писмени доказателства, в зависимост от характера на упражняваната трудова дейност.

Основните **подзаконовни нормативни актове**, които детайлизират правната регламентация, в областта на социалното осигуряване, са следните:

- ✓ Наредба за пенсиите и осигурителния стаж;
- ✓ Наредба за категоризиране на труда при пенсиониране;
- ✓ Наредба за реда за избор на осигуряване, внасяне и разпределяне на задължителните осигурителни вноски, вноските за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ и за обмен на информация;
- ✓ Наредба за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица и българските граждани на работа в чужбина и морските лица;
- ✓ Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски;
- ✓ Наредба за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване;
- ✓ Наредба за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица;

- ✓ Наредба за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки;
- ✓ Наредба за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести;
- ✓ Наредба за реда и начина за информиране на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя;
- ✓ Наредба за медицинската експертиза;
- ✓ Наредба за осигурителните каси;
- ✓ Наредба № Н-13 от 17.12.2019 г. за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица;
- ✓ Наредба за реда за представяне в Националния осигурителен институт на данните от издадените болнични листове и решенията по обжалването им;
- ✓ Наредба за прехвърляне на пенсионни права от и към пенсионните схеми на Европейския съюз, на Европейската централна банка и на Европейската инвестиционна банка;
- ✓ Наредба № 1 от 13.02.2007 г. за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация;
- ✓ Наредба за трудоустрояване;
- ✓ Наредба № 5 от 29.12.2002 г. за съдържанието и реда за изпращане на уведомлението по чл. 62, ал. 5 от КСО;
- ✓ Наредба № 33 от 19.09.2006 г. за индивидуалните заявления за участие във фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване и за възобновяване на осигуряването в универсален пенсионен фонд;
- ✓ Правилник за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи;
- ✓ Инstrukция № 1022-40-2 от 2 март 2022 г. за съдържанието и реда за предоставяне в Националния осигурителен институт на документи за осигурителен стаж, осигурителен доход и категория труд, обн., ДВ, бр. 21 от 15.03.2022 г., в сила от 01.01.2022 г.;
- ✓ Инstrukция № 13/2000 г. за прилагане на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране;
- ✓ Инstrukция № 5 от 30.06.2005 г. за приемане и съхраняване на разплащателни ведомости и трудовоправни документи на прекратени осигурители без правоприменик;
- ✓ Инstrukция № 1 от 3 април 2015 г. за реда и начина за осъществяване на контролно-ревизионна дейност от контролните органи на Националния осигурителен институт.

В групата от документи, които оформят полето на действие на НОИ са и регламентите, действащи в рамките на Европейския съюз. Част от тях имат пряко приложение в сферата на социалното осигуряване в рамките на Съюза, като заедно със синхронизираното национално законодателство на Република България пораждат права и задължения за всички субекти.

Националният осигурителен институт е компетентната българска институция и служба за връзка по прилагане разпоредбите на следните **Европейски регламенти за координация на системите за социална сигурност**:

- ✓ **Регламент (ЕО) № 883/2004** на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. за координация на системите за социална сигурност;

- ✓ **Регламент (ЕО) № 987/2009** на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 г. за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност;
- ✓ **Регламент (ЕС) № 1231/2010** на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. за разширяване обхвата на Регламент (ЕО) № 883/2004 и на Регламент (ЕО) № 987/2009 по отношение на гражданите на трети държави, които все още не са обхванати от тези регламенти единствено на основание тяхното гражданство.

Освен за държавите-членки на Европейския съюз Регламент (ЕО) № 883/2004 и прилагания Регламент (ЕО) № 987/2009 се прилагат и по отношение на страните от Европейското икономическо пространство (Норвегия, Исландия и Лихтенщайн) и Швейцария.

Във връзка с обработването на данни и осигуряване свободно движение на лични данни между държавите членки, институтът прилага и разпоредбите на **Регламент (ЕС) 2016/697** на Европейския парламент и на съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на директива 95/46/ЕО (общ регламент относно защитата на данните).

Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия не е член на Европейския съюз, считано от 01.02.2020 г. Определеният преходен период в Споразумението за оттегляне на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз, през който европейското законодателство продължи да действа на територията на Обединеното кралство, изтече на 31 декември 2020 г. От 1 януари 2021 г. започна временното прилагане на одобреното от Европейския съюз Споразумение за търговия и сътрудничество между ЕС и Европейската общност за атомна енергия, от една страна, и Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия, от друга.

В областта на международните осигурителни отношения, освен посочените регламенти през 2022 г., действат и 14 двустранни международни договора за социално осигуряване и едно споразумение за изплащане на пенсиите, отпуснати в България на лица, живеещи на територията на Република Турция.

Таблица № 2 : Действащи двустранни международни договори в областта на социалното осигуряване, по които Република България е страна (към 31.12.2022 г.)

Държавата, с която Република България е обвързана с международен договор	Дата на подписване	Дата на влизане в сила	Наименование на договора
Квебек	19.09.2019 г.	01.09.2020 г.	Споразумение в сферата на социалната сигурност между Република България и Квебек
Република Азербайджан	06.11.2019 г.	04.05.2020 г.	Спогодба за пенсионно осигуряване между правителството на Република България и правителството на Република Азербайджан
Тунизийска република	01.10.2015 г.	01.05.2017 г.	Спогодба за социална сигурност между Република България и Тунизийската република
Черна гора	01.02.2016 г.	01.10.2016 г.	Спогодба между Република България и Черна гора за социална сигурност
Канада	05.10.2012 г.	01.03.2014 г.	Спогодба за социална сигурност между Република България и Канада
Република Сърбия	19.09.2011 г.	01.02.2013 г.	Спогодба между Република България и Република Сърбия за социална сигурност
Руска федерация	27.02.2009 г.	20.03.2010 г.	Договор между Република България и Руската федерация за социална сигурност
Република Корея	30.10.2008 г.	01.03.2010 г.	Спогодба за социална сигурност между Република България и Република Корея
Молдова	05.12.2008 г.	01.09.2009 г.	Договор между Република България и Молдова за социално осигуряване
Израел	25.03.2008 г.	01.09.2009 г.	Спогодба между Република България и Държавата Израел за социална сигурност

Република Северна Македония	06.02.2003 г.	01.08.2003 г.	<u>Договор между Република България и Република Северна Македония за социално осигуряване</u>
Украйна	04.09.2001 г.	01.04.2003 г.	<u>Договор между Република България и Украйна за социално осигуряване</u>
Федеративна народна република Югославия (към момента се прилага в отношенията ни с Босна и Херцеговина)	18.12.1957 г.	01.09.1958 г.	<u>Конвенция по социалното осигуряване между Народна република България и Федеративна народна република Югославия</u>
Народна република Албания	20.05.1952 г.	01.05.1953 г.	<u>Спогодба по държавното обществено осигуряване между Народна република България и Народна република Албания</u>
Република Турция*	04.11.1998 г.	01.03.1999 г.	<u>Споразумение между Правителството на Република България и Правителството на Република Турция за изплащането на български пенсии в Република Турция</u>

Забележка: *Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Турция е за изплащане на български пенсии в Република Турция. НОИ преценява права и изплаща отпуснати по българското законодателство пенсии на лицата, които са се преселили в Турция след 01.05.1989 г.

ПРЕГЛЕД НА ПО-ВАЖНИТЕ ПРОМЕНИ В НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2022 Г.

ИЗМЕНЕНИЯ В КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

1. Промени в Кодекса за социално осигуряване, извършени със Закона за изменение и допълнение на Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране (ДВ, бр. 16 от 25.02.2022 г.):

- В чл. 354 на КСО, към актовете, съставени от упълномощени длъжностни лица от заместник-председателя на Комисията за финансов надзор, се добави още едно основание и това е за нарушение на разпоредбите на Регламент (ЕС) 2019/2088 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. относно оповестяването на информация във връзка с устойчивостта в сектора на финансовите услуги (ОВ, L 317/1 от 9 декември 2019 г.).

2. Със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. са направени следните промени в Кодекса за социално осигуряване (ДВ, бр. 18 от 04.03.2022 г., в сила от 01.01.2022 г.):

- С промяната в чл. 79, ал. 1 от КСО се прецизира разпоредбата относно начина на изчисляване на индивидуалния коефициент, въз основа на който се определя размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест. При този вид пенсия, при изчисляването на индивидуалния коефициент не се намалява осигурителният доход на лицата, осигурени в универсален пенсионен фонд, тъй като пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест не се изплащат от средствата на фонд „Пенсии“, съответно фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО. Пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест се изплащат от фонд „Трудова злополука и професионална болест“, като размерът на осигурителната вноска за този фонд не се влияе от осигуряването на лицата в УПФ и поради тази причина за тези пенсии не са приложими разпоредбите на чл. 70, ал. 10, 11 и 19 от КСО, свързани с намаляването на осигурителния доход при изчисляването на индивидуалния коефициент на лицата, осигурени в УПФ.

- С изменението на разпоредбата на чл. 90а, ал. 2 от КСО се регламентират нови размери на социалната пенсия за инвалидност, като са диференцирани в три категории, в зависимост от трайно намалената работоспособност/ вид и степен на увреждане на лицата, вместо в две, както беше записано в предходния текст. Разпоредбата влиза в сила от 01.04.2022 г. и новите размери, определени в процент от социалната пенсия за старост, са следните:

- за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане 100 на сто с определена чужда помощ – 160 на сто;

- за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 91 на сто до 100 на сто – 140 на сто;
- за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 на сто до 90 на сто – 130 на сто.

3. Със Закона за покритите облигации са направени изменения и допълнения в Кодекса за социално осигуряване (ДВ, бр. 25 от 29.03.2022 г., в сила от 08.07.2022 г.). Към финансовите инструменти, в които пенсионноосигурителното дружество може да инвестира средствата на фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване и средствата на фонд за допълнително доброволно осигуряване за безработица или за професионална квалификация, се добавиха покритите облигации по чл. 2 от едноименния закон. Уточни се и размера на активите, които могат да бъдат инвестирани в покрити облигации.

4. Със Закона за изменение на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. (ДВ, бр. 51 от 01.07.2022 г., в сила от 01.07.2022 г.) са направени следните промени в Кодекса за социално осигуряване:

- Създаде се § 7ж в ПЗР на КСО, като с ал. 1 се регламентира, че през 2022 г. пенсиите не се осъвременяват по чл. 100 от КСО.
- С останалите текстове на § 7ж от ПЗР на КСО, се урежда преизчисляване на пенсиите от 01.07.2022 г., което зависи от датата на отпускане на пенсията както следва:
 - Размерът на пенсиите, свързани с трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31 декември 2021 г., се увеличава с 10 на сто. Към получения размер се включва сумата от 60 лв., изплащана на основание Постановление № 479 от 30 декември 2021 г. за одобряване на допълнителен трансфер по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2021 г. (т. нар. ковид добавка) и сумата по § 7, ал. 1 от ЗБДОО за 2022 г. (т. нар. индивидуална допълнителна разлика – ИДР), ако има такава (отнася се само за пенсии, отпуснати до 25.12.2022 г.). Сборът от увеличения с 10 на сто размер, „ковид добавката“ и ИДР (ако има такава) е определеният размер на пенсията от 1 юли 2022 г.
 - В размера на пенсиите, свързани с трудова дейност, отпуснати с начална дата от 1 януари 2022 г. до 30 юни 2022 г., се включва сумата от 60 лв., изплащана на основание Постановление № 479 от 30 декември 2021 г. за одобряване на допълнителен трансфер по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2021 г. (т. нар. „ковид добавка“).
 - При отпускане на пенсия, свързана с трудова дейност, с начална дата след 1 юли 2022 г. след изчисляването по реда на КСО се включва и сума от 60 лв.
- Със създадения §7з от ПЗР на КСО се регламентира и второ преизчисление на пенсиите през 2022 г. от 1 октомври. Пенсиите за трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31 декември 2021 г. включително, се преизчисляват от 1 октомври 2022 г. при съответното прилагане на чл. 70, 75 и 79 от КСО, като:
 - Средномесечният осигурителен доход за страната, с който е отпусната пенсията, се умножи с индивидуалния коефициент на лицето към 30 септември 2022 г. и с продължителността на осигурителния стаж на лицето, зачетен към 30 септември 2022 г., умножен със съответния процент за годините и месеците осигурителен стаж, който е определен съобразно действащото законодателство към датата на отпускане на пенсията. За пенсиите, отпуснати с начална дата до 31 декември 2007 г. включително, се взема предвид средномесечният осигурителен доход за страната за 2007 г. – 398,17 лв. За пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест се вземат предвид коефициентите по чл. 79, определени в действащото законодателство към датата на отпускане на пенсията.
 - Така определеният размер на пенсията се увеличава за всяка календарна година, следваща годината на отпускане на пенсията, с процент, който е равен на по-

високия от процента на нарастване на осигурителния доход или процента на нарастване на индекса на потребителските цени през предходната календарна година. За пенсиите, отпуснати с начална дата до 31 декември 2007 г. включително, размерът се увеличава с процентите по предходното изречение за всяка календарна година след тази дата.

- Когато преизчисленият по горепосочения ред размер на пенсията се различава от размерът ѝ към 30 септември 2022 г., пенсията се определя в по-високия размер.

5. Със Закона за изменение на Закона за здравето (ДВ, бр. бр. 58 от 23.07.2022 г., в сила от 01.01.2023 г.) са направени промени в Кодекса за социално осигуряване, с които се уточнява правото на парично обезщетение за гледане на здраво дете, поради карантина. В сила от 01.01.2023 г. такова обезщетение се изплаща за гледане на здраво дете до 12-годишна възраст, върнато от детско заведение или училище, поради карантина на заведението или на училището, или на отделна група или клас в него, или поради карантина на детето. В чл. 45, ал. 1, т. 5 от КСО е уточнено, че обезщетението се изплаща до изтичането на срока на карантината.

С § 1 от Закона за изменение на Закона за здравето се разшири понятието „временна неработоспособност“ в § 1, т. 34 от Допълнителните разпоредби на Закона за здравето, а именно: състоянието „временна неработоспособност“, при което осигуреното лице не може или е възпрепятствано да работи поради „гледане на здраво дете, върнато от детско заведение поради карантина в заведението“ се променя на „гледане на здраво дете до 12-годишна възраст, върнато от детско заведение или училище, поради карантина на заведението или на училището, или на отделна група или клас в него, или поради карантина на детето“.

6. Промени в Кодекса за социално осигуряване, приети със Закона за изменение и допълнение на Кодекса на труда (ДВ, бр. бр. 62 от 05.08.2022 г., в сила от 01.08.2022 г.). С промените в националното ни законодателство се въвеждат изискванията на Директива 2019/1158/ЕС за равновесието между професионалния и личния живот на родителите и лицата, полагащи грижи, и за отмяна на Директива 2010/18/ЕС на Съвета (ОВ, L 188/79 от 12 юли 2019 г.).

С новосъздадения в Кодекса на труда чл. 164в „Отпуск за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя)“, се регламентира индивидуално право на отпуск за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя), с гарантирано право на парично обезщетение от държавното обществено осигуряване. Урежда се размерът на отпуска, редът за ползването му и зачитането му за трудов стаж. Предвижда се, че правото на отпуск за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) възниква когато не е ползвал прехвърлен от майката отпуск по чл. 163, ал. 10, чл. 164, ал. 3, чл. 164б, ал. 2 и 5 или чл. 167, ал. 1 от КТ. Чрез осигуряване на индивидуално право на бащата (осиновителя) да ползва отпуск за отглеждане на дете се създава възможност за балансирано участие на родителите при полагането на грижи за детето в семейна среда.

Промените в Кодекса за социално осигуряване са свързани с изплащането на обезщетение през времето на платения отпуск за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя).

- Създават се нови чл. 53д, 53е и 53ж в КСО. С тях се урежда, че право на това обезщетение има осигуреният за общо заболяване и майчинство баща (осиновител), когато има 12 месеца осигурителен стаж като осигурен за този риск. Обезщетението се изплаща за срок до 2 месеца, ако не е изплащано обезщетение на основание чл. 50, ал. 7, чл. 51, чл. 53, ал. 2 или чл. 53в, ал. 3 от КСО. Ако е изплащано обезщетение за по-кратък срок от 2 месеца – се изплаща за разликата между два месеца и периода на изплащане на съответните обезщетения. На осигурения за общо заболяване и майчинство баща (осиновител) през време на отпуска за отглеждане на дете до 8-годишна възраст се изплаща парично обезщетение в

размер, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване и е в размера на обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст. Самоосигуряващите се лица също имат право на обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст, когато имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск.

- С промяната в чл. 50, ал. 6 от КСО се намалява периодът за придобиване на право на парично обезщетение от осигурения за общо заболяване и майчинство баща за срок до 15 дни през време на отпуска по чл. 163, ал. 8 от Кодекса на труда от 12 на 6 месеца, като осигурен за този риск. В чл. 53в се конкретизира, че 6 месеца осигурителен стаж е необходим за придобиването право на парично обезщетение и от осиновителя при осиновяване на дете до 5-годишна възраст.

ПРОМЕНИ В ЗАКОНА ЗА БЮДЖЕТА НА ДОО ЗА 2022 Г.

1. Промени извършени със Закона за изменение на ЗБДОО за 2022 г. (ДВ., бр. 51 от 01.07.2022 г., в сила 01.07.2022 г.). Със закона бе приет пакет от мерки, насочени към подобряване адекватността на пенсиите, изплащани от ДОО и от Учителския пенсионен фонд, които се осъществиха чрез осъвременяване на пенсиите от юли 2022 г. и преизчисляване на пенсиите от октомври 2022 г. С това бяха свързани и следните промени в ЗБДОО за 2022 г.:

- Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст се увеличи от 370 лв. на 467 лв. (или с 26,2 на сто) от 1 юли 2022 г.;

- Максималният размер на получаваните една или повече пенсии се увеличи от 1 500 лв. на 2 000 лв. (или с 33,3 на сто) от 1 юли 2022 г., а от 1 октомври – 3 400 лева (или със 70 на сто);

- Размерът на социалната пенсия за старост и обвързаните с нея размери на пенсиите, несвързани с трудова дейност, както и добавки, се увеличи от 170 лв. на 247 лв. (45,3 на сто) от 1 юли 2022 г.

Приетите промени доведоха до промени в бюджетните показатели по бюджета на държавното обществено осигуряване.

2. Промени извършени със Закона за изменение и допълнение на Кодекса на труда (ДВ, бр. 62 от 05.08.2022 г., в сила от 01.08.2022 г.). В Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. в чл. 12 се регламентира размерът на паричното обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) по чл. 53ж. За времето от 1 август до 31 декември 2022 г. то се изплаща в размер на 710 лв.

ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ

1. Промени в Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (НПОС), извършени с Постановление № 122 от 9 юни 2022 г. за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (ДВ., бр. 44 от 14.06.2022 г.).

Част от допълненията в НПОС произтичат от извършените промени в Кодекса за социално осигуряване, влезли в сила от 25 декември 2021 г., касаещи пенсиите, свързани с трудова дейност и имат за цел привеждане на разпоредбите на наредбата в съответствие с КСО.

- В чл. 20, ал. 3 се създава т. 4 (в сила от 25.12.2021 г.), в която:

- В буква „а“ се посочват съответните пропорционални части от процента 1,35 за месеците осигурителен стаж без превръщане по чл. 70, ал. 1, т. 1 от КСО, както следва:

1 месец = 0,113;	5 месеца = 0,563;
2 месеца = 0,225;	6 месеца = 0,675;
3 месеца = 0,338;	7 месеца = 0,788;
4 месеца = 0,450;	8 месеца = 0,900;

9 месеца = 1,013;
10 месеца = 1,125;

11 месеца = 1,238;
12 месеца = 1,350.

- В буква „б“ се указва, че нормата на т. 3 на чл. 20, ал. 3 НПОС регламентира съответните пропорционални части от процента 1,2 за месеците осигурителен стаж по чл. 70, ал. 1, т. 1 от КСО.

- В сила от 25.12.2021 г. в чл. 29а се създава т. 4, съгласно която при изчисляването размера на пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест, отпуснати с начална дата след 24.12.2021 г., се прилагат следните коефициенти по чл. 79, ал. 1 от КСО:

- за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто – 0,5056;
- за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто – 0,4424;
- за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто – 0,3792.

- Промените в чл. 80, ал. 1 и 5 са свързани с отмяната на възможността за плащане на пенсиите по международни договори, по които Република България е страна, или европейски регламенти за координация на системите за социална сигурност за лица с постоянен адрес в чужбина чрез превод с поименен чек.

2. Промени в Наредбата за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване, извършени с Постановление № 289 от 27 септември 2022 г. за изменение и допълнение на нормативни актове на Министерския съвет (ДВ, бр. 78 от 30.09.2022 г., в сила от 1.08.2022 г.).

- В чл. 1, ал. 1, т. 1 се създава буква „ж“, с която се регламентира, че с наредбата се урежда редът и начинът за представяне на документите и за изчисляване и изплащане и на паричните обезщетения при отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя).

- Създава се приложение № 7а към чл. 4, т. 7 – Заявление-декларация за изплащане на парично обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) на основание чл. 53ж от КСО.

- Във връзка с изплащането на паричните обезщетения за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) на основание чл. 53ж от КСО са изменени съществуващите приложение № 10 – Удостоверение от осигурителя относно правото на парично обезщетение на осигурено лице се и приложение № 11 – Удостоверение относно правото на парично обезщетение на самоосигуряващо се лице.

- Промени са извършени и в приложение № 15 – Заявление за изплащане на парични обезщетения при ликвидация или прекратяване на осигурителя или при прекратяване на трудовия договор по реда на чл. 327, ал. 2 от Кодекса на труда.

3. Наредба № 1 от 13.02.2007 г. за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация

3.1. Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 1 от 13.02.2007 г. за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация (ДВ, бр. 46 от 21.06.2022 г.)

- В чл. 19, ал. 1, т. 2 след думите „министъра на здравеопазването“ се добавя „само“. С това се уточнява, че право на участие в процедурата за избор на изпълнител на дейността по профилактика и рехабилитация имат специализираните болници за рехабилитация, които имат

разрешение от министъра на здравеопазването **само** за дейностите по чл. 22 от Закона за лечебните заведения.

- В приложение № 1 към чл. 7, ал. 1, т. 4 и приложение № 3 към чл. 8, ал. 1 от Наредбата са извършени промени, с които се уточнят реквизити в документите.

3.2. С Наредбата за изменение на Наредба № 1 от 13.02.2007 г. за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация (ДВ, бр. 9 от 27.01.2023 г., в сила от 01.08.2022 г.) са синхронизирани текстовете на законодателството, във връзка с паричното обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя).

4. С Инструкция за допълнение на Инструкция № 13 от 31 октомври 2000 г. за прилагане на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране (ДВ, бр. 86 от 28 октомври 2022 г.) се добавя длъжността „електромонтьор въздушна контактна мрежа (ВКМр)“ към обхвата на чл. 9, ал. 31а от инструкцията, във връзка с чл. 2, т. 22 от Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране. Положеният труд след 31.10.2022 г. на длъжност „електромонтьор въздушна контактна мрежа (ВКМр)“ към отдел „Въздушна контактна мрежа“ се определя за осигурителен стаж от втора категория.

ПОСТАНОВЛЕНИЯ НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ С ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА НА ДОО

1. Постановления на Министерския съвет (ПМС) за запазване на заетостта на работници и служители, след периода на извънредното положение обявено на 13.03.2020 г. и обявената извънредна епидемична обстановка в страната.

- Постановление № 482 от 30 декември 2021 г. за изменение на Постановление № 151 на Министерския съвет от 2020 г. за определяне на условията и реда за изплащане на средства за запазване на заетостта на работници и служители след периода на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г., и извънредната епидемична обстановка, обявена с Решение № 325 и удължена с Решение № 378 на Министерския съвет от 2020 г. (ДВ, бр. 1 от 04.01.2022 г., в сила от 01.01.2022 г.). С него се регламентира изплащането на средствата за запазване на заетостта на работниците и служителите за периода от 01.01.2022 г. до 28.02.2022 г. Съгласно направените изменения в текстовете, размерът на средствата е 50 или 60 на сто от размера на осигурителния доход за м. октомври 2021 г. и от дължимите осигурителни вноски за сметка на работодателя на всеки работник или служител, в зависимост от декларираното от работодателя намаление на приходите от продажби.

- Постановление № 40 от 31 март 2022 г. за изменение на Постановление № 151 на Министерския съвет от 2020 г. за определяне на условията и реда за изплащане на средства за запазване на заетостта на работници и служители след периода на извънредното положение, обявено с Решение на Народното събрание от 13 март 2020 г., и извънредната епидемична обстановка, обявена с Решение № 325 и удължена с Решение № 378 на Министерския съвет от 2020 г. (ДВ, бр. 27 от 05.04.2022 г., в сила от 1 март 2022 г.). С него се регламентира изплащането на средствата за запазване на заетостта на работниците и служителите за периода от 1 март до 30 юни 2022 г., като се запазва начинът на определяне на размера на средствата.

2. Постановления на Министерския съвет за определяне размерите на пенсиите, за определяне на нови размери на минималната работна заплата за страната и предоставяне на трансфери по бюджета на ДОО

- С ПМС № 37 от 24 март 2022 г. за определяне размера на минималната работна заплата за страната (ДВ, бр. 25 от 29.03.2022 г., в сила от 01.04.2022 г.) се определи от 1 април

2022 г. размер на минималната месечна работна заплата за страната 710 лв. и на минималната часова работна заплата 4,29 лв. при нормална продължителност на работното време 8 часа и при 5-дневна работна седмица.

- С ПМС № 43 от 1 април 2022 г. (ДВ, бр. 27 от 05.04.2022 г., в сила от 1 април 2022 г.) се одобри допълнителен трансфер по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. в размер 142 888 760 лв. за еднократно изплащане на допълнителна сума в размер на 70 лв. на всеки пенсионер през април 2022 г.

- С ПМС № 56 от 15 април 2022 г. (ДВ, бр. 31 от 19.04.2022 г., в сила от същата дата) се одобри допълнителен трансфер в размер 11 082 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. за разплащане на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите.

- С ПМС № 129 от 16 юни 2022 г. се одобри допълнителен трансфер в размер 8 002 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. (ДВ, бр. 46 от 21.06.2022 г., в сила от същата дата) за разплащане на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите.

- С ПМС № 147 от 1 юли 2022 г. (ДВ, бр. 52 от 05.07.2022 г., в сила от 01.07.2022 г.) се определи социалната пенсия за старост, считано от 01.07.2022 г., да е в размер от 247,00 лв. месечно.

- С ПМС № 209 от 29 юли 2022 г. се одобри допълнителен трансфер в размер на 5 500 000 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за увеличаване на разходите за персонал по бюджета на Националния осигурителен институт за 2022 г. (ДВ, бр. 62, от дата 05.08.2022 г., в сила от същата дата). Средствата се предоставят за определяне на нов размер на индивидуалните месечни работни заплати на служителите на НОИ, считано от 1 юли 2022 г.

- С ПМС № 355 от 3 ноември 2022 г. се одобри допълнителен трансфер в размер 7 886 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. (ДВ, бр. 89 от 08.11.2022 г., в сила от същата дата) за разплащане на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите.

- С ПМС № 367 от 16 ноември 2022 г. се одобри допълнителен трансфер в размер на 142 380 000 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. (ДВ, бр. 93 от 22.11.2022 г., в сила от 01.12.2022 г.) за еднократно изплащане на допълнителна сума в размер на 70 лв. на всеки пенсионер през декември 2022 г.

- С ПМС № 397 от 1 декември 2022 г. се одобри допълнителен трансфер по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. (ДВ, бр. 97 от 06.12.2022 г., в сила от 01.12.2022 г.) в размер 102 000 000 лв. за еднократна сума за компенсация на дохода от пенсии до нивото от месец декември 2021 г. за шест месеца.

СОЦИАЛНООСИГУРИТЕЛНИ ПРОГРАМИ НА ДОО

Държавното обществено осигуряване предоставя финансова защита на лицата, засегнати от социалните рискове болест, инвалидност, старост, майчинство, безработица и др. Социалноосигурителните обезщетения са предназначени да компенсират загубата на доход от труд поради настъпването на даден риск. Осигурителните права на лицата финансово се обезпечават чрез средства от законоустановените осигурителни вноски във фондовете на ДОО. Държавното обществено осигуряване предоставя, при съблюдаване на определени изисквания за осигурително участие и други критерии, обезщетения и помощи на загубилите доходи при временна или трайна, пълна или частична загуба на работоспособност.

От деветте, включени в Конвенция № 102 на МОТ осигурителни риска (1/ болест; 2/ инвалидност; 3/ майчинство; 4/ отглеждане на дете; 5/ трудова злополука и професионално заболяване; 6/ старост; 7/ смърт на наследодател или загуба на издържач член на семейството;

8/ безработица; 9/ медицински услуги и здравеопазване), чрез държавното обществено осигуряване под управлението на Националния осигурителен институт се администрират осем осигурени социални риска. Обслужването на деветия осигурителен риск, свързан със здравеопазването и медицинските услуги, се извършва от НЗОК.

От фондовете на държавното обществено осигуряване се изплащат:

- Пенсии за трудова дейност – пенсии за осигурителен стаж и възраст; за инвалидност поради общо заболяване; за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест;
- Пенсии, несвързани с трудова дейност – пенсии за военна и гражданска инвалидност; социални пенсии за старост и инвалидност и персонални пенсии;
- Пенсии по отменени закони;
- Наследствени пенсии;
- Добавки към пенсиите;
- Парични обезщетения за временна неработоспособност;
- Парични обезщетения за временно намалена работоспособност;
- Парични обезщетения за майчинство;
- Парични обезщетения за отглеждане/ осиновяване на дете;
- Парични обезщетения за безработица по КСО и по ЗОВС на Република България;
- Парични помощи.

За европейските граждани, които пребивават или се придвижват и работят в границите на ЕС, за работодателите, дължащи осигурителни вноски се прилагат разпоредбите на Европейския съюз относно координацията на социалната сигурност, чиито правила се адаптират към промените в социалната и правната сфера. С регламенти (ЕО) № 883/2004 и № 987/2009, освен улесняването на мобилността на работниците, засилването ролята на административното сътрудничество и поетапно преминаване към електронен обмен на данни между институциите, се подобрява и защитата на лицата, които се движат в рамките на Европа.

Националният осигурителен институт осъществява кореспонденцията с чуждестранните осигурителни служби при прилагане разпоредбите на регламентите и международните договори в областта на социалното осигуряване и социалната сигурност по отношение на:

- Паричните обезщетения за болест, майчинство и помощите при смърт;
- Паричните обезщетения за безработица;
- Пенсиите за старост, инвалидност и наследствените пенсии.

ПЕНСИИ

1. Пенсии за трудова дейност

1.1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст

Основният вид пенсия, който се отпуска по нашето законодателство и заема най-висок дял в разходите на ДОО за пенсии, е за осигурителен стаж и възраст (ОСВ).

А. Пенсии за осигурителен стаж и възраст – стандартна пенсионна възраст

Изискванията за придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст са две:

- 1) навършена пенсионна възраст;
- 2) придобит осигурителен стаж.

Условията за придобиване право на пенсия за ОСВ след 31 декември 2021 г. са показани в таблиците от приложението към годишника.

През 2022 г. мъжете придобиват право на пенсия при навършена възраст 64 години и 5 месеца и наличие на 39 години и 2 месеца осигурителен стаж, а жените – 61 години и 10 месеца и 36 години и 2 месеца осигурителен стаж (чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО).

В случай, че лицата не отговарят на горепосочените условия, те придобиват право на пенсия при наличие на не по-малко от 15 години действителен осигурителен стаж и навършена възраст 66 години и 10 месеца (чл. 68, ал. 3 от КСО).

На основание чл. 68а от КСО, лицата, които имат изискуемия осигурителен стаж по чл. 68, ал. 2 от КСО, могат по тяхно желание да се пенсионират до една година по-рано от възрастта им по чл. 68, ал. 1. Пенсията се отпуска от датата на заявлението и се изплаща пожизнено, като размерът ѝ се намалява с 0,4 на сто за всеки недостигащ месец до навършване от лицето на възрастта му по чл. 68, ал. 1. Лицата, на които е отпусната пенсия за ОСВ в намален размер, нямат право на пенсия по чл. 68, ал. 1-3 от КСО.

Минималният месечен размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО се определя всяка година със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. Размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст при непълнен осигурителен стаж (чл. 68, ал. 3 от КСО) не може да бъде по-нисък от 85 на сто от минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО.

Таблица № 3 : Минимални размери на пенсиите за ОСВ и максимален размер на получаваните една или повече пенсии в периода 01.01.2022 – 31.12.2022 г. (лв.)

Период	Минимален месечен размер на пенсията за ОСВ по чл. 68, ал. 1-2 от КСО	Минимален месечен размер на пенсията за ОСВ по чл. 68, ал. 3 от КСО	Максимален месечен размер на получаваните една или повече пенсии
01.01.2022 – 30.06.2022 г.	370,00 лв.	314,50 лв.	1 500,00 лв.
01.07.2022 – 30.09.2022 г.	467,00 лв.	396,95 лв.	2 000,00 лв.
01.10.2022 – 31.12.2022 г.	467,00 лв.	396,95 лв.	3 400,00 лв.

Б. Пенсии за осигурителен стаж и възраст – ранно пенсиониране

Военнослужещи, полицаи и други служители в секторите „Отбрана“ и „Сигурност“

Военнослужещите придобиват право на пенсия през 2022 г. при навършване на възраст 53 години и 10 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени като военносслужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, като резервисти на активна служба и/или като резервисти на срочна служба в доброволния резерв по Закона за резерва на въоръжените сили на Република България (чл. 69, ал. 1 от КСО).

Държавните служители по Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за специалните разузнавателни средства и по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, държавните служители по чл. 11 от Закона за пощенските услуги, държавните служители по чл. 16, ал. 2 от Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, държавните служители, осъществяващи дейността по охрана на съдебната власт по чл. 391 от Закона за съдебната власт придобиват право на пенсия при навършване на възраст 53 години и 10 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени като държавни служители по посочените закони, по Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ и като военносслужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България (чл. 69, ал. 2 от КСО).

Държавните служители по Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ придобиват право на пенсия при навършване на възраст 53 години и 10 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени по ЗДАНС, на военна служба или по законите по чл. 69, ал. 2 от КСО (чл. 69, ал. 3 от КСО).

Лицата, прослужили 15 години на длъжности от летателния състав, на длъжност „парашутист“, в екипажите на подводните съдове и във водолазния състав, в някои от ведомствата по горепосочените в ал. 1, 2 и 3 закони, придобиват право на пенсия при навършване на възраст 43 години и 10 месеца (чл. 69, ал. 4 от КСО).

Държавните служители от Държавна агенция „Разузнаване“ придобиват право на пенсия при навършване на възраст 53 години и 10 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени по ЗДАР, на военна служба или по законите по чл. 69, ал. 1, 2 и 3 (чл. 69, ал. 5 от КСО).

Офицерите и сержантите от Националната служба за охрана придобиват право на пенсия при навършване на възраст 53 години и 10 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени по Закона за НСО, на военна служба или по законите по чл. 69, ал. 1, 2 и 3 (чл. 69, ал. 5а от КСО).

Служителите в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ на Министерството на вътрешните работи, изпълняващи някои от дейностите, свързани с неотложни аварийно-възстановителни работи, оперативна защита при наводнения и операции по издирване и спасяване, и химическа, биологическа и радиационна защита по Закона за Министерството на вътрешните работи, придобиват право на пенсия при навършване на възраст 53 години и 10 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени в системата на гражданска защита (чл. 69, ал. 6 от КСО).

Служителите на длъжност „водолаз“ в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ на Министерството на вътрешните работи, ако са прослужили на тази длъжност 15 години, придобиват право на пенсия при навършване на възраст 43 години и 10 месеца (чл. 69, ал. 7 от КСО).

Балерини, балетисти и танцьори

Лицата, които имат осигурителен стаж 25 години на длъжност балерина, балетист или танцьор в културни организации, придобиват право на пенсия през 2022 г. при навършване на възраст 43 години и 10 месеца (чл. 69а от КСО).

Работещи при условията на I-ва и II-ра категория труд

През 2022 г. право на ранно пенсиониране от фонд „Пенсии“ на ДОО при положен труд от първа и втора категория придобиват лицата, които не са придобили право на пенсия за ранно пенсиониране от професионален пенсионен фонд или са променили осигуряването си от професионален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“, при изпълнени условия, както е показано в таблици № 6 и 7 от приложението към годишника.

Лицата, които до 31 декември 2015 г. имат 10 години осигурителен стаж като работници, инженерно-технически специалисти и ръководни служители до ръководител на участък включително, заети на работа под земята в подземните рудници, в подземните геологопроучвателни и хидротехнически обекти, в тунелното и подземното минно строителство, могат да се пенсионират преди навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, при условие, че имат сбор от възраст и осигурителен стаж 90 и възраст за 2022 г. – 53 години и 2 месеца за мъжете и 48 години и 2 месеца за жените (чл. 69б, ал. 3 от КСО).

Ако трудовият договор на горепосочените лица е прекратен на основание чл. 328, ал. 1, т. 1 и 2 от Кодекса на труда, те могат да се пенсионират през 2022 г. при навършване на

46 години и 2 месеца възраст и ако имат сбор от осигурителен стаж и възраст 90 и 10 години осигурителен стаж, положен при горепосочените условия (чл. 69б, ал. 4 от КСО).

Учители

Учителите през 2022 г. придобиват право на *срочна пенсия за ранно пенсиониране в намален размер*, изплащана от Учителския пенсионен фонд, при навършване на възраст 58 години и 10 месеца от жените и 61 години и 5 месеца от мъжете и учителски осигурителен стаж – 25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете (чл. 69в, ал. 1 от КСО). Срочната пенсия за ранно пенсиониране се изплаща на лицата до навършване на възрастта им по чл. 68, ал. 1 от КСО, след което се изплаща пенсия в пълен размер от фонд „Пенсии“ на ДОО.

Учителите, които са придобили право на учителска пенсия за ранно пенсиониране, но не са се възползвали от него и се пенсионираат при условията на чл. 68, ал. 1-2, получават *пенсия в пълен размер* от фонд „Пенсии“ и добавка от Учителския пенсионен фонд.

Учителите, които имат изискуемия осигурителен стаж за придобиване право на учителска пенсия за ранно пенсиониране, но се пенсионираат след навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, получават *срочна пенсия в пълен размер* от Учителския пенсионен фонд до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО, след което пенсията им се изплаща от фонд „Пенсии“.

1.2. Пенсии за инвалидност

Осигурените лица имат право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване или трудова злополука и професионална болест при доказана пълна или частична загуба на работоспособност завинаги или за продължително време и при наличие на придобит осигурителен стаж.

Пенсия за *инвалидност поради общо заболяване* се отпуска при 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане. Задължително условие е и наличието на осигурителен стаж, придобит до датата на инвалидизирането, а за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпване на работа – до датата на заявлението за пенсия, според навършената възраст, както следва:

- до 20-годишна възраст и за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпването им на работа – независимо от продължителността на осигурителния стаж;
- до 25-годишна възраст – една година, от която 1/3-та или четири месеца действителен осигурителен стаж;
- до 30-годишна възраст – три години, от които 1/3-та или една година действителен осигурителен стаж;
- над 30-годишна възраст – пет години, от които 1/3-та или една година и осем месеца действителен осигурителен стаж;
- Лицата с вродени и лицата с придобити трайни увреждания до постъпване на работа – една година действителен осигурителен стаж.

Пенсиите за инвалидност поради общо заболяване се отпускат за срока на инвалидността, определен в експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК, с изключение на пенсиите на лицата, навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, които се отпускат пожизнено.

Минималният размер на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя в процент от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО и в зависимост от намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в следващата таблица:

Таблица № 4 : Минимални размери на пенсията за инвалидност поради общо заболяване през 2022 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2022 до 30.06.2022 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	425,50 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(105% от ОСВ)	388,50 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(85% от ОСВ)	314,50 лв.
от 01.07.2022 г. до 31.12.2022 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	537,05 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(105% от ОСВ)	490,35 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(85% от ОСВ)	396,95 лв.

Този вид пенсия не се отпуска, възобновява или възстановява на получаващите пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Осигурените, загубили 50 и над 50 на сто от работоспособността си поради трудова злополука или професионална болест, имат право на пенсия за инвалидност *поради трудова злополука или професионална болест* независимо от продължителността на осигурителния стаж. Минималният размер на пенсията за трудова злополука и професионална болест се определя в процент от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО и в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 5 : Минимални размери на пенсията за трудова злополука и професионална болест през 2022 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2022 до 30.06.2022 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(125% от ОСВ)	462,50 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	425,50 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(минимален размер на пенсия за ОСВ)	370,00 лв.
от 01.07.2022 г. до 31.12.2022 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(125% от ОСВ)	583,75 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	537,05 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(минимален размер на пенсия за ОСВ)	467,00 лв.

Пенсиите за трудова злополука и професионална болест също се отпускат за срока на инвалидността, определен в експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК, с изключение на пенсиите на лицата, навършили възрастта по чл. 68 от КСО, които се отпускат пожизнено.

2. Пенсии, несвързани с трудова дейност

По силата на Кодекса за социално осигуряване се отпускат и пенсиите, които не са свързани с трудова дейност и осигурително участие. Те имат подчертано социален характер и не са осигурително плащане. Въпреки това, поради периодичността на получаването им и добре развитата и работеща административна система на НОИ на територията на страната тези пенсии успешно се обслужват от института и така се спестяват обществени разходи.

Пенсиите, несвързани с трудова дейност, не могат да преминават в наследствени (с изключение на пенсиите за военна инвалидност). Със смъртта на носителя на правото на пенсия те се прекратяват. Финансирането на нетрудовите пенсии е за сметка на държавния

бюджет. Условието за отпускане на различните видове пенсии, несвързани с трудова дейност, са следните:

- *Пенсия за военна инвалидност* се отпуска на лица, които са загубили работоспособността си поради това, че са заболели или пострадали през време или по повод на наборната военна служба, службата в запаса или в резерва. Право на такава пенсия имат и загиналите при изпълнение на военна служба в операции или мисии извън територията на страната и лицата, пострадали при оказване съдействие на въоръжените сили;

- Лицата, загубили работоспособността си поради това, че са заболели или пострадали при изпълнение на граждански дълг или случайно от органите на властта при изпълнение на служебните задачи на тези органи, имат право на *пенсия за гражданска инвалидност*;

- *Социална пенсия за старост* могат да получат лицата, навършили 70-годишна възраст, на които не е отпусната друга пенсия, включително от друга държава, когато годишният доход на член от семейството към датата на навършване на възрастта е по-малък от сбора на гарантирания минимален доход, установен за страната през последните 12 месеца;

- Право на *социална пенсия за инвалидност* имат лица, навършили 16-годишна възраст, с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане повече от 71 на сто, на които не е отпусната друга пенсия, включително от друга държава;

- Министерският съвет, по определени от него условия и ред, в изключителни случаи може да отпуска *персонални пенсии* на лица, по отношение на които не са налице някои от изискванията за придобиване право на пенсия по КСО. Пенсиите се отпускат с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика, съгласувано с министъра на финансите. Лицата, на които могат да бъдат отпуснати персонални пенсии, са:

- жени, навършили възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО, които са родили и отгледали пет и повече деца до навършване на 18-годишната им възраст (при наличие на три години действителен осигурителен стаж);
- лица, навършили възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО, които са полагали грижи в продължение на повече от 10 години за лица с трайни увреждания – членове на техните семейства, постоянно нуждаещи се от чужда помощ (при наличие на три години действителен осигурителен стаж).

За отпускането на персонална пенсия е въведено едно допълнително изискване – годишният доход на член от семейството на лицата да е по-малък от сбора на гарантирания минимален доход, установен за страната през последните 12 месеца преди искането на пенсия.

Размерът на социалната пенсия за старост, като измерител за другите пенсии, несвързани с трудова дейност, се определя от Министерския съвет по предложение на МТСП и НОИ. Пенсиите за военна и гражданска инвалидност и социалната пенсия за инвалидност се определят в процент от социалната пенсия за старост в зависимост от намалената работоспособност на лицата.

Размерите на пенсиите, несвързани с трудова дейност, през 2022 г. са както следва:

- Социална пенсия за старост (СПС) – за периода 01.01.2022 г. – 30.06.2022 г. е 170,00 лв., а след 01.07.2022 г. – 247,00 лв.

- Пенсия за военна инвалидност в процент от социалната пенсия за старост и в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 6 : Размери на пенсията за военна инвалидност през 2022 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Редници и сержанти		Офицери	
от 01.01.2022 г. до 30.06.2022 г.:				
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	255,00 лв.	(160% от СПС)	272,00 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	238,00 лв.	(150% от СПС)	255,00 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(115% от СПС)	195,50 лв.	(120% от СПС)	204,00 лв.
от 01.07.2022 г. до 31.12.2022 г.:				
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	370,50 лв.	(160% от СПС)	395,20 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	345,80 лв.	(150% от СПС)	370,50 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(115% от СПС)	284,05 лв.	(120% от СПС)	296,40 лв.

• Пенсия за гражданска инвалидност в процент от социалната пенсия за старост и в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 7 : Размери на пенсията за гражданска инвалидност през 2022 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2022 г. до 30.06.2022 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	255,00 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	238,00 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(115% от СПС)	195,50 лв.
от 01.07.2022 г. до 31.12.2022 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	370,50 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	345,80 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(115% от СПС)	284,05 лв.

• Размерите на социалната пенсия за инвалидност също са в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 8: Размери на социалната пенсия за инвалидност през 2022 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2022 г. до 31.03.2022 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(135% от СПС)	229,50 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(125% от СПС)	212,50 лв.
от 01.04.2022 г. до 30.06.2022 г.:		
– 100 на сто ТНР с определена чужда помощ	(160% от СПС)	272,00 лв.
– над 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	238,00 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(130% от СПС)	221,00 лв.
от 01.07.2022 г. до 31.12.2022 г.:		
– 100 на сто ТНР с определена чужда помощ	(160% от СПС)	395,20 лв.
– над 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	345,80 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(130% от СПС)	321,10 лв.

• Персонална пенсия (90% от СПС) – за периода от 01.01.2022 г. до 30.06.2022 г. размерът ѝ е 153,00 лв., а след 01.07.2022 г. е 222,30 лв.

3. Наследствени пенсии

Наследниците на осигурено лице или пенсионер имат право на наследствена пенсия при определени условия. На наследниците се отпуска наследствена пенсия спрямо вида на получаваната от наследодателя лична пенсия или от тази, на която би имал право. Условията за отпускане и получаване на наследствена пенсия са следните:

- *Децата* имат право на наследствена пенсия до 18-годишна възраст, а след навършването ѝ, ако учат – за срока на обучението, но не по-късно от навършването на 26-годишна възраст, както и над тази възраст, ако учат и ако са се инвалидизирали до 18-, съответно до 26-годишна възраст. Децата, които полагат стаж след дипломиране, не се смятат за учащи;

- При смърт на двамата родители (осиновители) *децата* имат право на наследствена пенсия, която се определя от сбора на пенсиите на починалите;

- *Преживелият съпруг/съпруга* има право на наследствена пенсия пет години по-рано от възрастта му по чл. 68, ал. 1 от КСО или преди тази възраст, ако е неработоспособен;

- *Родителите* имат право на наследствена пенсия от децата си, ако са навършили общата възраст за придобиване право на пенсия и не получават лична пенсия;

- *Родителите* на лицата, починали по време на наборна военна служба, и на военнослужещите, загинали при изпълнение на военна служба в операции или мисии извън територията на страната, имат право на наследствена пенсия за военна инвалидност, независимо от възрастта им.

Наследствената пенсия се определя в процент от полагащата се лична пенсия на наследодателя според броя на наследниците: при един – 50%; при двама – 75%; при трима и повече наследници – 100%. Отпуска се общо на всички правоимащи и се разпределя поравно между тях.

Минималният размер на наследствената пенсия не може да бъде по-малък от 75% от минималния размер на пенсията за ОСВ по чл. 68, ал. 1-2 от КСО. За периода 01.01.2022 г. – 30.06.2022 г. нейният размер е 277,50 лв., а след 01.07.2022 г. – 350,25 лв.

4. Добавки към пенсиите

Към пенсиите се изплащат различни добавки, които не са свързани пряко с трудовата дейност или осигурителното участие на лицата. Имат социалнозащитен или компенсаторен характер. Получават се на основание изрични разпоредби в КСО, други закони или правното основание се намира в нормативен акт на Министерския съвет. Съгласно действащото законодателство през 2022 г. към пенсиите се отпуска и изплащат следните видове добавки:

- *Добавка за чужда помощ* по чл. 103 от КСО – пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, получават към определената им пенсия добавка в размер 75% от социалната пенсия за старост. За периода от 01.01.2022 г. до 30.06.2022 г. размерът ѝ е 127,50 лв., а след 01.07.2022 г. е 185,25 лв.

- *Добавка от пенсията на починал съпруг/съпруга* по чл. 84 от КСО – добавка в размер 26,5% от пенсията или сбора от пенсиите, които е получавал починалият съпруг/съпруга. Когато починалият не е получавал пенсия, добавката се определя от пенсията или от сбора от пенсиите, на които той е имал право.

- *Добавка по Указ 1611 от 1985 г.* Получава се от лицата, пострадали в Отечествената война, с над 50 на сто трайно намалена работоспособност, които имат отпуснатата пенсия за военна инвалидност или пенсия за трудова злополука. Право на тази добавка имат и получаващите наследствена пенсия за загинали в Отечествената война. Размерът на добавката е 50% от социалната пенсия за старост (от 01.01.2022 г. до 30.06.2022 г. е 85,00 лв., а след 01.07.2022 г. – 123,50 лв.

- *Добавка на ветераните от войните* (чл. 5 от Закона за ветераните от войните). Ветераните от войните получават към пенсията си добавка в размер на социалната пенсия за старост. За периода от 01.01.2022 г. до 30.06.2022 г. нейният размер е 170,00 лв., а след 01.07.2022 г. – 247,00 лв. В същия размер е и *добавката по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на българските граждани*, която се изплаща към пенсиите за трудова дейност на тези лица.

- *Добавка на репресирани лица*, които са били в затвори, трудововъзпитателни общежития, лагери и места за задържане заради техния произход, политически убеждения или религиозни вярвания (чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица). Месечната добавка към пенсиите по чл. 9 от ЗПГРРЛ е в размер от 30 до 50% от средната пенсия за ОСВ за предходната година, в зависимост от вида на репресията и продължителността ѝ.

Има и добавки, които вече не се отпускат, но продължават да се изплащат. По силата на изричен текст от ПЗР на КСО добавките към пенсиите, получавани към момента на влизане в сила на кодекса, отпуснати по отменени закони, продължават да се изплащат на правоимащите лица. Това са *добавките за миньори* и *добавките за навършилите съответно 75- и 80-годишна възраст лица*.

5. Статистически показатели за пенсиите и добавките към тях за 2022 г.

Представените в раздела статистически показатели включват данни за пенсиите, които се отпускат и изплащат по българското законодателство (без пенсиите на учителите, отпуснати на основание чл. 69в от КСО, изплащани от Учителския пенсионен фонд), по европейски регламенти, международни договори и спогодби, както и по споразумението на нашата страна с Република Турция.

5.1. Брой на пенсиите

Броят на пенсиите, изплащани към 31 декември 2022 г., е 2 042 661, като спрямо предходната година е отчетен спад с 1,3% или с 27 070 бр. (2 069 731 бр. в края на 2021 г.). Освен всички първи пенсии, които са 2 030 318 бр., тук се включват и пенсиите, получавани като втора (12 285 бр.), трета или четвърта (58 общ брой). Делът на личните пенсии от общия брой на пенсиите през 2022 г. е 94,3%, а на наследствените пенсии – 5,7%. Разпределението по пол показва, че 40,5% от пенсиите се изплащат на мъже и 59,5% на жени.

Към 31 декември 2022 г. са изплащани общо 1 926 354 *лични пенсии*, като от тях личните пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. лични пенсии за ОСВ по отменени закони и по чл. 69 от КСО) са 1 501 136. В сравнение с предходната година те са с 24 975 бр. по-малко (1 526 111 бр. за 2021 г.). В края на 2022 г. са изплащани 418 881 бр. лични пенсии за инвалидност (при 361 662 бр. за 2021 г., като броят им намалява с 2 882 или с 0,8%). Личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване (вкл. лични пенсии за ИОЗ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО) заемат 85,7% дял от личните пенсии за инвалидност и са 358 780 бр. Броят на личните пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест (7 406 бр. към 31 декември 2022 г.) е намалял със 7,7% спрямо 2021 г. Към края на 2022 г. се изплащат 59 032 лични пенсии, несвързани с трудова дейност, от които 50 587 социални пенсии за инвалидност, 5 050 социални пенсии за старост, 1 241 персонални пенсии, 162 за гражданска инвалидност, 1 946 за военна инвалидност и др.

Личните пенсии за осигурителен стаж и възраст (1 501 063 бр., вкл. лични пенсии за ОСВ – СВОК на ТПК и по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2022 г. представляват 77,9% от всички лични пенсии. От общия брой на личните пенсии за осигурителен стаж и възраст в края на 2022 г., 1 089 390 бр. или 72,6% са отпуснати при условията на чл. 68, ал. 1-2 от КСО, 150 674 бр. (10,0%) са отпуснатите при условията на чл. 68, ал. 3 от КСО, 34 816 бр. (2,3%) – при условията на чл. 68а, 207 бр. – по чл. 69а, 142 992 бр. (9,5%) – по чл. 69б и 2 561 бр. са

лични пенсии за ОСВ – СВОК на ТПК. Пенсиите по чл. 69 от КСО (на военнослужещи, полицаи и др. по специален режим на пенсиониране) са 80 423 бр. и заемат дял от 5,4% от личните пенсии за ОСВ.

Личните пенсии за инвалидност към 31 декември 2022 г. са 418 881 бр., и заемат дял от 21,7% от всички лични пенсии. Тук се включват пенсиите за инвалидност поради общо заболяване (вкл. пенсии за ИОЗ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО), за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест (вкл. пенсии за ТЗПБ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО), социалните пенсии за инвалидност, както и пенсиите за военна и гражданска инвалидност. От тях с най-голям дял от 40,9% (171 344 бр.) са пенсиите за инвалидност на лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто. Пенсиите на лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто са 37,9%. Останалите 21,0% са пенсии на лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто. С неуточнена група инвалидност са 0,2%. Общо личните пенсии за инвалидност намаляват с 3 124 (с 0,7%) спрямо броя им към 31 декември 2021 г. (422 005 бр.).

5.2. Новоотпуснати пенсии

Броят на *новоотпуснатите лични и наследствени пенсии* през 2022 г. е 97 857 (81 475 бр. лични и 16 382 бр. наследствени) и спрямо 2021 г. (88 504 бр.) се е увеличил с 9 353 пенсии.

Новоотпуснатите първи пенсии за инвалидност поради общо заболяване (лични и наследствени) през 2022 г. са 36 952 бр. и заемат дял от 37,9% от всички новоотпуснати първи пенсии. Те са с 13,2% или с 4 304 бр. повече спрямо 2021 г. Прирастът се дължи на новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради общо заболяване, които нарастват от 20 754 бр. за 2021 г. на 24 149 бр. за 2022 г. (с 3 395 бр. или с 16,4%). Броят на новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест за 2022 г. е 76 (при 66 бр. за 2021 г.). Останалите новоотпуснати 3 282 лични първи пенсии за инвалидност са от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, от които 3 281 бр. (2 797 бр. за 2021 г.) са новоотпуснатите социални пенсии за инвалидност и една пенсия за военна инвалидност. *Новоотпуснатите наследствени първи пенсии за ИОЗ* са 12 803 бр. (11 894 бр. за 2021 г.).

Новоотпуснатите първи пенсии (лични и наследствени) за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“ (чл. 68, чл. 68а, чл. 69а и чл. 69б от КСО) са 54 868 и спрямо предходната година се увеличават с 8,3% или с 4 207 бр. Нарастването е в резултат основно на повишението на броя на: 1) новоотпуснатите лични пенсии по чл. 68, ал. 1-2 – 26 524 бр. за 2022 г. спрямо 24 512 бр. за 2021 г.; 2) новоотпуснатите лични пенсии по чл. 68а от КСО (в намален размер отпуснати до една година преди достигане на възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО), които са 7 232 бр. при 5 894 бр. за 2021 г. и 3) новоотпуснатите лични пенсии по чл. 68, ал. 3, които са 12 043 бр. при 11 294 бр. за 2021 г. Новоотпуснатите лични пенсии по чл. 69б от КСО за 2022 г. са 6 237 бр. (6 069 бр. за 2021 г.), а новоотпуснатите лични пенсии по чл. 69а за годината – 12 бр. *Новоотпуснатите наследствени първи пенсии за ОСВ* са 2 820 бр. (2 878 бр. за 2021 г.).

Увеличение се наблюдава и при отпуснатите *първи пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО* (лични и наследствени) – 1 272 бр. (1 034 бр. за 2021 г.). Това е вследствие на ръста на *новоотпуснатите лични първи пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО* – 836 бр., които са с 261 бр. повече в сравнение с броя на отпуснатите през 2021 г. пенсии от същия вид. *Новоотпуснатите наследствени първи пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО* са 436 бр. (459 бр. за 2021 г.).

5.3. Брой на пенсионерите

Общият брой на пенсионерите за 2022 г. е 2 030 318, като бележи спад с 25 971 (с 1,3%) в сравнение с 2021 г. (2 056 289). В края на 2022 г. лични първи пенсии са получавали 1 921 612 пенсионери (94,6% от пенсионерската съвкупност), а наследствени – 108 706 (5,4%). В сравнение с предходната година при пенсионерите с лични пенсии е отчетено намаление с 27 240 лица (1 948 852 в края на 2021 г.), дължащо се основно на спада (с 21 824 бр.) на пенсионерите с лични пенсии за ОСВ и в по-малка степен на намалението на пенсионерите с лични пенсии за ИОЗ (с 2 780 лица по-малко) и с лични пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО (с 2 544 лица по-малко). При пенсионерите с наследствени пенсии в края на 2022 г. има леко повишение от 1,2% (с 1 269 бр. повече) спрямо 2021 г.

През годината пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване са получавали 1 970 889 пенсионери, а чрез трансфер от държавния бюджет – останалите 59 429 пенсионери.

Общият брой на пенсионерите с новоотпуснати пенсии⁸ през 2022 г. е 129 331 (117 912 бр. за 2021 г.). От тях с лични пенсии са 84,3% (109 040 души), а с наследствени – 15,7% (20 291 лица). В разпределението на новоотпуснатите пенсии по пол делът на мъжете и жените е съответно 43,4% и 56,6%.

През 2022 г. общият брой на пенсиониралите се лица с пенсии от държавното обществено осигуряване е 97 590, което е с 9 326 или с 10,6% повече спрямо 2021 г. Лични пенсии са отпуснати на 81 431 лица (72 936 през 2021 г.), а наследствени – на 16 159 лица (15 328 през 2021 г.). В разпределението по пол делът на мъжете е 45,9%, а на жените – 54,1%.

5.4. Разпределение на пенсионерите по вид на получаваната пенсия, пол и възрастови групи

Според разпределението по пол в общата съвкупност от 2 030 318 пенсионери се отчита превес на жените. Съотношението между двата пола е 59,5% жени и 40,5% мъже, а абсолютният им брой е съответно 1 207 460 и 822 858. С лични пенсии са 1 121 586 жени (58,4%) и 800 026 мъже (41,6%). От получаващите наследствени пенсии делът на жените (79,0%) е значително по-голям от този на мъжете (21,0%), което се дължи на по-ниската изискуема пенсионна възраст за жените и на тяхната по-висока продължителност на живот.

В съвкупността на пенсионерите, получаващи пенсии от фонд „Пенсии“, които наброяват 1 880 973 души, жените са 1 174 086 (62,4%), а мъжете – 706 887 (37,6%).

Към 31 декември 2022 г. пенсионерите, получаващи лични пенсии за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“ са 1 419 457 лица (вкл. лични пенсии за ОСВ по отменени закони), от които 525 962 мъже (37,1%) и 893 495 жени (62,9%). В сравнение с броя им в края на 2021 г. (1 441 765) е отчетен спад с 1,5%. С лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване от фонд „Пенсии“ (в т.ч. лични пенсии за ИОЗ по отменени закони) към 31 декември 2022 г. са 358 707 пенсионери (361 567 души към края на 2021 г.). Делът на жените при този вид пенсии е 55,7% и е по-голям от този на мъжете (44,3%).

Към 31 декември 2022 г. пенсионерите, получаващи лични пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО са 80 419 бр. и се наблюдава спад от 2 544 бр. или с 3,1% спрямо предходната година (82 963 бр.). Разпределението по пол показва, че мъжете са 77 537 (96,4%), а жените – 2 882 (3,6%). Работилите в специализираните ведомства (военнослужещи, полицаи и др.) с лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване са 38 души (35 мъже и 3 жени).

Относително малка е разликата в броя на пенсионерите по пол при лицата, които получават пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест. От 5 760 пенсионери мъжете са 3 233 (56,1%), а жените – 2 527 (43,9%). При пенсионерите с лични пенсии за ТЗПБ обаче делът на мъжете е 69,8%, а този на жените – 30,2%. Дължи се на факта, че в секторите, където са регистрирани повечето трудови злополуки и професионални

⁸ Включително пенсии, преминали от едно ТП на НОИ в друго и променилите вида на пенсията си.

заболявания, работят предимно мъже. Обратно е съотношението при наследствените пенсии за ТЗПБ, като то е в полза на жените с дял от 86,4%.

Към 31 декември 2022 г. 59 429 пенсионери са получавали пенсия от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, като дялът на жените е 41,2%, а на мъжете – 58,8%. В съвкупността на получаващите пенсия от фонда, мъжете са повече от жените (с 10 515 пенсионери) поради преобладаващия им брой (с 8 495 пенсионери) при получателите на социална пенсия за инвалидност, както и поради спецификата на много от нетрудовите пенсии (военна инвалидност, гражданска инвалидност), при които правоимащите са предимно мъже.

В разпределението на пенсионерите по възрастови групи през 2022 г. най-голям дял от всички пенсионери заемат тези на възраст между 70 и 74 години с дял от 21,1% и общ брой – 429 126. Най-много мъже-пенсионери има във възрастовата група на 65-69 годишните – 177 838 лица (21,6%), а най-много жени-пенсионери – във възрастовата група между 70 и 74 години – 254 347 лица или 21,1%.

От получателите на лична пенсия най-голяма е групата на пенсионерите на възраст между 70 и 74 години – 421 231 лица (21,9%). Разпределението по пол показва, че най-много мъже с лични пенсии има във възрастовата група на 65-69 годишните (175 175 лица или 21,9%), а при жените с лични пенсии – в групата на 70-74 годишните (247 212 лица или 22,0%).

При получаващите наследствена пенсия най-многобройна е групата на лицата от 60 до 64-годишна възраст – 30 075 души (27,7%), като от тях жените са 25 549 (85,0%), а мъжете – 4 526 (15,0%). При жените с наследствени пенсии най-висок е дялът на 60-64 годишните – 29,8% (25 549 лица). Мъжете, получаващи наследствени пенсии са най-многобройни в групата на лицата на възраст до 44 години – 14 075 с относителен дял от 61,6%.

Броят на пенсионерите с новоотпуснати първи пенсии през 2022 г. е 97 590, от които 81 431 лични и 16 159 наследствени. В общия брой на пенсионерите с новоотпуснати пенсии през 2022 г. най-много са пенсионерите на възраст 60-64 години – 40 955 лица (42,0%).

Същата възрастова група е най-многобройна (36 737 лица или 45,1%) и при пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии, като разпределението по пол показва, че в нея попадат най-много от мъжете (35,8%) и най-много от жените (54,3%) с този вид пенсия.

В структурата на пенсионерите с новоотпуснати наследствени пенсии най-голям дял заемат лицата на възраст от 55 до 59 години (35,0%). В тази възрастова група са най-много от жените с този вид пенсия (47,6%), а при мъжете най-голяма е група на лицата до 44-годишна възраст (54,1%).

5.5. Средна възраст на пенсионерите

Върху средната възраст на пенсионерите влияние оказват редица фактори като: средна продължителност на живота в България на населението в над пенсионна възраст, нормативно определената възраст за придобиване право на пенсия, средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати пенсии, референтния период на осигурително участие преди пенсиониране в масовия случай и при облекчени изисквания.

Средната възраст на пенсионерите с лични пенсии към 31 декември 2022 г. е 70,4 години. В края на 2021 г. тя е била 70,3 години. На мъжете пенсионери средната възраст е 68,9 години, а на жените – 71,5 години. Разликата от 2,6 години в полза на жените е основно поради по-голямата средна продължителност на техния живот. При получаващите лични пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. по чл. 69 от КСО) средната възраст на пенсионерите е 73,6 години, като при мъжете е 72,7, а при жените – 74,3 години. От тях получаващите лична пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“ са на средна възраст 74,0 години (мъже – 73,5 и жени – 74,3 години). При пенсионерите по чл. 69 от КСО средната възраст от 67,0 години е значително по-ниска, съответно 67,0 години при мъжете и 67,1 при жените.

Средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии (ефективна възраст на пенсиониране) през 2022 г. е 59,6 години (59,7 години за 2021 г.). Тук са включени

пенсионерите, получаващи всички видове пенсии, в т.ч. и инвалидни и наследствени, които се отпускат значително по-рано от стандартната законоустановена пенсионна възраст.

Средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и възраст за 2022 г. е 63,6 години (63,5 години за 2021 г.). Възрастта, на която са се пенсионирали лицата с пенсия за *осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“* през 2022 г. е средно *63,8 години* (мъже – 64,4, жени – 63,2 години). За сравнение, за 2021 г. стойността е 63,6 години (мъже – 64,1 години, жени – 63,1 години). Основната причина за повишаването на средната ефективна възраст на пенсиониране спрямо предходната година е нарастването на изискуемата възраст за отпускането на пенсия по чл. 68 (ал. 1 и 3), чл. 69а и чл. 69б от КСО. *Средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и възраст по реда на чл. 69 от КСО за 2022 г. е 54,5 години (54,6 години за 2021 г.).*

При *новоотпуснатите наследствени пенсии* за ОСВ средната възраст на пенсионерите е *58,7 години* (за жените – 60,1 г. и за мъжете – 47,2 г.).

Средната възраст на получаващите лична пенсия за инвалидност поради общо заболяване (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2022 г. е *61,0 години* (61,0 години в края на 2021 г.). Разпределението по пол показва, че за жените тя е 61,9 години или с 2,0 години повече спрямо тази на мъжете (59,9 години).

При *новоотпуснатите лични пенсии за ИОЗ* средната възраст е 53,7 години, а при *наследствените* – 44,8 години. По групи трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, средната възраст на лицата с новоотпуснати лични пенсии за ИОЗ е следната:

- с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто – *54,6 години;*
- с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто – *53,5 години;*
- с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто – *53,4 години.*

Сравнително по-ниска е *средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за инвалидност поради ТЗПБ* – *46,9 години* към 31 декември 2022 г. Мъжете средно са получили пенсия на 47,2 години, а жените – на 45,8 години. Възрастта на пенсионерите, получили *наследствена пенсия* от този вид, средно е *52,2 години* (за жените е 54,4 години, а за мъжете – 32,3 години).

5.6. Среден индивидуален коефициент (СИК)

Индивидуалният коефициент (ИК) е показател, който има основно участие в пенсионната формула и е пряко свързан с дохода, върху който са внесени осигурителните вноски за определен период. Колкото по-висок е този доход спрямо средния за страната, толкова по-голям е индивидуалният коефициент, а съответно и размерът на пенсията.

Средният индивидуален коефициент на пенсионер за личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2022 г. е *1,282*. За мъжете е 1,511, а за жените – 1,126. При *новоотпуснатите пенсии СИК* е *1,053*, като за жените е 0,950, а за мъжете – 1,171.

- С индивидуален коефициент *до 1* са *39,1%* (585 851) от общия брой *лични първи пенсии за осигурителен стаж и възраст* (1 499 803). От тях *27,5%* (161 205) се получават от мъже и съответно преобладаващата част от *72,5%* (424 646) – от жени;
- С коефициент *от 1 до 2* са *46,9%* или 703 805 пенсионери. От тях мъжете са *44,2%* (311 215), а жените – *55,8%* (392 590);
- Пенсиите с индивидуален коефициент *от 2 до 3* заемат дял *9,2%* (138 151) от личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст. Разпределението по пол е в полза на мъжете – *68,5%* (94 663 бр.), а дялът на жените е *31,5%* (43 488 бр.);

- С коефициент *от 3 до 4* са 2,1% (31 394) от пенсиите. От тях 71,6% (22 466) се получават от мъже и 28,4% (8 928) от жени;
- Със стойност на индивидуалния коефициент *над 4* са 0,3% (4 087) от получаваните лични пенсии за ОСВ. От тях 73,6% (3 008) са на мъже и 26,4% (1 079) са на жени;
- *Без индивидуален коефициент* (отпуснати в минимален размер) са 2,4% (36 515) от личните пенсии за ОСВ. Съотношението по пол показва, че 29,9% (10 934) се получават от мъже и 70,1% (25 581) от жени.

Данните показват, че с високи индивидуални коефициенти над 2, 3 и 4, зад които стоят високи работни заплати и респективно висок осигурителен доход, категорично с дял от около 70% са мъжете. Съществено по-малък е относителният дял на жените с високи индивидуални коефициенти – около 30%. Същевременно близо 75% от най-ниските индивидуални коефициенти със стойност до 1 са на жени.

По категория *труд* средният индивидуален коефициент на *личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст* (вкл. по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2022 г. е както следва:

- За работилите при условията на *първа категория* труд ИК е 1,771. При мъжете е 1,882, а при жените – 1,597;
- За *втора категория* труд средният ИК е 1,401 (мъже – 1,590, жени – 1,281);
- За работилите при най-масовата *трета категория* труд средният ИК е 1,189 (1,451 – мъже и 1,132 – жени).

Средният индивидуален коефициент на личните първи пенсии за *инвалидност поради общо заболяване* (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) е 0,857 (мъже – 0,944 и жени – 0,788). С индивидуален коефициент 0,887 са пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, с коефициент 0,874 са пенсионерите със загубена работоспособност от 71 до 90 на сто и с 0,830 са тези с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто.

При *новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради общо заболяване* (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) средният ИК е 0,768 (мъже – 0,833 и жени – 0,693). За пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто средният ИК е 0,813. С коефициент 0,769 са пенсионерите със загубена работоспособност от 71 до 90 на сто и с коефициент 0,752 са тези с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто.

На пенсионерите с лични първи пенсии за *инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* средният ИК е 1,082 (мъже – 1,158 и жени – 0,905). Средният индивидуален коефициент на пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто е 1,117, от 71 до 90 на сто е 1,091 и с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто коефициентът е 1,074.

Новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест са със среден ИК – 1,048, като за мъжете е 1,099, а за жените – 0,776. Според степента на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, разпределението е следното: с коефициент средно 0,709 са пенсионерите със загубена работоспособност над 90 на сто, с коефициент 0,885 са пенсионерите със загубена работоспособност от 71 до 90 на сто и 1,132 е стойността на ИК при лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто.

Запазва се тенденцията *индивидуалните коефициенти на мъжете да са по-високи от тези на жените*. Заплащането на положения труд, съответно и размерът на осигурителния доход зависят от множество фактори, сред които професиите и видът на изпълняваните дейности, в които са били заети жените и мъжете преди пенсиониране, времето прекарано в безработица, времето отдадено на зависими от грижи членове на семейството и други фактори.

5.7. Среден осигурителен стаж

Средният осигурителен стаж, превърнат към трета категория труд, към 31 декември 2022 г. при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. по чл. 69 от КСО) е 38,7 години, а при новоотпуснатите – 35,7 години. За мъжете е 43,4, като при новоотпуснатите е с по-ниски от средните стойности – 36,9 години, а при жените е 35,5, като при новоотпуснатите е 34,6 години. *Действителният стаж* при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст е 35,3 години (мъже – 36,8; жени – 34,2), а за *новоотпуснатите* пенсии – 33,7 години (мъже – 33,7; жени – 33,8).

Средният действителен осигурителен стаж на пенсионерите с лични първи пенсии за ОСВ от фонд „Пенсии“ е 35,3 години, а превърнатият – 38,0 години. Стойностите по пол показват, че за мъжете действителният стаж в края на 2022 г. е 37,1 години, а превърнатият – 42,3 години. При жените средният осигурителен стаж е по-нисък и разликата между действителния и превърнатия стаж е значително по-малка, като стойностите са съответно 34,2 и 35,5 години. При *новоотпуснатите* пенсии действителният стаж е 33,8 години (мъже – 33,7; жени – 33,8), а превърнатият – 35,5 години (мъже – 36,5; жени – 34,6).

Средният осигурителен стаж на пенсионерите с лични първи пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО е 34,8 години действителен, а превърнатият – 50,8 години. Значително по-голяма е разликата между действителния и превърнатия стаж на тази категория пенсионери отколкото на лицата, пенсионирали се с пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“. Сравнително малка е разликата между действителния осигурителен стаж на мъжете и жените, съответно 34,9 и 33,2 години. За мъжете превърнатият стаж е 50,9 години, а за жените – 47,3 години. *Разликата* между действителния стаж (32,1 г.) и превърнатия (49,2 г.) при *новоотпуснатите* пенсии е 17,1 години.

При пенсиите за *инвалидност поради общо заболяване* (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2022 г. действително положеният осигурителен стаж средно е 21,1 години, а признатият по чл. 75, ал. 2 от КСО – 12,7 години. За мъжете действителният стаж е 20,8 години, а за жените – 21,4 години, признатият – съответно 14,2 и 11,5 години. При *новоотпуснатите* пенсии тези показатели са по-ниски. Действителният среден трудов стаж е 16,3 години, като при мъжете е 16,0 години, а при жените – 16,6 години. Признатият стаж е 11,7 години, като при мъжете е 11,3 години, а при жените – 12,1 години.

Като цяло *жените средно имат по-ниска продължителност на осигурителния стаж* поради по-ниската законова възраст за пенсиониране, по-чести отсъствия от пазара на труда поради отглеждане на деца или полагане на грижа за зависими членове на домакинството.

5.8. Средномесечни размери на изплащаните лични пенсии за трудова дейност по видове и пол

Средният основен месечен размер на пенсията е 566,21 лв. за 2022 г., като за мъжете е 666,18 лв., а за жените – 497,80 лв. В него не са включени различните добавки, които се изплащат към пенсиите, както и допълнителните суми към пенсиите.

Средният месечен размер на пенсията на пенсионер за 2022 г. е 674,54 лв. (536,71 лв. за 2021 г.). Той е изчислен от разхода за пенсии (вкл. за пенсиите по европейски регламенти и международни договори), като е включен разходът за т. нар. „вдовишки добавки“ по чл. 84 от КСО, добавките за чужда помощ, миньорските добавки, добавките към пенсиите на участниците и пострадалите от войните, добавките по чл. 9 от ЗППРП. В средните размери са включени и сумите, изплащани през 2022 г., но отчетени като разход през 2021 г., съгласно ПМС-та № 474/30.12.2021 г. и 479/30.12.2021 г., „великденската“ и „коледната“ добавки от 70 лв.

Средномесечният размер на пенсията за *осигурителен стаж и възраст* (вкл. по чл. 69 от КСО) за 2022 г. е 730,79 лв. (585,41 лв. за 2021 г.).

При пенсионерите с *лични пенсии за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“* (без пенсиите за ОСВ по отменени закони), средният месечен размер на изплащаната пенсия за 2022 г. е *711,93 лв.* (568,70 лв. за 2021 г.). Разпределението по пол показва, че при мъжете е 798,21 лв. и е значително по-голям от този при жените – 660,71 лв. Средният основен месечен размер през 2022 г. за този вид пенсия е 592,53 лв. (708,30 лв. за мъжете и 523,80 лв. за жените), при 446,65 лв. за 2021 г.

Средният месечен размер на изплащаните *лични пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО* за 2022 г. е *1 114,21 лв.* (913,46 лв. за 2021 г.). Пенсиите на *мъжете* средномесечно са *1 113,32 лв.*, а на *жените* – *1 138,46 лв.* Разликата в размерите при двата пола за този вид пенсия не е толкова осезаема както при останалите видове пенсии. Средният основен месечен размер на личните пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО (без получаваните добавки, изчислен средногодишно за 2022 г.) е 1 033,27 лв. (1 033,95 лв. за мъжете и 1 014,43 лв. за жените).

Средният месечен размер на изплащаните *лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване от фонд „Пенсии“* (без пенсиите за ИОЗ по отменени закони) е *549,19 лв.* (421,85 лв. за 2021 г.). При този вид пенсии разликата в размерите между двата пола е в полза на мъжете, които получават 555,14 лв. или с 10,67 лв. повече от жените (544,47 лв.). Средният основен месечен размер е 459,29 лв. (479,18 лв. за мъжете и 443,47 лв. за жените).

При *личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване за лицата по чл. 69 от КСО* (военнослужещи, полицаи и приравнените на тях) средният месечен размер пенсия за 2022 г. е *622,54 лв.* (497,51 лв. за 2021 г.). За мъжете е 627,52 лв., а за жените – 562,80 лв. Средният основен месечен размер за този вид пенсия е 516,39 лв. (520,95 лв. за мъжете и 461,59 лв. за жените).

Средният изплащан месечен размер на *личните пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* (без пенсиите за ТЗПБ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО) е *642,20 лв.* (492,77 лв. за 2021 г.). Разликата между двата пола е в полза на жените, които са получавали средномесечно 686,60 лв. при 623,08 лв. за мъжете. Тенденцията е обратна при средните основи месечни размери, като средният основен месечен размер за този вид пенсия е 484,87 лв. (497,84 лв. за мъжете и 454,38 лв. за жените).

5.9. Средни основни месечни размери на личните пенсии за трудова дейност по видове и пол към 31 декември 2022 г.

При пенсионерите с *лични първи пенсии за осигурителен стаж и възраст* (вкл. по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2022 г. *средният основен размер* на пенсията е *733,91 лв.* Той е нараснал с 250,25 лв. спрямо 2021 г. (483,66 лв.). В разпределението по пол се запазва тенденцията средният основен месечен размер на пенсията при мъжете (914,62 лв.) да е значително по-голям от този на жените (610,94 лв.), тъй като в размера на пенсиите се отразяват по-ниските трудови и осигурителни доходи на жените, съответно по-ниските им индивидуални коефициенти, както и по-ниският среден осигурителен стаж в сравнение със същите показатели за мъжете.

Средният основен месечен размер на пенсиите на лицата, получаващи *пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“* е *701,22 лв.* Спрямо предходната година, когато е бил 463,52 лв. има ръст от 51,3 на сто. Средният размер на пенсиите на мъжете е 855,85 лв., а на жените – 609,20 лв., с 246,65 лв. по-малко.

За пенсионерите по *чл. 69 от КСО* *средният основен месечен размер* на пенсиите е *1 304,63 лв.* и надвишава значително средния размер на пенсиите на лицата с пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“ (701,22 лв.), като разликата е средно 603,41 лв. в полза на пенсионерите от специализираните ведомства. Спрямо предходната година средният основен месечен размер на пенсиите по чл. 69 от КСО се е увеличил с 56,5 на сто (833,38 лв. през 2021 г.).

Разликата по пол при средните размери на пенсиите на лицата, пенсионирани по чл. 69 от КСО и през 2022 г. е сравнително малка – 70,22 лв. (мъжете получават лични първи пенсии

в среден размер от 1 307,13 лв., а жените – 1 236,91 лв.), което се дължи на факта, че нормативните изисквания за придобиване право на този вид пенсия са еднакви за двата пола и съответно във формулата за изчисляване размера на пенсията участва почти еднакъв осигурителен стаж, с леко предимство за мъжете при превръщането му в трета категория труд. Допълнително влияние за минималната разлика между размерите на двата пола за този вид пенсия оказват и близките стойности при средните индивидуални коефициенти (2,039 за мъжете и 1,990 за жените).

Пенсионерите с лични първи пенсии за *инвалидност поради общо заболяване (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО)* имат среден основен месечен размер на пенсията 525,87 лв. (346,73 лв. за 2021 г.). И при този вид пенсии разликата в размерите по пол е в полза на мъжете. Те получават 552,53 лв. или с 47,92 лв. повече от жените (504,61 лв.).

При средните основни месечни размери на *пенсиите за инвалидност на военнослужещите, полицаите и приравнените* на тях (612,21 лв.) и на останалите трудови пенсии за *инвалидност поради общо заболяване* (525,90 лв.) се наблюдава значителна разлика. Пенсиониралите се с лична пенсия за ИОЗ лица по чл. 69 от КСО получават средно с 86,31 лв. по-висока пенсия за инвалидност.

Средният основен размер на пенсията за *инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* е 564,11 лв. (354,36 лв. за 2021 г.). Разпределението по пол на пенсионерите с лични първи пенсии за ТЗПБ към 31 декември 2022 г. показва, че мъжете получават средно 585,37 лв., а жените – 514,99 лв.

5.10. Средни основни месечни размери на личните пенсии за трудова дейност по видове, възрастови групи и пол към 31 декември 2022 г.

Осигурителен стаж и възраст

През 2022 г. с най-високи средни размери на пенсиите за осигурителен стаж и възраст са *пенсионерите между 40 и 44 години и между 45 и 49 години*, съответно с 1 670,31 лв. и с 1 527,09 лв. В тези възрастови групи попадат 674 пенсионери. Следват групите на пенсионерите на *възраст между 55 и 59 години* (1 257,21 лв.) и *между 50 и 54 години* (1 253,41 лв.), като получаващите пенсия за ОСВ в тези две възрастови групи са 34 600 пенсионери или 2,4% от общата съвкупност на пенсионерите с лични пенсии за ОСВ (1 463 288 души). Това са предимно хора, работили в условията на първа и/или втора категория труд, придобили право на пенсия на по-ниска възраст. Тук са включени и пенсионери, които са военнослужещи, полицаи и други ползващи специален режим на ранно пенсиониране. Най-многобройната група, а именно групата на *70-74-годишните* (25,1% от общата съвкупност) е със среден основен месечен размер 697,84 лв.

С *най-ниски средни основни размери на пенсиите* са лицата на *възраст над 95 години* (576,30 лв.) и във възрастовите групи на *90-94-годишните* (610,65 лв.) и *85-89-годишните* (631,76 лв.). Трите групи заемат дял от 9,2% от общия брой на пенсионерите с лични пенсии за ОСВ. Най-възрастните пенсионери получават сравнително по-ниски пенсии, което е показателно за изоставането на размерите на пенсиите с отдалечаване във времето от момента на отпускането им.

Според *разпределението по пол и възраст мъжете*, попадащи във възрастовата група *между 40 и 44 години и между 45 и 49 години*, са с най-висок среден основен месечен размер на пенсията, съответно 1 699,68 лв. и 1 558,38 лв. При *жените* със значително по-висок от средния размер пенсия за всички жени са групите на *50-54-годишните* (1 204,28 лв.) и *55-59-годишните* (974,57 лв.). Най-нисък размер на пенсията за мъжете и жените се наблюдава при най-възрастните или над 95-годишните – 802,54 лв. за мъжете и 485,96 лв. за жените.

Инвалидност поради общо заболяване

Разпределението по възрастови групи *при пенсиите за инвалидност поради общо заболяване* показва, че най-висок е средният размер (546,85 лв.) на хората на възраст над 95 години, следвани от 85-89-годишните със средна пенсия от 546,60 лв. След тях е възрастовата група на 90-94-годишните, които получават средна месечна пенсия от 546,08 лв. Тези три групи представляват 1,6% от общата съвкупност (300 279) на пенсионерите с лични първи пенсии за ИОЗ. С най-ниски средни основни размери на пенсиите е групата на лицата до 20 години (443,37 лв.), следвана от тази на лицата между 20 и 24 години (451,55 лв.), като те заемат дял от 0,2% от общия брой пенсионери. По-краткият осигурителен стаж и по-ниските възнаграждения, съответно по-ниският осигурителен доход на по-младите хора са причина за ниските размери на пенсиите им.

В *разпределението по пол и възраст* с най-висок среден размер на пенсията за ИОЗ са мъжете от възрастовата група на 90-94 годишните (656,27 лв.), докато при жените с най-висок размер са над 95-годишните – 528,04 лв. С най-нисък размер на пенсията при мъжете е групата на лицата между 20 и 24 години със средна пенсия от 454,13 лв., докато при жените – групата на лицата до 20 години (396,95 лв.).

Трудова злополука и професионална болест

Най-висок среден размер на *пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* (582,95 лв.) получават пенсионерите на възраст 65-69 години, следвани от групата на лицата на възраст 70-74 години със среден размер 575,11 лв. Те съставляват 27,5% от получаващите (4 170 души) този вид пенсия. С най-ниски средни размери на пенсиите са групите на лицата на възраст над 95 години (480,53 лв.) и на 90-94-годишните (523,35 лв.).

Според *разпределението по пол и възраст* с най-висока пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест при мъжете е групата на *лицата от 65 до 69 години със среден размер от 607,17 лв.*, а при жените – групата на 35-39-годишните с размер от 532,34 лв. С най-нисък размер на пенсията сред жените е групата на 25-29 годишните (467,00 лв.), а при мъжете – тези на възраст над 95 години (467,00 лв.).

5.11. Средна продължителност на получаване на пенсиите по видове и пол

Средната продължителност на получаване на една лична пенсия се определя от данните за броя на прекратените лични пенсии поради смърт за отчетната година и от информацията за годината, през която са били отпуснати тези пенсии, т.е. продължителността за получаване на даден вид пенсия.

През 2022 г. *средната продължителност на получаване на една пенсия е 21,9 години.* Запазва се тенденцията продължителността на получаване на пенсия при жените (24,9 години) да е по-висока от тази при мъжете (18,9 години) или те получават пенсия с 6,0 години по-дълго.

Средната продължителност на получаване на личните пенсии *за осигурителен стаж и възраст е 23,3 години* (за жените е 26,4 години, а за мъжете – 20,1 години). От тях работещите при условията на първа категория труд получават пенсия средно 30,9 години (жени – 30,7 години, мъже – 31,0 години), втора категория – 29,0 години (жени – 29,6 години, мъже – 28,6 години) и трета категория – 25,9 години (жени – 27,5 години, мъже – 21,4 години).

При пенсиите за *инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* стойността на показателя е 34,8 години. Мъжете получават пенсия средно 33,3 г., а жените – 38,8 г.

Средната продължителност за получаване на една лична пенсия за *инвалидност поради общо заболяване* за 2022 г. е 13,4 години, като при мъжете този показател е 12,0 години, а при жените – 14,9 години.

Сравнителният анализ по видове пенсии показва, че средната продължителност за получаване на една лична пенсия е най-дълга за пенсионерите с пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест, следвани от пенсиите за осигурителен стаж и

възраст. Най-кратко получават лична пенсия лицата с пенсии за инвалидност поради общо заболяване, с изключение на пенсиите на лицата, навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, тъй като това са срочни пенсии.

5.12. Брой на изменените пенсии

Общият брой на *изменените пенсии* (лични и наследствени) за 2022 г. е 1 321 693 (592 095 бр. за 2021 г.). Най-голям дял в изменените пенсии през годината заемат личните пенсии за осигурителен стаж и възраст (без пенсиите по отменени закони и по чл. 69 от КСО) – 65,1% или 860 122 бр. На второ място с дял от 18,4% или 243 805 бр., са изменените лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване (без пенсиите по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО). Следват личните пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО (115 446 бр. или 8,7% от всички изменени пенсии) и социалните пенсии за инвалидност (51 094 бр. или 3,9%).

5.13. Прекратени пенсии по причина за прекратяване и по видове

През 2022 г. общият брой на *прекратените и спрени пенсии* е 155 302 (174 539 бр. за 2021 г.). От тях 136 391 са лични и 18 911 наследствени пенсии. Пенсията се прекратява при отпадане на основанието за получаването ѝ.

В зависимост от причините за прекратяване най-много са прекратените пенсии поради смърт на пенсионера – 116 645 бр. или 75,1%. Поради промяна на вида на пенсията са прекратени 19 104 пенсии (12,3%), а поради рехабилитиране на инвалиди – 5 383 (3,5%).

Броят на *прекратените поради смърт лични пенсии за осигурителен стаж и възраст* е 92 779, от които 45 320 (48,8%) на мъже и 47 459 (51,2%) на жени.

През 2022 г. са *прекратени след рехабилитиране на инвалиди и поради смърт*, общо 22 833 лични пенсии за инвалидност. От тях 12 179 (53,3%) са на мъже и 10 654 (46,7%) на жени. От прекратените поради рехабилитиране лични пенсии за инвалидност (4 435 бр.) 49,0% са на жени и 51,0% на мъже. Средната продължителност на получаването им за периода от инвалидизирането до възстановяването на работоспособността е 7,1 години, като средната стойност за жените е 7,2 години, а за мъжете – 7,1 години.

Прекратените (по причина смърт или след рехабилитиране) лични пенсии за *инвалидност поради общо заболяване* през 2022 г. са 22 535 бр. От тях на мъже са 11 964 бр. (53,1%), а на жени – 10 571 бр. (46,9%).

Най-малък брой пенсии, *прекратени след рехабилитиране на инвалиди и поради смърт*, са тези за *инвалидност трудова злополука и професионална болест* – 298 пенсии, като 72,1% от тях са на мъже (215 бр.) и 27,9% на жени (83 бр.).

5.14. Статистически показатели за добавките към пенсиите по видове и пол

Изплащаните *добавки към пенсиите* към 31 декември 2022 г. наброяват 774 656 или със 17 099 бр. по-малко в сравнение с края на 2021 г. (791 755 бр.). Те се получават от 627 918 пенсионери (632 750 в края на 2021 г.).

От общия брой на добавките с най-голям относителен дял са т. нар. „*вдовишки добавки*“ по чл. 84 от КСО. Отпускат се на преживелия съпруг/съпруга в размер 26,5 на сто от пенсията/пенсиите на починалия съпруг/съпруга. Към 31 декември 2022 г. *броят на тези добавки е 685 882* (в т.ч. 183 вдовишки добавки към учителски пенсии), получавани от 566 389 души. Броят на добавките, които се получават от жени (570 506 бр.), е близо пет пъти повече от добавките, които се получават от мъже (115 376 бр.). *Средният размер* на добавката по чл. 84 от КСО към 31 декември 2022 г. е 153,48 лв. (95,39 лв. в края на 2021 г.). Данните показват, че мъжете получават по-високи пенсии от жените и съответно вдовишките добавки, изчислени от техните пенсии, също са по-високи. В края на 2022 г. вдовишката добавка при

жените средно е 160,15 лв. (99,43 лв. в края на 2021 г.), а при мъжете – 120,50 лв. (75,96 лв. в края на 2021 г.).

Към края на 2022 г. към различни видове пенсии са изплатени *64 620 добавки за чужда помощ* (66 382 бр. за 2021 г.). За сметка на ДОО са изплатени 48 783 добавки (75,5% от всички добавки за чужда помощ), а останалите 15 837 бр. (24,5%) – със средства от държавния бюджет.

Добавките по отменени закони вече не се отпускат, но отпуснатите продължават да се изплащат до отпадане на основанието за получаване. Към 31 декември 2022 г. са изплатени *1 391 добавки за старост* (2 471 бр. в края на 2021 г.) и *16 156 миньорски добавки* (18 070 в края на 2021 г.).

В края на 2022 г. са изплатени *6 627 добавки съгласно чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица* (7 129 бр. в края на 2021 г.), а на основание Указ № 1611 от 1985 г. на инвалидите от войните и по чл. 5 от Закона за ветераните от войните са изплатени *163 добавки на ветерани и доброволци от войните* (293 бр. в края на 2021 г.).

5.15. Статистически показатели за пенсиите и добавките, изплащани по европейски регламенти и международни договори и споразумения (ЕРМД)

През 2022 г. *общият брой на пенсионерите, получаващи пенсии и добавки по европейски регламенти и международни договори (ЕРМД)* в България и чужбина е *60 375* (54 205 лица за 2021 г.). От тях пенсионерите, живеещи в България, са 75,4%, а живеещите в чужбина – 24,6%.

Броят на пенсионерите с пенсии по ЕРМД включва както пенсионерите с пенсии, отпуснати при прилагане на европейските регламенти и международни договори, така и пенсионерите с пенсии, отпуснати изцяло по българското законодателство, изплащани в друга държава.

Към 31.12.2022 г. се изплащат *64 675 пенсии и добавки по европейски регламенти и международни договори* (57 958 за 2021 г.). Броят на пенсиите и добавките надвишава този на пенсионерите, тъй като един пенсионер може да получава пенсия и добавка едновременно.

Общият брой на българските пенсии (лични и наследствени), отпуснати по европейски регламенти и международни договори към 31 декември 2022 г., е *60 428*. Спрямо предходната година е отчетено повишение с 11,4% или с 6 184 повече (54 244 бр. за 2021 г.). Делът на личните пенсии от общия брой на българските пенсии по ЕРМД е 94,5% (57 122 бр.), а на наследствените – 5,5% (3 306 бр.).

Към 31 декември 2022 г. *личните пенсии за ОСВ* са 48 537 и заемат 85,0% от всички лични пенсии на лица със стаж в други държави (57 122). Те са с 4 858 бр. (или с 11,1%) повече спрямо броя им в края на 2021 г. (43 679 бр.).

Общо личните пенсии за ИОЗ към 31 декември 2022 г. са *8 585 бр.*, което представлява 15,0% от всички лични пенсии на лица със стаж в други държави. Спрямо предходната година, личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване са се увеличили с 844 бр. или с 10,9%.

Броят на *наследствените пенсии*, отпуснати въз основа на стаж, положен в други държави към 31 декември 2022 г. е *3 306 бр.* От тях *наследствените пенсии за ОСВ* са *872 бр.* или 26,4%, а *наследствените пенсии за ИОЗ* – *2 434 бр.* или 73,6%. Спрямо 2021 г. се наблюдава увеличение и при двата вида наследствени пенсии, съответно с 9,3% при пенсиите за ОСВ и с 20,1% при пенсиите за ИОЗ.

Всички изплащани *добавки* към пенсиите към 31 декември 2022 г., на лица със стаж в други държави са *4 247 бр.* Спрямо 2021 г., когато са били 3 714, броят им се е увеличил с 533 добавки или с 14,4%.

Съгласно *Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Турция* за изплащане на български пенсии в Турция се урежда само начина на изплащане на пенсии, отпуснати в България на лица, живеещи в Турция.

Предвидено е Споразумението да действа до влизане в сила на Спогодба за социално осигуряване между двете страни. Към 31 декември 2022 г. *пенсионерите с пенсии*, отпуснати въз основа на споразумението между България и Турция са 12 592 лица. В сравнение с предходната година те намаляват със 711 души или с 5,3%.

Броят на пенсиите и добавките, отпуснати въз основа на споразумението към 31 декември 2022 г. е 16 905 бр. (12 654 бр. пенсии и 4 251 бр. добавки), което е намаление с 4,3% спрямо 2021 г. (17 667 бр.). *Личните пенсии за осигурителен стаж и възраст* са 11 413 бр. и заемат дял от 90,2% от всички пенсии, изплащани към 31 декември 2022 г. От всички видове пенсии, отпуснати въз основа на споразумението с Турция, най-малък е броят на *наследствените пенсии за ОСВ* – 284. *Личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване* са 408 бр., а на *наследствените* – 549 бр.

През 2022 г. новоотпуснатите пенсии по споразумението между България и Турция са 210 бр., което е с 11,0% по-малко спрямо отпуснатите през 2021 г. (236 бр.).

КРАТКОСРОЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ОТ ДОО

Паричните обезщетения на осигурените лица за временна неработоспособност, бременност, раждане, за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, осиновяване на дете до 5-годишна възраст и отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя), трудоустрояване, както и помощите от държавното обществено осигуряване, се изчисляват и изплащат от ТП на НОИ.

1. Парични обезщетения за временна неработоспособност и трудоустрояване

Осигурените за общо заболяване и майчинство лица имат право на следните видове обезщетения, при изпълнени определени нормативни условия:

- Парични обезщетения за периодите на *временна неработоспособност и временно намалена работоспособност (трудоустрояване)*, ако имат най-малко 6 месеца осигурителен стаж, с изключение на ненавършилите 18-годишна възраст.

- Лицата, осигурени за трудова злополука и професионална болест, имат право на *парично обезщетение за трудова злополука или професионална болест*, както и на обезщетение *при трудоустрояване* в тези случаи, независимо от продължителността на осигурителния стаж.

Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване се изчислява в *размер 80 на сто*, а за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест в *размер 90 на сто* от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителен доход, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица внесени осигурителни вноски за общо заболяване и майчинство за период от 18 календарни месеца, предхождащи месеца на настъпване на неработоспособността. Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване не може да надвишава среднодневното нетно възнаграждение за периода, от който е изчислено обезщетението.

- На осигуреното лице се изплаща парично обезщетение за временна неработоспособност *за времето, през което е под карантина*.

- Парично обезщетение се полага и за времето, през което осигуреното лице е отстранено от работа, когато *не може да бъде трудоустроено на друга подходяща работа*. Това обезщетение се изплаща за не повече от 90 календарни дни през една календарна година.

- На неработоспособните лица, изпратени от здравните органи на *санаторно-курортно лечение* се изплаща обезщетение за целия им престой в заведенията, включително до 3 календарни дни за пътуване. Обезщетението е в размерите, определени съответно за общо заболяване или за трудова злополука и професионална болест.

• Паричното обезщетение за *гледане на болен член от семейството* се изплаща при условията и в размера на паричното обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване. Обезщетението се изплаща в следните случаи:

- *гледане или належащо придружаване за медицински преглед*, изследване или лечение в страната или в чужбина на болен член на семейството над 18-годишна възраст (на всеки осигурен до 10 дни през една календарна година);
- *гледане или належащо придружаване за медицински преглед*, изследване или лечение в страната или в чужбина на *болно дете до 18-годишна* възраст (до 60 дни през една календарна година общо за всички осигурени членове на семейството);
- *гледане на дете под карантина до 18-годишна възраст*, болно от заразна болест (до изтичане срока на карантината);
- *гледане на болно дете до 3-годишна възраст*, настанено в заведение за болнична помощ заедно с осигурения (за времето, през което осигуреният е бил в заведението);
- *гледане на здраво дете*, върнато от детско заведение *поради карантина* (докато трае карантината).

За членове на семейството на осигуреното лице се смятат неговите възходящи и низходящи по права линия, съпругът и съпругата. Този вид парично обезщетение се изплаща и за гледане на дете, настанено при близки, роднини или приемно семейство по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето.

• Право на обезщетение имат осигурените лица, които вследствие общо заболяване, трудова злополука или професионална болест са *трудоустроени на по-нископлатена работа*. Дневното парично обезщетение е в размер на разликата между полученото среднодневно трудово възнаграждение през 18-те календарни месеца преди трудоустрояването и получаваното среднодневно трудово възнаграждение след трудоустрояването. Това обезщетение се изплаща за времето на трудоустрояване, но за не повече от 6 месеца.

2. Статистически показатели за паричните обезщетения за временна неработоспособност

Обезщетенията за *временна неработоспособност* и *временно намалена работоспособност* включват случаите на:

- общо заболяване;
- нетрудова злополука;
- изследване поради общо заболяване;
- карантина;
- трудоустрояване поради общо заболяване;
- санаторно-курортно лечение поради общо заболяване;
- гледане на болно дете до 3-годишна възраст, настанено в заведение за болнична помощ заедно с осигурения;
- гледане или належащо придружаване за медицински преглед, изследване или лечение в страната или в чужбина на болно дете до 18-годишна възраст;
- гледане или належащо придружаване за медицински преглед, изследване или лечение в страната или в чужбина на болен член на семейството над 18-годишна възраст.

За 2022 г. по 2 573 209 (2 346 099 за 2021 г.) болнични листове са изплатени *парични обезщетения за временна неработоспособност* за 18 685 569 дни (18 975 092 за 2021 г.) със среднодневен размер 45,34 лв. (42,03 лв. за 2021 г.).

Изплатените болнични листове на мъже са 1 054 484 (41,6%) за 8 141 361 дни, при среднодневен размер на обезщетението 47,45 лв. При жените е съществено по-висок броят на

изплатените болнични листове за временна неработоспособност – 1 518 725 (58,4%), а също и броят на изплатените дни – 10 544 208 дни, но те са с по-нисък среднодневен размер на обезщетението (43,70 лв.) от този на мъжете.

Средният размер на един изплатен болничен лист за 2022 г. е 329,21 лв. и намалява с 3,2% спрямо предходната година (339,95 лв. за 2021 г.). Разликата в средните размери на обезщетенията по пол е в полза на мъжете, като при тях средният размер на един изплатен болничен лист е 366,36 лв. и е с 62,95 лв. по-висок от средния изплатен размер на жените – 303,41 лв.

Броят на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение за временна неработоспособност или временно намалена работоспособност поради общо заболяване за 2022 г. е 1 368 298 лица (таблица № 9). Жените са 783 773 и заемат дял от 57,2%, а мъжете – 584 525 лица или 42,7%. Спрямо 2021 г. броят на лицата с поне едно обезщетение е нараснал с 8,9% или със 112 222 души.

Преобладаващият брой жени с обезщетения за временна неработоспособност се дължи на по-високия им брой при обезщетенията за временна неработоспособност поради общо заболяване и поради гледане на болен член от семейството и карантина. Жените с обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване са 480 226, което е с 27,3% повече от броя на мъжете с този вид обезщетение – 377 280 лица за 2022 г.

Таблица № 9 : Брой лица с обезщетение за временна неработоспособност или временно намалена работоспособност поради общо заболяване през 2021 г. и 2022 г.

Вид на обезщетението	Общо		Мъже		Жени	
	2021 г.	2022 г.	2021 г.	2022 г.	2021 г.	2022 г.
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване	797 813	857 506	354 262	377 280	443 551	480 226
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради нетрудови злополуки	90 797	94 937	52 965	55 296	37 832	39 641
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради гледане на болен член от семейството и карантина	367 122	415 280	139 120	151 731	228 002	263 549
Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради общо заболяване	321	557	142	206	179	351
Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност	23	18	17	12	6	6
Общ брой лица	1 256 076	1 368 298	546 506	584 525	709 570	783 773

От общия брой жени – 783 773, получили обезщетение за временна неработоспособност, 263 549 или 33,6% са с обезщетение за гледане на болен член от семейството и карантина, докато при мъжете този показател е със значително по-ниска стойност – 151 731 мъже или 25,9% от всички мъже с обезщетение за временна неработоспособност през 2022 г.

През 2022 г. по 12 715 (при 11 260 за 2021 г.) болнични листове са изплатени парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест за 186 474 дни (176 049 дни през 2021 г.) със среднодневен размер 56,56 лв. (50,63 лв. през 2021 г.).

Средната сума на един изплатен болничен лист за трудова злополука и професионална болест през 2022 г. е 865,43 лв., при 791,55 лв. за 2021 г. Общият брой на лицата с поне едно

обезщетение за временна неработоспособност или временно намалена работоспособност поради трудова злополука и професионална болест през 2022 г. е 4 482. Преобладават мъжете, които са 2 699 с дял 60,2%. При тях по 7 734 болнични листове (при 7 357 за 2021 г.) са изплатени обезщетения за 120 458 дни със среден размер на един изплатен болничен лист от 888,34 лв. (808,43 лв. за 2021 г.). Броят на жените с обезщетение за трудова злополука и професионална болест е 1 783 (дял 39,8%), като по 4 454 болнични листове (при 3 903 за 2021 г.) са изплатени обезщетения за 66 016 дни (58 047 дни за 2021 г.) със среден размер 825,65 лв. (759,73 лв. за 2021 г.).

3. Обезщетения за бременност, раждане, отглеждане и осиновяване на дете

Осигурените за общо заболяване и майчинство лица имат право на следните видове обезщетения, свързани с осигурения социален риск „майчинство“, при изпълнени определени нормативни условия:

- Парично обезщетение на *трудоустроена* на друга работа осигурена жена *поради бременност или кърмене на дете или напреднал етап на лечение ин-витро* се изплаща, ако на новата работа се намали трудовото ѝ възнаграждение.

- Осигурената за общо заболяване и майчинство майка има право на парично обезщетение за бременност и раждане, ако има 12 месеца осигурителен стаж като осигурена за този риск. Обезщетението се изплаща за срок 410 дни, от които 45 дни преди раждането. Ако осигуряването за общо заболяване и майчинство е прекратено през време на получаване на обезщетението за бременност и раждане, последното се изплаща до изтичането на срока.

- Осигуреното за общо заболяване и майчинство лице, *при което е настанено дете по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето*, има право на парично обезщетение в размер на разликата от възрастта на детето в деня на настаняването му до изтичане на срока на полагащото се обезщетение за раждане, т. е. до 365 календарни дни, считано от датата на раждане на детето.

- Осигуреният за общо заболяване и майчинство баща има право на парично обезщетение при раждане на дете за срок до 15 дни през време на отпуска по чл. 163, ал. 8 от Кодекса на труда. Отпускът започва да тече от датата на изписване на детето от лечебното заведение, а за изплащане на обезщетение, бащата трябва да има 6 месеца осигурителен стаж и да е осигурен за общо заболяване и майчинство в деня, предхождащ датата, от която започва ползването на отпуска.

- Осигуреното за общо заболяване и майчинство лице има право на *парично обезщетение при раждане на дете* след навършване на 6-месечна възраст на детето за *остатъка до 410 календарни дни* през време на отпуска по чл. 163, ал. 10 и 12 от Кодекса на труда.

Размерът на дневното парично обезщетение при бременност и раждане е равен на 90 на сто от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителния доход, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица – внесени осигурителни вноски за общо заболяване и майчинство за периода от 24 календарни месеца, предхождащи месеца на настъпване на временната неработоспособност. То не може да бъде по-голямо от среднодневното нетно възнаграждение за периода, от който е изчислено обезщетението и по-малко от минималната дневна работна заплата, установена за страната.

В случаите, когато през времето на изплащане на парично обезщетение при бременност и раждане или за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, осигурената придобие отново право на парично обезщетение при бременност и раждане, обезщетението е в размера, определен за предходното дете, ако това е по-благоприятно за лицето.

- Майката, която е осигурена за общо заболяване и майчинство и е имала право на обезщетение за бременност и раждане, получава парично обезщетение в размер 50 на сто от него, когато:

- след изтичането на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи, не ползва отпуск за бременност и раждане или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване;
- след изтичането на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи, самоосигуряващото се лице започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.

- След изтичането на срока на обезщетението за бременност и раждане през време на *допълнителния платен отпуск за отглеждане на дете* до навършването на 2-годишната му възраст на майката/осиновителката или на лицето, което е поело отглеждането на детето, се изплаща месечно *парично обезщетение* в размер, определян ежегодно със Закона за бюджета на ДОО. Това обезщетение се изплаща и на лицата, при които е настанено дете по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето до навършването на 2-годишната му възраст. Размерът на обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст през 2022 г. е както следва:

- от 1 януари до 31 март – 650 лв.;
- от 1 април до 31 декември – 710 лв.

- Обезщетението могат да получат осигурените и самоосигуряващите се лица за общо заболяване и майчинство, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск. Обезщетението не се изплаща при смърт на детето, даване за осиновяване или при настаняване на детето по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето или в детско заведение, включително и детски ясли, както и при отглеждането му от лице, включено в програми за подкрепа на майчинството.

- *Обезщетение при неизползване на допълнителен платен отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст* се изплаща на:

- майката/ осиновителката, ако не ползва този отпуск или лицето, което ползва такъв отпуск го прекъсне;
- самоосигуряващо се лице с право на обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, което започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.

Паричното обезщетение е в размер 50 на сто от обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст и се изплаща на осигурените лица, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за общо заболяване и майчинство.

- Осигурените за общо заболяване и майчинство лица имат право на *обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст*, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск и ползват отпуск по чл. 164б от Кодекса на труда. Обезщетението се изплаща за срок до 365 дни от деня на предаване на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст. Размерът на обезщетението се определя като за обезщетение за бременност и раждане. Ако осигуряването за общо заболяване и майчинство е прекратено по време на получаване на обезщетението, последното се изплаща до изтичането на срока.

- Когато осиновителката и осиновителят се намират в брак, осиновителят има право на 15-дневен отпуск при осиновяване на дете до 5-годишна възраст от деня на предаване на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст. По време на този отпуск, на осигурения за общо заболяване и майчинство *осиновител се изплаща обезщетение за срок до 15 дни*.

- След изтичане на 6 месеца от деня на предаване на детето за осиновяване на осигуреното за общо заболяване и майчинство лице се изплаща обезщетение в размер, определен като обезщетение за бременност и раждане, за остатъка до 365 дни през време на отпуска по чл. 164б, ал. 2, 3 или 5 от КТ.

- Осиновителката на дете до 5-годишна възраст или осиновителят, който сам е осиновил дете до 5-годишна възраст, има право на парично обезщетение в размер 50 на сто от обезщетението за осиновяване на дете до 5-годишна възраст, когато след изтичането на 90 дни от деня на предаване на детето за осиновяване:

- не ползва отпуск за осиновяване, или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване;
- самоосигуряващото се лице започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.

- Осигуреният за общо заболяване и майчинство баща (осиновител) има право на *парично обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст* (чл. 53д от КСО, в сила от 1 август 2022 г.), когато има 12 месеца осигурителен стаж като осигурен за този риск и не му е изплащано обезщетение по чл. 50, ал. 7, чл. 51, чл. 53, ал. 2 или чл. 53в, ал. 3 от КСО. Когато на бащата (осиновителя) е изплащано обезщетение за период, по-кратък от два месеца, той има право на това обезщетение в размер на разликата между два месеца и периода на изплащане на съответните обезщетения.

- На осигурения за общо заболяване и майчинство баща (осиновител) през време на отпуска за отглеждане на дете до 8-годишна възраст се изплаща парично обезщетение в размер, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. За периода от 01.08.2022 до 31.12.2022 г. обезщетението се изплаща в размера на обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст и е 710 лв. Парично обезщетение не се изплаща при смърт на детето, лишаване на бащата от родителски права или ограничаването им, даване на детето за осиновяване, при прекратяване на осиновяването, при настаняване в детско заведение на пълна държавна издръжка или по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето. Самоосигуряващите се лица имат право на обезщетение, когато имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за общо заболяване и майчинство.

4. Статистически показатели за паричните обезщетения за бременност, раждане, отглеждане и осиновяване на дете

През 2022 г. са изплатени 14 876 281 работни дни за *парични обезщетения за бременност и раждане* със среднодневен размер 36,96 лв., като спрямо 2021 г. (14 967 266 изплатени дни) се отчита намаление с 90 985 дни и увеличение на среднодневния размер (34,33 лв.) със 7,7%.

Броят на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение за бременност и раждане през 2022 г. е 102 190 и са намалели с 1,6% спрямо 2021 г. – 103 903. От тях жените са 79 826 (78,1%), а мъжете – 22 364 (21,8%). Общият брой обхваща следните видове обезщетения: при бременност и раждане на майките; при отглеждане на дете, настанено по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето (ЗЗДет.), при отглеждане на дете от бащата или друго осигурено лице, след навършване на 6-месечна възраст на детето; по време на 15-дневния отпуск на бащите при раждане на дете и при неизползване на отпуска за бременност и раждане.

Таблица № 10 : Брой лица с обезщетение за бременност и раждане през 2021 г. и 2022 г.

Вид на обезщетението	Общо		Мъже		Жени	
	2021 г.	2022 г.	2021 г.	2022 г.	2021 г.	2022 г.
Парични обезщетения за бременност и раждане – чл. 50, ал. 1 и 5 и чл. 51 от КСО	80 736	78 930	43	58	80 693	78 872
Парични обезщетения на бащите при раждане на дете за срок от 15 дни – чл. 50, ал. 6 от КСО	21 974	22 035	21 974	22 035	-	-
Парични обезщетения на лицата, поели отглеждането на детето след навършването на 6-месечната му възраст – чл. 50, ал. 7 от КСО	283	269	276	266	7	3
Парични обезщетения при неизползване на отпуска за бременност и раждане – чл. 50а от КСО	910	956	5	5	905	951
Общ брой лица	103 903	102 190	22 298	22 364	81 605	79 826

- Най-висок е броят на лицата с обезщетение за бременност и раждане по чл. 50, ал. 1 и 5 и чл. 51 от КСО – това са обезщетенията, които се изплащат на майките при раждане на дете, на лицата при които е настанено дете по реда на чл. 26, ал. 1 от ЗЗДет. и в случаите при смърт или тежко заболяване на майката. През 2022 г. са изплатени обезщетения на 78 930 лица, от които 78 872 жени и 58 мъже. Среднодневният размер на обезщетението е 37,05 лв. (при 34,32 лв. за 2021 г.).
- На 22 035 бащи са изплатени обезщетения за срок до 15 дни при раждане на дете със среднодневен размер на обезщетението 35,53 лв.
- Лицата, които през 2022 г. са се върнали на работа и са получили 50 на сто от полагащото им се обезщетение при бременност и раждане са 956 със среднодневен размер на полученото обезщетение 21,99 лв. Този вид обезщетение се изплаща на 951 жени и 5 мъже.
- На 269 лица, от които на 266 мъже са изплатени обезщетения за бременност и раждане след навършване на 6-месечна възраст на детето. Среднодневният размер на това обезщетение е 66,99 лв.

Броят на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение за *отглеждане на дете до 2-годишна възраст* за 2022 г. е 85 072, от които 84 187 жени и 885 мъже. При тези лица броят на изплатените дни е 9 259 656 със среднодневен размер 31,56 лв. Лицата с изплатено поне едно обезщетение по време на допълнителния платен отпуск за отглеждане на дете до навършването на 2-годишна възраст са 70 126 (70 791 души за 2021 г.), а тези с поне едно обезщетение при неизползване на отпуска за отглеждане на дете до 2-годишна възраст са 14 946 (15 292 души за 2021 г.).

Общо лицата с обезщетения при *осиновяване на дете до 5-годишна възраст* по чл. 53в от КСО през 2022 г. са 513 (543 души за 2021 г.), от които 446 са с обезщетения за времето на отпуск при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, а 67 с обезщетение при неизползване на отпуск за осиновяване на дете до 5-годишна възраст. Броят на изплатените дни е 58 064 със среднодневен размер на обезщетението 50,92 лв. (при 47,21 лв. за 2021 г.).

Лицата с изплатено обезщетение за *отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя)* по чл. 53ж от КСО през 2022 г. са 1 370 души. Броят на изплатените дни е 40 947 със среднодневен размер на обезщетението 33,89 лв.

5. Парични помощи

Държавното обществено осигуряване предоставя на осигурените лица възможността да получават следните видове помощи:

- Еднократна помощ *при смърт на осигуреното лице* се изплаща на съпруга/ съпругата, децата и родителите, като се разпределя поравно между тях. Размерът ѝ се определя ежегодно със Закона за бюджета на ДОО – за 2022 г. е 540 лв.

- Парична помощ за инвалидност поради общо заболяване (когато осигуреното лице има определена загубена работоспособност 50 и над 50 на сто), но няма необходимия осигурителен стаж за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване. Помощта е в размер на 60-дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване (чл. 11, ал. 3 от КСО).

- Осигурените лица имат право на парични помощи за профилактика и рехабилитация и за помощно-технически средства, свързани с увреждането. Всяко правоимащо лице може да получи еднократно в рамките на една календарна година парична помощ за профилактика и рехабилитация с продължителност от 10 дни.

6. Статистически показатели за паричните помощи

През годината на 14 379 лица са изплатени еднократни помощи при смърт. Средният размер на този вид помощ е 210,99 лв. през 2022 г., при 206,42 лв. за 2021 г.

Таблица № 11 : Показатели, свързани с еднократните помощи при смърт за периода 2019 – 2022 г.

Показатели	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.
Брой лица с изплатена помощ при смърт на осигуреното лице	11 284	11 622	19 735	14 379
Среден размер на еднократната помощ при смърт на осигуреното лице (лева)	207,68	206,59	206,42	210,99

През 2022 г. няма изплатени парични помощи за инвалидност поради общо заболяване, когато няма основание за отпускане на пенсия по чл. 11, ал. 3 от КСО.

През 2022 г. парични помощи за профилактика и рехабилитация са изплатени на 42 026 лица, като през 2021 г. те са били 37 583. Средният разход за едно лице през 2022 г. е в размер на 508,66 лв., като през 2021 г. е бил 500,65 лв.

ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА

1. Право и размер на обезщетенията за безработица

Право на парично обезщетение за безработица по Кодекса за социално осигуряване имат лицата, за които са внесени или дължими осигурителни вноски във фонд „Безработица“ най-малко 12 месеца от последните 18 месеца преди прекратяване на осигуряването и които:

- имат регистрация като безработни в Агенцията по заетостта;
- не са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст в Република България или пенсия за старост в друга държава или не получават пенсия за осигурителен стаж и възраст в намален размер по чл. 68а или професионална пенсия по чл. 168 от КСО;
- не упражняват трудова дейност, за която подлежат на задължително осигуряване по КСО или по законодателството на друга държава, с изключение на лицата, сключили трудов договор за краткотрайна сезонна селскостопанска работа по чл. 114а, ал. 1 от Кодекса на труда.

При определяне на правото на парично обезщетение за безработица се зачита и времето: на платен и неплатен отпуск за отглеждане на дете; на платен и неплатен отпуск за временна неработоспособност и за бременност и раждане, отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст; на неплатен отпуск до 30 работни дни през една календарна година, както и времето, зачетено за осигурителен стаж по законодателството на друга държава на основание

на международен договор, по който Република България е страна или на европейските регламенти за координация на системите за социална сигурност.

Паричните обезщетения се изплащат ежемесечно през месеца, следващ този, за който се дължат, за срок, определен според продължителността на осигурителния стаж, по време на който лицата са били осигурени за безработица, за времето след 31 декември 2001 г. Изискванията за наличие на осигурителен стаж за придобиване на правото и периодите на изплащане на обезщетението през 2022 г. са, както следва:

Таблица № 12 : Период за изплащане на обезщетение за безработица

Осигурителен стаж с осигуряване за безработица за времето след 31.12.2001 г. (години)	Период на изплащане на обезщетението (месеци)
до 3 години	4
от 3 години и 1 ден до 7 години	6
от 7 години и 1 ден до 11 години	8
от 11 години и 1 ден до 15 години	10
над 15 години	12

Паричното обезщетение за безработица се изплаща от датата на последното прекратяване на осигуряването, при условие че: (1) заявлението за отпускането му е подадено в тримесечен срок от тази дата и (2) лицето се е регистрирало като безработно в Агенцията по заетостта в срок 7 работни дни от тази дата.

Паричното обезщетение за безработица се отпуска въз основа на заявление до териториалното поделение на Националния осигурителен институт, подадено по електронен път с квалифициран електронен подпис или с персонален идентификационен код в Националния осигурителен институт, или на хартиен носител в съответната дирекция „Бюро по труда“. При прието заявление с нередовни или липсващи документи териториалното поделение на НОИ уведомява лицето в 7-дневен срок от приемането на документите, като му дава необходимите писмени указания за отстраняване на нередностите. Уведомяването се извършва по избрания от лицето начин на комуникация: 1) чрез лицензиран пощенски оператор с обратна разписка на посочения адрес за кореспонденция или 2) по електронен път по реда на Закона за електронното управление. Когато в 15-дневен срок от датата на уведомяването нередностите не бъдат отстранени и/или липсващите документи не бъдат представени, преценката на правото и определянето на размера на паричното обезщетение за безработица се прави въз основа на наличните редовни документи и на данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 от КСО.

В случаите, в които заявлението е подадено след изтичане на тримесечния срок по неважители причини, паричното обезщетение се изплаща от датата на заявлението за определения период, намален със закъснението. Ако заявлението е подадено в този срок, но регистрацията на лицето като безработно в Агенцията по заетостта е направена след изтичане на срока от 7 работни дни от прекратяване на осигуряването по неважители причини, паричното обезщетение се изплаща от датата на регистрацията за определения период, намален със закъснението.

По отношение на начина, по който се изчислява паричното обезщетение за безработица няма изменения в нормативната уредба през 2022 г. Дневното парично обезщетение за безработица е в размер на 60 на сто от среднодневното възнаграждение или среднодневния осигурителен доход, върху който са внесени или дължими вноски за фонд „Безработица“ за последните 24 календарни месеца, предхождащи месеца на прекратяване на осигуряването. То не може да бъде по-малко от минималния и по-голямо от максималния дневен размер на

обезщетението, определени със Закона за бюджета на ДОО за всяка календарна година. Минималният дневен размер на обезщетението за безработица до 31 март 2022 г. е 12,00 лв., а от 1 април то бе увеличено на 18,00 лв. Максималният дневен размер на обезщетението за безработица до 31 март 2022 г. е 74,29 лв., а от 1 април – 85,71 лв. Месечният размер на паричното обезщетение за безработица се определя, като полученият дневен размер се умножи по броя на работните дни в месеца, за който се отнася.

Съществуват и някои особености при определяне размера на паричното обезщетение за безработица. Така например когато в периода, от който се определя среднодневното възнаграждение или среднодневният осигурителен доход, се включва време, което се зачита за осигурителен стаж без да се дължат осигурителни вноски, или през което лицето не е осигурено за безработица, при определяне на осигурителния доход се вземат съответно:

- за времето на платен и неплатен отпуск за отглеждане на дете, на неплатен отпуск за временна неработоспособност и за бременност и раждане и на неплатен отпуск до 30 работни дни през една календарна година – среднодневната минимална работна заплата, установена за страната за съответния период;
- за времето на платен отпуск за временна неработоспособност и за бременност и раждане, както и отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст – доходът, от който е определено паричното обезщетение;
- за времето, зачетено за осигурителен стаж по законодателството на друга държава на основание на международен договор, по който Република България е страна – среднодневната минимална работна заплата, установена за страната за съответния период;
- за времето, през което лицето не е осигурено за безработица – среднодневната минимална работна заплата, установена за страната за съответния период.

Безработните лица, чиито правоотношения са прекратени по тяхно желание или с тяхно съгласие, или поради виновното им поведение, получават минималния дневен размер на обезщетението за безработица съгласно закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за срок 4 месеца (чл. 54б, ал. 3 от КСО). Минималният размер за срок от 4 месеца получават и тези от безработните лица, придобили право на обезщетение преди изтичане на три години от предходно упражняване на правото на обезщетение (чл. 54б, ал. 4 от КСО).

Лицата, наети на работа на непълно работно време в срока за изплащане на паричното обезщетение и получаващи възнаграждение по-малко от минималната работна заплата, установена за страната, получават обезщетение за безработица в размер 50 на сто от полагащото им се парично обезщетение за оставащия период на изплащането.

В случай, че по време на получаване на обезщетението лицето е започнало да упражнява дейност – основание за задължително осигуряване или трудова дейност по законодателството на друга държава, която бъде преустановена след по-малко от 12 месеца, изплащането на паричното обезщетение се възстановява за оставащия към датата на прекратяването период, ако регистрацията на лицето в АЗ е направена в срок 7 работни дни от прекратяване на трудовата дейност. Ако регистрацията е направена след този срок по неуважителни причини, изплащането на паричното обезщетение се възстановява от датата на новата регистрация за оставащия към датата на прекратяването период, намален със закъснението.

Изплащането на паричното обезщетение се прекратява, когато лицето започне да упражнява трудова дейност, за която подлежи на задължително осигуряване по КСО, с изключение на лицата по чл. 114а, ал. 1 от Кодекса на труда, или законодателството на друга държава, прекрати регистрацията си в АЗ, придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст в Република България (вкл. пенсия в намален размер по чл. 68а или професионална пенсия по чл. 168 от КСО) или пенсия за старост в друга държава, както и в случай че безработният почине.

Правото и редът за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица на съпругите/съпрузите на военнослужещите, които са ги последвали при преместването им в друго населено място и поради това са прекратили трудовите/служебните си правоотношения, както и на безработните съпруги/съпрузи на военнослужещите, участващи в международни операции и мисии е регламентирано в чл. 230 и чл. 231 от Закона за отбрана и въоръжените сили на Република България и в Наредбата за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица. Размерът на месечното обезщетение за безработица на тази категория лица се определя ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България и за 2022 г. е 340 лв.

Паричните обезщетения за безработица се изплащат от НОИ за сметка на държавния бюджет, от датата на преместването/заминаването на военнослужещия, ако безработната/ият съпруга/съпруг се е регистрирала/л в Агенцията по заетостта в срок до един месец от датата на преместването/заминаването. На безработните съпруги на преместените военнослужещи обезщетението се изплаща за периода, през който не упражняват трудова дейност, за която подлежат на задължително осигуряване, но за не повече от 12 месеца. На безработните съпруги/съпрузи на военнослужещите, участващи в международна операция/мисия обезщетението се изплаща за периода на участие в операцията/мисията.

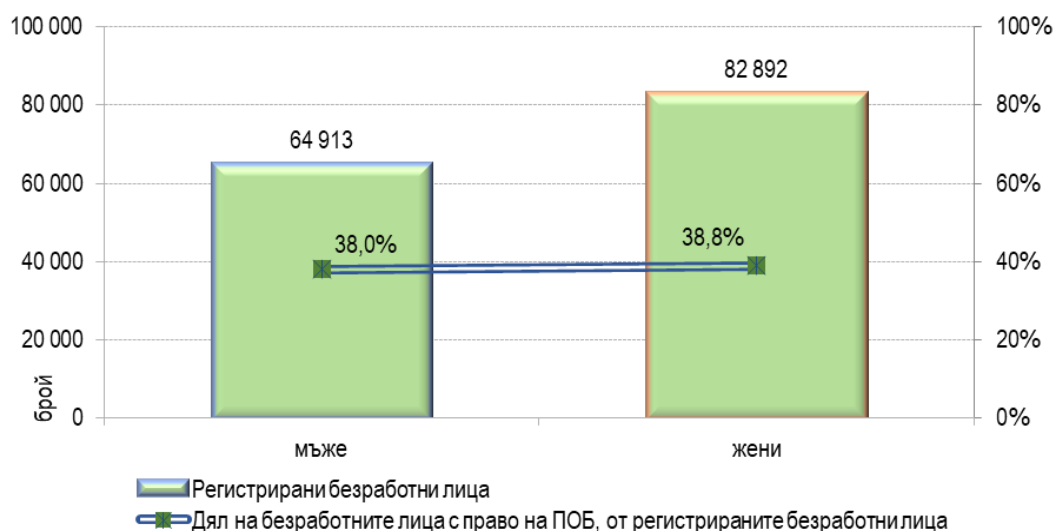
2. Показатели за безработните лица, получаващи парични обезщетения за безработица през 2022 г.

Средномесечният брой на осигурените лица за фонд „Безработица“ през 2022 г. е 2 552 475 лица, като се отчита увеличение с 60 637 лица (с 2,4%) спрямо 2021 г.

Достигнатото средномесечно равнище на безработица за периода януари – декември 2022 г. е 5,2% (при 5,5% за периода януари – декември 2021 г.), което е подобрене спрямо нивото от 2019 г. (5,6%) и показва, че пазарът на труда се е възстановил напълно от пандемията.

Средномесечният брой на регистрираните безработни лица в дирекциите „Бюро по труда“ за периода януари – декември 2022 г. е 147 805, като в сравнение със същия период на предходната година, се наблюдава намаление с 18,6%. Отчита се тенденция на намаление на средномесечния брой регистрирани безработни лица във всички наблюдавани уязвими групи на пазара на труда. Относителният дял на безработните жени през 2022 г. е 56,1%, а на мъжете – 43,9%. За 2022 г. младежката безработица в страната намалява спрямо 2021 г. Средномесечният брой на регистрираните безработни до 24 г. е 7 050 младежи, а дялът им в общия брой безработни лица е 4,8%. Регистрираните безработни от 25 до 29 г. са 9 490 средно през 2022 г., а дялът им заема 6,4% от всички безработни. Безработните над 50 г. през 2022 г. са 62 097 лица, като тази група намалява по численост с 16,8% спрямо 2021 г., а дялът им от общия брой на безработните в страната е 42,0%.

Средномесечният брой на регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение за безработица (ПОБ) за годината е 56 911 лица (69 885 лица за 2021 г.). Дялът им от общия брой на регистрираните безработни лица е 38,5%, а разпределението по пол на всички регистрирани безработни е представено на следващата фигура.

Фигура № 5 : Дял на безработните лица с право на ПОБ от регистрираните безработни през 2022 г. (по пол)

Разпределението на осигурените лица за фонд „Безработица“ и на безработните лица, общо и с право на ПОБ, по възрастови групи и пол е показано на следващата таблица.

Таблица № 13 : Осигурени лица за безработица, регистрирани безработни лица и безработни лица с право на парично обезщетение за безработица през 2022 г.

Показатели	Осигурени лица за фонд „Безработица“		Регистрирани безработни лица		Регистрирани безработни лица с право на ПОБ	
	брой	%	брой	%	брой	%
Брой лица	2 552 475	100%	147 805	100%	56 911	100%
По пол						
Мъже	1 250 298	48,98	64 913	43,92	24 638	43,29
Жени	1 277 400	50,05	82 892	56,08	32 183	56,55
Граждани на други държави	24 777	0,97	-	-	90	0,16%
По възраст						
до 24 г.	168 083	6,59	7 050	4,77	2 282	4,01
от 25 до 29 г.	184 165	7,22	9 490	6,42	4 237	7,44
от 30 до 34 г.	258 770	10,14	14 823	10,03	6 597	11,59
от 35 до 39 г.	293 996	11,52	17 259	11,68	7 568	13,30
от 40 до 44 г.	327 021	12,81	17 945	12,14	7 902	13,88
от 45 до 49 г.	347 942	13,63	19 141	12,95	8 038	14,12
от 50 до 54 г.	325 655	12,76	20 202	13,67	7 741	13,60
над 54 г.	621 998	24,37	41 895	28,34	12 456	21,89
Граждани на други държави	24 845	0,97	-	-	90	0,16

Анализът на данните по възрастови групи показва ръст на безработните лица с право на ПОБ в по-младите възрастови групи (до 24 г. и от 25 до 29 г.) в сравнение с 2021 г. В по-високите възрастови групи се отчита спад. И през 2022 г. най-много регистрирани безработни лица с право на обезщетение (12 456 бр. или 21,9%) са във възрастовата група над 54 години. Следващите по големина групи са във възрастовия интервал от 45 до 49 г. (8 038 бр. или 14,1%) и от 40 до 44 г. (7 902 бр. или 13,9%).

Средният размер⁹ на паричното обезщетение за безработица общо за страната през 2022 г. е 652,33 лв. и е с 16,6% (или с 92,71 лв.) по-висок спрямо предходната година.

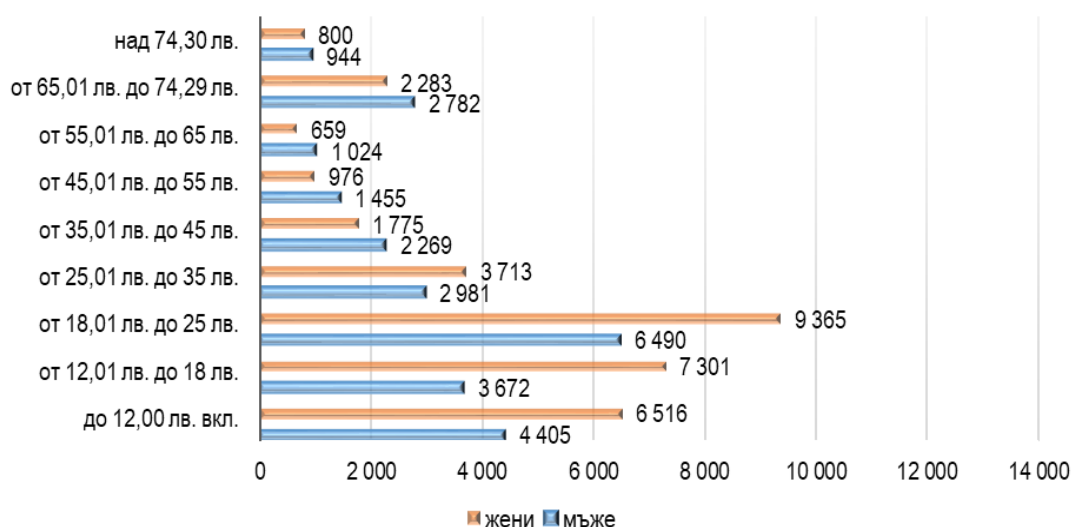
Данните за разпределението по пол показват запазване на тенденцията по отношение на наличие на значителна разлика в средния размер на обезщетението. Мъжете получават средно по 725,46 лв., а жените 595,69 лв., като разликата между тях е 129,77 лв.

При групите на безработните лица с право на ПОБ с основно и по-ниско образование (в т. ч. и лица без образование) се наблюдава намаление спрямо предходната година, като средномесечният им брой за периода януари – декември 2022 г. е 9 451 лица (12 065 лица за 2021 г.). Тази група безработни заема дял от 16,6% от общия брой на безработните с право на обезщетение в страната (56 911 лица). Най-многобройна продължава да е групата на безработните със средно образование, като тя включва 40 137 лица (с дял от 70,5%). При нея се отчита намаление спрямо предходната година на броя на лицата – 48 431 лица за 2021 г. Групата на лицата с висше образование с квалификационна степен доктор, магистър, бакалавър и специалист наброява 7 323 души (9 389 души за 2021 г.). Те заемат дял от 12,9% от общия брой на безработните в страната.

Според разпределението по области най-голям размер средномесечно обезщетение са получили безработните лица в Търговище – 889,50 лв., а най-нисък в област Видин – 512,22 лв. Разпределението на средномесечния размер по области и по пол показва, че на първо място при мъжете е Търговище (922,84 лв.), а при жените – Благоевград със средномесечен размер на обезщетението за безработица от 870,20 лв. Най-ниско обезщетение за мъжете се отчита в област Видин – 550,22 лв., а за жените – в област Силистра (474,22 лв.).

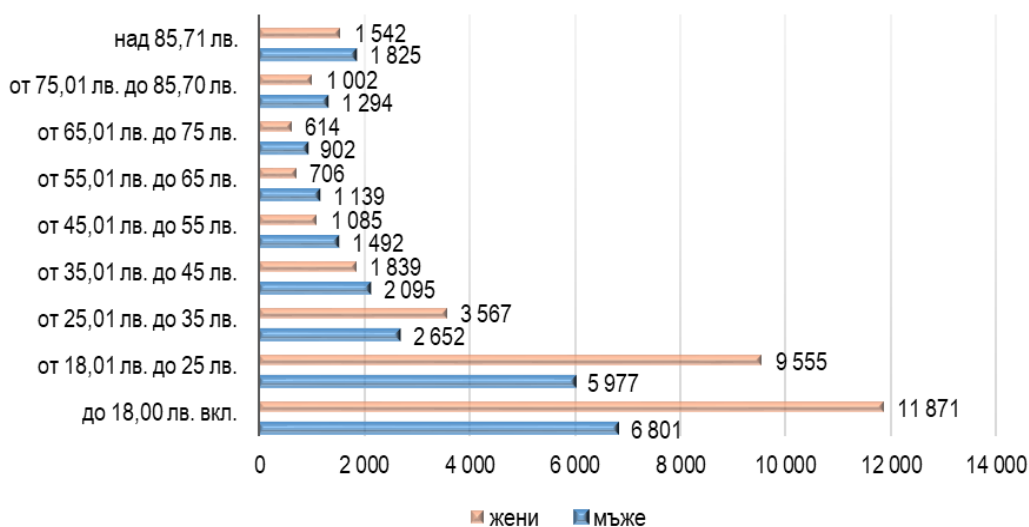
Разпределението на паричните обезщетения по групи дневни размери за периода януари – март 2022 г. (фигура № 6), в който минималният дневен размер на обезщетението е 12,00 лв., а максималният 74,29 лв., показва, че най-много са регистрираните безработни с размер на паричното обезщетение от 18,01 до 25 лв. дневно. Те са 15 868 души, или 26,7% от всички регистрирани лица с право на обезщетение през периода януари-март 2022 г. От тях делът на жените е 59,1 на сто, а на мъжете – 40,9 на сто. Другите две по-големи групи безработни лица са с дневен размер на обезщетението до 12 лв. включително (10 938 души, или 18,4%) и от 12,01 до 18 лв. (10 990 души, или 18,5%). Значително по-малко са безработните в групите с високи дневни размери на паричното обезщетение в границите от 55,01 до 65 лв. – 1 687 и над 74,29 лв. – 1 749 души.

⁹ Източник на данните за средните размери на ПОБ е Регистър „ПОБ“, НОИ

Фигура № 6 : Разпределение на регистрираните безработни лица с право на ПОБ по дневен размер на обезщетението и по пол за периода януари – март 2022 г.

Разпределението на паричните обезщетения по групи дневни размери за периода април – декември 2022 г. (фигура № 7), в който минималният дневен размер на обезщетението е 18,00 лв., а максималният 85,71 лв., показва, че най-много са регистрираните безработни с размер на паричното обезщетение до 18 лв. включително. Те са 18 702 души, или 33,4% от всички регистрирани с право на обезщетение за разглеждания период. От тях делът на жените е 63,5 на сто, а на мъжете – 36,4 на сто. Другите две по-големи групи безработни лица са с дневен размер на обезщетението от 18,01 до 25 лв. включително (15 547 души или 27,7%) и от 25,01 до 35 лв. (6 220 души или 11,1%). Значително по-малко са безработните в групите с високи дневни размери на паричното обезщетение в границите от 55,01 до 65 лв. – 1 849 души или 3,3% и от 65,01 до 75 лв. – 1 522 души или 2,7%.

Фигура № 7 : Разпределение на регистрираните безработни лица с право на ПОБ по дневен размер на обезщетението и по пол за периода април – декември 2022 г.

Разпределението на безработните с право на обезщетение по области през 2022 г. показва, че най-голяма е концентрацията в София-град – 7 922 бр. (13,9%), Пловдив – 5 213 бр. (9,1%), Благоевград 4 535 бр. (8,0%) и Бургас – 3 669 бр. (6,5%). Най-малък брой регистрирани с право на ПОБ са отчетени в областите Видин (581 лица), Ямбол (799 лица) и Силистра (950 лица). През 2022 г. дялът на безработните жени с право на ПОБ е по-висок спрямо този на мъжете в 27 области, като само в Силистра дялът на мъжете е по-голям.

Броят на регистрираните безработни лица с право на ПОБ според продължителността на осигурителния стаж се разпределя в пет основни групи. През 2022 г. най-многобройна е групата на лицата, на които е отпуснато обезщетение за безработица при наличие на осигурителен стаж над 15 години, която наброява 19 129 лица и заема дял от 33,6%. Следват безработните лица с осигурителен стаж от 11 до 15 години, които са 22,0%, а с най-нисък дял от 7,2% са лицата с до 3 години осигурителен стаж.

Средномесечно през 2022 г. новорегистрираните безработни с право на обезщетение са 9 448 лица. В сравнение с предходната година, когато са били 9 313 лица, те се увеличават със 135 лица. Средно за годината дялът на жените е 57,3%, а на мъжете – 42,7%. Най-голям брой безработни лица с право на обезщетение са регистрирани през м. октомври (12 284 души), м. ноември (10 644 души) и м. септември (10 359 души), а най-малко през м. февруари (7 987 души).

Средномесечно през 2022 г. са прекратени обезщетенията на 10 511 безработни лица. Най-много прекратени обезщетения са отчетени през м. януари (11 451), а най-малко – през м. август (9 264).

ИЗПЛАТЕНИ КОМПЕНСАЦИИ/СРЕДСТВА ЗА ЗАПАЗВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА

Схемата за предоставяне на компенсации/средства за запазване на заетостта, или т. нар. мярка „60 на 40“, стартира през м. март 2020 г. и продължи 28 месеца до м. юни 2022 г. Националният осигурителен институт изплаща средства през бюджета на държавното обществено осигуряване към работодатели, преустановили работата на предприятието, на част от предприятието, на отделни работници и служители или са установили непълно работно време в предприятието или в негово звено, вследствие пандемията от COVID-19. Първоначалният дизайн на мярката (действащ от март до юни 2020 г.) бе нормативно уреден с ПМС № 55 от 2020 г., което регламентира условията и реда за изплащане на компенсации на работодатели с цел запазване на работните места на работниците и служителите от засегнати от пандемията сектори на икономиката. През 2021 г. продължи изпълнението на мярката „60 на 40“, реализирана по реда и условията на ПМС № 151 от 2020 г., като освен удължаване на срока, бяха въведени промени в кръга на работодателите, които могат да получат подкрепа за запазване на заетостта, както и в условията за предоставяне на самата подкрепа. В хода на изпълнението си мярката бе неколнократно удължавана, като ПМС № 151 от 2020 г. бе изменяно осем пъти. В началния етап с хоризонт до септември 2020 г., срокът на действие на постановлението бе удължен с – ПМС № 278 от 2020 г. (удължаване на мярката от октомври до декември 2020 г.), ПМС № 416 (удължаване на мярката от януари до март 2021 г.), ПМС № 93 от 2021 г. (удължаване на мярката от април до май 2021 г.), ПМС № 213 от 2021 г. (удължаване на мярката от юни до юли 2021 г.), ПМС № 322 от 2021 г. (удължаване на мярката от юли до декември 2021 г.), ПМС № 482 от 2021 г. (удължаване на мярката от януари до февруари 2022 г.), ПМС № 40 от 2022 г. (удължаване на мярката от март до юни 2022 г.).

Процедурата за изплащане на компенсации/средства по мярката „60 на 40“ е следната:

- Работодателите представят в дирекция „Бюро по труда“ на Агенцията по заетостта заявление по утвърден образец и приложените към него пакет документи, които могат да се

подават по електронен път чрез Системата за сигурно електронно връчване (ССЕВ), да се изпращат чрез лицензиран пощенски оператор, както и да се представят на място в съответното бюро по труда.

- Преценката за изпълнение на условията, регламентирани с постановленията на Министерски съвет, се извършва от дирекция „Бюро по труда“, където работодателите, които отговарят на необходимите критерии, ежемесечно представят списъци на работниците и служителите за изплащане на компенсации/средства за предходния месец.

- Дирекция „Бюро по труда“ изпраща в АЗ списък на работодателите, които отговарят на критериите за изплащане на средства и за всеки от работодателите списък на работниците и служителите с декларираната от работодателя платежна сметка.

- Агенцията по заетостта изпраща по електронен път на Националния осигурителен институт обобщена информация за одобрените с протоколи на комисиите работодатели, работниците и служителите, за които да се изплащат средства.

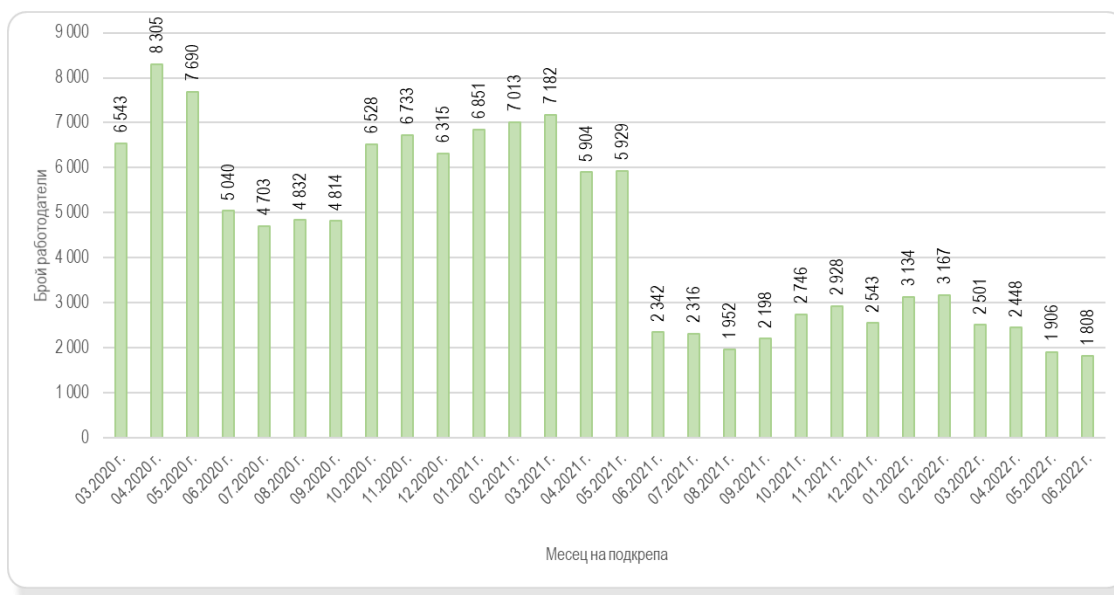
- Изплащането на средствата се извършва въз основа на извършени служебни проверки и установени допустимост и съответствие на представените от работодателя данни в Заявление, Списък на работниците и служителите за изтеклия месец и другите изисквани документи, приложени към Заявлението.

Таблица № 14 : Институционална рамка за изпълнението на мярка „60 на 40“

<p align="center">Агенцията по заетостта:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Организира и провежда процедурата по кандидатстване и отчитане. 2. Одобрява работодателите, които да получат подкрепа. 3. Изпраща на Националния осигурителен институт обобщена информация за одобрените работодатели и работниците и служителите, за които да се изплатят средства.
<p align="center">Национален осигурителен институт:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Изчислява дължимите за всеки работник и служител средства. 2. Превежда на работодателите дължимите средства. 3. Поддържа публично достъпна база данни за работодателите, на които са изплатени компенсации, достъпна на интернет страницата на НОИ. Тя съдържа информация за работодателя, за общата сума на изплатените компенсации за съответното плащане и за общия брой на работниците и служителите, за които са изплатени. Разработена е и електронна услуга за работодателите, чрез която може да се правят справки за изплатените компенсации/средства за запазване на заетостта.
<p align="center">Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предоставя на Агенцията по заетостта информация, свързана с определяне допустимостта на работодателите, подали заявление за кандидатстване. 2. Упражнява текущ и последващ контрол по повод изпълнението на задълженията на работодателите. 3. Информира Националния осигурителен институт в случай на установени нарушения от страна на работодателите.
<p align="center">Национална агенция за приходите:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предоставя на Агенцията по заетостта информация, свързана с определяне допустимостта на работодателите, подали заявление за кандидатстване. 2. Упражнява текущ и последващ контрол по повод изпълнението на задълженията на работодателите. 3. Информира Националния осигурителен институт в случай на установени нарушения от страна на работодателите.
<p align="center">Работодатели:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Подават заявление за кандидатстване до Агенцията по заетостта. 2. Изплащат на работника и служителя дължимото възнаграждение. 3. Превеждат дължимите осигурителни вноски и авансово удържани данъци. 4. Изпълняват задълженията за запазване на заетостта на работниците и служителите, за които е получена подкрепа, по време и след края на участието си в мярката. 5. Възстановяват получени суми в случай на установено неизпълнение на задълженията си по запазване на заетостта на работниците и служителите, за които е получена подкрепа, по време и след края на участието си в мярката.

Запазените работни места по мярка „60 на 40“, продължила от м. март 2020 г. до м. юни 2022 г., са 341 877¹⁰. Предоставена е подкрепа (за поне един месец) на 13 677 работодатели, а изплатените средства са 1 990,2 млн. лв.¹¹

Направеният преглед на отчетната информация за целия период на действие на мярката показва, че механизмът „60 на 40“ е един от най-мощните инструменти за ограничаване негативното въздействие на пандемията от COVID-19 върху пазара на труда. За тези 28 месеца дизайнът на мярката претърпя изменения няколко пъти, като взетите решения отчитаха промяната в епидемичната обстановка, темповете на възстановяване на икономиката и наличния финансов ресурс. След последната промяна на условията и реда за предоставяне на средствата за запазване на заетостта, броят на подкрепените работодатели варира в порядъка на около две до три хиляди работодатели месечно. На следващата фигура е представен броят на работодателите, получили финансова подкрепа за съответния месец на годината, като ясно се разграничават периодите на високи ограничения и съответната реакция на мярката за подкрепа на заетостта в предприятията.

Фигура № 8 : Разпределение на броя работодатели по месец на подкрепата

В регионален план данните показват, че 68,3% от работодателите и 71,2% от работните места, за които е предоставена подкрепа, са концентрирани в седем области на страната. Изплатените средства са 73,0%, като измежду тях се отличава София-град с 36,8%, Стара Загора (11,5%), Пловдив (6,8%), Варна (6,7%), Бургас (5,9%), Благоевград (2,7%) и Русе (2,5%). Това до голяма степен е логична последица от факта, че в тези области има сравнително по-голям брой работодатели и икономически активни лица в сравнение с останалите области на страната.

¹⁰ Елиминирано е броенето повече от веднъж в случаите, в които един и същ работодател/работник или служител е получил подкрепа за повече от един месец.

¹¹ Информацията в раздела представя резултатите от финансовата подкрепа, оказана на работодателите като данните са актуални към 23 януари 2023 г.

Таблица № 15 : Разпределение по области на общия брой работодатели, запазени работни места и изплатена сума за компенсации/средства за запазване на заетостта

Област на страната	Дял от общия брой работодатели (%)	Дял от общия брой работни места (%)	Дял от общия размер на изплатената сума (%)
БЛАГОЕВГРАД	6,2%	3,6%	2,7%
БУРГАС	6,8%	7,3%	5,9%
ВАРНА	7,5%	8,2%	6,7%
ВЕЛИКО ТЪРНОВО	2,3%	1,6%	1,5%
ВИДИН	0,6%	0,3%	0,2%
ВРАЦА	1,1%	0,6%	0,6%
ГАБРОВО	2,0%	2,5%	2,4%
КЪРДЖАЛИ	2,0%	1,7%	1,0%
КЮСТЕНДИЛ	2,2%	1,1%	1,0%
ЛОВЕЧ	1,1%	1,1%	0,9%
МОНТАНА	0,8%	0,7%	0,8%
ПАЗАРДЖИК	2,4%	1,8%	1,3%
ПЕРНИК	1,1%	0,6%	0,5%
ПЛЕВЕН	1,5%	2,0%	2,6%
ПЛОВДИВ	8,7%	7,5%	6,8%
РАЗГРАД	0,9%	0,6%	0,6%
РУСЕ	3,6%	3,3%	2,5%
СИЛИСТРА	0,7%	0,3%	0,2%
СЛИВЕН	1,3%	1,3%	1,7%
СМОЛЯН	2,4%	2,0%	1,9%
СОФИЯ-ГРАД	32,6%	34,1%	36,8%
СОФИЯ ОБЛАСТ	2,7%	2,4%	2,4%
СТАРА ЗАГОРА	3,0%	7,2%	11,5%
ДОБРИЧ	1,6%	2,2%	1,2%
ТЪРГОВИЩЕ	0,7%	1,4%	2,1%
ХАСКОВО	2,0%	2,0%	1,8%
ШУМЕН	1,1%	1,1%	0,5%
ЯМБОЛ	1,1%	1,6%	1,6%
ОБЩО	100,0%	100,0%	100,0%

Според разпределението по области, в които е регистриран съответният работодател, получил подкрепа, най-много са предприятията в София-град – 32,6% от всички подкрепени фирми, като те са получили компенсации/средства за запазване на заетостта за 34,1% от всички подкрепени работни места и 36,8% от изплатената сума по мярката. Следват: Пловдив (8,7% от работодателите, 7,5% от работните места и 6,8% от изплатената сума), Варна (7,5% от работодателите, 8,2% от работните места и 6,7% от изплатената сума), Бургас (6,8% от работодателите, 7,3% от работните места и 5,9% от изплатената сума), Благоевград (6,2% от работодателите, 3,6% от работните места и 2,7% от изплатената сума) и Стара Загора (3,0% от работодателите, 7,2% от работните места и 11,5% от изплатената сума).

Данните за разпределението на работодателите, работните места и изплатената сума по големина на фирмата показват, че с най-голям относителен дял (56,5%) са тези с наети до 9 лица, следвани от предприятията с персонал от 10 до 24 лица с дял от 21,8%. С най-нисък относителен дял (1,5%) са подкрепените работодатели с персонал от 250 и повече наети лица, като те са получили 40% от изплатената сума.

С най-голям относителен дял (35,5%) на запазените работни места са фирмите с над 250 и повече лица и тези с наети от 100 до 249 лица с дял от 19,1%, а с най-нисък относителен дял от 7,5% са запазените работни места във фирмите с до 9 наети лица.

Таблица № 16 : Разпределение на средномесечния брой работодатели, запазените работни места и изплатената сума по брой осигурени лица

Големина на фирмата (брой наети лица)	Структура (%)		
	Брой фирми с изплатена подкрепа	Брой работни места	Изплатена сума (лв.)
До 9 вкл.	56,6%	7,5%	5,8%
От 10 до 24 вкл.	21,8%	11,1%	9,6%
От 25 до 49 вкл.	10,2%	11,5%	10,3%
От 50 до 99 вкл.	6,3%	15,2%	15,4%
От 100 до 249 вкл.	3,8%	19,1%	19,0%
250 и повече	1,5%	35,5%	40,0%
ОБЩО	100,0%	100,0%	100,0%

Разпределението на средния месечен брой работодатели, участвали поне един месец в мярката за целия период на нейното изпълнение, показва наличието на ясно изразена концентрация в определени сектори (таблица № 17). Близко 63,5% от средномесечния брой участвали работодатели са в три икономически дейности – „Хотелиерство и ресторантьорство“ (24,3%), „Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“ (20,8%) и „Преработваща промишленост“ (18,4%).

Концентрацията по икономически дейности на броя на работните места, за които е предоставена подкрепа от работодателите, е още по-ясно изразена. В четири сектора са 82,1% от работните места, а именно „Преработваща промишленост“ (41,4%), „Хотелиерство и ресторантьорство“ (21,1%), „Транспорт, складиране и пощи“ (10,2%) и „Търговия, Ремонт на автомобили и мотоциклети (9,4%).

По-голямата част (77,0%) от компенсациите/средствата, изплатени на работодателите за запазване на заетостта на работниците и служителите, са насочени към най-силно засегнатите от пандемията икономически дейности – „Преработваща промишленост“ (41,3%), „Хотелиерство и ресторантьорство“ (16,3%), „Търговия; Ремонт на автомобили и мотоциклети“ и „Транспорт, складиране и пощи“ (с по 9,7%).

Таблица № 17 : Разпределение на средномесечния брой работодатели, запазените работни места и изплатената сума по мярка „60 на 40“ по икономически дейности (КИД-2008)

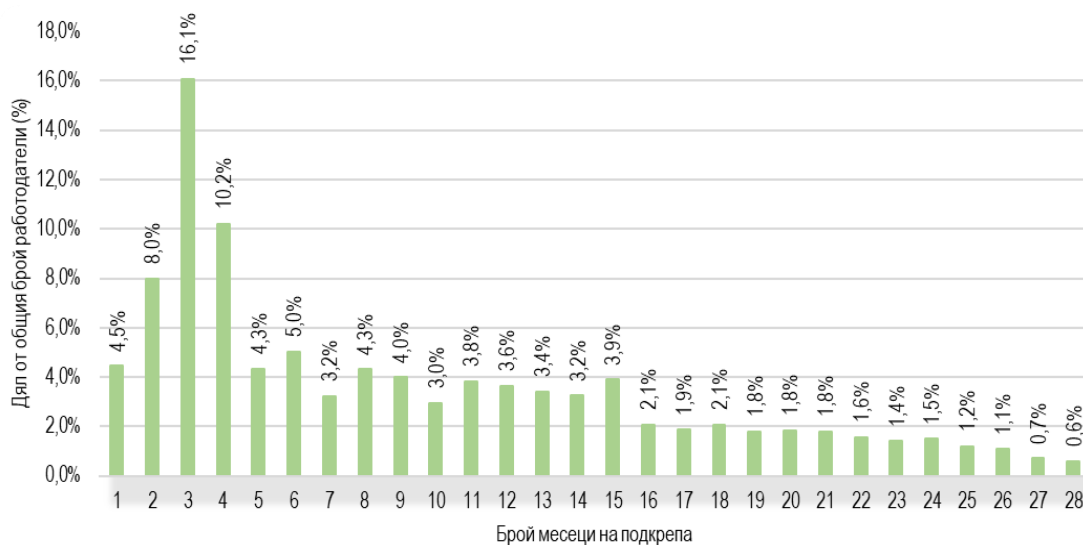
Наименование на икономическата дейност по КИД-2008	Дял от общия брой работодатели (%)	Дял от общия брой работни места (%)	Дял от общия размер на изплатената сума (%)
A. Селско, горско и рибно стопанство	0,1%	0,1%	0,04%
B. Добивна промишленост	0,2%	3,3%	6,8%
C. Преработваща промишленост	18,4%	41,4%	41,3%
D. Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	0,1%	0,1%	0,1%
E. Доставка на води; Канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	0,2%	0,3%	0,2%
F. Строителство	4,1%	3,4%	3,5%
G. Търговия; Ремонт на автомобили и мотоциклети	20,8%	9,4%	9,7%
H. Транспорт, складиране и пощи	6,3%	10,2%	9,7%
I. Хотелиерство и ресторантьорство	24,3%	21,1%	16,3%
J. Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; Далекосъобщения	3,1%	1,8%	2,6%
L. Операции с недвижими имоти	1,6%	0,9%	0,9%
M. Професионални дейности и научни изследвания	7,9%	2,1%	2,7%
N. Административни и спомагателни дейности	5,5%	2,5%	2,4%
P. Образование	0,9%	0,3%	0,3%
Q. Хуманно здравеопазване и социална работа	0,2%	0,1%	0,1%
R. Култура, спорт и развлечения	3,2%	2,7%	2,8%
S. Други дейности	3,2%	0,6%	0,4%
ОБЩО	100,0%	100,0%	100,0%

Информацията за месечното разпределение на подкрепените работодатели и включените в мярката работници и служители показва, че средният брой месеци участие в мярката е 9,24 за работодателите и 8,01 за работниците и служителите. Най-голям е броят на работодателите, получили подкрепа за три месеца (16,1%) или 4 месеца (10,2%). При работниците и служителите също най-голям дял са тези, участвали в мярката за три месеца (12,0%), но е значителен броят на тези, участвали за два (11,7%) и един месец (10,4%). От разпределението по брой месеци е видно, че малко под половината и от работодателите, и от работниците и служителите са участвали за период от не повече от 5 месеца.

Таблица № 18 : Разпределение на средномесечния брой работодатели и работници и служители по брой месеци участие в мярката

Брой месеци участие в мярката	Дял от общия брой работодатели	Дял от общия брой работници и служители
до 5 месеца	43,0%	45,8%
от 6 до 10 месеца	19,5%	22,4%
от 11 до 15 месеца	18,0%	19,1%
от 16 до 22 месеца	13,0%	9,4%
от 23 до 28 месеца	6,4%	3,5%

Разпределението на работодателите по брой месеци на получаване, представено на фигура № 9 показва, че е най-голям дялът (16,1%) на получилите подкрепа за три месеца, следвани от тези за четири месеца.

Фигура № 9 : Разпределение на работодателите по брой месеци на получаване

Разпределението на участниците в мярката по пол показва почти равни дялове на мъжете и жените (49,9:49,0). Възрастовото разпределение на участниците показва, че над 40% от тях са били с навършена възраст между 40 и 54 г. в годината на участие в мярката. Голям е и броят на лицата между 55 и 64 г. (20,5%).

Таблица № 19 : Разпределение на средномесечния брой работници и служители по пол и възрастова група

Пол и възрастова група	Дял от общия брой работници и служители (%)
Пол	
жени	49,9%
мъже	49,0%
чужденци (лица с ЛНЧ/ЛН ¹²)	1,2%
Възрастова група	
до 24 г.	5,2%
между 25 и 39 г.	27,2%
между 40 и 54 г.	40,5%
между 55 и 64 г.	21,4%
65 г. и повече	4,6%
чужденци (лица с ЛНЧ/ЛН)	1,2%

ПРОГРАМА ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ

Право на парични помощи за профилактика и рехабилитация имат осигурените за общо заболяване, майчинство и/или за трудова злополука и професионална болест лица, за които са били внесени или са дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица – внесени дължимите осигурителни вноски за период от шест последователни календарни месеца, предхождащи месеца през който се провежда профилактиката и рехабилитацията. Изискването за внесени или дължими осигурителни вноски за период от шест календарни месеца не се отнася за лица с увреждания, резултат от претърпяна трудова злополука или професионална болест. Лицата, получаващи лична пенсия за инвалидност, ако не са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО и срокът на инвалидността в експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК не е изтекъл, също имат право на този вид парична помощ.

Паричната помощ се изплаща еднократно за една календарна година за 10 дни престой, като през 2022 г. помощта за всяко правоимащо лице включва:

- средства за не повече от общо четири основни диагностични и терапевтични процедури дневно (вкл. прегледите и изследванията) по цени, утвърдени от Надзорния съвет на НОИ;
- частична парична помощ за хранене в размер на 8,00 лв. за един храноден;
- лимит за една ношувка с крайна цена в размер на 23,00 лв.

Ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване се определят средства, които да се разходват за тази дейност по условия и ред, регламентирани в Наредба № 1 от 13 февруари 2007 г. за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация. За 2022 г. предвидените средства за парични помощи за профилактика и рехабилитация по бюджета на ДОО са в размер на 25 239 хил. лв.

През 2022 г. са сключени договори с 22 юридически лица за общо 52 изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация. Изпълнителите, които извършват дейността по профилактика и рехабилитация, са разположени на територията на 16 области – София-град, София-област, Пловдив, Варна, Бургас, Ловеч, Габрово, Монтана, Пазарджик, Стара Загора, Добрич, Благоевград, Кюстендил, Велико Търново, Хасково и Смолян. По брой изпълнители

¹² Поради съображения за точността на данните, лицата без ЕГН (чужденци – лица с личен номер на чужденец – ЛНЧ/ личен номер – ЛН) са изведени в отделна група.

и съответно с най-висок относителен дял са областите Бургас с 9 изпълнители (17,3% от общия брой), Пловдив със 7 изпълнители (13,5% от общия брой), София-град и Пазарджик с по 5 изпълнители (с по 9,6% от общия брой), София-област, Смолян, Стара Загора, Благоевград и Монтана с по 3 изпълнители (с по 5,8% от общия брой).

По данни от Регистър „Рехабилитация“ през 2022 г. е изплатена сума в размер на 23 385,6 хил. лв. за 41 970 удостоверения, разпределени по фондове, както следва:

Таблица № 20 : Разпределение на изразходваните средства и брой на изплатените удостоверения за профилактика и рехабилитация по фондове на ДОО през 2022 г.

Фонд на ДОО	Изразходвани средства (хил. лв.)	Брой изплатени удостоверения
фонд „Общо заболяване и майчинство“	22 931,8	41 149
фонд „Пенсии“	442,9	801
фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“	–	–
фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“	7,1	13
фонд „Трудова злополука и професионална болест“	3,8	7
Общо:	23 385,6	41 970

С най-голям относителен дял (98,0%) са лицата, ползвали парична помощ за профилактика и рехабилитация от фонд „Общо заболяване и майчинство“, едва 1,9% са тези от фонд „Пенсии“ и под 1,0% от фондовете – „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ и „Трудова злополука и професионална болест“. През 2022 г. от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ не са изразходвани средства за този вид парична помощ.

От лицата, възползвали се от профилактика и рехабилитация с най-голям относителен дял са тези със заболявания на опорно-двигателния апарат – 71,4% и на периферната нервна система – 22,7%.

Според възрастовото разпределение, най-голям дял заемат лицата над 51-годишна възраст – 72,1%, което кореспондира с повишаване на заболеваемостта след тази възраст. На второ място с 27,1% е делът на лицата от 31 до 50-годишна възраст. Несъществен е делът на преминалите през програмата лица под 30-годишна възраст – 0,8%.

В разпределението на лицата по полов признак се отчита превес на делът на жените (61,0%), ползвали парична помощ.

Таблица № 21 : Разпределение на лицата, преминали през изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация през 2022 г.

Юридически лица, изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация	Преминали лица	
	Брой	%
„ПРО“ ЕАД	19 596	46,69
„СБР – НК“ ЕАД	5 679	13,53
ВМА	3 598	8,57
„СБР Стайков и фамилия“ ЕООД	2 281	5,44
„СБР – Вита“ ЕООД	1 985	4,73
БЛЦ - „Камена“ ЕАД	1 835	4,37
„СБР Несебър“ АД	1 197	2,85
„СБР – Бургаски минерални бани“ ЕАД	926	2,21
„СБР – Варна“ АД	772	1,84
СБР „Мари“ ООД	692	1,65
„СБР – Орфей“ ЕООД	629	1,50

„СБРФРМ – Димина“ ЕООД	458	1,09
„СБР – Сапарева баня“ АД	425	1,01
СБР „Медика-Албена“ ЕООД	399	0,95
„СБР – Тузлата“ ЕООД	391	0,93
„СБР – Здраве“ ЕАД	340	0,81
„СБР – Марикостиново“ ЕООД	213	0,51
„СБР – Петрич“ ЕООД	175	0,42
СБР „Св. Богородица“ ЕООД	169	0,40
„СБР – Баня“ АД	110	0,26
СБР „Айлин“ ЕООД	86	0,21
„СБР – Родопи“ ЕООД	14	0,03
Общо:	41 970	100,00

От общия брой лица 46,7% са провели профилактика и рехабилитация в изпълнителите на дейността към „Профилактика, рехабилитация и отдих“ ЕАД. За тях са изплатени 10 748,3 хил. лв. Към „Специализирани болници за рехабилитация – Национален комплекс“ ЕАД са провели профилактика и рехабилитация 13,5% от общия брой лица и са изплатени 3 103,6 хил. лв. На трето място е Военномедицинска академия с относителен дял на преминалите лица – 8,6% и изплатени 2 029,5 хил. лв.

Контролът по изразходваните средства на държавното обществено осигуряване се осъществява от ТП на НОИ, на територията на които се намират изпълнителите на дейността. С инструкцията за контролната дейност по ползването и изплащането на паричните помощи за профилактика и рехабилитация са уредени условията, редът и сроковете за извършване на контрол в ТП на НОИ и при изпълнителите на дейността. Контролната дейност при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация се извършва от инспекторите по осигуряването, съвместно с лекарите, експерти по експертиза на временната неработоспособност. Извършваната контролна дейност при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация се отнася както до услугите, предоставени на лица, пребиваващи в изпълнителя към момента на извършване на контрола, така и за лица, спрямо които дейността вече е извършена.

През 2022 г. са извършени 156 ревизии при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация. За периода от 1 септември до 31 декември 2021 г. проверката беше извършена през м. януари 2022 г., като другите два ревизирани периода са от 1 януари до 30 юни 2022 г. и 1 юли до 31 август 2022 г. За допуснати нарушения са съставени 30 ревизионни актове за начет, в размер на 2 137,80 лв.

През 2022 г. в НОИ не са постъпили сигнали от лица за съществени нарушения по отношение на условията и провеждането на диагностичните и терапевтичните процедури при изпълнителите на дейността.

ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ

Контролните органи на НОИ осъществяват контрол по спазване на нормативните изисквания за установяване, разследване и регистриране на трудовите злополуки. За всяка злополука в териториалните поделения се съставя досие и се води регистър, включващ и данните от подадената декларацията в информационната система на НОИ.

Съгласно КСО, осигурителят или предприятието ползвател е длъжен в срок от 5 работни дни да декларира пред ТП на НОИ всяка трудова злополука. В случай че не го направи, то пострадалият или неговите наследници имат право в срок от една година от злополуката да я декларират.

Съгласно действащия Регламент (ЕС) № 349/2011¹³ при статистическото отчитане на трудовите злополуки, за референтен (отчетен) период се счита календарната година, в която злополуката е декларирана в териториалното поделение на НОИ, независимо от годината когато е настъпила.

Данните за трудовите злополуки, които България предоставя на Европейската комисия и Евростат, напълно отговарят на европейската методология и са сравними с тези на другите страни от ЕС. Информацията се предоставя годишно и се изпраща не по-късно от 18 месеца след края на референтната година (отчетния период).

1. Състояние на трудовия травматизъм през 2021 г.

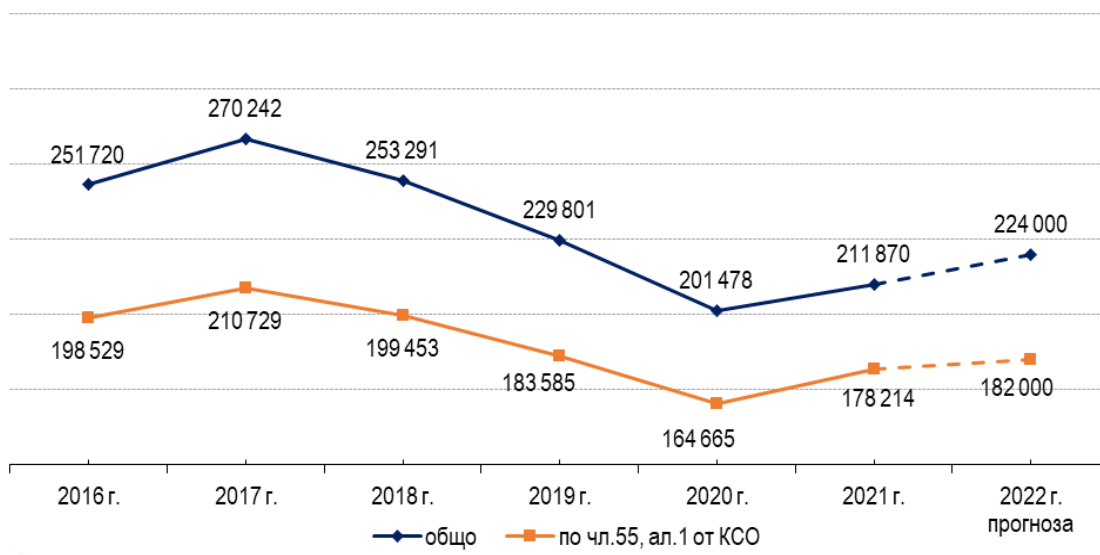
По окончателни данни от регистрираните 2 590 злополуки през 2021 г., за трудови са приети общо 2 427 бр. Броят на злополуките неприети за трудови е 153, а 10 случая са в процедура на разследване.

Трудовите злополуки (по чл. 55, ал. 1 от КСО) станали на самото работно място, през време и по повод на извършваната работа и при всяка работа, извършвана в интерес на предприятието, когато са причинили неработоспособност или смърт са 2 050, което представлява 84,5% от общия брой.

Трудовите злополуки, предизвикали смърт, са общо 84 бр., а предизвикалите трайно намалена работоспособност (инвалидност) – 80 бр.

През 2021 г. средносписъчният брой на осигурените лица за осигурителните рискове трудова злополука и професионална болест е 2 456 366. Отработени са 4 112 558 931 човекочаса. Спрямо предходната 2020 г. осигурените лица и отработените човекочасове са по-малко съответно с 64 284 души и 82 125 225 човекочаса.

Загубени са общо 211 870 календарни дни от трудови злополуки, като спрямо 2020 г. са се увеличили с 10 392 дни. Поради трудови злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО през 2021 г. са загубени 178 214 календарни дни, което представлява 84,1% от общия брой загубени календарни дни.

Фигура № 10 : Загубени календарни дни от трудови злополуки за периода 2016 – 2022 г.

¹³ Регламент (ЕС) № 349/2011 на Комисията от 11 април 2011 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1338/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно статистиката на Общността в областта на общественото здраве и здравословните и безопасни условия на труд по отношение на статистическите данни за трудовите злополуки.

Стойностите на средните за страната показатели за трудовите злополуки през 2021 г. и на показателите за трудовите злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО¹⁴ са, както следва:

- Коефициент на честота $K_{\text{ч}} = 0,99$ (0,83)
(брой трудови злополуки на 1 000 осигурени);
- Индекс на честота $I_{\text{ч}} = 0,59$ (0,50)
(брой трудови злополуки на 1 млн. отработени човекочаса);
- Коефициент на тежест $K_{\text{т}} = 0,086$ (0,073)
(загубени календарни дни от трудови злополуки, на един осигурен);
- Индекс на тежест $I_{\text{т}} = 52$ (43)
(загубени календарни дни от ТЗ на 1 млн. отработени човекочасове);

Стойностите на основните показатели на трудовите злополуки общо за страната през 2021 г. спрямо 2020 г. се променят, както следва:

- Коефициентът на честота ($K_{\text{ч}}$) се увеличава с 0,1 пункта;
- Индексът на честота ($I_{\text{ч}}$) е с 0,1 пункта по-висок;
- Коефициентът на тежест ($K_{\text{т}}$) се увеличава с 0,002 пункта;
- Индексът на тежест ($I_{\text{т}}$) се увеличава с 2 пункта.

2. Трудови злополуки през 2021 г. по регионален признак

Разпределението на трудовите злополуки по региони показва броя на регистрираните трудови злополуки в съответното териториално поделение на НОИ.

През 2021 г. най-голям е абсолютният брой на трудовите злополуки, регистрирани и признати по чл. 55, ал. 1 от КСО в София град – 640 бр. Следват: Пловдив – 227 бр.; Варна – 124 бр.; София-област – 105 бр.; Стара Загора – 100 бр.; Русе – 99 бр. и Велико Търново – 77 бр., което представлява 66,9% от общия брой на признатите злополуки. Най-малко трудови злополуки са регистрирани в ТП на НОИ Видин – 4 бр., Ямбол – 11 бр., Силистра – 14 бр., Кюстендил и Монтана, съответно по 16 и 15 бр.

Трудовите злополуки завършили със смъртни случаи са най-много в София-град – 11 бр.; Пловдив – 7 бр.; Благоевград – 6 бр.; Варна, Велико Търново, Русе и Стара Загора по 5 бр. Във Видин, Габрово, Кюстендил, Ловеч, Монтана, Пазарджик, Смолян и Ямбол няма регистрирани смъртни злополуки.

Най-много злополуки, причинили трайно намалена работоспособност (инвалидност) са в София-град – 17 бр. Следват: Пловдив – 8 бр., Благоевград – 6 бр., Варна и Шумен по 5 бр., Бургас и Велико Търново по 4 бр. Във Видин, Габрово, Кърджали, Монтана, Пазарджик, Разград, Русе, Силистра, Сливен, Смолян, Стара Загора, Търговище и Ямбол не са регистрирани трудови злополуки, довели до инвалидност.

3. Разпределение на трудовите злополуки през 2021 г. по Класификацията на икономическите дейности – 2008

Разпределението на трудовите злополуки за 2021 г. се извършва по четири йерархични равнища (сектор, раздел, група, клас) на Класификацията на икономическите дейности–версия 2008 (КИД-2008). Съпоставяйки показателите на трудовите злополуки по сектори на КИД-2008 спрямо общите за страната, като най-проблемен и през 2021 г. е сектор „Добивна промишленост“ с най-високи показатели за честота и тежест. Показателите за честота са 4-5 пъти, а за тежест около 3-4 пъти над средните за страната. В сектора са работили 0,8% от осигурените лица и са допуснати 88 трудови злополуки или 4,3% от всички случаи.

В сектор „Преработваща промишленост“, обхващащ 24 икономически раздела на КИД-2008, през 2021 г. са работили 20% от осигурените лица и са регистрирани и признати най-много злополуки, като абсолютен брой 626 или 30,5% от всички злополуки, станали по

¹⁴ Стойностите са посочени в скоби.

чл. 55, ал. 1 от КСО. Следват: „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 273 бр.; „Транспорт, складиране и пощи“ – 266 бр.; „Строителство“ – 194 бр.; „Хуманно здравеопазване и социална работа“ – 100 бр.; „Държавно управление“ – 89 бр.; „Образование“ – 73 бр. Трудовите злополуки, отчетени в тези сектори са 48,5% от общия брой.

Най-много злополуки, предизвикали смърт са регистрирани в: „Транспорт, складиране и пощи“ – 16 бр.; „Преработваща промишленост“ – 15 бр.; „Строителство“ и „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 9 бр.

Коефициентът на честота на смъртните трудови злополуки (брой смъртни трудови злополуки на 10 000 осигурени) през 2021 г. общо за страната е 0,28. В 7 сектора този коефициент е над общия за страната. Най-висок е в секторите: „Транспорт, складиране и пощи“ – 1,02; „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ – 0,65; „Строителство“ – 0,63; „Селско, горско и рибно стопанство“ – 0,54; „Доставяне на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване“ – 0,53. В осем сектора не са регистрирани смъртни трудови злополуки.

Секторите с най-голям брой злополуки, довели до трайно намалена работоспособност са: „Преработваща промишленост“ – 27 бр.; „Строителство“ – 13 бр.; „Транспорт, складиране и пощи“ и „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“ по 5 бр.

При съпоставяне на данните за трудовите злополуки по икономически дейности, най-много злополуки са станали в „Сухопътен транспорт“ – 176 бр.; „Търговия на дребно, без търговията с автомобили и мотоциклети“ – 171 бр.; „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ – 90 бр.; „Държавно управление“ – 89 бр.; „Хуманно здравеопазване“ – 84 бр.; „Производство на метални изделия, без машини и оборудване“ – 78 бр.; „Строителство на съоръжения“ – 74 бр.; „Образование“ – 73 бр. и „Строителство на сгради“ – 72 бр.

Смъртните злополуки по икономически дейности са най-много в „Сухопътен транспорт“ – 15 бр.; „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ – 6 бр.; „Производство на хранителни продукти“, „Производство на метални изделия, без машини и оборудване“, „Ремонт и инсталиране на машини и оборудване“ и „Строителство на съоръжения“ по 4 бр.

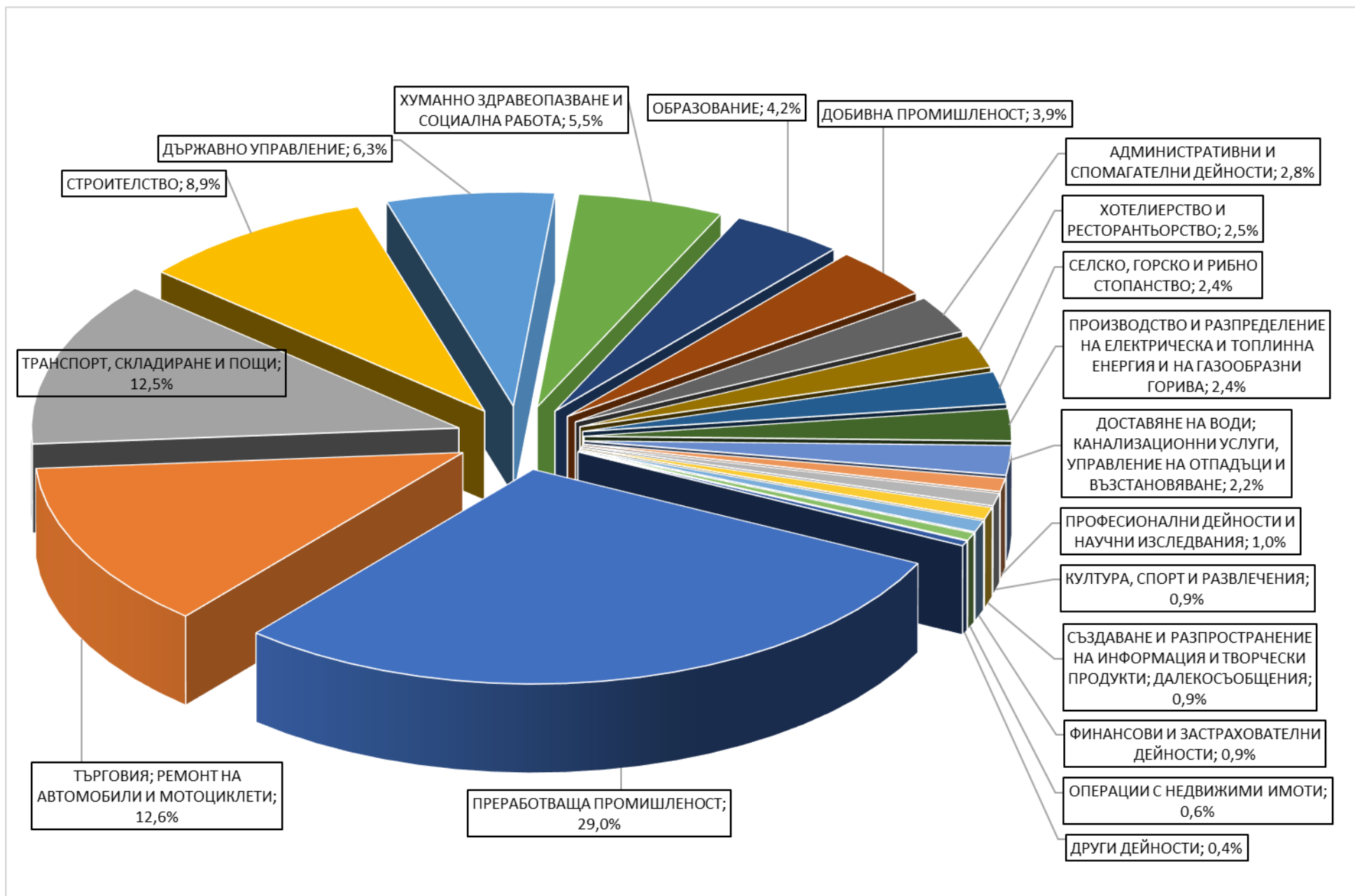
Инвалидните злополуки по икономически дейности са най-много в „Строителство на сгради“ – 7 бр.; „Производство на хранителни продукти“, „Специализирани строителни дейности“ и „Сухопътен транспорт“ по 5 бр.

Най-високи общи показатели за честота (Кч; Ич) са в икономическите дейности: „Добив на метални руди“ (Кч – 11,00; Ич – 6,20); „Воден транспорт“ (Кч – 5,15; Ич – 3,40); „Производство на основни метали“ (Кч – 3,79; Ич – 2,07); „Ремонт и инсталиране на машини и оборудване“ (Кч – 2,95; Ич – 1,73); „Добив на въглища“ (Кч – 2,87; Ич – 1,54).

Дейности с най-високи общи показатели за тежест (Кт; Ит) са: „Добив на метални руди“ (Кт – 0,488; Ит – 275); „Производство на основни метали“ (Кт – 0,383; Ит – 209); „Воден транспорт“ (Кт – 0,319; Ит – 211); „Производство на изделия от други неметални минерални суровини“ (Кт – 0,290; Ит – 162) и „Ремонт и инсталиране на машини и оборудване“ (Кт – 0,259; Ит – 152).

Таблица № 22 : Трудови злополуки през 2021 г. по сектори на Класификация на икономическите дейности (КИД-2008)

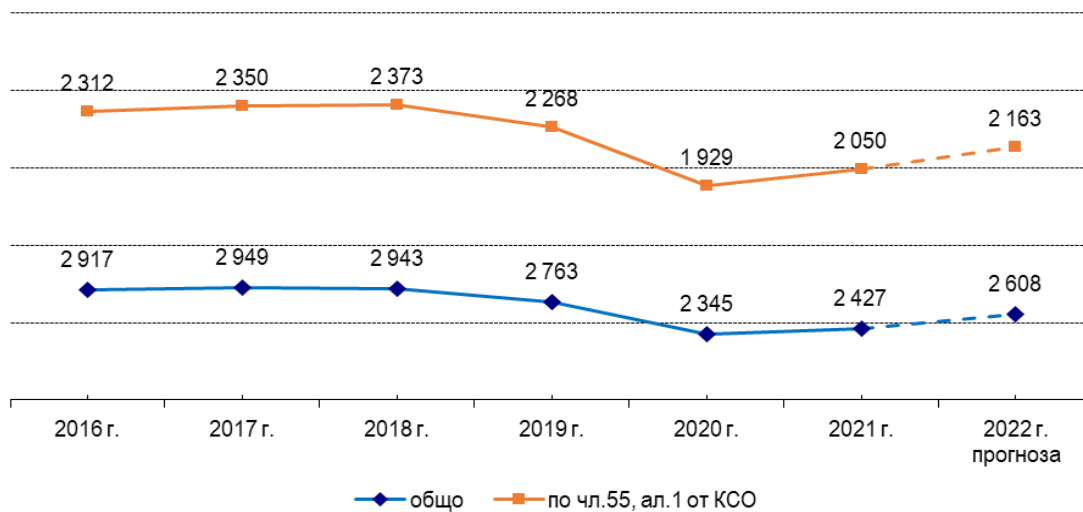
Наименование на позицията	Код по КИД - 2008 г.	Среден списъчен брой на осигурените лица	Огработени часованове	2021								ПОКАЗАТЕЛИ								
				Трудови злополуки (бр.)			в т.ч. трудови злополуки предизвикали:				Загубени календарни дни от трудови злополуки (бр.)		Коефициент на честота К _ч		Коефициент на тежест К _т		Индекс на честота И _ч		Индекс на тежест И _т	
				общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	по чл. 55, ал. 1 от КСО	смърт		инвалидност		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
							общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
ЗА СТРАНАТА		2456366	4112558931	2427	2050	84	70	80	67	211870	178214	0,99	0,83	0,086	0,073	0,59	0,50	52	43	
СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	A	74469	122519110	59	47	4	4	4	3	5917	4459	0,79	0,63	0,079	0,060	0,48	0,38	48	36	
ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	B	18857	34155371	94	88			1	1	5860	4974	4,98	4,67	0,311	0,264	2,75	2,58	172	146	
ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	C	484078	854185588	703	626	18	15	29	27	64897	58046	1,45	1,29	0,134	0,120	0,82	0,73	76	68	
ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	D	30882	56779460	58	53	3	2	1	1	4148	3795	1,88	1,72	0,134	0,123	1,02	0,93	73	67	
ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	E	37606	68199758	54	52	2	2	3	3	3943	3839	1,44	1,38	0,105	0,102	0,79	0,76	58	56	
СТРОИТЕЛСТВО	F	142722	227104706	216	194	15	9	14	13	22579	21308	1,51	1,36	0,158	0,149	0,95	0,85	99	94	
ТЪРГОВИЯ; РЕМОТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	G	399758	671741525	306	273	9	9	6	5	22767	19926	0,77	0,68	0,057	0,050	0,46	0,41	34	30	
ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	H	157177	266377479	303	266	16	16	9	5	27287	23177	1,93	1,69	0,174	0,147	1,14	1,00	102	87	
ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЪОРСТВО	I	102623	155044467	60	43	3	3	1		2822	2517	0,58	0,42	0,027	0,025	0,39	0,28	18	16	
СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪБОЩЕНИЯ	J	114600	206706979	22	19			2	2	1823	1576	0,19	0,17	0,016	0,014	0,11	0,09	9	8	
ФИНАНСОВИ И ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	K	59118	100350420	21	12			1	1	1573	920	0,36	0,20	0,027	0,016	0,21	0,12	16	9	
ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	L	26348	38777290	14	10			2	2	1382	1080	0,53	0,38	0,052	0,041	0,36	0,26	36	28	
ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	M	95973	154209660	24	15	4	2	1		1343	889	0,25	0,16	0,014	0,009	0,16	0,10	9	6	
АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	N	111737	187090409	69	60	3	3			6381	4894	0,62	0,54	0,057	0,044	0,37	0,32	34	26	
ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ	O	215960	325587005	154	89	3	3	3	2	12090	7067	0,71	0,41	0,056	0,033	0,47	0,27	37	22	
ОБРАЗОВАНИЕ	P	169012	298555557	103	73	2	1	1		9975	7040	0,61	0,43	0,059	0,042	0,34	0,24	33	24	
ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	Q	137358	226359125	134	100	2	1	1	1	14084	10077	0,98	0,73	0,103	0,073	0,59	0,44	62	45	
КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	R	34463	56839189	23	21			1	1	1855	1666	0,67	0,61	0,054	0,048	0,40	0,37	33	29	
ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	S	42843	60475250	9	8					1110	930	0,21	0,19	0,026	0,022	0,15	0,13	18	15	
ДЕЙНОСТИ НА ДОМАКИНСТВА КАТО РАБОТОДАТЕЛИ; НЕДИФЕРЕНЦИРАНИ ДЕЙНОСТИ НА ДОМАКИНСТВА ПО ПРОИЗВОДСТВО НА СТОКИ И УСЛУГИ ЗА СОБСТВЕНО	T	17	21071																	
ДЕЙНОСТИ НА ЕКСТЕРИТОРИАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ И СЛУЖБИ	U	765	1479512	1	1					34	34	1,31	1,31	0,044	0,044	0,68	0,68	23	23	

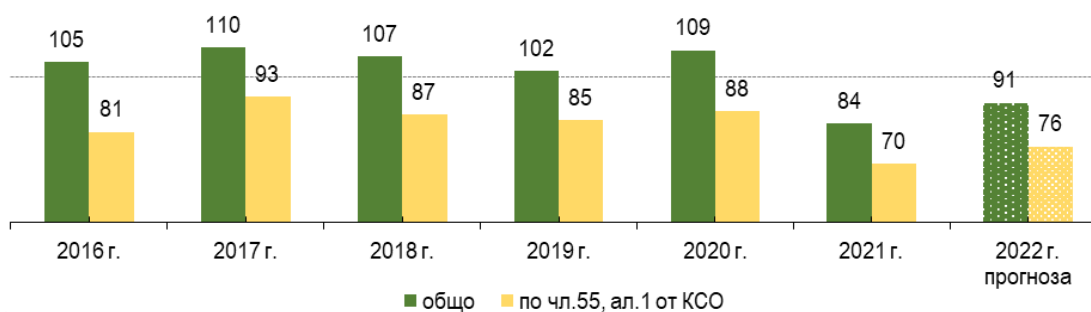
Фигура № 11 : Разпределение на общия брой трудови злополуки, регистрирани през 2021 г. по сектори на Класификацията на икономическите дейности – 2008 (КИД-2008)

4. Сравнение на показателите на трудовите злополуки през периода 2016 – 2021 г.

Динамиката на окончателните стойности на показателите на трудовите злополуки за 2016 – 2021 г., както и на предварителните данни за 2022 г. е представена в графичен вид. Стойностите за 2022 г. са прогнозни, изчислени на база разполагаемите оперативни данни в информационната система на НОИ. Както за 2021 г., така и за 2022 г., те са изчислени по брой регистрирани злополуки за календарната година, съгласно действащия Регламент (ЕС) 349/2011. През 2022 г. се очаква увеличение на общия брой трудови злополуки в това число и на смъртните злополуки.

Фигура № 12 : Брой трудови злополуки за периода 2016 – 2022 г.

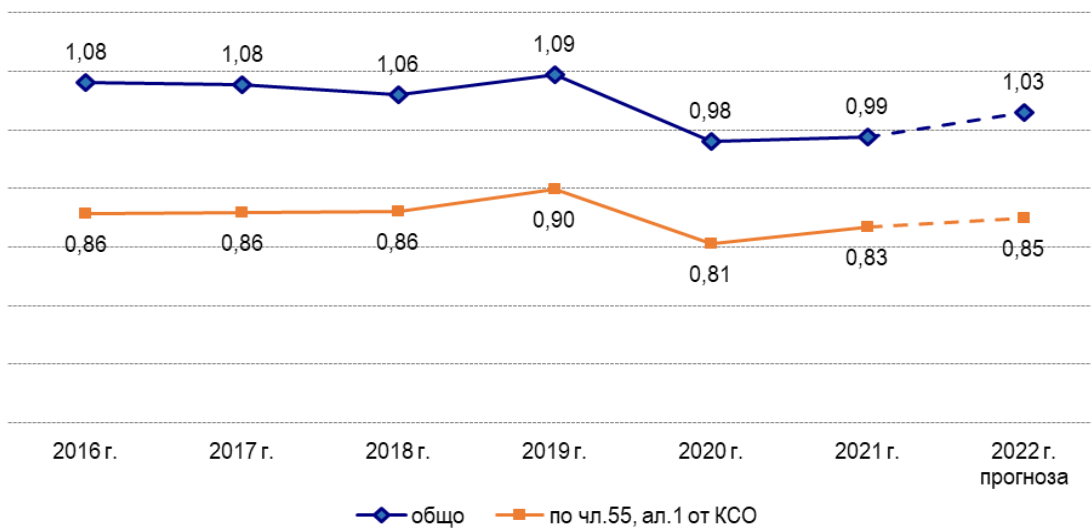

Фигура № 13 : Брой смъртни трудови злополуки за периода 2016 – 2022 г.

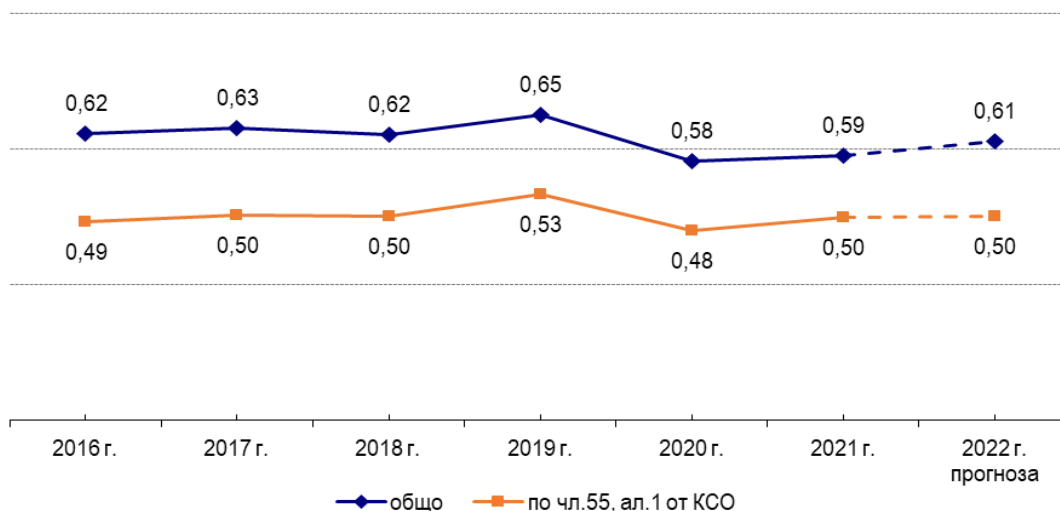
Показателите за честота и тежест на трудовите злополуки са изчислени и представени графично в два разреза. Първият е общо за всички трудови злополуки, а вторият – за злополуките, станали при обстоятелствата, определени в чл. 55, ал. 1 от КСО.

Окончателната информация за трудовите злополуки за периода 2016 – 2021 г. показва, че показателите характеризиращи трудовия травматизъм за честота и тежест остават относително стабилни.

Коефициентът на честота за изследвания период се задържа на нива между 1,09 и 0,98, като през 2021 г. се отчита увеличение с 0,01 пункт спрямо предходната година.

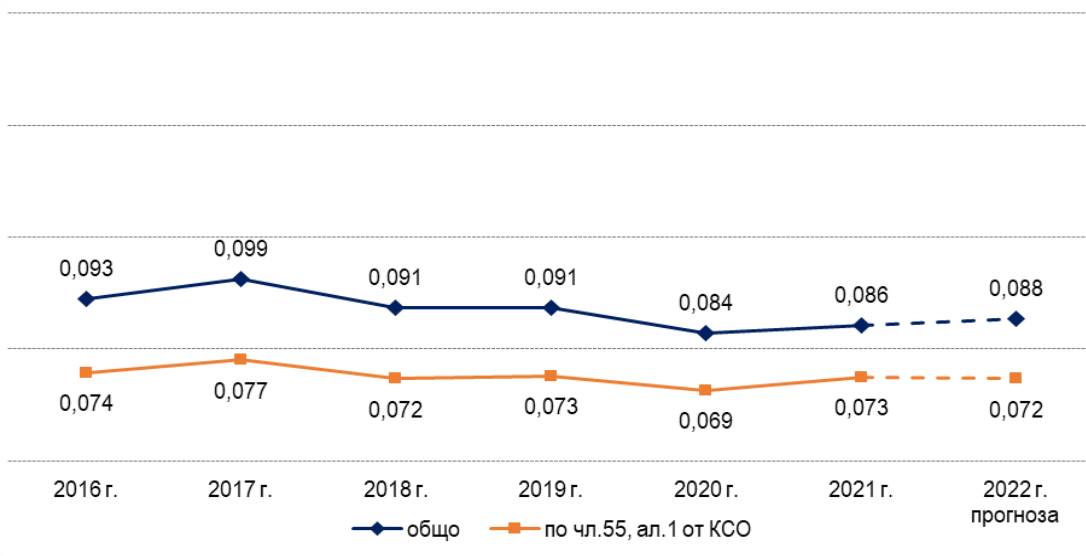

Фигура № 14 : Коефициент на честота Кч (брой трудови злополуки на 1 000 наети /осигурени лица)

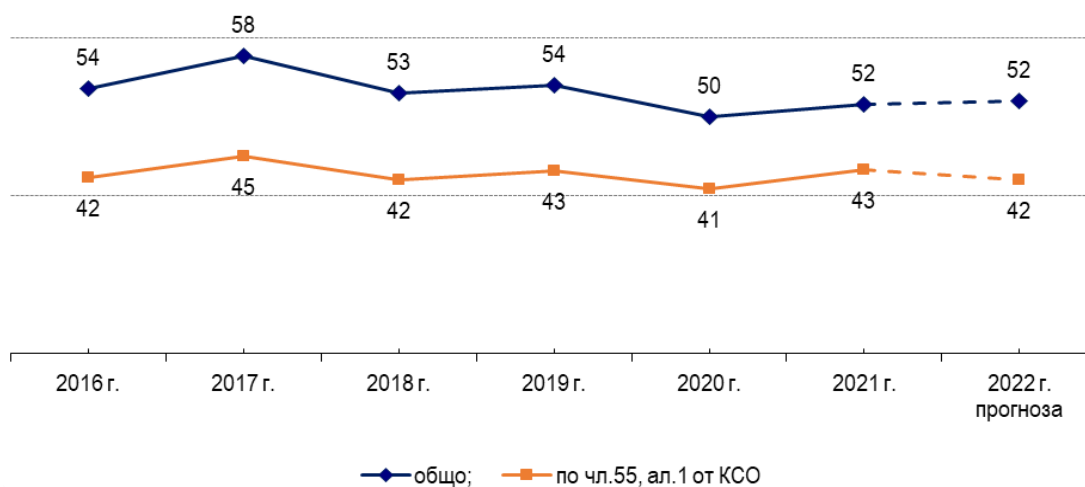

Фигура № 15 : Индекс на честота Ич (брой трудови злополуки на 1 млн. отработени човека часа)

За периода 2016 – 2021 г. показателите за тежест се стабилизират с тенденция към намаляване. За този период, стойността на коефициента на тежест е между 0,099 пункта и 0,084 пункта, а индекса на тежест е между 58 и 50 пункта. Коефициентът на тежест и индексът за тежест за общия брой трудови злополуки през 2021 г. (Кт – 0,086; Ит – 52), спрямо 2020 г. (Кт – 0,084; Ит – 50), се увеличават съответно с 0,002 пункта и с 2 пункта.

Фигура № 16 : Коефициент на тежест Кт (брой загубени календарни дни на 1 нает /осигурен)

Фигура № 17 : Индекс на тежест Ит (брой загубени календарни дни на 1 млн. отработени човекочаса)

5. Трудови злополуки през 2022 г.

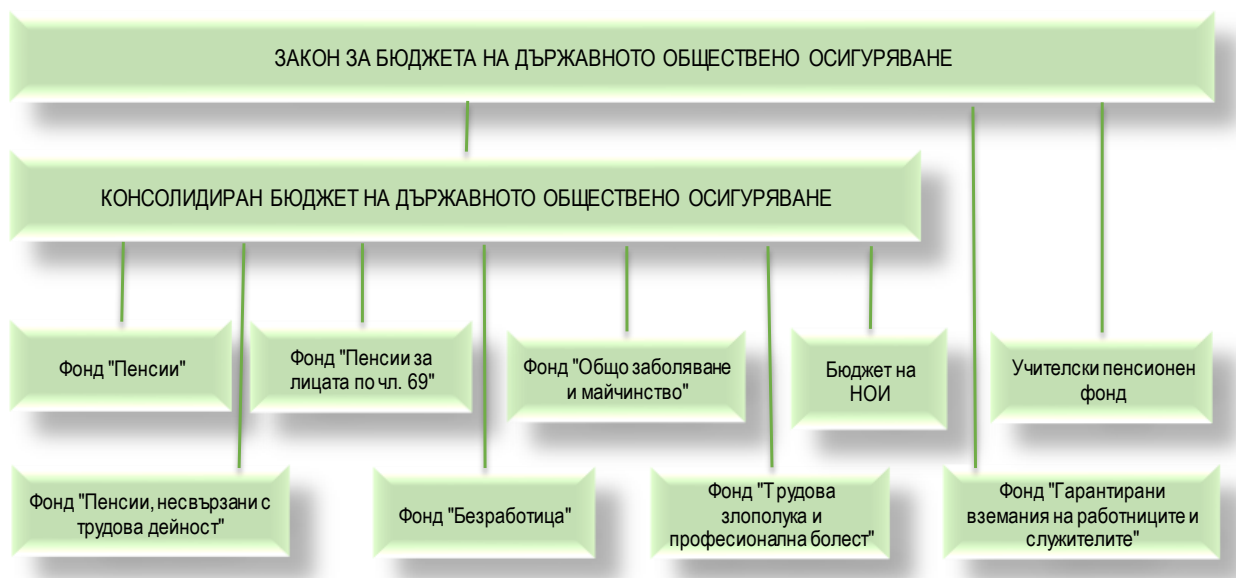
По оперативни данни през 2022 г. са регистрирани 2 803 декларации за трудови злополуки. От тях признати за трудови са 2 582, от които 2 141 са станали на работното място. Трудовите злополуки предизвикали смърт са 84, а довелите до трайно намалена работоспособност – 3 бр.

Разпределението на трудовите злополуки по икономически сектори показва, че 27,7% от тях са станали в „Преработваща промишленост“; 14,1% в „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“; 13,4% в „Транспорт, складиране и пощи“; 6,7% в „Строителство“; 6,1% в „Държавно управление“ и 6,0% в „Хуманно здравеопазване и социална работа“.

Най-много смъртни трудови злополуки, станали на работното място са регистрирани в секторите: „Транспорт, складиране и пощи“ – 16; „Строителство“ – 15; „Преработваща промишленост“ и „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ – по 11 бр.

КОНСОЛИДИРАН БЮДЖЕТ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА 2022 г.

Бюджетът на държавното обществено осигуряване е основната финансова рамка на социалноосигурителната система. Структурата на бюджета следва модела на фондвата организация на общественото осигуряване съобразно спецификата на осигурителните рискове, съвкупността на осигурените лица, изискванията на единната бюджетна класификация и разпоредбите на чл. 89, ал. 2 от Закона за публичните финанси по отношение на съставните елементи и на ЗБДОО.

Фигура № 18 : Бюджетна структура на ДОО

Законът за бюджета на ДОО за 2022 г. съдържа консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване, бюджетите на фондовете: „Пенсии“, „Пенсии за лицата по чл. 69“, „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, „Трудова злополука и професионална болест“, „Общо заболяване и майчинство“, „Безработица“ и бюджета на Националния осигурителен институт. С него се приемат като приложения и годишните бюджети на „Учителския пенсионен фонд“ и на

фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“, които не се включват в консолидирания бюджет на ДОО.

Основните макроикономически показатели, заложи в средносрочната бюджетна прогноза за периода 2022 – 2024 г., действащата нормативна уредба и реализираните политики през годината, определят рамката на консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване и обуславят неговото изпълнение.

Анализът на изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО и на бюджетите по фондове показва реализирането на една от основните функции на НОИ – да управлява ефективно и прозрачно средствата на ДОО в съответствие с фондовия принцип за финансиране и изразходване на средствата според структурата на осигурените социални рискове. Последващият контрол върху изпълнението на бюджета в неговите съставни части по осигурителни фондове и социалноосигурителни програми, финансирани от тези фондове, е действителен инструмент за проследяване набирането и изразходването на бюджетните средства, реализацията на дългосрочните и годишните приоритети на социалноосигурителната политика и постигнатите резултати.

Изменения в нормативната уредба през 2022 г.

Изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО за 2022 г. бе сериозно повлияно от икономическите предизвикателства, пред които се изправи цялата страна: съществено повишение на цените на природния газ, електрическата енергия, горивата и цените на основните хранителни продукти. Това създаде затруднения за една от уязвимите групи в обществото – възрастните хора, за които пенсията е единствен източник на доход в голяма част от случаите. В тази връзка, през годината са приети промени в нормативната уредба, позволяващи през бюджета на ДОО да бъде мобилизиран допълнителен ресурс за осъществяването на мерки за подкрепа на доходите на възрастните хора, както и за снижаване на неравенствата и бъдещата адекватност на пенсиите. По-важните нормативни изменения и правителствени мерки с отношение към бюджета на ДОО за 2022 г. са следните:

- Със Закона за изменение на Закона за бюджета на ДОО за 2022 г. от 1 юли 2022 г. (ДВ, бр. 51 от 2022 г.), параметрите по бюджета на ДОО са изменени по следния начин:
 - Разходите за пенсии по бюджета на държавното обществено осигуряване бяха увеличени с 1 386 500,0 хил. лв. с оглед финансовото обезпечаване на осъществените на два етапа (от 1 юли и от 1 октомври) промени в областта на пенсионното производство.
 - Във връзка с извършените промени в разходите за пенсии получаваните трансфери по бюджета на държавното обществено осигуряване от централния бюджет бяха увеличени със същата сума (1 367 670,0 хил. лв. увеличение на трансфера за покриване на недостига от средства поради нарастване на разходите за пенсии за трудова дейност и добавките към тях и 18 830,0 хил. лв. увеличение на трансферите от централния бюджет поради нарастване на разходите за пенсии, несвързани с трудова дейност, и добавките към тях).
- С параграф 31 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г. (ДВ, бр. 52 от 2022 г.) се регламентира възможността Министерският съвет да одобри допълнителен трансфер по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. в размер на до 5 500,0 хил. лв. по реда на чл. 109, ал. 3 от Закона за публичните финанси за увеличаване на разходите за персонал на Националния осигурителен институт.

- Предоставени трансфери за изплащане на средства за запазване на заетостта по ПМС № 151 от 2020 г.:
 - През цялата година НОИ продължи да изплаща средства за запазване на заетостта на работници и служители при работодатели от сектори, засегнати от пандемията COVID-19 по мярката „60 на 40“. В ЗБДОО за 2022 г. бяха одобрени 300 000,0 хил. лв. за изплащане на средства за запазване на заетостта на работници и служители, наети от работодатели от засегнати от пандемията икономически дейности. Средствата са предвидени за извършване на плащания до месец юни включително, на основание удължения срок на действие на ПМС № 151 от 2020 г.
 - С изменение в ПМС № 151 от 2020 г., сумата от 131 977,3 хил. лв. бе прехвърлена в сметка за чужди средства на НОИ в края на 2021 г. за извършване на плащания за запазване на заетостта. В края на 2022 г. цялата сума е усвоена.
- Предоставени през 2021 г. и 2022 г. трансфери за изплащане на допълнителни суми към пенсиите през 2022 г.
 - През месец декември 2021 г., съгласно ПМС № 474 и ПМС № 479 от 2021 г., по бюджета на ДОО са получени трансфери от централния бюджет на обща стойност 850 000,0 хил. лв. за изплащане на допълнителни суми към пенсиите през 2022 г.
 - Съгласно ПМС № 474 от 2021 г. е одобрен допълнителен трансфер в размер на 100 000,0 хил. лв. за еднократно изплащане през 2022 г. на допълнителна сума към пенсията или сбора от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях в размер 75 лева на всеки пенсионер, който е със завършен ваксинационен курс за COVID-19 до 31 декември 2021 г. включително, който завърши ваксинационен курс или е с поставена бустерна доза в периода от 1 януари до 30 юни 2022 г. включително или който има поставена първа доза ваксина в периода от 1 януари до 30 юни 2022 г.
 - Съгласно ПМС № 479 от 2021 г. е одобрен допълнителен трансфер в размер на 750 000,0 хил. лв. за изплащане на допълнителна сума в размер на 60 лв. към пенсиите за януари, февруари, март, април, май и юни 2022 г.
 - По силата на постановленията, сумите са прехвърлени в сметка за чужди средства на НОИ, като общата сума от 850 000,0 хил. лв. е отразена като разход за пенсии по бюджета за 2021 г.
 - Съгласно ПМС № 43 от 2022 г., по бюджета на ДОО са получени трансфери от централния бюджет на стойност 142 888,7 хил. лв. за еднократно изплащане на допълнителна сума в размер 70 лв. на всеки пенсионер през месец април 2022 г.
 - Съгласно ПМС № 367 от 2022 г., по бюджета на ДОО са получени трансфери от централния бюджет на стойност 142 380,0 хил. лв. за еднократно изплащане на допълнителна сума в размер 70 лв. на всеки пенсионер през месец декември 2022 г.
 - Съгласно ПМС № 397 от 2022 г. е одобрен допълнителен трансфер в размер на 102 000,0 хил. лв. за еднократна сума за компенсация на дохода от пенсии до нивото от месец декември 2021 г. за шест месеца.

Основните резултати, с които се характеризира изпълнението на бюджета на ДОО за 2022 г. по отделните части на бюджетната структура, са детайлно представени в следващите части на този документ.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРИХОДНАТА ЧАСТ НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2022 г.

В приходната си част консолидираният бюджет на ДОО за 2022 г. се реализира при следните социалноосигурителни политики и параметри:

- Запази се размерът на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ и фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, както и размерите и съотношенията на осигурителните вноски за фонд „Общо заболяване и майчинство“ и фонд „Безработица“ на нивата от 2021 г.

- Размерът на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ през 2022 г. е както следва:

- За работещите при условията на трета категория труд – 19,8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г., при съотношение – 11,02 за сметка на работодателя и 8,78 за сметка на работника и 14,8 на сто за лицата, родени след 31 декември 1959 г., съответно при съотношение 8,22/6,58.

- За работещите при условията на първа и втора категория труд и за лицата по чл. 69а от КСО осигурителната вноска е 22,8 на сто за лицата, родени преди 1 януари 1960 г. (за осигурител и осигурен съответно е 14,02 и 8,78) и 17,8 на сто за родените след 31 декември 1959 г. (за осигурител и осигурен – 11,22 и 6,58).

- Размерът на осигурителната вноска за лицата, осигурени във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ е 60,8 на сто за лицата, родени преди 1 януари 1960 г. и 55,8 на сто за лицата, родени след 31 декември 1959 г.

- Осигурителната вноска за фонд „Общо заболяване и майчинство“ е 3,5%, а за фонд „Безработица“ – 1,0%, разпределена между осигурител и осигурено лице при съотношение 60:40.

- Запазиха се размерите на диференцираните осигурителни вноски за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ – между 0,4 и 1,1 на сто според степента на риска за икономическата дейност и са изцяло за сметка на осигурителя, съгласно приложение № 2 към чл. 14 от ЗБДОО за 2022 г.

- През 2022 г. минималният осигурителен доход, върху който самоосигуряващите се лица внасят авансово месечни осигурителни вноски, а впоследствие и годишно върху доходите от годишната данъчна декларация, до 31 март е в размер на 650 лв., а от 1 април 710 лв.

- Минималният месечен размер на осигурителния доход за регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители до 31 март е в размер на 420 лв., а от 1 април 710 лв.

- Максималният месечен размер на осигурителния доход за всички осигурени лица до 31 март е в размер на 3 000 лв., а от 1 април 3 400 лв.

- За 2022 г. се определи приход в бюджета на НОИ в размер на 90 000 лв. от приходите на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ за дейностите по чл. 13 от Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя.

- За 2022 г. не се внасят вноски за ФГВРС и се определи максимален размер на гарантираните вземания както следва: до 31 март 1 625 лв., а от 1 април 1 775 лв.

- Провежданата политика по доходите на увеличение на разходите за персонал в част от държавната администрация и увеличаване възнагражденията на педагогическия персонал.

Приходите по осигурителните фондове на ДОО се набират основно от осигурителните вноски, плащани от работодатели, работници и служители, и от самоосигуряващи се лица. Сумата на приходите от осигурителни вноски за всеки един от осигурителните фондове се определя въз основа на осигурителния доход, включващ всички доходи и възнаграждения от трудова дейност на осигурените лица. Броят на осигурените лица, осигурителните им доходи, размерът на

осигурителните вноски и процентът на събираемост са основни параметри, определящи приходите на общественото осигуряване. Те от своя страна, са пряко свързани с демографските и икономически условия в страната. Осигурителната система остана важен инструмент на държавната политика за запазване на заетостта и подкрепа на доходите на домакинствата, като през бюджета на ДОО за последните три години се разпредели значителен публичен ресурс за овладяване на последствията от пандемията. Докато през предходните години сътресенията бяха свързани с пазара на труда, неблагоприятните демографски процеси и увеличената заболяемост, през 2022 г. енергийната криза доведе до нови предизвикателства след пандемията, свързани с повишаване цените на енергията, горивата и основните хранителни продукти.

Таблица № 23 : Структура на осигурените лица

Показатели	2022 г.	2021 г.
Работещи по трудов договор от I, II и III категория труд	85,0%	84,4%
- I категория труд	0,2%	0,2%
- II категория труд	4,5%	4,5%
- III категория труд	95,3%	95,3%
Държавни служители, съдии, прокурори, следователи и лица, заети в сектор "Сигурност"	4,5%	4,7%
Работещи без трудови правоотношения	1,7%	2,1%
Членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения	0,03%	0,03%
Лица, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта	0,0187%	0,0167%
Самоосигуряващи се лица	8,8%	8,7%
- осигурени за всички социални рискове (без ТЗПБ и безработица)	69,7%	68,6%
- осигурени само за пенсия	30,3%	31,4%
ОСИГУРЕНИ ЛИЦА – ОБЩО	100,0%	100,0%

Общият брой на осигурените лица, за които са постъпили приходи от осигурителни вноски през 2022 г., е 2 794 249, при планирани 2 783 152 или с 11 097 души повече (таблица № 24).

- *Работещите по трудов договор* общо от I-ва, II-ра и III-та категория труд са 2 374 784 и представляват 85,0% от осигурените в ДОО лица. Техният брой през 2022 г. е с 29 322 души повече от планирания, което се дължи основно на повече осигурени лица в трета категория труд.
- *Държавните служители, съдиите, прокурорите, следователите и лицата, заети в сектор „Сигурност“* са общо 124 800 души, което е с 964 по-малко от планирания им брой. В структурата на осигурените лица, делът им е 4,5%.
- *Работещите без трудови правоотношения, осигурени само за пенсия* са 46 902 души (с 6 494 души по-малко от предвиденото в плана) и заемат дял от 1,7% в структурата на осигурените лица.
- *Членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения* в кооперацията са 824 лица, а лицата, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта и осигурени на това основание са 523 души.
- *Броят на лицата осигурени за собствена сметка*, за които са постъпили вноски, е 246 415 (8,8% от всички осигурени лица), при планирани 257 088 или с 10 673 по-малко. От тях 69,7% или 171 857 (при план 153 108) са избрали да се осигуряват за

всички социални рискове, без трудова злополука и професионална болест и безработица и 30,3% или 74 558 (при план 103 980) са се осигурявали само за пенсия.

Основните фактори с влияние върху изпълнението на бюджета на ДОО за 2022 г. и сравнителен анализ на отделните категории осигурени лица спрямо 2021 г. са представени по долу:

- През 2022 г. икономиката бе повлияна от продължаващото възстановяване след кризата, породена от пандемията от COVID-19, наред с геополитическата несигурност в резултат от военния конфликт в Украйна и свързаните с него по-ниски доставки на енергийни продукти и други суровини, както и високата инфлация и политическата нестабилност.
- След свиване на БВП през 2020 г. (с 4,1%), икономиката нарасна със 7,1% през 2021 г. на фона на силния растеж на износа и потреблението. Растежът през 2022 г. се оказа по-силен от очакваното, въпреки влошаващите се глобални условия и по-високите цени на енергийните източници и на храните. Смекчаване въздействието на рязко нарастващите цени върху домакинствата и предприятията се реализира чрез временни субсидии и тавани на цените за енергия и храни, както и чрез програмите за обществено подпомагане.
- Нарастването на икономическата активност имаше благоприятно влияние върху пазара на труда. Нивото на безработица се задържа на ниски нива (около 5%), като през третото тримесечие на годината пада до рекордно ниво от 3,7%, въпреки, че се наблюдава увеличение на младежката безработица.
- Наблюдаваният ръст на заетостта продължи през цялата 2022 г. За първи път, след края на ограниченията срещу разпространението на COVID-19, броят на зетите надхвърли стойността на показателя, регистриран през 2019 г. – последната предкризисна година. Основен принос за нарастване броя на зетите имаше секторът на услугите (най-вече подсектор „търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“). Този сектор бе сред най-силно засегнатите от разпространението на COVID-19 през 2020 г. и заетостта в него все още не е достигнала нивата си отпреди пандемията. В строителството също се увеличи броят на зетите, докато в селското стопанство и промишлеността беше отчетено намаление.
- Коефициентът на икономическа активност за възрастовата група 15 – 64 години се повиши до 73,6% през 2022 г. спрямо 72,0% през 2021 г. в резултат на преминаването на част от неактивните лица към заетост. По този начин бе напълно компенсиран негативният ефект върху работната сила от намалението на населението в трудоспособна възраст предвид неблагоприятните демографски тенденции в страната.
- Темповете на развитие на икономиката, икономическата активност и състоянието на пазара на труда имат определящо значение за динамиката на броя на осигурените лица и нарастването на средния осигурителен доход, респективно – за динамиката на приходите от осигурителни вноски в ДОО.
- През 2022 г. осигурените лица (2 794 249 бр.) достигат нивата от 2019 г. (2 794 029 бр.). За втора поредна година се отчита нарастване на броя на осигурените лица, което успява да компенсира регистрираното през 2020 г. голямо понижение.

- Общият брой на осигурените лица през 2022 г. се увеличи с 46 754 лица или с 1,7% спрямо предходната година.
- Броят на осигурените лица, работещи по трудов договор (общо в трите категории труд) се увеличи с 55 166 души или с 2,4%. Най-голямо е увеличението в броя на осигурените лица, работещи при условията на най-масовата трета категория труд – с 53 316 души спрямо 2021 г. или с 2,4%. Увеличение в броя на осигурените лица се отчита и при работещите във втора категория труд с 1 616 души (1,5%), както и при работещите в условията на първа категория труд с 234 души (4,6%).
- Намаление на броя на осигурените лица се отчита при броя на държавните служители, съдиите, прокурорите, следователите и лицата, заети в сектор „Сигурност“ с 4 181 души или с 3,2% спрямо предходната година.
- При работещите без трудови правоотношения, осигурени от възложител по т. нар. „граждански договор“ се наблюдава намаление с 10 718 души или с 18,6% в сравнение с 2021 г.
- Увеличение от 6 404 души или с 2,7% е отчетено в броя на самоосигуряващите се лица, като спад се наблюдава в групата на самоосигурените лица само за пенсия (с 855 души, или 1,1%).

Таблица № 24 : Осигурени в ДОО лица и средномесечен осигурителен доход на база приходи от осигурителни вноски

Показатели	2022 г.				2021 г.	
	План – ЗБДОО		Отчет		Отчет	
	брой	СОД – лв.	брой	СОД – лв.	брой	СОД – лв.
ОСИГУРЕНИ ЛИЦА С ВНОСКИ	2 783 152	1 288,35	2 794 249	1 304,84	2 747 495	1 177,36
Общо осигурени от I, II и III категория труд	2 345 462	1 325,31	2 374 784	1 334,87	2 319 618	1 206,55
- осигурени от I категория труд	5 772	2 019,71	5 347	2 332,26	5 113	2 101,15
- осигурени от II категория труд	99 553	1 440,18	105 983	1 521,29	104 367	1 358,81
- осигурени от III категория труд	2 240 137	1 318,42	2 263 454	1 323,78	2 210 138	1 197,29
Държавни служители, съдии, прокурори, следователи и лица, заети в сектор "Сигурност"	125 764	188,69	124 800	2 176,99	128 981	1 947,32
Членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения	924	481,94	824	415,25	808	374,64
Лица, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта	518	707,52	523	705,31	458	661,95
Осигурени от възложител лица (само за пенсия), работещи без трудови правоотношения	53 396	714,46	46 902	489,79	57 620	416,76
Самоосигуряващи се лица	257 088	823,82	246 415	733,14	240 011	667,75
- самоосигурени лица за всички социални рискове (без ТЗПБ и безработица)	136 481	857,20	156 530	748,60	149 169	703,94
- самоосигурени лица само за пенсия	88 687	839,50	63 228	737,29	64 131	684,74
- самоосигуряващи се земеделски стопани и тютюнопроизводители, осигурени за всички социални рискове (без ТЗПБ и безработица)	16 627	637,50	15 327	631,59	15 429	424,06

- самоосигуряващи се земеделски стопани и тютюнопроизводители, осигурени само за пенсия	15 293	637,50	11 330	633,72	11 282	426,00
---	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Осигурителен доход е доходът, върху който се дължат осигурителни вноски и включва всички възнаграждения, включително начислените и неизплатени или неначислените, и други доходи от трудова дейност. Регламентира се ежегодно със Закона за бюджета на ДОО в диапазон между минимален месечен размер, определен по икономически дейности и квалификационни групи професии, за някои групи осигурени лица, и максимален размер, еднакъв за всички осигурени лица.

Осигурителният доход на *осигурените от работодателя лица* представлява полученото, включително начисленото и неизплатено или неначисленото брутно трудово възнаграждение, но върху не по-малко от минималния месечен осигурителен доход за съответната професия по основна икономическа дейност на осигурителя. Включва всички доходи и възнаграждения, включително изплатеното от осигурителя възнаграждение за първите три работни дни от временната неработоспособност и други доходи от трудова дейност с ограничение до максималния му месечен размер. Минималният месечен осигурителен доход за съответната професия по основна икономическа дейност на осигурителя се определя пропорционално на дните с възнаграждения/доходи, които са елемент на осигурителния доход.

Осигурителните вноски за *държавните служители* се дължат върху получените или начислени и неизплатени брутни месечни възнаграждения по служебни правоотношения, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход и са за сметка на държавния бюджет. За държавните служители не се определят минимални осигурителни доходи, както при работниците и служителите наети по трудови правоотношения.

Самоосигуряващите се лица текущо през годината внасят авансово осигурителни вноски върху избран месечен осигурителен доход, който е в диапазона между минималния и максималния месечен размер на осигурителния доход, определен със ЗБДОО за съответната година. Окончателният размер на месечния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица (без земеделските стопани и тютюнопроизводители, упражняващи само земеделска дейност) се определя за периода, през който е упражнявана трудова дейност през предходната година, въз основа на данните, декларирани в справка към годишната данъчна декларация по Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ). Годишният осигурителен доход на самоосигуряващите се лица се формира като разлика между декларирания или определения с ревизионен акт по Данъчно-осигурителния процесуален кодекс облагаем доход от упражняване на съответната трудова дейност и сбора от доходите, върху които са внасяни авансово осигурителни вноски. Върху годишния осигурителен доход се дължи окончателна осигурителна вноска в размера, определен за фонд „Пенсии“, фонд „Общо заболяване и майчинство“ за самоосигуряващите се лица, които са избрали да се осигуряват в този фонд и за ДЗПО в УПФ за родените след 31.12.1959 г.

Морските лица се осигуряват върху избран месечен осигурителен доход, който не може да бъде по-малък от минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБДОО за съответната година. Морските лица не са самоосигуряващи се по смисъла на КСО, но осигурителният им доход е обвързан с минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица.

Средният осигурителен доход на база постъпилите приходи от осигурителни вноски през 2022 г. е 1 304,84 лв. (при план 1 288,35 лв.) или с 10,8 на сто по-висок от отчетения през 2021 г. (1 177,36 лв.).

ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ - ВСИЧКО

Общо постъпилите приходи и трансфери в консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване за 2022 г. са 18 031 745,0 хил. лв. В сравнение с предходната 2021 г. приходите и трансферите са с 633 772,6 хил. лв. или с 3,6 на сто повече.

Планираните приходи¹⁵ (без трансфери) за ДОО за 2022 г. са 9 683 575,0 хил. лв., а са постъпили 9 977 005,7 хил. лв., или изпълнението на плана е 103,0 на сто. Общото преизпълнение на плана по приходите е с 293 430,7 хил. лв. (3,0 на сто).

Планираните приходи от осигурителни вноски са 9 539 840,3 хил. лв., а са постъпили 9 841 317,1 хил. лв., като преизпълнението е с 301 476,8 хил. лв. (3,2 на сто).

Постъпили са повече приходи от осигурителни вноски по чл. 4б, чл. 4в, чл. 157, ал. 7 от КСО и §51 и §154 от ПЗР към ЗИД на КСО с 15 802,6 хил. лв. повече от планираните или 20,8 на сто.

В бюджета на ДОО са планирани 144 774,7 хил. лв. неданъчни приходи, а са постъпили 136 715,2 хил. лв., с 8 059,5 хил. лв. по-малко. Те включват приходи и доходи от собственост – 6 376,0 хил. лв., глоби, санкции, наказателни лихви – 29 171,2 хил. лв. и други приходи – 101 168,0 хил. лв.

Постъпили са по-малко приходи от прехвърлени/ акумулирани средства от осигурителни вноски, постъпили по чл. 4б, чл. 4в, чл. 69б от КСО, § 51 и § 154 от ПЗР към ЗИД на КСО и § 9 от ПЗР към ЗБДОО 2021 г. (прехвърлените във фонд „Пенсии“, фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ или в Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система средства, натрупани по индивидуалните партии в универсалните и професионалните пенсионни фондове на осигурените лица).

Приходите от осигурителни вноски през 2022 г. представляват 54,6% от всички постъпили приходи и трансфери в консолидирания бюджет на ДОО (при 50,3% за миналата година и 55,0% за 2020 г.).

¹⁵ Планът за годината по отношение на приходи, разходи и трансфери е в съответствие с промените в Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г., въведени със Закона за изменение на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. (обн, ДВ., бр. 51 от 2022 г.) и ПМС за одобряване на допълнителни трансфери по бюджета на ДОО за 2022 г., както и с компенсираните промени в КБДОО за 2022 г., утвърдени от Надзорния съвет на НОИ.

Таблица № 25 : Постъпили приходи и трансфери в консолидирания бюджет на ДОО

Показатели	2022 г.				2021 г.		% изпълнение през 2022 г. спрямо			
	План – ЗБДОО	Акт. План*– ЗБДОО	Уточнен плащ**		Отчет		Отчет		Уточнен план	Отчет за 2021 г.
	(хил. лв.)	(хил. лв.)	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)	структура		
ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ - ВСИЧКО	16 861 222,1	18 247 722,1	18 640 517,8	100,0%	18 031 745,0	100,0%	17 397 972,4	100,0%	96,7%	103,6%
Осигурителни приходи	9 534 340,3	9 534 340,3	9 539 840,3	51,2%	9 841 317,1	54,6%	8 756 011,7	50,3%	103,2%	112,4%
Осигурителни вноски	9 534 340,3	9 534 340,3	9 539 840,3	100,0%	9 841 317,1	100,0%	8 756 011,7	100,0%	103,2%	112,4%
- работодатели / възложители	5 715 416,2	5 715 416,2	5 720 916,2	60,0%	5 996 787,0	60,9%	5 357 835,5	61,2%	104,8%	111,9%
- лични вноски от работници и служители	3 263 770,3	3 263 770,3	3 263 770,3	34,2%	3 345 465,4	34,0%	2 965 784,8	33,9%	102,5%	112,8%
- самоосигуряващи се	477 325,2	477 325,2	477 325,2	5,0%	405 371,0	4,1%	357 158,9	4,1%	84,9%	113,5%
- главница по ревизионни актове за начет от НАП	2 000,0	2 000,0	2 000,0	0,02%	2 062,6	0,02%	-707,2	-0,01%	103,1%	-291,7%
- по чл.46, чл. 4в и чл.157, ал.7 от КСО и §51 и §154 от ПЗР към ЗИД на КСО	75 828,6	75 828,6	75 828,6	0,8%	91 631,2	0,9%	75 939,8	0,9%	120,8%	120,7%
Неданъчни приходи	144 774,7	144 774,7	144 774,7	0,8%	136 715,2	0,8%	420 490,3	2,4%	94,4%	32,5%
Приходи и доходи от собственост	5 600,0	5 600,0	5 600,0	3,9%	6 376,0	4,7%	6 015,1	1,4%	113,9%	106,0%
Глоби, санкции и наказателни лихви	22 944,7	22 944,7	22 944,7	15,8%	29 171,2	21,3%	22 296,5	5,3%	127,1%	130,8%
Други приходи	116 230,0	116 230,0	116 230,0	80,3%	101 168,0	74,0%	392 178,8	93,3%	87,0%	25,8%
Внесени ДДС и други данъци върху продажбите	-1 040,0	-1 040,0	-1 040,0	-0,01%	-1 026,6	-0,01%	-980,4	-0,01%	98,7%	104,7%
Получени трансфери от Централния бюджет за ДОО	221 770,1	240 600,1	240 600,1	1,3%	348 058,4	1,9%	240 218,3	1,4%	144,7%	144,9%
Допълнителен трансфер от ЦБ/ДБ за покриване на недостига от средства	6 961 377,0	8 329 047,0	8 716 342,7	46,8%	7 700 064,7	42,7%	7 975 366,1	45,8%	88,3%	96,5%
Трансфер за поети осигурителни вноски и данъци	-	-	-	-	6 193,9	-	6 401,50	-	-	96,8%
Трансфери от МТСП по програми за осигуряване на заетост	-	-	-	-	422,3	0,002%	464,8	0,003%	-	90,9%

*Забележка: *Актуализиран ЗБДОО за 2022 г. (ДВ, бр. 51 от 1.07.2022 г.).*

*** Промени по бюджета по реда на Закона за публичните финанси (уточнен план).*

ОСИГУРИТЕЛНИ ПРИХОДИ

В бюджета на ДОО осигурителните приходи се формират изцяло от приходи от осигурителни вноски, които се състоят главно от вноски на работодатели/възложители, осигурени лица (лични вноски) и от самоосигуряващи се лица.

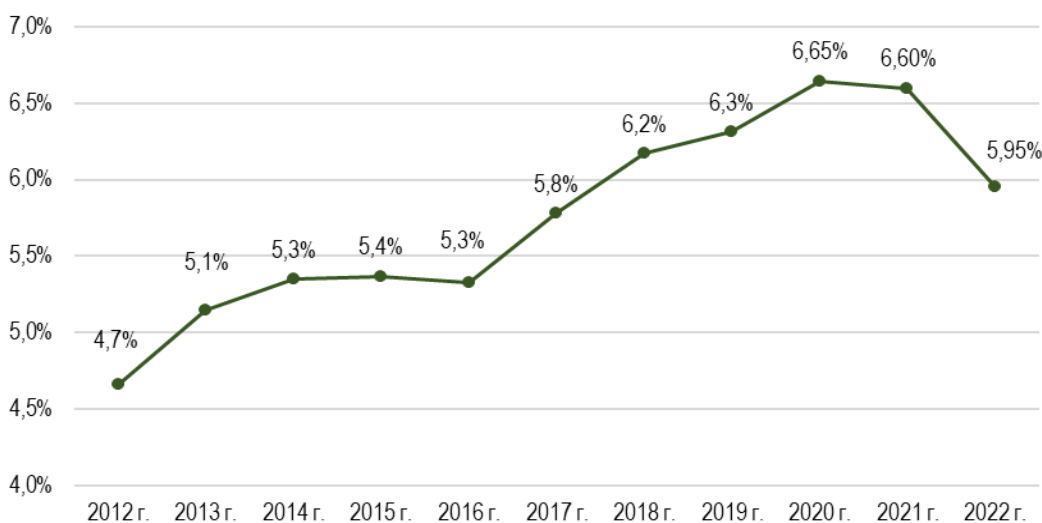
През 2022 г. са постъпили 9 841 317,1 хил. лв. (при планирани 9 539 840,3 хил. лв.) приходи от осигурителни вноски. Преизпълнението е с 301 476,8 хил. лв. (3,2 на сто) и се дължи основно на преизпълнение на приходите от осигурителни вноски от работодатели и осигурени лица – 357 565,9 хил. лв.

През 2022 г. приходите от осигурителни вноски са с 1 085 305,4 хил. лв. или с 12,4 на сто повече от същите през 2021 г. (8 756 011,7 хил. лв.). Като основни фактори за по-високите приходи от осигурителни вноски, в сравнение с предходната година, могат да се посочат:

- Повишението на минималната работна заплата от 1 април 2022 г. с 9,2 на сто, което доведе до нарастване на минималните осигурителни доходи по икономически дейности и квалификационни групи професии;
- Увеличението на минималния месечен осигурителен доход на самоосигуряващите се лица от 1 април 2022 г. от 650 лв. на 710 лв. (9,2 на сто);

- Увеличението на минималния осигурителен доход за земеделските стопани и тютюнопроизводители, който до 31 март 2022 г. бе в размер на 420 лв., а от 1 април 2022 г. – 710 лв. (69,0 на сто);
- Повишението на максималния месечен размер на осигурителния доход от 1 април 2022 г. на 3 400 лв. (с 13,3 на сто) от 3 000 лв. (до 31 март 2022 г.);
- Провежданата политика по доходите на увеличаване възнагражденията на педагогическия персонал и продължаващата в първите месеци на годината подкрепа за персонала, пряко ангажиран с дейности за овладяване разпространението на COVID-19 и смекчаване последствията от пандемията.

Основен измерител на общото осигурително участие е съотношението на приходите от осигурителни вноски към brutния вътрешен продукт. Показателят намалява с 0,65 процентни пункта спрямо предходната година от 6,60% на 5,95%, като се нарушава за първи път възходящата тенденция от последните десет години.

Фигура № 19 : Приходи от осигурителни вноски към БВП (%)

Елементи на приходите от осигурителни вноски

1. Вноските от работодатели/възложители за наетите от тях лица заемат най-голям дял (60,9%) в структурата на общите приходи от осигурителни вноски в отчета за 2022 г., като в тази група са включени преведените суми за работещите по трудов договор от първа, втора и трета категория труд, за държавните служители и наетите в специални дейности и във Висшия съдебен съвет, за работещите без трудово правоотношение и др. Те възлизат на 5 996 787,0 хил. лв., при уточнен план ЗБДОО 5 720 916,2 хил. лв., или 104,8 на сто изпълнение. В сравнение с 2021 г. постъпилите приходи са с 638 951,5 хил. лв. или с 11,9 на сто повече.

- В структурата на приходите от осигурителни вноски от работодатели/възложители, най-съществен дял (71,7%) имат постъпленията за работещите по трудов договор от I-ва, II-ра и III-та категория труд. През 2022 г. тези приходи са в размер на 4 298 112,9 хил. лв. и изпълнението е 100,9 на сто, като са постъпили 36 824,5 хил. лв. повече приходи от планираното. От тях 4 005 411,0 хил. лв. са вноските за работещите при условията на трета категория труд (100,2 на

сто изпълнение на уточнения план) и 292 701,9 хил. лв. за лицата, работещи при условията на първа и втора категория труд (110,4 на сто изпълнение на плана). Отчетеният средномесечен осигурителен доход за осигурените от най-масовата трета категория труд е 1 323,78 лв., при план 1 318,42 лв. Спрямо плана е с 0,4 на сто по-нисък, а спрямо 2021 г. – с 10,6 на сто по-висок. При осигурените лица и в другите две категории труд се отчита ръст на средномесечния осигурителен доход спрямо планирания и спрямо предходната година. За работещите при условията на първа категория труд, отчетеният средномесечен осигурителен доход е 2 332,26 лв. (при план 2 019,71 лв.) и нараства с 11,0 на сто спрямо 2021 г., а за работещите при втора категория – 1 521,29 лв. (при план 1 440,18 лв.) и повишение с 12,0 на сто спрямо 2021 г.

- Приходите от осигурителни вноски за държавните служители, съдиите, прокурорите, следователите и лицата, заети в сектор „Сигурност“, са в размер на 1 371 988,7 хил. лв. или 119,9 на сто изпълнение на плана (1 144 682,7 хил. лв.). Делът им в структурата на вноските от работодатели/възложители е 22,9%. В сравнение с 2021 г. за тази категория осигурени, за които осигурителните вноски са изцяло за сметка на работодателя (т. е. за сметка на ДБ), постъпленията са със 109 885, хил. лв. (8,7 на сто) повече.

- Постъпленията от осигурителни вноски за работещите без трудови правоотношения са в размер 23 239,4 хил. лв., при планирани 39 475,8 хил. лв. Отчетените приходи от осигурителни вноски са с 1 083,1 хил. лв. по-малко от същите през 2021 г.

- Приходите от осигурителни вноски за членовете на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията, през 2022 г. са в размер на 496,8 хил. лв. и са със 139,9 хил. лв. по-малко от планираните и с 55,3 хил. лв. повече от отчетените през 2021 г.

- Във фонд „Пенсии“ и фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, постъпват осигурителни вноски, дължими за лица, които не са работили поради предвидени в КСО обективни причини, а именно: незаконно недопускане или отстраняване от работа или оставане без работа поради уволнение, което е признато за незаконно от компетентните органи, непредоставена от осигурителя подходяща работа на трудоустроени лица и др. За тези лица осигурителната вноска е изцяло за сметка на работодателя и е в размера като за фонд „Пенсии“ и съответно фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“. През 2022 г. тези приходи възлизат на 125,7 хил. лв., като изпълнението на плана е под едно на сто, а спрямо предходната година са с 62,3 хил. лв. повече.

- Постъпленията от осигурителни вноски за лицата, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта, са в размер на 469,4 хил. лв., което е със 77,8 хил. лв. повече от отчетеното през 2021 г.

- От осигурителни вноски за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ за лицата, осигурени за инвалидност, старост, смърт, временна неработоспособност и временно намалена работоспособност поради трудова злополука и професионална болест, са постъпили 301 048,6 хил. лв., което е с 11,4% на сто повече от планираните 270 121,8 хил. лв. и с 40 000,6 хил. лв. повече спрямо предходната година.

2. Личните вноски от наетите по трудови и без трудови правоотношения заемат второ място в структурата на приходите от осигурителни вноски (34,0%). През 2022 г. са постъпили 3 345 465,4 хил. лв. вноски от работници и служители, като изпълнението спрямо плана е 102,5 на сто. В сравнение с 2021 г. постъпленията от личните вноски на работници и служители са нараснали с 379 680,6 хил. лв. или с 12,8 на сто.

Таблица № 26 : Приходи от осигурителни вноски

Показатели	2022 г.					2021 г.		Изпълнение през 2022 г. спрямо	
	План ЗБДОО	Уточнен план		Отчет		Отчет		Уточнен план 2022 г.	Отчет за 2021 г.
		(хил. лв.)	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)		
Осигурителни вноски от работодатели / възложители	5 715 416,2	5 720 916,2	60,0%	5 996 787,0	60,9%	5 357 835,5	61,2%	104,8%	111,9%
1. Общо за осигурените от I, II и III категория труд	4 261 288,4	4 261 288,4	74,5%	4 298 112,9	71,7%	3 808 394,7	71,1%	100,9%	112,9%
- III-та категория труд	3 996 242,9	3 996 242,9	93,8%	4 005 411,0	93,2%	3 550 870,5	93,2%	100,2%	112,8%
- I-ва и II-ра категория труд	265 045,5	265 045,5	6,2%	292 701,9	6,8%	257 524,1	6,8%	110,4%	113,7%
2. Държавни служители, съдии, прокурори, следователи и лица, заети в сектор "Сигурност"	1 139 182,7	1 144 682,7	20,0%	1 371 988,7	22,9%	1 262 103,7	23,6%	119,9%	108,7%
3. Осигурителни вноски за работещите без трудови правоотношения	39 475,8	39 475,8	0,7%	23 239,4	0,4%	24 322,4	0,5%	58,9%	95,5%
4. Осигурителни вноски за членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията	636,6	636,6	0,01%	496,8	0,01%	441,5	0,01%	78,0%	112,5%
5. Осигурителни вноски за Ф "ТЗПБ" за лицата, осигурени за трудова злополука и проф. болест от работодатели - от 0,4 до 1,1%	270 121,8	270 121,8	4,7%	301 048,6	5,0%	261 047,9	4,9%	111,4%	115,3%
6. Осигурителни вноски върху обезщетенията за оставане без работа - по КТ, Закона за висшето образование и ЗДСл.	2 533,7	2 533,7	0,04%	1 305,6	0,02%	1 070,3	0,02%	51,5%	122,0%
7. Осигурителни вноски за ф "Пенсии" и ф "Пенсии за лицата по чл. 69", поради незаконно недопускане или отстраняване от работа	1 637,0	1 637,0	0,03%	125,7	0,002%	63,5	0,001%	7,7%	198,2%
8. Осигурителни вноски за включените в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта	540,2	540,2	0,01%	469,4	0,01%	391,6	0,01%	86,9%	119,9%
Лични осигурителни вноски	3 263 770,3	3 263 770,3	34,2%	3 345 465,4	34,0%	2 965 784,8	33,9%	102,5%	112,8%
Осигурителни вноски от самоосигуряващи се лица	477 325,2	477 325,2	5,0%	405 371,0	4,1%	357 158,9	4,1%	84,9%	113,5%
1. Осигурени само за пенсия	137 942,2	137 942,2	28,9%	84 086,7	20,7%	79 603,5	22,3%	61,0%	105,6%
2. Осигурени само за пенсия земеделски стопани и тютюнопроизводители	18 371,6	18 371,6	3,8%	13 008,4	3,2%	8 781,4	2,5%	70,8%	148,1%
3. Осигурени за всички соц. рискове (без ТЗПБ и безработица)	269 670,0	269 670,0	56,5%	259 186,5	63,9%	232 949,3	65,2%	96,1%	111,3%
4. Осигурени за всички соц. рискове (без ТЗПБ и безработица) земеделски стопани и тютюнопроизводители	24 767,3	24 767,3	5,2%	21 457,3	5,3%	14 558,7	4,1%	86,6%	147,4%
5. Осигурителни вноски от самоосигуряващи се лица при год. изравняване / облагане на доходите за предходната година	5 465,6	5 465,6	1,1%	3 199,9	0,8%	2 845,4	0,8%	58,5%	112,5%
6. Осигурителни вноски за закупен осигурителен стаж по чл. 9а, ал. 1 и 2 от КСО	21 108,5	21 108,5	4,4%	24 432,2	6,0%	18 420,6	5,2%	115,7%	132,6%
Главница по ревизионни актове за начет от НАП	2 000,0	2 000,0	0,02%	2 062,6	0,02%	-707,2	-0,01%	103,1%	-291,6%

Осигурителни вноски по чл. 46, чл. 4в, чл. 157, ал. 7 от КСО и §51 и §154 от ПЗР към ЗИД на КСО	75 828,6	75 828,6	0,8%	91 631,2	0,9%	75 939,8	0,9%	120,8%	120,7%
ОБЩО ПРИХОДИ ОТ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ	9 534 340,3	9 539 840,3	100,0%	9 841 317,1	100,0%	8 756 011,7	100,0%	103,2%	112,4%

3. Приходите от осигурителни вноски общо от самоосигуряващите се лица за 2022 г. са в размер 405 371,0 хил. лв., при планирани 477 325,2 хил. лв. В тях са включени и постъпилите осигурителни вноски през годината за заплатен осигурителен стаж по чл. 9а, ал. 1 и 2 от КСО (за времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование и за недостигащия осигурителен стаж за придобиване право на пенсия за ОСВ по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО) и осигурителните вноски при годишното изравняване на доходите на самоосигуряващите се лица. В сравнение с 2021 г. при приходите от осигурителни вноски от лицата, осигурени за собствена сметка е отчетен ръст от 13,5 на сто или с 48 212,0 хил. лв. повече. Те заемат дял от 4,1% в общите приходи от осигурителни вноски през 2022 г. Нарастването на приходите от вноски за самоосигуряващите се лица е вследствие на ръста на средния осигурителен доход, който през 2022 г. е 733,14 лв. и е с 9,8% по-висок от отчетения през 2021 г. (667,75 лв.), което е в резултат на определения по-висок норматив на минималния осигурителен доход за всички самоосигуряващи се лица.

- В приходите от осигурителни вноски на самоосигуряващите се лица най-висок относителен дял (63,9%) заемат приходите за лицата, осигуряващи се за всички осигурени социални рискове, без ТЗПБ и безработица. Постъпили са 259 186,5 хил. лв., което е с 26 237,2 хил. лв. или с 11,3% повече от същите през предходната година. Броят на лицата, избрали да се осигуряват за всички осигурени социални рискове за своя сметка през 2022 г. е 156 530 души и е със 7 361 осигурени повече в сравнение с 2021 г. Средният осигурителен доход за тези лица е 748,60 лв. и е с 6,3 на сто по-висок спрямо 2021 г. (703,94 лв.).

- Приходите от осигурителни вноски на регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители, избрали да се осигуряват за всички осигурени социални рискове, без ТЗПБ и безработица, са 21 457,3 хил. лв. (с 6 896,6 хил. лв. или с 47,4% повече от същите за 2021 г.). Регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители, които са се осигурявали във фондовете „Пенсии“ и „Общо заболяване и майчинство“, са 15 327 души и са със 102 души по-малко от броя им през предходната година. Те са внасяли осигуровки върху среден месечен доход в размер на 631,59 лв., като се запазва тенденцията средният осигурителен доход за тези лица да е близък до нормативно определения минимален размер, който през 2022 г. се повиши от 1 април от 420 лв. на 710 лв.

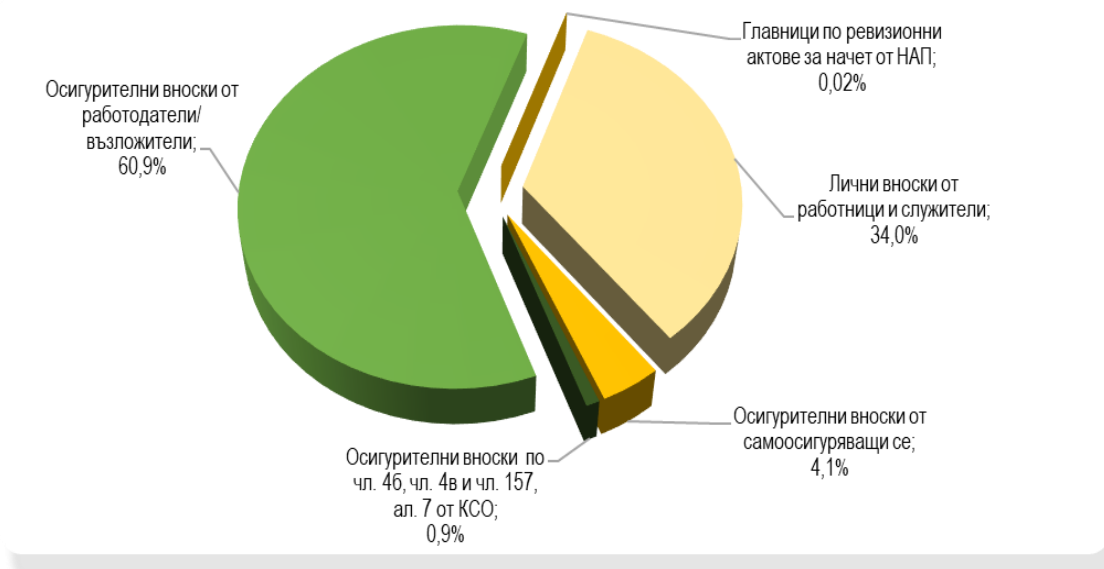
- Постъпленията от осигурителни вноски за самоосигуряващите се лица, осигурени само за пенсия възлизат на 84 086,7 хил. лв. и са с 4 483,3 хил. лв. повече от отчетените приходи за тази категория лица през 2021 г. През 2022 г. 63 228 самоосигуряващи се са внасяли вноски само за пенсия и спрямо 2021 г. броят им е намалял с 903 души. Средният осигурителен доход на избраните да се осигуряват само за пенсия е 737,29 лв., който е с 52,55 лв. по-висок от предходната година.

- Осигурителните приходи от земеделските стопани и тютюнопроизводители, избрали да се осигуряват само във фонд „Пенсии“ през 2022 г. са 13 008,4 хил. лв., което е с 4 227,0 хил. лв. (с 48,1%) повече от 2021 г. През 2022 г. броят на осигурените земеделски стопани и тютюнопроизводители, осигурени само за пенсия е 11 330 (с 49 души повече от 2021 г.) с осигурителен доход в размер на 633,72 лв. (при 426,00 лв. през 2021 г.).

• След годишното изравняване на осигурителния доход за предходни години от самоосигуряващите се лица, през 2022 г. са постъпили 3 199,9 хил. лв. В сравнение с 2021 г. приходите от осигурителни вноски във фондовете „Пенсии“ и „Общо заболяване и майчинство“ от лицата, които са внасяли авансово осигуровки върху по-ниски доходи и след това са довнесли дължимите вноски при годишното изравняване с декларирането на по-високи доходи, са с 354,5 хил. лв. повече.

• Приходите във фонд „Пенсии“ от лицата, завършили висше или полувисше образование, внесли осигурителни вноски за заплащане на осигурителен стаж за времето на обучение и за лицата, на които не им достига до 5 години осигурителен стаж за придобиване право на пенсия за ОСВ по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО (на основание чл. 9а, ал. 1 и 2 от КСО) през 2022 г. са 24 432,2 хил. лв., а изпълнението на плана е 115,7 на сто. Спрямо отчета за 2021 г. са постъпили с 6 011,6 хил. лв. повече. Осигурителните вноски се изчисляват с процента, определен за фонд „Пенсии“ за родените преди 01.01.1960 г. (за 2022 г. – 19,8%) върху минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБДОО към датата на внасянето на вноските (от 1 април 2022 г. – 710 лв.). Сумата на осигурителните вноски за един месец заплатен осигурителен стаж през 2022 г. е 140,58 лв. Възможността да заплатят осигурителни вноски за период до 5 години, може да се ползва от лицата, навършили изискуемата по чл. 68, ал. 1 от КСО възраст за пенсиониране.

4. Приходите от осигурителни вноски на основание чл. 4б от КСО (за лица, избрали да се осигуряват само във фонд „Пенсии“, съответно фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“), чл. 4в от КСО (лица, избрали да не се осигуряват в професионален пенсионен фонд, а само в ДОО), чл. 157, ал. 7 от КСО (осигурителните вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване в професионален пенсионен фонд за лицата, които получават пенсия за осигурителен стаж и възраст) през 2022 г. са 91 631,2 хил. лв. Делът им в структурата на приходите от осигурителни вноски е 0,9% и в сравнение с плана са постъпили с 15 802,6 хил. лв. повече. Спрямо постъпленията през 2021 г., когато приходите на това основание са 75 939,8 хил. лв., са с 15 691,5 хил. лв. повече.

Фигура № 20 : Структура на приходите от осигурителни вноски през 2022 г.

НЕДАНЪЧНИ ПРИХОДИ

В бюджета на ДОО за 2022 г. са планирани 144 774,7 хил. лв. от неданъчни приходи, а са постъпили 136 715,2 хил. лв., или с 8 059,5 хил. лв. по-малко. Те включват приходи и доходи от собственост, глоби, санкции и наказателни лихви (събрани от НАП и НОИ) и други приходи. Постъпленията от неданъчни приходи са с 283 775 хил. лв. по-малко в сравнение с отчетените за предходната година.

- Приходите и доходите от собственост (от наем на имущество, от продажба на стоки и услуги, приходи от лихви и др.) са в размер на 6 376,0 хил. лв. (преизпълнение с 13,9 на сто). Спрямо предходната година са постъпили с 360,9 хил. лв. повече.

- Събраните суми от глоби, санкции и наказателни лихви възлизат на 29 171,2 хил. лв., при план 22 944,7 хил. лв. (или с 6 226,5 хил. лв. повече), като спрямо предходната година са с 6 874,7 хил. лв. повече.

- Основно неизпълнението на плана на неданъчните приходи в бюджета на ДОО през 2022 г. се дължи на параграф „други приходи“, където се отчитат акумулираните приходи от прехвърлените средства по индивидуални партии на осигурени лица от универсалните и професионалните пенсионни фондове към фонд „Пенсии“, фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ или в Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система средства. Постъпили са 101 168,0 хил. лв. други приходи, като са планирани 116 230,0 хил. лв..

ПОЛУЧЕНИ ТРАНСФЕРИ ОТ ЦЕНТРАЛНИЯ/ ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ В БЮДЖЕТА НА ДОО

Участието на държавата във финансирането на част от осигурителните разходи, които са за сметка на държавния бюджет през 2022 г., се осъществява чрез трансфер по план в размер на 8 956 942,8 хил. лв. За 2022 г. бюджетът на ДОО е получил трансфер от държавния бюджет в размер 8 054 317,0 хил. лв.

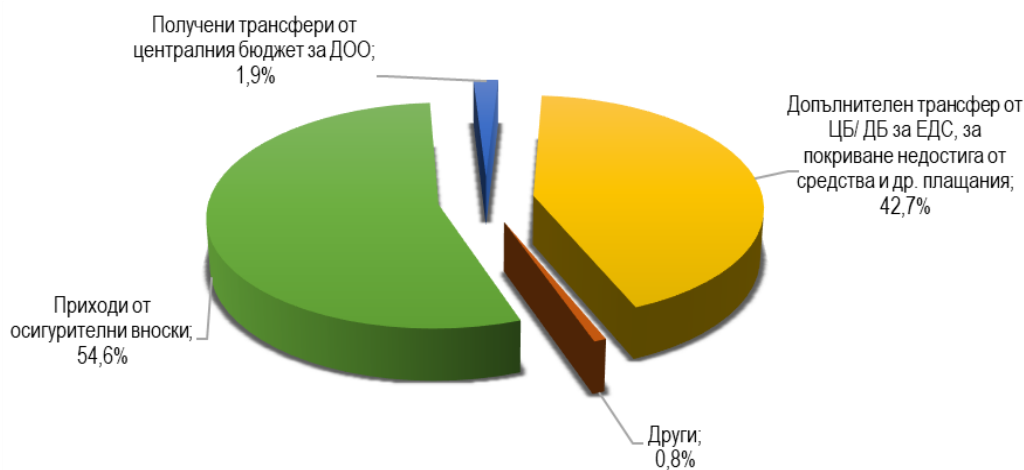
- Получените трансфери от централния/държавния бюджет към бюджета на ДОО през 2022 г. са в размер на 348 058,4 хил. лв., които са за:

- Пенсии за военна инвалидност, пенсии за гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност, пенсии за особени заслуги, персонални пенсии, пенсии по отменените Закон за пенсиите и Закон за общественото осигуряване, за които не се дължат осигурителни вноски, както и добавките към тях, в т. ч. и вдовишките добавки по чл. 84 от КСО, определени от пенсии, за които не се дължат осигурителни вноски – 227 798,7 хил. лв.
- Добавки към пенсиите на ветераните от войните и ветераните-инвалиди от Отечествената война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечествената война – 584,8 хил. лв.;
- Добавки към пенсиите на репресирани лица по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица – 11 155,9 хил. лв.;
- Добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани – 10,5 хил. лв.;
- Осигурителни вноски за фонд „Пенсии“ за осигурителен стаж по чл. 9, ал. 3, т. 3 и ал. 6 и 7 от КСО, зачетен при пенсиониране, които се поемат от държавния бюджет – трансферът е в размер на 650,1 хил. лв.;
- Обезщетения по чл. 230 и чл. 231, ал. 1 от Закона за отбраната и въоръжените сили на РБ, съгласно чл. 26а, т. 3 от КСО – 400,0 хил. лв.;

- Полученият трансфер от Държавният фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система чрез централния бюджет за фонд „Пенсии“ е в размер на 101 466,3 хил. лв.;
- Полученият трансфер от Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система чрез централния бюджет за фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ е в размер на 5 991,98 хил. лв.;
- Постъпил е допълнителен трансфер от централния/държавния бюджет за покриване на недостига от средства в размер на 7 312 769,0 хил. лв., който е с 1 016 278,0 хил. лв. (или с 12,2 на сто) по-малък от планирания;
- Постъпил е допълнителен трансфер от централния бюджет за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. април 2022 г., утвърден с ПМС № 43/01.04.2022 г. (ДВ, бр. 27 от 5.04.2022 г.) в размер на 142 888,7 хил. лв.
- Постъпил е допълнителен трансфер от централния бюджет за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. декември 2022 г., утвърден с ПМС № 367/16.11.2022 г., (ДВ, бр. 93 от 22.11.2022 г.) в размер на 142 380,0 хил. лв.
- Постъпил е допълнителен трансфер от централния бюджет за изплащане на еднократна сума за компенсация на дохода от пенсии до нивото от месец декември 2021 г. за шест месеца, утвърден с ПМС № 397 /1.12.2022 г., (ДВ, бр. 97 от 6.12. 2022 г.) в размер на 102 000,0 хил. лв.
- Постъпил е трансфер от централния бюджет за поети данъци върху доходите на физическите лица в размер на 6 193,9 хил. лв. (съгласно прилагането от 1 октомври 2013 г. на схема за централизирано разплащане на данъци върху доходите на физическите лица от бюджетните предприятия, чл. 161 от Закона за публичните финанси и указание на МФ ДДС № 16/2012 г.);

ПОЛУЧЕНИ ТРАНСФЕРИ ОТ БЮДЖЕТНИ ОРГАНИЗАЦИИ В БЮДЖЕТА НА ДОО

В групата на трансферите през 2022 г. се включват и постъпилите суми от МТСП по програми за осигуряване на заетост в размер на 422,3 хил. лв.

Фигура № 21 : Структура на приходите и получените трансфери в консолидирания бюджет на ДОО през 2022 г.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РАЗХОДНАТА ЧАСТ НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2022 г.

В консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване (КБДОО) разходите се разпределят за изплащане на пенсии, краткосрочни обезщетения и помощи, и за издръжка на службите по социално осигуряване в администрацията на Националния осигурителен институт.

Разходите на държавното обществено осигуряване отразяват резултатите от провежданата социалноосигурителна политика и мястото ѝ в социалната защита на населението. Разходната част на КБДОО за 2022 г. се реализира при следните социалноосигурителни параметри и политики:

1. В областта на пенсиите:

1.1. През 2022 г. продължи повишаването на изискуемия осигурителен стаж за отпускане на пенсия по чл. 68, ал. 1-2 от КСО и на изискуемата възраст на всички видове пенсии за ОСВ:

- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1-2 се повиши с един месец за мъжете – 64 години и 5 месеца и с два месеца за жените – 61 години и 10 месеца;
- Необходимият осигурителен стаж за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1-2 се увеличи с два месеца – 39 години и 2 месеца за мъжете и 36 години и 2 месеца за жените;
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 3 се повиши с два месеца – 66 години и 10 месеца за двата пола;
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69 от КСО се повиши с два месеца – 53 години и 10 месеца за пенсия по чл. 69, ал. 1, 2, 3, 5, 5а и 6 и 43 години и 10 месеца за пенсия по чл. 69, ал. 4 и 7;
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69а от КСО се повиши с два месеца – 43 години и 10 месеца;
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69б от КСО се повиши с два месеца (с изключение на изискуемата възраст по чл. 69б, ал. 1 и 2 за жените, която се повиши с четири месеца (Виж таблица № 6 и 7 в Приложението към годишника).

1.2. От 1 април 2022 г. съгласно промяна в чл. 90а, ал. 2 от КСО размерът на социалната пенсия за инвалидност се определи в следните проценти от социалната пенсия за старост:

- за лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане 100 на сто с определена чужда помощ – 160 на сто;
- за лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 91 на сто до 100 на сто – 140 на сто;
- за лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 на сто до 90 на сто – 130 на сто.

1.3. От 1 юли 2022 г.:

- размерът на пенсиите, свързани с трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31 декември 2021 г., бе увеличен с 10 на сто. Към получения размер се включи сумата от 60 лв., изплащана на основание Постановление № 479 от 30 декември 2021 г. за одобряване на допълнителен трансфер по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2021 г. (т. нар. ковид добавка) и сумата по § 7, ал. 1 от ЗБДОО за 2022 г.

(т. нар. индивидуална допълнителна разлика – ИДР), ако има такава (отнася се само за пенсии, отпуснати до 25.12.2021 г.);

- минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО бе увеличен от 370,00 лв. на 467,00 лв. (с 26,2 на сто), както и размерите на всички обвързани с него пенсии, свързани с трудова дейност;
- размерът на социалната пенсия за старост бе увеличен от 170,00 лв. на 247,00 лв. (с 45,3 на сто), както и размерите на всички обвързани с него пенсии, несвързани с трудова дейност и добавки.

1.4. Максималният размер на получаваните една или повече пенсии, без добавките към тях, се увеличи от 1 500 лв. на 2 000 лв. (с 33,0 на сто) от 1 юли 2022 г., а от 1 октомври – на 3 400 лв. (със 70,0 на сто).

1.5. Пенсиите за трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31 декември 2021 г. включително, бяха преизчислени от 1 октомври 2022 г. при съответното прилагане на чл. 70, 75 и 79 от КСО (§ 7з, ал. 1 от ПЗР на КСО).

1.6. С ПМС № 43 от 1 април 2022 г. е одобрен допълнителен трансфер в размер на 142 888,7 хил. лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. за еднократно изплащане на допълнителна сума в размер на 70 лв. Изразходваните средства за „великденски“ добавки на пенсионерите са в размер на 143 465,4 хил. лв.

1.7. С ПМС № 367 от 16 ноември 2022 г. е одобрен допълнителен трансфер в размер на 142 380,0 хил. лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. за еднократно изплащане на допълнителна сума в размер на 70 лв. Изразходваните средства за „коледни“ добавки на пенсионерите са в размер на 140 290,9 хил. лв.

1.8. На основание ПМС № 397 от 1 декември 2022 г., по бюджета на ДОО е получен трансфер от централния бюджет на стойност 102 000,0 хил. лв. Средствата са за изплатените от ДОО суми за периода от януари до юни 2022 г. в размер на разликата между дохода от пенсии преди 25 декември 2021 г. и дохода от пенсии след 25 декември 2021 г., които не бяха планирани в ЗБДОО. Изразходваните средства по отчета за 2022 г. са в размер на 101 854,2 хил. лв.

2. В областта на паричните обезщетения и помощи:

2.1. Запазиха се минималният и максималният дневен размер на обезщетението за безработица до 31 март 2022 г. (съответно на 12,00 лв. и на 74,29 лв.), а от 1 април 2022 г. се увеличиха – съответно на 18,00 лв. и на 85,71 лв.;

2.2. Запази се периодът на изплащане на паричното обезщетение за бременност и раждане – 410 дни;

2.3. Размерът на обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст бе 650 лв. до 31 март 2022 г., а от 1 април 2022 г. се увеличи на 710 лв.;

2.4. От 1 август 2022 г. се въведе право на нов вид парично обезщетение – за отглеждане на дете до 8-годишна възраст на бащата (осиновителя). Размерът на обезщетението се определя ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. За 2022 г. размерът на обезщетението бе определен на 710 лв.;

2.5. И през 2022 г. е отчетена възможността за майките (осиновителките), които имат право да ползват отпуска при бременност и раждане до навършване на едногодишна възраст на детето, но не го използват, да се върнат на работа и да получават обезщетение от ДОО в размер 50 на сто от полагащото им се обезщетение при бременност и раждане;

2.6. Запази се режимът на изплащане на паричните обезщетения за временна неработоспособност съгласно чл. 40, ал. 5 на КСО – първите три работни дни се изплащат от осигурителя;

2.7. Запази се периодът, доходът за който се взема предвид при изчисляване размерите на краткосрочните обезщетения при временна неработоспособност – 18 календарни месеца, бременност и раждане и безработица – 24 месеца;

2.8. Запази се размерът на еднократната помощ при смърт на осигурено лице – 540 лв.

През 2022 г. разходите на консолидирания бюджет на ДОО (без предоставените трансфери) в уточнения план са 18 633 117,8 хил. лв., а по отчет възлизат на 18 108 350,3 хил. лв. и се разпределят както следва:

- *Разходи за пенсии – 15 634 714,6 хил. лв. (включително 352 097,0 хил. лв. за изплащане на еднократни допълнителни суми към пенсиите) или 86,3% от общите разходи;*
- *Разходи за социални помощи и обезщетения – 2 162 655,2 хил. лв. или 11,9% от общите разходи;*
- *Разходи за програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта – 310 841,0 хил. лв. или 1,7% от общите разходи;*
- *За отбрана и сигурност са изразходвани средства в размер на 139,5 хил. лв.*

Таблица № 27 : Разпределение на разходите в Консолидирания бюджет на ДОО

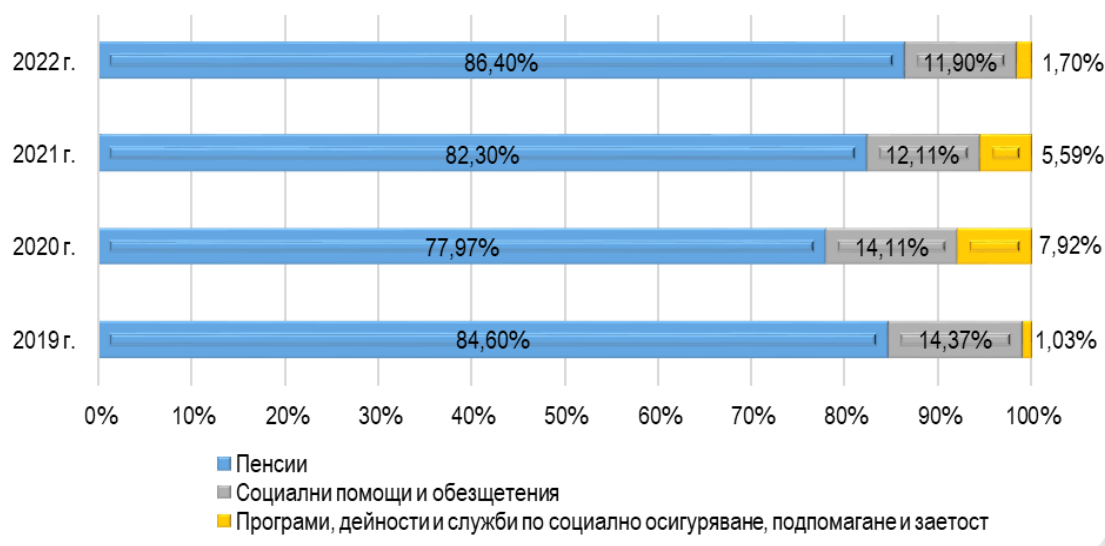
ПОКАЗАТЕЛИ	2022 г.				2021 г.	% изпълнение през 2022 г. спрямо:	
	План-ЗБДОО (хил. лв.)	Акт. план*-ЗБДОО (хил. лв.)	Уточнен план** (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Уточнен план	Отчет 2021 г.
ПЕНСИИ:	14 120 424,3	15 506 924,3	15 894 193,1	15 634 714,6	14 249 396,5	98,4	109,7
Пенсии за сметка на ДОО	13 898 504,3	15 266 174,3	15 653 443,1	15 379 051,4	14 077 912,8	98,2	109,2
Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	1 200,0	1 200,0	1 200,0	0,0	234,6	0,0	0,0
Пенсии за сметка на Държавния бюджет	220 720,0	239 550,0	239 550,0	255 663,2	171 249,1	106,7	149,3
СОЦИАЛНИ ПОМОЩИ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ	2 285 653,8	2 285 653,8	2 285 653,8	2 162 655,2	2 096 732,3	94,6	103,1
ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И СЛУЖБИ ПО СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ЗАЕТОСТТА	447 553,5	447 553,5	453 080,5	310 841,0	968 255,0	68,6	32,1
ОТБРАНА И СИГУРНОСТ	190,5	190,5	190,5	139,5	137,8	73,2	101,2
ОБЩО:	16 853 822,1	18 240 322,1	18 633 117,8	18 108 350,3	17 314 521,6	97,2	104,6

*Забележка: * Актуализиран ЗБДОО за 2022 г. (ДВ, изв. бр. 51 от 01.07.2022 г.).*

*** Промени по бюджета по реда на Закона за публичните финанси (уточнен план).*

Изпълнението на уточнения план по разходите е 97,2%, което е икономия от 524 767,5 хил. лв. В сравнение с 2021 г., когато отчетените разходи са в размер на 17 314 521,6 хил. лв., нарастването е със 793 828,7 хил. лв. или с 4,6%. При разходите за пенсии повишението спрямо предходната година е с 1 385 318,1 хил. лв., а при сумите, изплатени за парични обезщетения и помощи – с 65 922,9 хил. лв. При разходите за програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта е отчетен спад в размер на 657 414,0 хил. лв.

Структурата на основните разходи по отчета на консолидирания бюджет на ДОО за периода 2019 – 2022 г. е представена на фигура № 22.

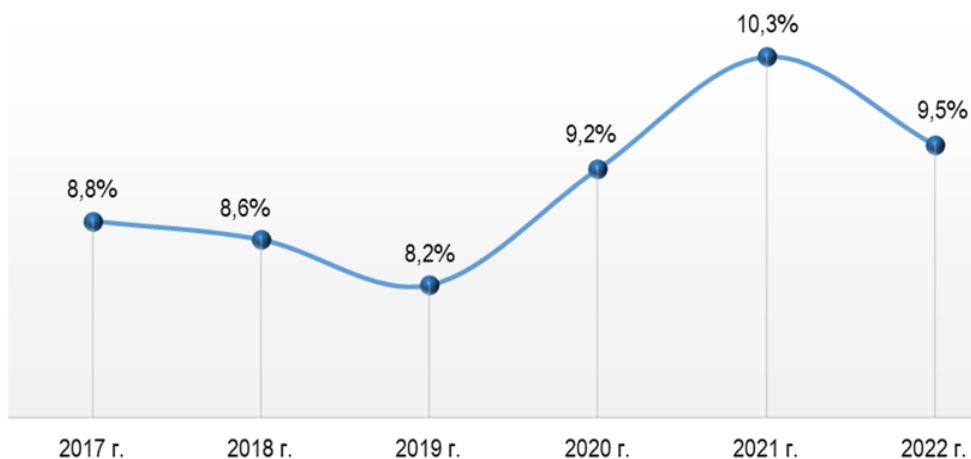
Фигура № 22 : Структура на основните разходи в консолидирания бюджет на ДОО за периода 2019 – 2022 г.

РАЗХОДИ ЗА ПЕНСИИ

В структурата на общите разходи най-голям дял заемат разходите за пенсии. Отчетените за 2022 г. *общии разходи за пенсии* (вкл. за еднократни допълнителни суми към пенсиите) възлизат на 15 634 714,6 хил. лв., при уточнен план от 15 894 193,1 хил. лв. Отчетени са със 259 478,5 хил. лв. по-ниски разходи от тези в уточнения план. В тази сума са включени разходите за пенсии, финансирани от ДОО и от държавния бюджет, както и еднократно изплатените допълнителни суми към пенсиите. В сравнение с 2021 г., когато са били 14 249 396,5 хил. лв., разходите за пенсии са с 9,7% повече.

През периода от 2017 до 2019 г. *дельт на разхода за пенсии от brutния вътрешен продукт* бележи спад (от 8,8% до 8,2%). През 2020 г. се прекъсва тенденцията на намаление на показателя, като стойността му нараства и достига до 10,3% за 2021 г. Отчетеният ръст се дължи на по-високите темпове с които нарастват разходите за пенсии през 2020 и 2021 г. (с 12,9% през 2020 г. и с 27,9% през 2021 г.), при номинален ръст на brutния вътрешен продукт с едва 0,1% през 2020 г. и с 15,3% през 2021 г. През 2022 г. дельт на разхода за пенсии от brutния вътрешен продукт спада с 0,8 процентни пункта спрямо предходната година. Причината е в по-високото номинално нарастване на БВП (с 19,0%) в сравнение с нарастването на разхода за пенсии (с 9,7%).

Динамиката на дела на разхода за пенсии от brutния вътрешен продукт за периода 2017 – 2022 г. е представена на следващата фигура.

Фигура № 23 : Дял на разходите за пенсии от БВП за периода 2017 – 2022 г. (%)

Основните фактори, влияещи върху разхода за пенсии, са броят на пенсионерите, броят на пенсиите и средният им месечен размер.

Таблица № 28 : Средни показатели по пенсиите за 2021 и 2022 г.

ВИД НА ПЕНСИЯТА	Среден брой пенсионери		Среден брой пенсии		Ср. мес. р-р пенсия на пенсионер (лв.)	
	2021 г.	2022 г.	2021 г.	2022 г.	2021 г.	2022 г.
I. ФОНД „ПЕНСИИ“	1 926 413	1 886 270	1 930 014	1 889 599	528,54	665,39
1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст	1 487 047	1 450 433	1 489 019	1 452 267	566,72	709,33
2. Пенсии за инвалидност поради общо заболяване	439 366	435 837	440 995	437 332	399,30	519,15
II. ФОНД „ПЕНСИИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 69“	88 590	85 185	88 608	85 202	895,02	1 092,36
1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО	88 545	85 144	88 563	85 161	895,22	1 092,59
2. Пенсии за инвалидност поради общо заболяване за лицата по чл. 69 от КСО	45	41	45	41	497,96	608,95
III. ФОНД „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ“	6 314	5 917	14 696	13 437	462,90	602,45
1. Пенсии за трудова дейност	6 306	5 910	14 682	13 424	462,93	602,50
2. Пенсии за лицата по чл. 69 от КСО	8	7	14	13	442,34	566,46
IV. ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“	59 137	59 171	61 210	61 080	273,85	371,98
1. Пенсии за военна инвалидност	2 076	1 925	4 056	3 748	292,18	362,79
2. Пенсии за гражданска инвалидност	115	105	208	191	289,05	348,86
3. Социални пенсии за инвалидност	50 276	50 390	50 276	50 390	280,09	387,38
4. Персонални пенсии	2 200	1 916	2 200	1 916	206,82	239,48
5. Социални пенсии за старост	4 405	4 778	4 405	4 778	224,06	264,45
6. Други пенсии	65	57	65	57	475,50	579,06
ОБЩО:	2 080 454	2 036 543	2 094 528	2 049 318	536,71	674,54

Средномесечният брой на пенсионерите през 2022 г. е 2 036 543 души, при 2 080 454 души през 2021 г. или броят им е намалял с 43 911 пенсионери спрямо предходната година, което се дължи основно на спада с 36 614 лица при пенсионерите с пенсии за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“ и с 3 529 лица при тези с пенсии за инвалидност поради общо заболяване от същия фонд. Спад с 3 401 пенсионери се наблюдава и при лицата с пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО. С новоотпуснати през 2022 г. пенсии са 97 590 пенсионери, което е с 9 326 (с 10,6%) повече спрямо тези през 2021 г. (88 264 бр.).

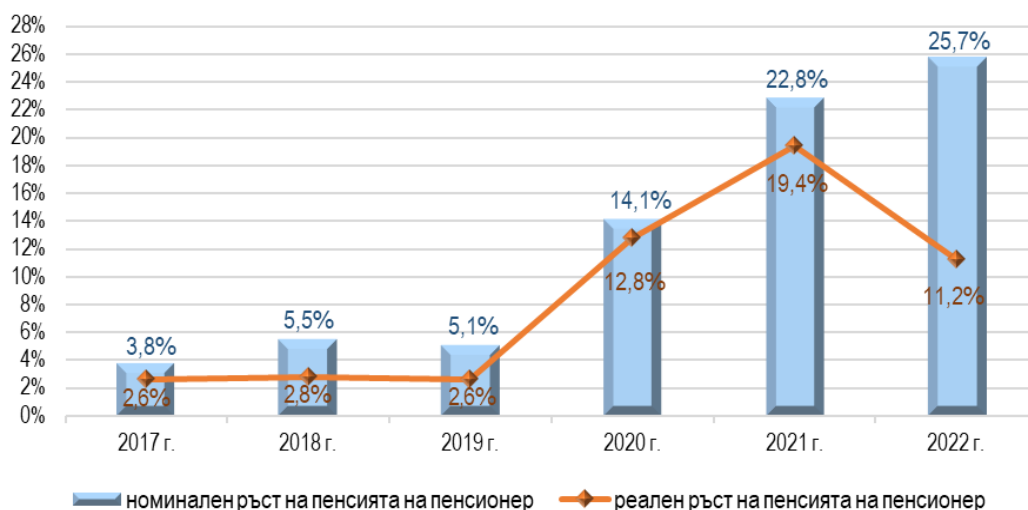
Средномесечно са изплащани 2 049 318 пенсии, като броят им през 2022 г. намалява в сравнение с предходната година с 45 210 бр. Дължи се на спада в броя на пенсиите за ОСВ и ИОЗ от фонд „Пенсии“ (съответно с 36 752 бр. и с 3 663 бр. по-малко) и на спада в броя на пенсиите за ОСВ по чл. 69 от КСО (с 3 402 бр.).

През 2022 г. общо новоотпуснатите пенсии са 97 857, като в този брой са включени пенсиите, отпуснати за първи път на правоимащото лице, както и пенсиите, отпуснати на вече съществуващи пенсионери. Броят им бележи ръст спрямо предходната година с 9 353 или с 10,6% (88 504 бр. за 2021 г.), което се дължи на броя на личните пенсии, който се увеличава с 8 498 бр. спрямо 2021 г.

Средният брой пенсии, които се получават от един пенсионер през 2022 г. е 1,006 и е почти без изменение от 2019 г.

Средният месечен размер на пенсията на един пенсионер за 2022 г. е 674,54 лв. (536,71 лв. за 2021 г.), като номиналното нарастване спрямо предходната година е 25,7%, а реалното – 11,2%, при средногодишен хармонизиран индекс на потребителските цени от 13,0%. [Причината за това чувствително нарастване е увеличението на размерите на пенсиите от 1-ви юли и от 1-ви октомври.

Динамиката на ръста на средния месечен размер на пенсията на един пенсионер за периода от 2017 г. до 2022 г. е показана на фигура № 24. За последната година реалният ръст е близо два пъти по-нисък от номиналния, което се дължи на отчетената висока инфлация.

Фигура № 24 : Динамика на номиналния и реалния ръст на средния размер пенсия на пенсионер за периода 2017 – 2022 г. (%)

Върху нарастването на средния месечен размер пенсия на пенсионер влияние оказват и високите основни размери на новоотпуснатите пенсии, в сравнение с размерите на прекратените през годината.

Средният основен размер на прекратените пенсии през 2022 г. е 496,30 лв., а на новоотпуснатите – 563,94 лв. В сравнение с 2021 г. средният основен размер на прекратените пенсии (388,37 лв.), отбелязва повишение със 107,93 лв. или с 27,8%, а средният основен размер на новоотпуснатите пенсии – със 109,70 лв. или с 24,2%.

Друг фактор за нарастването на средния размер пенсия на пенсионер е ежегодното преизчисляване на размерите на голяма част от пенсиите с осигурителен стаж и осигурителен доход, придобити след пенсиониране. Изменените пенсии през 2022 г. са 1 321 693 бр. (592 095 бр. за 2021 г.), от които 1 274 118 лични и 47 575 наследствени. Новият им среден размер е 760,60 лв., при стар размер – 675,81 лв.

Фигура № 25 : Верижен индекс, отразяващ промените в средномесечните размери на осигурителния доход и на пенсиите на база предходна година, за периода 2017 – 2022 г.

Пенсионерите, които получават пенсия в минимален размер и получават само нея към 31 декември 2022 г. са 931 782 души и представляват 45,9% от общия брой пенсионери. В сравнение с броя им към 31 декември 2021 г., когато са били 932 005, те са с 223 пенсионери по-малко.

Таблица № 29 : Разходи за пенсии

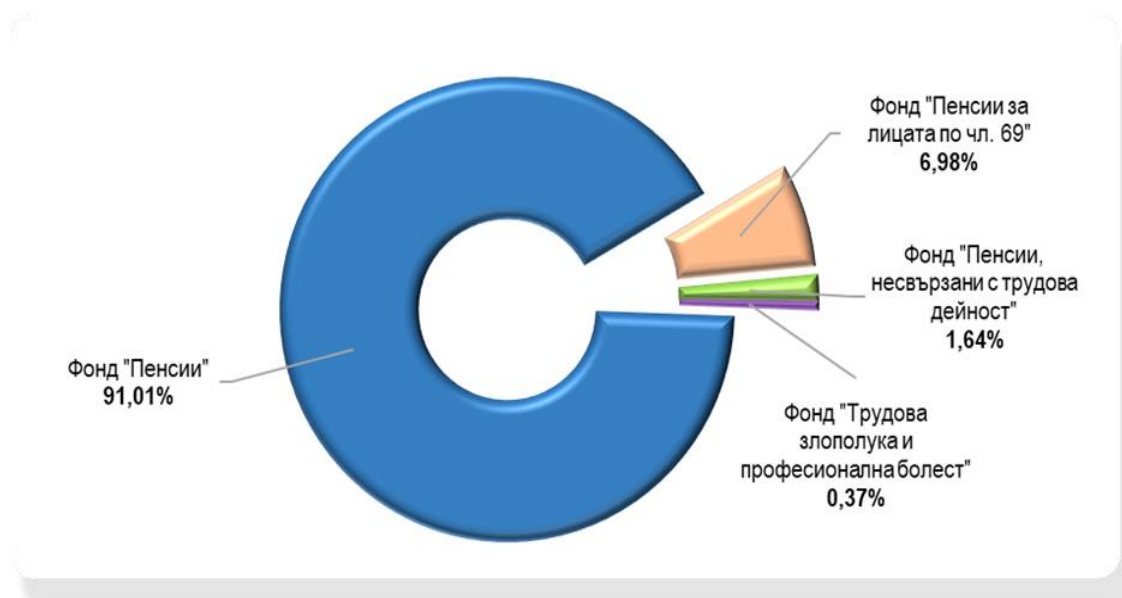
ПОКАЗАТЕЛИ	2022 г.				2021 г.	% изпълнение през 2022 г. спрямо:	
	План – ЗБДОО (хил. лв.)	Акт. план – ЗБДОО (хил. лв.)	Уточнен план (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Уточнен план	Отчет за 2021 г.
ПЕНСИИ	14 119 224,3	15 505 724,3	15 892 993,1	15 634 714,6	14 249 161,8	98,4	109,7
Пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване, в т.ч.:	13 898 504,3	15 266 174,3	15 653 443,1	15 379 051,4	14 077 912,8	98,2	109,2
Пенсии за трудова дейност и добавките към тях	12 847 667,7	14 093 930,8	14 093 930,8	13 934 788,4	10 650 239,9	98,9	130,8
Пенсии за лицата по чл. 69 от КСО и добавките към тях	1 050 836,6	1 172 243,5	1 172 243,5	1 092 166,0	882 699,7	93,2	123,7
Еднократни допълнителни суми към пенсиите – общо за периода 2017 – 2022 г.	-	-	387 268,8	352 097,0	2 544 973,1	90,9	13,8
Пенсии за сметка на държавния бюджет, в т. ч.:	220 720,0	239 550,0	239 550,0	255 663,2	171 249,1	106,7	149,3
Пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност и др.	208 968,7	227 798,7	227 798,7	245 976,6	161 651,9	108,0	152,2
Добавки към пенсиите на ветераните от войните и на ветераните-инвалиди от Отечествената война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия за загиналите в Отечествената война	584,8	584,8	584,8	493,5	665,6	84,4	74,1
Добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ	11 156,0	11 156,0	11 156,0	9 180,5	8 922,5	82,3	102,9
Добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани	10,5	10,5	10,5	12,6	9,1	120,0	138,9
Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	1 200,0	1 200,0	1 200,0	0,0	234,6	0,0	0,0
ОБЩО РАЗХОДИ ЗА ПЕНСИИ:	14 120 424,3	15 506 924,3	15 894 193,1	15 634 714,6	14 249 396,5	98,4	109,7

Разходите за пенсии спрямо предходната година нарастват, като влияние върху това основно имат следните фактори: осъвременяването на пенсиите, увеличението на минималните размери на пенсиите за трудова дейност и на размерите на пенсиите, несвързани с трудова дейност, изплатените еднократни допълнителни суми през годината, по-високите размери на новоотпуснатите пенсии от тези на прекратените и високия брой на преизчислените пенсии с допълнителен осигурителен стаж/осигурителен стаж и доход след пенсиониране.

- *Разходите за изплащане на пенсии и добавки към тях за сметка на ДОО са 15 379 051,4 хил. лв. и представляват 98,4% от всички разходи за пенсии през годината. Спрямо уточнения план (15 653 443,1 хил. лв.) са изразходвани с 274 391,7 хил. лв. по-малко, а в сравнение с 2021 г. – с 1 301 138,6 хил. лв. (с 9,2%) повече. При пенсиите за трудова дейност и добавките към тях, които възлизат на 13 934 788,4 хил. лв., изпълнението на уточнения план е 98,9% или със 159 142,4 хил. лв. по-малко, а спрямо предходната година нарастването е с 30,8% или с 3 284 548,6 хил. лв. При средствата за пенсиите на лицата по чл. 69 от КСО и добавките към тях, изпълнението на плана е 93,2% или с 80 077,5 хил. лв. по-малко, а спрямо предходната година увеличението е с 23,7% или с 209 466,3 хил. лв.;*

- *За изплащане на пенсии и добавки за сметка на държавния бюджет са изразходвани 255 663,2 хил. лв. с дял от 1,6% от разходите за пенсии. Те са с 16 113,2 хил. лв. повече от предвидените и с 84 414,1 хил. лв. повече спрямо 2021 г.*

- За изплащане на пенсии за *военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност, персонални пенсии, пенсии по отменени закони, които вече не се отпускат, но продължават да се изплащат на правоимащите лица и др.*, са извършени разходи в размер на *245 976,6 хил. лв.* Изпълнението на уточнения план е *108,0%*, а в сравнение с предходната година са изразходвани с *52,2%* повече средства;
- Изплатената сума за *добавки към пенсиите на ветераните от войните и на ветераните-инвалиди от Отечествената война*, както и на техни наследници е *493,5 хил. лв.* Намалението е с *91,4 хил. лв.* спрямо уточнения план и със *172,2 хил. лв.* по-малко от разхода за 2021 г. Към 31 декември 2022 г. са изплатени *163 бр.* (*293 бр.* в края на 2021 г.) добавки от този вид;
- Средствата, изплатени за *добавки по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица* са в размер на *9 180,5 хил. лв.*, което е с *1 975,4 хил. лв.* по-малко от планираните и с *258,1 хил. лв.* повече от отчетените средства за 2021 г. Средният брой на добавките за репресирани лица през 2022 г. е *6 820* (*7 412 бр.* за 2021 г.), а средният им месечен размер е *112,18 лв.* (*100,32 лв.* за 2021 г.).

Фигура № 26 : Структура на разходите за пенсии по фондове в консолидирания бюджет на ДОО през 2022 г.

РАЗХОДИ ЗА ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ПО КСО

Втората по значимост и големина група разходи в консолидирания бюджет на ДОО след разходите за пенсии са тези за изплащане на *социалноосигурителни обезщетения и помощи*. Техният дял е *11,9%* от общите разходи през 2022 г.

Разходите за социални помощи и обезщетения в уточнения план за 2022 г. са *2 285 653,8 хил. лв.* Отчетени са *2 162 655,2 хил. лв.* или изразходваните средства са със *122 998,6 хил. лв.* (с *5,4%*) по-малко спрямо плана.

Средствата за социални помощи и обезщетения през 2022 г. са с 65 922,9 хил. лв. (или с 3,1%) повече от тези през 2021 г., когато са били 2 096 732,3 хил. лв.

Разходите за парични обезщетения и помощи, изплащани от ДОО, зависят от броя на изплатените обезщетения, размера на среднодневното парично обезщетение на едно осигурено лице и броя на изплатените работни дни.

Таблица № 30 : Разходи за парични обезщетения и помощи, изплащани от ДОО

ПОКАЗАТЕЛИ	2022 г.				2021 г.		% изпълнение през 2022 г. спрямо	
	План-ЗБДОО/Акт. план-ЗБДОО/ Уточнен план		ОТЧЕТ		ОТЧЕТ		Уточнен план	Отчет за 2021 г.
	хил. лв.	структура (%)	хил. лв.	структура (%)	хил. лв.	структура (%)		
Парични обезщетения общо, в т.ч.:	2 257 378,4	98,8	2 138 244,3	98,9	2 075 474,3	99,0	94,7	103,0
- временна неработоспособност и трудоустрояване	762 251,0	33,8	864 135,4	40,4	823 442,1	39,7	113,4	104,9
- временна неработоспособност поради ТЗПБ	14 780,7	0,7	10 251,3	0,5	8 772,6	0,4	69,4	116,9
- бременност, раждане, отглеждане и осиновяване на дете	907 730,9	40,2	851 271,5	39,8	714 398,7	34,4	93,8	119,2
- безработица	572 615,7	25,4	412 586,1	19,3	528 860,8	25,5	72,1	78,0
Помощи общо, в т.ч.:	28 275,4	1,2	24 410,9	1,1	21 258,0	1,0	86,3	114,8
- за профилактика и рехабилитация	25 239,0	89,3	21 377,1	87,6	17 184,2	80,8	84,7	124,4
- еднократни помощи при смърт	3 032,4	10,7	3 033,8	12,4	4 073,8	19,2	100,0	74,5
- за инвалидност поради общо заболяване	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Парични обезщетения и помощи общо:	2 285 653,8	100,0	2 162 655,2	100,0	2 096 732,3	100,0	94,6	103,1

Разходите за парични обезщетения по КСО включват:

1. *Паричните обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, нетрудова злополука, гледане на болен член от семейството и карантина и трудоустрояване при временно намалена работоспособност* са с най-висок относителен дял в структурата на паричните обезщетения за 2022 г. – 40,4%. Изплатени са 864 135,4 хил. лв., като е налице преразход спрямо уточнения план със 101 884,4 хил. лв. (с 13,4%). Спрямо 2021 г. е отчетено нарастване с 4,9%, а в абсолютната сума – със 40 693,2 хил. лв.

- За обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, които са най-значимият разход в тази група, са изразходвани 653 433,8 хил. лв. или с 33 012,1 хил. лв. (с 5,3%) повече от уточнения план. По-висок е разходът за този вид обезщетения не само спрямо плана, но и спрямо предходната година (с 34 882,2 хил. лв. или с 5,6%);

- Преразход спрямо плана отбелязват и разходите за обезщетения за временна неработоспособност поради нетрудова злополука, които за 2022 г. са 103 608,0 хил. лв. Преразходът е в размер на 9,6% (с 9 099,9 хил. лв. повече изразходвани средства). Спрямо предходната година се отчита превишение на разходите с 14,2% (с 12 897,6 хил. лв.);

- Повече средства от планираните са изразходвани за обезщетения за временна неработоспособност поради гледане на болен член от семейството и карантина – 107 058,0 хил. лв. (47 257,1 хил. лв. по план). Спрямо изразходваната сума за предходната година се отчита спад от 7 088,0 хил. лв. (114 146,0 хил. лв. за 2021 г.);

- За обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност изплатената сума е 35,6 хил. лв., която е с 44,4% или с 28,4 хил. лв. под планираната. Ръст се отчита в сравнение с предходната година – с 4,3% (с 1,5 хил. лв.).

През периода 2017 – 2022 г. се отчита тенденция на увеличение на разходите за обезщетения за временна неработоспособност и по-конкретно за общо заболяване, за гледане на болен член на семейството и карантина и за нетрудова злополука, което се дължи на ръста на

среднодневния размер на тази група обезщетения, въпреки че броят на изплатените работни дни за периода варира (фигура № 27).

Фигура № 27 : Динамика на разходите и на броя на изплатените работни дни за временна неработоспособност за периода 2017 – 2022 г.

2. Изплатените средства за парични обезщетения за *временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест* са 10 251,3 хил. лв. Изпълнението на уточнения план е 69,4% или с 4 529,4 хил. лв. под планираното. Увеличение на разходите за този вид обезщетения се отчита спрямо 2021 г. (с 1 478,7 хил. лв. или с 16,9%).

3. Общо разходите за парични обезщетения за *бременност и раждане, отглеждане на дете до 2-годишна възраст, отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) и осиновяване на дете до 5-годишна възраст* през 2022 г. са в размер на 851 271,5 хил. лв., като са по-ниски в сравнение с уточнения план с 56 459,4 хил. лв. (с 6,2%) и със 136 872,8 хил. лв. (с 19,2%) повече от отчетените през 2021 г.

- За парични обезщетения за *бременност и раждане* са изразходвани 554 859,1 хил. лв. и е налице икономия спрямо плана в размер на 7 843,0 хил. лв. (с 1,4%). През 2022 г. броят на родените деца е 56 917, при 59 069 бр. през 2021 г. Въпреки по-малкия брой на родените деца спрямо предходната година, се отчита нарастване на разходите за този вид обезщетения спрямо 2021 г. – с 6,6%.

- За обезщетения за *отглеждане на дете до 2-годишна възраст* са изплатени 292 288,2 хил. лв., което е с 49 167,1 хил. лв. (с 14,4%) под планираната сума. Спрямо предходната година при тези разходи е отчетено увеличение с 53,2%.

- За обезщетения за *отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя)* са изплатени 1 108,8 хил. лв.

- През 2022 г. разходите за парични обезщетения за *осиновяване на дете до 5-годишна възраст* възлизат на 3 015,7 хил. лв. (при уточнен план от 3 572,6 хил. лв.). За предходната година са изплатени 3 302,9 хил. лв. за този вид обезщетения.

4. За обезщетения и помощи за безработни са изразходвани 412 586,1 хил. лв., които заемат дял от 19,3% от разходите за обезщетения. Спрямо плана се отчита понижение от 160 029,6 хил. лв. (с 27,9%). От общите разходи за този вид обезщетения – 411 544,0 хил. лв. са за обезщетения за безработица по КСО, 22,3 хил. лв. са за обезщетения по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и 1 019,9 хил. лв. за еднократни парични суми на безработни лица, които желаят да започнат стопанска дейност на основание чл. 47 от Закона за насърчаване на заетостта. В сравнение с предходната година разходите за изплащане на обезщетения на безработни лица са със 116 274,7 хил. лв. (с 21,5%) по-малко, което се дължи на намалението (с 18,6%) на броя на регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение за безработица през 2022 г. спрямо 2021 г. Изплатени са обезщетения средно за годината на 65 010 безработни лица (82 774 за 2021 г.) при средно обезщетение на лице 528,88 лв. (532,43 лв.).

Разходите за парични помощи по КСО са:

1. За дейността по профилактика и рехабилитация на осигурените лица са изразходвани 21 377,1 хил. лв. (без предоставения от НОИ на Военномедицинска академия (ВМА) трансфер от 2 030,1 хил. лв. за сметка на ДОО за лица, ползвали програмата за профилактика и рехабилитация в базите на ВМА), при уточнен план от 25 239,0 хил. лв. Отчетените средства са с 3 861,9 хил. лв. (с 15,3%) по-малко от плана и с 4 192,9 хил. лв. (с 24,4%) повече от изплатените през предходната година.

2. За еднократни помощи при смърт са изразходвани 3 033,8 хил. лв. и е реализиран преразход спрямо плана в размер на 1,4 хил. лв. Спрямо предходната година е налице спад на разходите с 1 040,0 хил. лв. (с 25,5%).

3. От предвидените за 2022 г. 4,0 хил. лв. за парични помощи за инвалидност, когато няма основания за отпускане на пенсия, не са изразходвани никакви средства.

Фигура № 28 : Структура на изплатените парични обезщетения и помощи от ДОО през 2022 г.

РАЗХОДИ ЗА ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И СЛУЖБИ ПО СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ЗАЕТОСТТА

Разходите за *програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта* за 2022 г. са в размер на *310 841,0 хил. лв.* и представляват *1,7%* от общите разходи на консолидирания бюджет на ДОО. Спрямо уточнения план са усвоени *68,6%* и е реализирана икономия от *142 239,5 хил. лв.*

През 2022 г. са отчетени *разходи и трансфери по бюджета на НОИ към работодатели за запазване на заетостта* на наетите от тях работници и служители (мярка „60 на 40“) в размер на *164 700,8 хил. лв.* (разходи в размер на *162 098,0 хил. лв.* и предоставени трансфери към бюджетни организации в размер на *2 602,8 хил. лв.*) и прехвърлени средства от сметката за чужди средства в размер на *(-4 049,3 хил. лв.)*.

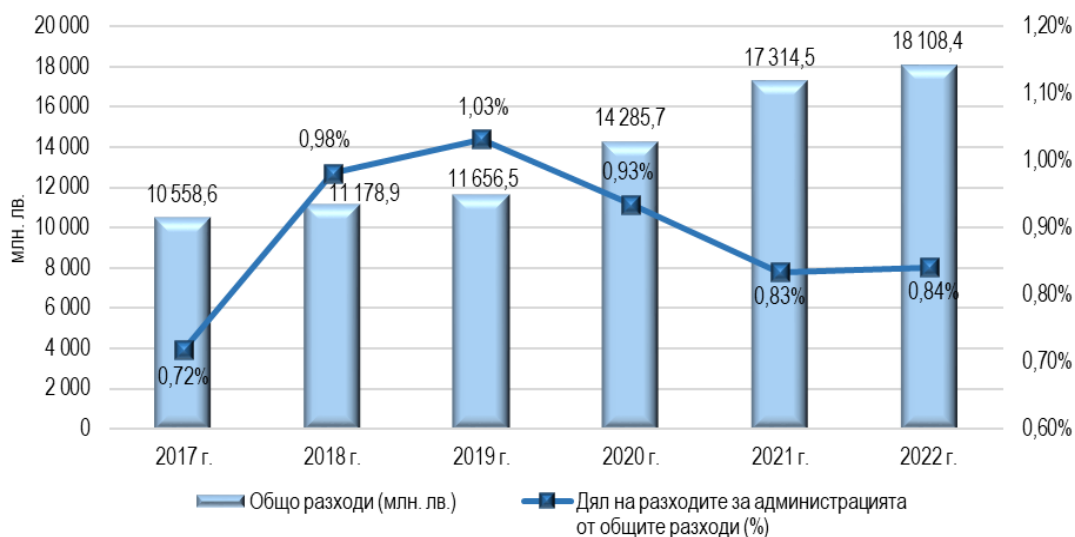
Извършените в периода 1 януари – 31 декември 2022 г. плащания от сметката за чужди средства на НОИ към работодатели за запазване на заетостта на наетите от тях работници и служители са: разходи в размер на *126 703,6 хил. лв.*, трансфери към бюджетни организации в размер на *1 180,3 хил. лв.* и *4 049,3 хил. лв.* прехвърлени средства от сметката за чужди средства в бюджетната сметка.

За *службите по социалното осигуряване* са изразходвани *152 344,1 хил. лв.*, като спрямо уточнения план е реализирана икономия от *709,4 хил. лв. (0,5%)*, по-конкретно в:

- Заплати и други възнаграждения и плащания на персонала и осигурителни вноски върху тях – икономия от *244,9 хил. лв. (0,3%)* спрямо плана;
- Издръжка – икономия от *294,1 хил. лв. (с 0,6%)* спрямо плана. По-значителна икономия на разходите спрямо плана се наблюдава при разходите за външни услуги със *121 460,0 хил. лв. (с 0,3%)*, вода, горива и енергия със *79,9 хил. лв. (с 2,0%)* и материали с *32,9 хил. лв.*;
- Капиталови разходи – икономия от *130,9 хил. лв. (с 3,9%)* спрямо плана:
 - По „Основен ремонт на дълготрайни материални активи“ отчетените средства са с *5,2 хил. лв. по-малко (с 1,3%)* спрямо плана;
 - По „Придобиване на ДМА“ отчетените средства са със *121,2 хил. лв. по-малко (с 4,9%)* спрямо плана;
 - По „Придобиване на нематериални дълготрайни активи“ отчетените средства са с *4,5 хил. лв. по-малко (с 1,0%)* спрямо плана;
- При изразходваните суми за платени данъци, такси и административни санкции и разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности реализираната икономия е в общ размер на *39,5 хил. лв.*

За *програми за временна заетост* през 2022 г. са изплатени *421,2 хил. лв.*, а за *други служби и дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта* – *27,0 хил. лв.*

Разходите за администрацията на НОИ като дял от общите разходи в консолидирания бюджет на ДОО за периода 2017 – 2022 г. са представени на фигура № 29, като от нея се вижда, че същите нарастват до 2019 г., след което бележат спад и се задържат на ниво от *0,83% – 0,84%* през последните две години.

Фигура № 29 : Динамика на дела на разходите за администрацията на НОИ от общите разходи в консолидирания бюджет на ДОО за периода 2017 – 2022 г.

Предоставени трансфери от ДОО

За уреждане на законово установени обществени отношения с други институции и фондове през 2022 г. от бюджета на ДОО са предоставени *трансфери* на обща стойност *11 659,4 хил. лв.*, в т.ч.:

- На *Министерство на здравеопазването* за помощно-технически средства, свързани с увреждания на осигурени лица – *3 150,0 хил. лв.*;
- На *фонд „Условия на труд“* към министъра на труда и социалната политика за мероприятия, свързани с превенция на трудови злополуки и професионални болести – *3 876,5 хил. лв.*;
- На *ВМА* за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица – *2 030,1 хил. лв.*;
- На *бюджетни организации за запазване заетостта на работниците и служителите* – *2 602,8 хил. лв.*

ДЕФИЦИТ / ИЗЛИШЪК

В изпълнението на бюджетите на отделните фондове през 2022 г. се отчете следното¹⁶:

- *Фонд „Пенсии“* – при планиран дефицит от *7 804 654,1 хил. лв.* е отчетен *7 481 920,7 хил. лв.*, или по-малък с *322 733,4 хил. лв.*;
- *Фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“* – при планиран дефицит от *342 200,0 хил. лв.* е отчетен *72 120,2 хил. лв.*, или по-нисък с *270 079,8 хил. лв.*;
- *Фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“*, който по план е с дефицит от *20,0 хил. лв.*, завършва с дефицит от *16 120,2 хил. лв.*;

¹⁶ По-пълна информация за осигурителните фондове се съдържа в частта „Бюджет на фондовете на ДОО“.

- Фонд „Трудова злополука и професионална болест“ – при планиран излишък от 193 178,2 хил. лв. е отчетен излишък от 228 480,0 хил. лв., или по-голям с 35 301,8 хил. лв.;
- Фонд „Общо заболяване и майчинство“ – при планиран недостиг от 244 835,9 хил. лв. е отчетен недостиг от 229 056,8 хил. лв. или с 15 779,1 хил. лв. по-малък от планирания;
- Фонд „Безработица“ – при планиран дефицит от 172 024,6 хил. лв., е отчетен излишък от 9 362,3 хил. лв.;
- По бюджета на НОИ (като общ административен фонд) – при планиран излишък в края на периода от 8 370 556,4 хил. лв. е отчетен излишък от 7 471 625,7 хил. лв., или с 898 930,7 хил. лв. под планирания.

Дефицитите по фондовете на ДОО в рамките на консолидирания бюджет се финансират с излишъка по бюджета на НОИ.

Общият финансов резултат е равен на наличността в края на периода по отчета на консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване (272,6 хил. лв. – остатък по валутните сметки на НОИ).

Таблица № 31 : Изпълнение на консолидирания бюджет на ДОО

ПОКАЗАТЕЛИ	2022 г.				2021 г.	% изпълнение през 2022 г. спрямо:	
	План-ЗБДОО (хил. лв.)	Акт. план-ЗБДОО (хил. лв.)	Уточнен план (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Уточнен план	Отчет за 2021 г.
ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	16 861 222,1	18 247 722,1	18 640 517,8	18 031 745,0	17 397 972,4	96,7	103,6
1. Осигурителни вноски	9 534 340,3	9 534 340,3	9 539 840,3	9 841 317,1	8 756 011,7	103,2	112,4
Вноски за работници и служители от работодатели	5 715 416,2	5 715 416,2	5 720 916,2	5 996 787,0	5 357 835,5	104,8	111,9
Вноски от работници и служители (лична вноска)	3 263 770,3	3 263 770,3	3 263 770,3	3 345 465,4	2 965 784,8	102,5	112,8
Вноски от самоосигуряващи се лица	477 325,2	477 325,2	477 325,2	405 371,0	357 158,9	84,9	113,5
Осигурителни вноски по чл. 46 и чл. 4в от КСО, §51 и §154 от ПЗР към ЗИД на КСО и чл. 157, ал. 7 от КСО	75 828,6	75 828,6	75 828,6	91 631,2	75 939,8	120,8	120,7
Главница по ревизионни актове за начет в приход на ДОО от НАП	2 000,0	2 000,0	2 000,0	2 062,6	-707,2	103,1	-291,6
2. Недаъчни приходи	144 774,7	144 774,7	144 774,7	136 715,2	420 490,3	94,4	32,5
Приходи и доходи от собственост	5 600,0	5 600,0	5 600,0	6 376,0	6 015,1	113,9	106,0
Глоби, санкции и наказателни лихви	22 944,7	22 944,7	22 944,7	29 171,2	22 296,5	127,1	130,8
Други приходи	116 230,0	116 230,0	116 230,0	101 168,0	392 178,8	87,0	25,8
3. Внесени ДДС и други данъци върху продажбите	-1 040,0	-1 040,0	-1 040,0	-1 026,6	-980,4	98,7	104,7
4. Получени трансфери от централния бюджет за ДОО	221 770,1	240 600,1	240 600,1	348 058,4	240 218,3	144,7	144,9
5. Получен допълнителен трансфер от централния/държавния бюджет за покриване на недостига от средства	6 961 377,0	8 329 047,0	8 716 342,7	7 700 064,7	7 975 366,1	88,3	96,5
6. Получени трансфери от МТСП по програми за осигуряване на заетост	-	-	-	422,3	464,8	-	90,9
7. Получени трансфери за поети осигурителни вноски и данъци	-	-	-	6 193,9	6 401,5	-	96,8
РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	16 861 222,1	18 247 722,1	18 640 517,8	18 121 495,3	17 328 876,9	97,2	104,6
1. Разходи	16 853 822,1	18 240 322,1	18 633 117,8	18 108 350,3	17 314 521,6	97,2	104,6
1.1. Пенсии	14 120 424,3	15 506 924,3	15 894 193,1	15 634 714,6	14 249 396,5	98,4	109,7
Пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване, в т. ч.:	13 898 504,3	15 266 174,3	15 653 443,1	15 379 051,4	14 077 912,8	98,2	109,2
- Пенсии за трудова дейност, наследствени пенсии и добавките към тях	12 847 667,7	14 093 930,8	14 093 930,8	13 934 788,4	10 650 239,9	98,9	130,8
- Пенсии на лицата по чл. 69 от КСО, наследствени пенсии и добавките към тях	1 050 836,6	1 172 243,5	1 172 243,5	1 092 166,0	882 699,7	93,2	123,7
- Еднократни допълнителни суми към пенсиите – общо за периода 2017-2022 г.	0,0	0,0	387 268,8	352 097,0	2 544 973,1	90,9	13,8
Пенсии за сметка на държавния бюджет, в т. ч.:	220 720,0	239 550,0	239 550,0	255 663,2	171 249,1	106,7	149,3
- Пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност и др.	208 968,7	227 798,7	227 798,7	245 976,6	161 651,9	108,0	152,2
- Добавки към пенсиите на ветераните от войните и на ветераните-инвалиди от Отечествената война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия за загиналите в Отечествената война	584,8	584,8	584,8	493,5	665,6	84,4	74,1
- Добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ	11 156,0	11 156,0	11 156,0	9 180,5	8 922,5	82,3	102,9
- Добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани	10,5	10,5	10,5	12,6	9,1	120,0	138,9
Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенс. схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	1 200,0	1 200,0	1 200,0	0,0	234,6	0,0	0,0

1.2. Социални помощи и обезщетения	2 285 653,8	2 285 653,8	2 285 653,8	2 162 655,2	2 096 732,3	94,6	103,1
Обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, нетрудова злополука, гледане на болен член от семейството и карантина	762 187,0	762 187,0	762 187,0	864 099,8	823 408,0	113,4	104,9
Обезщетения за временна неработоспособност поради ТЗПБ	14 780,7	14 780,7	14 780,7	10 251,3	8 772,6	69,4	116,9
Обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност	64,0	64,0	64,0	35,6	34,1	55,5	104,3
Обезщетения за бременност, раждане, отглеждане и осиновяване на дете	907 730,9	907 730,9	907 730,9	851 271,5	714 398,7	93,8	119,2
Обезщетения и помощи за безработни	572 615,7	572 615,7	572 615,7	412 586,1	528 860,8	72,1	78,0
Еднократна помощ при смърт	3 032,4	3 032,4	3 032,4	3 033,8	4 073,8	100,0	74,5
Парични помощи за профилактика и рехабилитация	25 239,0	25 239,0	25 239,0	21 377,1	17 184,2	84,7	124,4
Парични помощи за инвалидност поради общо заболяване, когато няма основание за отпускане на пенсия на осигуреното лице по чл. 11, ал. 3 от КСО	4,0	4,0	4,0	-	-	-	-
1.3. Програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта	447 553,5	447 553,5	453 080,5	310 841,1	968 255,0	68,6	32,1
Разходи за персонал	92 005,4	92 005,4	96 902,2	96 657,3	91 714,7	99,7	105,4
Издръжка	48 290,0	48 290,0	52 120,8	51 826,7	44 882,1	99,4	115,5
Членски внос и участие в нетърговски организации и дейности	150,6	150,6	150,6	125,3	116,0	83,2	108,0
Капиталови разходи	6 607,5	6 607,5	3 320,4	3 189,5	7 142,6	96,1	44,7
Програми за временна заетост	-	-	-	421,2	464,9	-	90,6
Други програми и дейности за осигуряване на заетост	300 000,0	300 000,0	300 000,0	158 048,7	823 452,2	52,7	-
Други служби и дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта	-	-	27,0	27,0	7,0	100,0	384,4
Платени данъци, такси и административни санкции	500,0	500,0	559,5	545,3	475,5	97,5	114,7
1.4. Отбрана и сигурност	190,5	190,5	190,5	139,5	137,8	73,2	101,2
2. Предоставени трансфери	7 400,0	7 400,0	7 400,0	13 145,0	14 355,3	177,6	91,6
ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	0,0	0,0	0,0	-89 750,3	69 095,5	-	-129,9
ФИНАНСИРАНЕ	-	-	-	89 750,3	-69 095,5	-	-129,9
Суми по разчети за поети осигурителни вноски и данъци	-	-	-	14 326,2	18 601,8	-	77,0
Друго вътрешно финансиране	-	-	-	75 362,0	-88 350,5	-	-85,3
Наличност в началото на периода	-	-	-	293,3	987,2	-	29,7
Наличност в края на периода	-	-	-	272,6	293,3	-	93,0
Преоценка на валутни наличности (нереализирани курсови разлики) (+/-)	-	-	-	0,0	-1,3	-	0,1
Депозити и сметки, консолидирани в "Единната сметка" от предходен период	-	-	-	-42,0	-	-	-
Депозити и сметки, консолидирани в "Единната сметка" в края на периода	-	-	-	0,6	42,0	-	1,3

БЮДЖЕТ НА ФОНДОВЕТЕ НА ДОО

Бюджетът на държавното обществено осигуряване е разпределен съобразно спецификата на осигурителните рискове, съвкупността на осигурените лица и изискванията на бюджетната класификация в шест осигурителни фонда: 1) „Пенсии“, 2) „Пенсии за лицата по чл. 69“, 3) „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, 4) „Трудова злополука и професионална болест“, 5) „Общо заболяване и майчинство“, 6) „Безработица“, както и бюджетът на НОИ като финансов план за администриране на системата.

ФОНД „ПЕНСИИ“

Бюджетът на фонд „Пенсии“ се формира от приходи, разходи и трансфери от държавния бюджет.

Таблица № 32 : Бюджет на фонд „Пенсии“ за 2022 г.

Показатели	ЗБДОО - план (хил. лв.)	Актуализиран план* (хил. лв.)	Уточнен план**	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение прямо уточнен план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	6 615 225,0	6 615 225,0	6 620 725,0	6 747 465,6	101,9
1. Осигурителни приходи	6 578 574,9	6 578 574,9	6 584 074,9	6 593 788,9	100,1

1.1. Осигурителни вноски	6 578 574,9	6 578 574,9	6 584 074,9	6 593 788,9	100,1
2. Други приходи	36 000,0	36 000,0	36 000,0	51 560,2	143,2
3. Получени трансфери от централния бюджет за ДОО	650,1	650,1	650,1	102 116,5	15 707,8
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	12 796 655,3	14 038 110,4	14 425 379,1	14 229 386,3	98,6
1. Разходи	12 796 655,3	14 038 110,4	14 425 379,1	14 229 361,0	98,6
1.1. Пенсии	12 796 046,8	14 037 501,9	14 424 770,6	14 228 941,3	98,6
Пенсии за сметка на ДОО	12 794 846,8	14 036 301,9	14 423 570,6	14 228 941,3	98,7
Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	1 200,00	1 200,00	1 200,00	-	-
1.2. Социални помощи и обезщетения	608,5	608,5	608,5	419,7	69,0
2. Предоставен трансфер за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни организации	-	-	-	25,3	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-6 181 430,3	-7 422 885,4	-7 804 654,1	-7 481 920,7	95,9

*Забележка: *Актуализиран ЗБДОО за 2022 г. (ДВ, бр. 51 от 01.07.2022 г.).*

*** Промени по бюджета по реда на Закона за публичните финанси (уточнен план).*

1. Приходите в бюджета на фонд „Пенсии“ се набират от:

- Осигурителни вноски от осигурители, осигурени и самоосигуряващи се лица;
- Осигурителни вноски и приходи, предвидени в други закони, за осигуряване за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт;
- Суми от държавния бюджет за провеждане на осигуряването на:
 - държавните служители по Закона за държавния служител;
 - родител (осиновител), съпруг (съпруга) или един от родителите на майката или на бащата на лице с увреждане с определена чужда помощ, за периодите през които са полагали грижи за него, не са били осигурени и не са получавали лична пенсия.
- Суми от бюджета на съдебната власт за провеждане на осигуряването на съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на ВСС и инспекторите в инспектората към ВСС;
- Суми от държавния бюджет за време, зачетено за осигурителен стаж при пенсиониране в следните случаи:
 - неработеща майка, която е гледала дете до 3-годишна възраст;
 - периоди на наборна или мирновременна алтернативна служба;
 - уволненият поради задържане от органите на властта е останал без работа, което впоследствие е установено като неоснователно.
- Трансфери от държавния бюджет, предвидени в Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година;
- Такси, лихви и дивиденди, дарения и завещания и други източници.

През 2022 г. всички постъпили приходи и трансфери в бюджета на фонд „Пенсии“ са 6 747 465,6 хил. лв., при планирани 6 620 725,0 хил. лв. Изпълнението на приходите възлиза на 101,9% или със 126 740,6 хил. лв. повече от предвидените. Най-значителната част са постъпленията от осигурителни вноски от работодатели, осигурени лица и самоосигуряващи се,

които представляват 97,7 на сто от общите приходи. Останалата част (2,3%) са неданъчни приходи и трансфер от държавния бюджет за ДОО.

В бюджета на фонд „Пенсии“ през 2022 г. са постъпили 6 593 788,9 хил. лв. от осигурителни вноски, като изпълнението спрямо плана е 100,1% или с 9 714,0 хил. лв. повече. Задължително осигурени във фонд „Пенсии“ на ДОО са всички лица, получаващи доходи от трудова дейност (без лицата по чл. 69 от КСО). Осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ се разпределя между осигурителя и осигуреното лице, а за държавните служители – осигурителните вноски са изцяло за сметка на държавния бюджет. Размерът на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ за 2022 г. се запази на нивото от 2021 г. – 19,8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г., при запазено съотношение – 11,02 на сто за сметка на работодателя и 8,78 на сто за сметка на работника и 14,8 на сто за лицата родени след 31 декември 1959 г., съответно при съотношение 8,22/6,58 на сто. За работещите при условията на I или II категория труд и за лицата по чл. 69а, родени преди 1 януари 1960 г., размерът на осигурителната вноска е 22,8 на сто, а за родените след 31 декември 1959 г. – 17,8 на сто.

Другите приходи включват приходите от универсални и професионални пенсионни фондове на основание чл. 4в, чл. 69б, ал. 1-4 от КСО, §51 и §154 от ПЗР към ЗИД на КСО и §9 от ПЗР към ЗБДОО от 2021 г. Това са натрупаните средства в индивидуалните партии на осигурените лица, решили да ги прехвърлят от съответния универсален/професионален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“ на ДОО. За 2022 г. постъпилите акумулирани приходи от осигурителни вноски са в размер на 51 560,2 хил. лв. Изпълнението спрямо плана е със 143,2% или с 15 560,2 хил. лв. повече са постъпленията от универсалните и професионалните пенсионни фондове.

За зачитане на осигурителен стаж, на основание чл. 9, ал. 3, т. 3 и ал. 6 и 7 от КСО, са предвидени 650,1 хил. лв. трансфер от централния бюджет. Той се отнася за зачитане на стаж за времето, през което родител (осиновител), съпруг (съпруга) или един от родителите на майката или на бащата на лице с увреждане с определена чужда помощ са полагали грижи за него, не са били осигурени и не са получавали лична пенсия; неработеща майка е гледала дете до 3-годишна възраст; времето през което лицата са останали без работа поради задържане от органите на властта, установено впоследствие като неоснователно, както и за периода през който лицето е изпълнявало наборна или мирновременна алтернативна служба.

В получените трансфери от централния бюджет се включват и 101 466,3 хил. лв., от Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система (ДФГУДПС) или т. нар. „Сребърен фонд“ за фонд „Пенсии“ на ДОО. Това са прехвърлените средства от осигурителни вноски в ДФГУДПС на лицата с отпусната пенсия от фонд „Пенсии“ на ДОО.

2. Средствата по фонд „Пенсии“ се разходват и трансферират за:

- Изплащане на пенсии за сметка на ДОО и добавките към тях (пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност поради общо заболяване и наследствени пенсии);
- Осъвременяване, индексирание и компенсирание на пенсиите и добавките към тях;
- Други разходи, свързани с пенсионното осигуряване;
- Парични помощи за профилактика и рехабилитация.

Разходите и трансферите по бюджета на фонд „Пенсии“ през 2022 г., са в размер на 14 229 386,3 хил. лв. Изпълнението спрямо уточнения план е 98,6% или има икономия от 195 922,8 хил. лв.

Общо разходите за пенсии са 14 228 941,3 хил. лв. или със 195 829,3 хил. лв. по-малко от уточнения план. Този разход представлява почти 100,0 на сто от всички разходи на фонда. Тук се включват разходите за пенсии и капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към

пенсионните схеми на Европейския съюз, Европейската централна банка и Европейската инвестиционна банка. При планиран капиталов трансфер, в размер на 1 200,0 хил. лв. през 2022 г. не е извършен такъв.

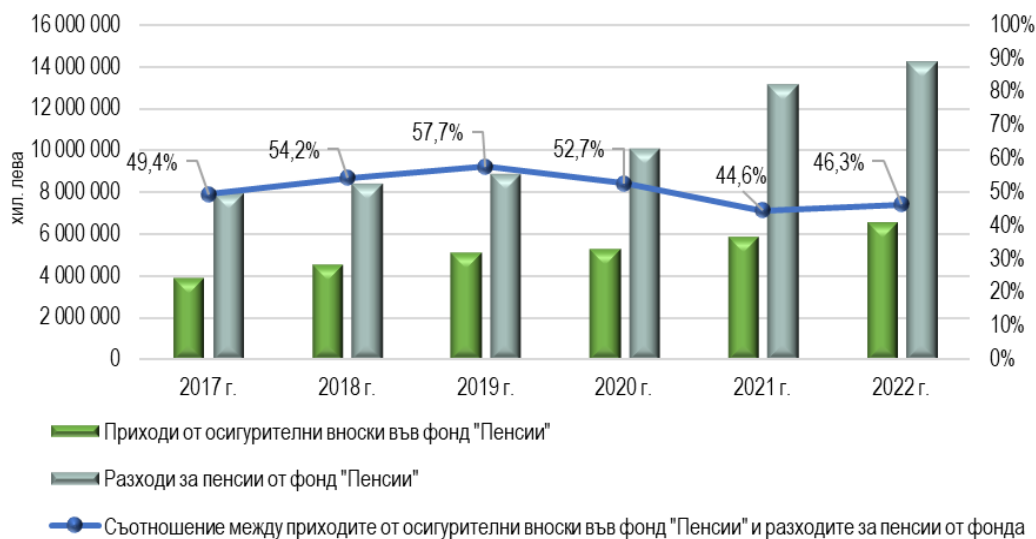
Разходите за изплащане само на пенсии (14 228 941,3 хил. лв.) са със 194 629,3 хил. лв. по-малко от уточнения план. Това са изплатените суми за пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност поради общо заболяване, добавките към тях и разходът за еднократни допълнителни суми, вкл. и за минали години.

Разходите за пенсии, без добавките към тях и без изплатените еднократните допълнителни суми, през 2022 г. са 13 876 844,4 хил. лв. и имат следното разпределение по видове пенсии:

- За пенсии за осигурителен стаж и възраст, включително за пенсии по международни спогодби и пенсии по отменени закони и добавките към тях са изразходвани 11 113 072,3 хил. лв., което представлява 80,1% от разходите за пенсии на фонда;
- За пенсии за инвалидност поради общо заболяване, включително за пенсии по международни спогодби и по отменени закони – 2 763 772,1 хил. лв., или 19,9% от общите разходи.

За сметка на фонд „Пенсии“ са изразходвани 419,7 хил. лв. за профилактика и рехабилитация на осигурени лица и е предоставен трансфер в размер на 25,3 хил. лв. за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни организации.

През 2022 г. приходите от осигурителни вноски във фонд „Пенсии“ покриват 46,3% от разходите за изплащане на пенсиите и добавки към тях от фонда. На следващата фигура е представено съотношението на постъпилите приходи от осигурителни вноски и извършените разходи за пенсии от фонда за периода 2017 – 2022 г.

Фигура № 30 : Приходи от осигурителни вноски, покриващи разходите за пенсии от фонд „Пенсии“ на ДОО за периода 2017 – 2022 г.

3. Отчетеният в края на 2022 г. дефицит на фонд „Пенсии“ е 7 481 920,7 хил. лв., или по-малък с 322 733,4 хил. лв. от планирания в уточнения план на бюджета (7 804 654,1 хил. лв.). Пониският дефицит е резултат от постъпилите повече приходи и трансфери – със 126 740,6 хил. лв.

и по-ниските със 195 992,8 хил. лв. разходи и трансфери. Получените допълнителни трансфери за изплащане на еднократни допълнителни суми към пенсиите за 2022 г. се отчитат по бюджета на НОИ.

ФОНД „ПЕНСИИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 69“

Бюджетът на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ се формира от приходи, разходи и трансфери, предвидени в Закона за бюджета на ДОО за съответната година.

Таблица № 33 : Бюджет на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ за 2022 г.

Показатели	ЗБДОО - план (хил. лв.)	Актуализиран план* (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо актуализиран план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	829 934,3	829 934,3	1 019 919,0	122,9
1. Осигурителни приходи	829 934,3	829 934,3	1 013 927,1	122,2
1.1. Осигурителни вноски	829 934,3	829 934,3	1 013 927,1	122,2
2. Получени трансфери от централния бюджет за ДОО	-	-	5 991,9	-
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	1 050 727,4	1 172 134,3	1 092 039,6	93,2
1. Разходи	1 050 727,4	1 172 134,3	1 092 039,6	93,2
1.1. Пенсии за сметка на ДОО	1 050 725,6	1 172 132,5	1 092 039,6	93,2
1.2. Социални помощи и обезщетения	1,8	1,8	-	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-220 793,1	-342 200,0	-72 120,6	21,1

Забележка: *Актуализиран ЗБДОО за 2022 г. (ДВ, бр. 51 от 01.07.2022 г.).

1. Приходите в бюджета на фонда се набират от:

- Осигурителни вноски за лицата по чл. 69 от КСО, а именно:
 - военнослужещите по ЗОВСРБ и резервисти на активна служба по ЗРВСРВ;
 - държавните служители по Закона за МВР, по Закона за специалните разузнавателни средства и по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража;
 - държавните служители по чл. 11 от Закона за пощенските услуги;
 - държавните служители по чл. 16, ал. 2 от Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество;
 - държавните служители, осъществяващи дейността по охрана на съдебната власт по чл. 391 от Закона за съдебната власт;
 - държавните служители от Държавна агенция „Национална сигурност“;
 - лицата по всички предходни точки, служили на длъжности от летателния състав, парашутистите, екипажите на подводните съдове и водолазния състав;
 - държавните служители от Държавна агенция „Разузнаване“;
 - офицерите и сержантите от Националната служба за охрана;
 - служителите в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“, изпълняващи някои от дейностите по чл. 17, ал. 2, т. 6 от Закона за МВР;
 - служителите на длъжност „водолаз“ в ГД „ПБЗН“ на МВР.

- Трансфери, предвидени в ЗБДОО за съответната година;
- Лихви и дивиденди.

Задължително осигурени във фонда са лицата работещи в специалните ведомства, които се пенсионират по чл. 69 от КСО. Размерът на осигурителната вноска за тях се запази на нивото от 2020 г. – 60,8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г. и 55,8 на сто за лицата родени след 31 декември 1959 г. Осигурителните вноски за фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ са изцяло за сметка на държавния бюджет.

През 2022 г. *постъпилите във фонда приходи и трансфери* възлизат на 1 019 919,0 хил. лв., при планирани 829 934,3 хил. лв. Изпълнението е 122,9% или със 189 984,7 хил. лв. повече от предвидените. От тях 99,4% са приходи от осигурителни вноски за лицата по чл. 69 от КСО и 0,6% са други приходи и получения трансфер от ЦБ от „Сребърния фонд“ за лицата избрали да се пенсионират с пенсия само от ДОО.

Постъпленията от *осигурителни вноски* през 2022 г. са в размер на 1 013 927,1 хил. лв., което спрямо плана за годината е преизпълнение на приходите със 183 992,8 хил. лв.

В получените трансфери от централния бюджет е *трансферът от „Сребърния фонд“* в размер на 5 991,9 хил. лв., който е от осигурителните вноски на лицата избрали да получават пенсията си само от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО.

2. Средствата по фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ се разходват за:

- Изплащане на пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност поради общо заболяване и добавките към тях на лицата от специалните ведомства, пенсионирали се при условията на чл. 69 от КСО;

- Осъвременяване на пенсиите на пенсиониралите се при условията на чл. 69 от КСО;

- Помощи за профилактика и рехабилитация за тези лица.

Разходите и трансферите по бюджета на фонда са в размер на 1 092 039,6 хил. лв. Изпълнението на плана е 93,2%, като е реализирана *икономия от 80 094,7 хил. лв.*

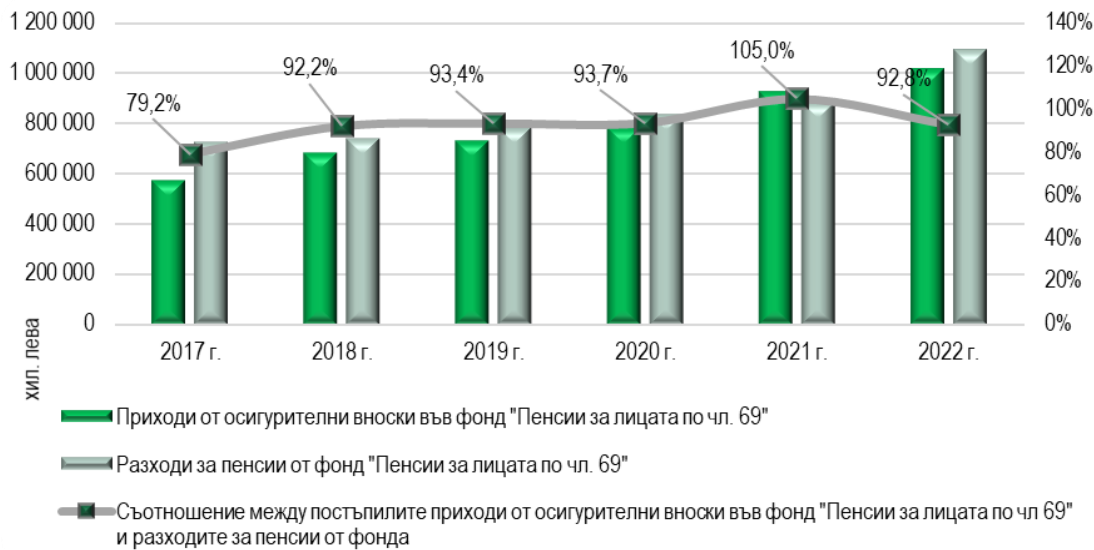
Разходите за пенсии възлизат на 1 092 039,6 хил. лв. Те са с 80 092,9 хил. лв. по-малко от планираните и са разпределени както следва:

- *Пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО* в размер на 1 091 746,0 хил. лв., (99,97% от разходите за пенсии);

- *Пенсии за инвалидност поради общо заболяване* в размер на 293,5 хил. лв. (0,03% от разхода за пенсии).

За финансиране на дейността за *профилактика и рехабилитация от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“* през 2022 г. не са изразходвани средства за парични помощи.

През 2022 г. приходите от осигурителни вноски по отчет са обезпечили 92,8% от направените разходи за пенсии и добавки към тях от фонда. На следващата фигура е представено съотношението на постъпилите приходи от осигурителни вноски и извършените разходи за пенсии от фонда за периода 2017 – 2022 г.

Фигура № 31 : Приходи от осигурителни вноски, покриващи разходите за пенсии от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО за периода 2017 – 2022 г.

3. При планиран дефицит от 342 200,0 хил. лв. в актуализирания план на бюджета на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, е отчетен 72 120,6 хил. лв. По-ниският дефицит е резултат от икономия в разходите и трансферите от 80 094,7 хил. лв. и постъпилите повече приходи и трансфери – 189 984,7 хил. лв. Получените допълнителни трансфери за изплащане на еднократни допълнителни суми към пенсиите за 2022 г. се отчитат по бюджета на НОИ.

ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“

От фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ (ПНТД) се изплащат пенсиите, несвързани с осигурителен принос, независещи от полагането на труд и зачитането на стаж, които имат социален характер. Фондът се финансира чрез трансфери от централния бюджет и се администрира от осигурителната администрация.

1. *Приходите* в бюджета на фонда през 2022 г. са в размер на 239 550,0 хил. лв., като изпълнението на плана е на 100,0%.

Таблица № 34 : Бюджет на фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ за 2022 г.

Показатели	ЗБДОО - план (хил. лв.)	Актуализиран план* (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо актуализиран план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	220 720,0	239 550,0	239 550,0	100,0
1. Получени трансфери от централния бюджет за ДОО	220 720,0	239 550,0	239 550,0	100,0
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	220 740,0	239 570,0	255 670,2	106,7
1. Разходи	220 740,0	239 570,0	255 670,2	106,7

1.1. Пенсии (пенсии и добавки за сметка на държавния бюджет)	220 720,0	239 550,0	255 663,2	106,7
- за пенсии за военна инвалидност, за гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и за инвалидност, персонални пенсии, пенсии за особени заслуги, пенсии по отм. ЗП и Закон за общественото осигуряване, за които не се дължат осигурителни вноски, както и добавките към тях, в т. ч. и добавките по чл. 84 от КСО	208 968,7	227 798,7	245 976,6	108,0
- за добавки към пенсиите на ветераните от войните и ветераните-инвалиди от Отечествена война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечествена война	584,8	584,8	493,5	84,4
- добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ	11 156,0	11 156,0	9 180,5	82,3
- добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани	10,5	10,5	12,6	120,1
1.2. Социални помощи и обезщетения	20,0	20,0	7,0	35,0
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-20,0	-20,0	-16 120,2	80 689,7

*Забележка: *Актуализиран ЗБДОО за 2022 г. (ДВ, бр. 51 от 01.07.2022 г.).*

2. *Разходите и трансферите* на фонда възлизат на 255 670,2 хил. лв. при планирани 239 570,0 хил. лв. или изпълнението е 106,7 на сто. Изплатените суми за пенсии, несвързани с трудова дейност и добавките към тях са 255 663,2 хил. лв. и са с 16 113,2 хил. лв. повече от планираните. През 2022 г. изразходваните средства за пенсии и добавки от фонда са разпределени както следва:

- За пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост, социални пенсии за инвалидност, персонални пенсии, пенсии за особени заслуги и пенсии, отпуснати по отменени закони са изразходвани 245 976,6 хил. лв., което е с 18 177,9 хил. лв. или с 8,0 на сто над плана.

- За добавки към пенсиите на ветераните от войните и ветераните-инвалиди от Отечествена война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечествена война, са изразходвани 493,5 хил. лв. или 84,4 на сто от планираните средства.

- За добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ са извършени разходи в размер на 9 180,5 хил. лв., което е със 17,7 на сто по-малко от плана.

- За добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани изразходваните средства са в размер на 12,6 хил. лв. или с 2,1 хил. лв. повече в сравнение с планираните за годината.

Разходите за изплащане на парични помощи за профилактика и рехабилитация от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ възлизат на 7,0 хил. лв.

Видно от фигура № 32 най-голям дял (96,2%) в структурата на разходите заемат разходите за пенсии от фонда.

Фигура № 32 : Разпределение на разходите от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ за 2022 г.

3. По бюджета на фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, който по план е с дефицит от 20,0 хил. лв., в края на 2022 г. завършва с дефицит от 16 120,2 хил. лв. Отчетеният дефицит се дължи основно на отчетените повече разходи за пенсии – 16 113,2 хил. лв. Получените допълнителни трансфери за изплащане на еднократни допълнителни суми към пенсиите за 2022 г. са отчетени по бюджета на НОИ.

ФОНД „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ“

Осигуряването за трудова злополука и професионална болест се осъществява чрез задължителното държавно обществено осигуряване като средствата са обособени във фонд „Трудова злополука и професионална болест“ (ФТЗПБ). Приходите на фонда се набират от задължителни осигурителни вноски от работодателите за наетите от тях лица, като размера им е диференциран в диапазона от 0,4% до 1,1% в зависимост от честотата и тежестта на трудовите злополуки според икономическата дейност на осигурителя (Приложение № 2 към чл. 14 от ЗБДОО за 2022 г.). В обхвата на осигурените за трудова злополука и професионална болест са и работещите по трудов договор за краткотрайна сезонна селскостопанска работа, сключили трудов договор по чл. 114а, ал. 1 от КТ, както и морските лица, които задължително се осигуряват за своя сметка.

Средствата на фонда се разходват за: изплащане на пенсии, парични обезщетения и помощи, както и за осъвременяване и индексирание на тези плащания; мероприятия за предотвратяване на трудови злополуки и професионални болести; диагностика на професионалните болести; помощно-технически средства, свързани с увреждането и други разходи, произтичащи от осигуряването за този социален риск.

Таблица № 35 : Бюджет на фонд „Трудова злополука и професионална болест“ за 2022 г.

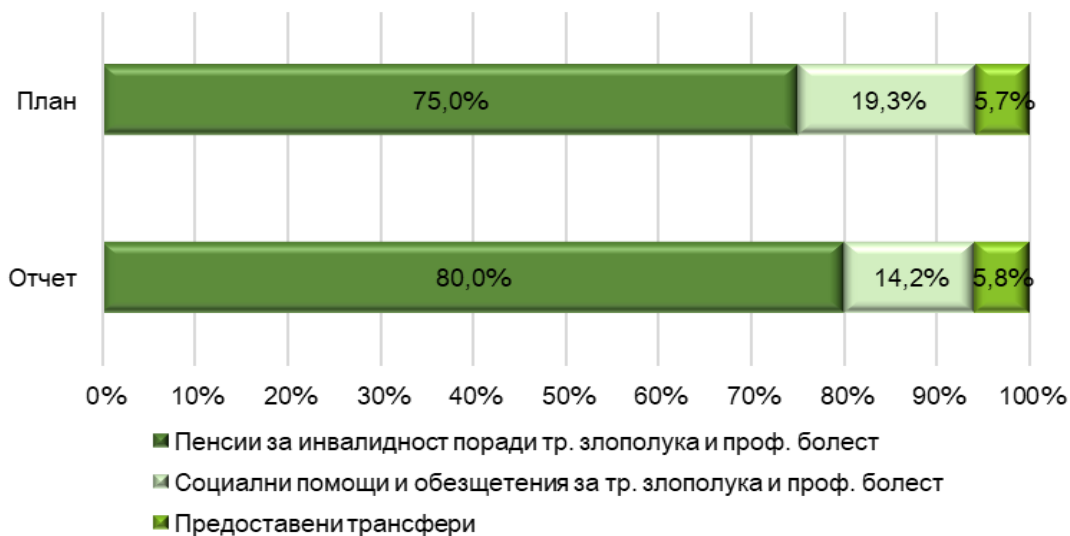
Показатели	ЗБДОО - план (хил. лв.)	Актуализиран план* (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо актуализиран план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	270 121,8	270 121,8	301 048,6	111,4
1. Осигурителни приходи	270 121,8	270 121,8	301 048,6	111,4
1.1. Осигурителни вноски	270 121,8	270 121,8	301 048,6	111,4
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	72 135,6	76 943,6	72 568,6	94,3
1. Разходи	67 785,6	72 593,6	68 342,1	94,1
1.1. Пенсии	52 931,9	57 739,9	58 070,5	100,6
- Пенсии за сметка на ДОО	52 931,9	57 739,9	58 070,5	100,6
1.2. Социални помощи и обезщетения	14 853,7	14 853,7	10 271,6	69,2
- Парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест	14 780,7	14 780,7	10 251,3	69,4
- Парични обезщетения за трудоустрояване при временна намалена работоспособност поради трудова злополука и професионална болест	6,4	6,4	0,7	10,5
- Еднократна помощ при смърт поради трудова злополука и професионална болест	60,6	60,6	19,1	31,5
Парични помощи за профилактика и рехабилитация	6,0	6,0	0,5	9,2
2. Трансфери	4 350,0	4 350,0	4 226,5	97,2
2.1. Предоставени трансфери	4 350,0	4 350,0	4 226,5	97,2
- на Министерство на здравеопазването, съгл. чл. 24, т. 5 от КСО	350,0	350,0	350,0	100,0
- на МТСП за фонд „Условия на труд“	4 000,0	4 000,0	3 876,5	96,9
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	197 986,2	193 178,2	228 480,0	118,3

*Забележка: *Актуализиран ЗБДОО за 2022 г. (ДВ, бр. 51 от 01.07.2022 г.).*

1. *Приходите* от осигурителни вноски, постъпили във фонд „Трудова злополука и професионална болест“, през 2022 г. са *301 048,6 хил. лв.* и надвишават планираната сума (по актуализиран план) с *30 926,8 хил. лв.* или с *11,4* на сто.

2. *Общо разходите и трансферите* на фонда, са в размер на *72 568,6 хил. лв.* *Разходите за пенсии и обезщетения* (без трансферите) възлизат на *68 342,1 хил. лв.*, което представлява *94,1%* изпълнение на плана.

Видно от фигура № 33 с най-голям дял от общите разходи на фонда за 2022 г. са тези за изплащане на *пенсии – 80,0% (58 070,5 хил. лв.)*. Спрямо планираните суми за пенсии в актуализирания план се отчита преразход в размер на *330,6 хил. лв.*

Фигура № 33 : Структура на разходите и трансферите във фонд „Трудова злополука и професионална болест“ за 2022 г.

Следващата група разходи е за изплащане на *социални помощи и обезщетения за трудова злополука и професионална болест*. През 2022 г. за тях са изразходвани *10 271,6 хил. лв.* (14,2% от всички разходи на фонда), като е реализирана икономия спрямо актуализирания план в размер на *4 582,1 хил. лв.* или *30,8* на сто. Изразходваните средства за социални помощи и обезщетения от фонда са разпределени както следва:

- За *парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест* – *10 251,3 хил. лв.* Изразходвани са с *4 529,4 хил. лв.* (с *30,6* на сто) по-малко спрямо планираните.
- За *парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука и професионална болест* са изразходвани *0,7 хил. лв.*, при планирани *6,4 хил. лв.*
- На наследниците на починалите, вследствие настъпила трудова злополука или професионална болест осигурени лица във фонда се изплаща *еднократна парична помощ при смърт*. През 2022 г. изразходваните средства за тази помощ са в размер на *19,1 хил. лв.*, което е с *41,5 хил. лв.* по-малко спрямо планираните.
- Извършените разходи за *профилактика и рехабилитация* от фонда са *0,5 хил. лв.* Изразходвани са с *5,5 хил. лв.* (с *90,9* на сто) по-малко спрямо планираните.

От средствата на фонд „Трудова злополука и професионална болест“ са *предоставени трансфери* на обща стойност *4 226,5 хил. лв.*, като от тях:

На *Министерство на здравеопазването (МЗ)* за бюджета на Националната здравно-осигурителна каса за покриване на разходи за помощно технически средства, свързани с увреждане, причинено от трудова злополука и/или професионална болест – *350,0 хил. лв.*, като изпълнението на плана е на *100,0%*.

- На фонд „*Условия на труд*“ за подобряване условията на труд и провеждане на мероприятия за предотвратяване на трудови злополуки и професионални болести са преведени *3 876,5 хил. лв.*, при планирани *4 000,0 хил. лв.*

3. По бюджета на фонд „Трудова злополука и професионална болест“ през 2022 г. е отчетен *излишък* в размер на 228 480,0 хил. лв., при планиран (по актуализиран план) 193 178,2 хил. лв., или по-голям с 35 301,8 хил. лв. По-високият излишък се дължи основно на получените повече приходи от осигурителни вноски с 30 926,8 хил. лв. Получените допълнителни трансфери за изплащане на еднократни допълнителни суми към пенсиите за 2022 г. се отчитат по бюджета на НОИ.

ФОНД „ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО“

В бюджета на фонд „Общо заболяване и майчинство“ се включват приходите от осигурителни вноски за осигурените лица за общо заболяване и майчинство и разходите за парични помощи и обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, бременност и раждане, трудоустрояване поради бременност или кърмене или напреднал етап на лечение инвитро, отглеждане на дете до 2-годишна възраст, осиновяване на дете до 5-годишна възраст и трансфер за профилактика и рехабилитация и помощно-технически средства, свързани с разходи, произтичащи от осигуряването за този социален риск.

Лицата, които упражняват трудова дейност задължително се осигуряват за рисковете „общо заболяване“ и „майчинство“ във фонд „Общо заболяване и майчинство“. Размерът на осигурителната вноска е 3,5 на сто, разпределена в съотношение 60:40 между осигурител и осигурен. Морските лица имат задължението да се осигуряват във фонда, като внасят пълния размер на вноската за своя сметка. Самоосигуряващите се лица могат да се осигуряват за тези рискове по свое желание като осигурителната вноска е изцяло за тяхна сметка върху изчисления от тях месечен осигурителен доход, който не може да бъде по-малък от минималния месечен размер на дохода, определен със ЗБДОО за съответната година.

1. *Постъпленията* във фонда през 2022 г. са изцяло от *осигурителни вноски* в размер на 1 515 118,7 хил. лв. Спрямо предвидените в ЗБДОО за годината приходи има преизпълнение с 59 600,6 хил. лв. (4,1 на сто).

Таблица № 36 : Бюджет на фонд „Общо заболяване и майчинство“ за 2022 г.

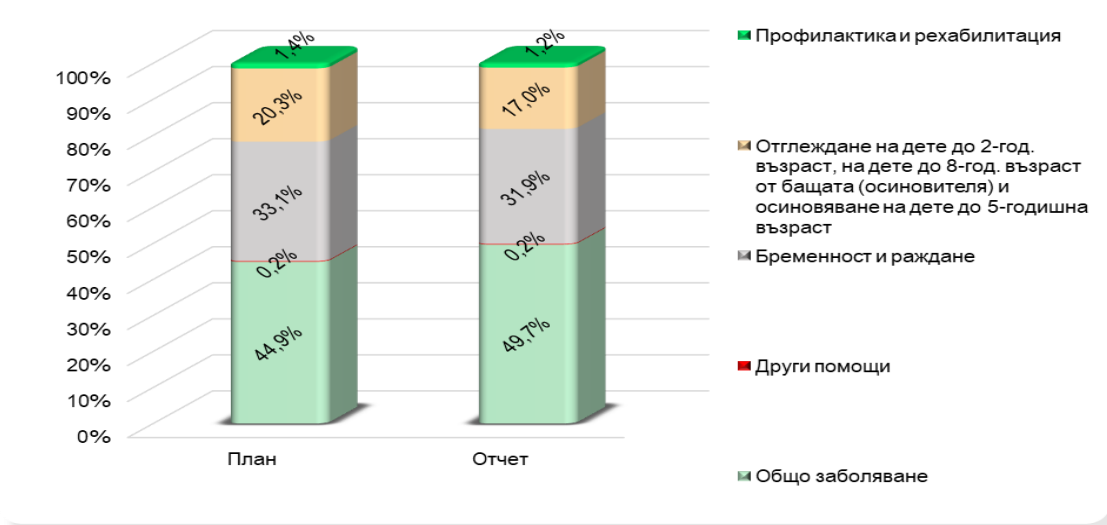
Показатели	ЗБДОО - план (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо план %
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	1 455 518,1	1 515 118,7	104,1
1. Осигурителни приходи	1 455 518,1	1 515 118,7	104,1
1.1. Осигурителни вноски	1 455 518,1	1 515 118,7	104,1
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	1 700 354,0	1 744 175,5	102,6
1. Разходи	1 697 554,0	1 739 370,7	102,5
1.1. Социални помощи и обезщетения	1 697 554,0	1 739 370,7	102,5
- обезщетения поради общо заболяване	620 421,7	653 433,8	105,3
- обезщетения за гледане на болен и карантина	47 257,2	107 058,0	226,5
- обезщетения поради нетрудови злополуки	94 508,1	103 608,0	109,6
- парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност	57,6	35,5	61,6
- обезщетения при бременност и раждане	562 702,1	554 859,1	98,6

- парични обезщетения за трудоустрояване поради бременност и кърмене и напреднал етап на лечение <i>in vitro</i>	0,9	-0,4	-44,4
- обезщетения за отглеждане на дете до 2-годишна възраст	341 455,3	292 288,2	85,6
- обезщетения при осиновяване на дете до 5-годишна възраст	3 572,6	3 015,7	84,4
- обезщетения за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя)	-	1 108,8	-
- еднократна помощ при смърт	2 971,8	3 014,2	101,4
- парични помощи за профилактика и рехабилитация	24 602,7	20 949,8	85,2
- парични помощи за инвалидност поради общо заболяване, когато няма основание за отпускане на пенсия на осигуреното лице по чл. 11, ал. 3 от КСО	4,0	-	-
2. Предоставени трансфери	2 800,0	4 804,8	171,6
- на Министерство на здравеопазването, съгл. чл. 26, т. 4 от КСО	2 800,0	2 800,0	100,0
- трансфер за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни организации	-	2 004,8	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-244 835,9	-229 056,8	93,6

2. Извършените *разходи и трансфери* от фонда са 1 744 175,5 хил. лв., при планирани 1 700 354,0 хил. лв. Налице е преразход в размер на 43 821,5 хил. лв., или с 2,6 на сто.

2.1. Разходите за *социални помощи и обезщетения по КСО* през 2022 г. възлизат на 1 739 370,7 хил. лв. и са с 2,5 на сто повече от планираните. Те представляват 99,7% от всички разходи и трансфери.

Според отчетните данни (фигура № 34) с най-голям дял са разходите за изплащане на парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване (49,7%), следвани от паричните обезщетения при бременност и раждане (31,9%) и обезщетенията за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) и осиновяване на дете до 5-годишна възраст (17,0%).

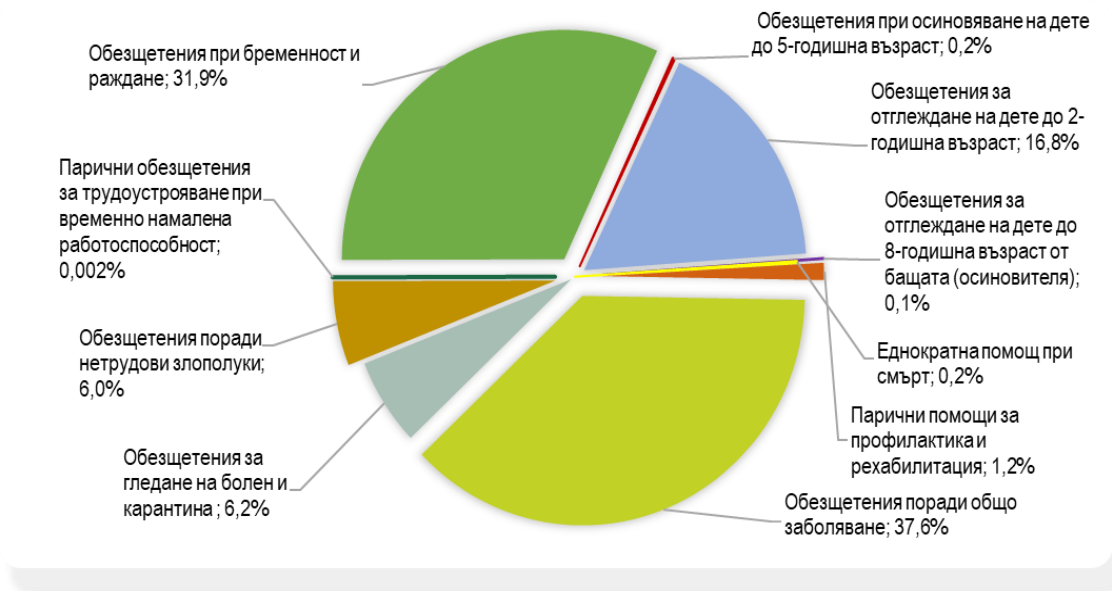
Фигура № 34 : Структура на средствата за обезщетения и помощи от фонд „Общо заболяване и майчинство“ за 2022 г.

- *Паричните обезщетения за временна неработоспособност* включват обезщетенията за общо заболяване, за гледане на болен член от семейството и карантина, обезщетенията поради нетрудови злополуки и за парични обезщетения за трудоустройство при временно намалена работоспособност. Разходът за тях възлиза на 864 135,3 хил. лв., при планирани 762 244,6 хил. лв. Преразходът за тези обезщетения е 101 890,7 хил. лв., или с 13,4 на сто повече. Нарастването на разходите за изплатените парични обезщетения от тази група се дължи на по-високия брой изплатени работни дни спрямо планираните, основно поради по-големия брой изплатени дни по болнични листове, свързани с COVID-19.
 - Основният разход е за *парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване*. За тях през 2022 г. са изплатени 653 433,8 хил. лв., като е налице преразход спрямо плана в размер на 33 012,1 хил. лв.
 - При *обезщетенията поради нетрудови злополуки* са изплатени 103 608,0 хил. лв., или с 9,6% повече от планираните.
 - За обезщетенията за *гледане на болен член от семейството и карантина* през 2022 г. са изплатени 107 058,0 хил. лв. Отчита се преразход спрямо плана в размер на 59 800,8 хил. лв., или с над два пъти повече от планираните (47 257,2 хил. лв.). Нарастването на разходите се дължи на по-високия среднодневен размер на обезщетението (44,01 лв.) спрямо планираното и на по-високия брой изплатени работни дни спрямо планираните, в резултат на големия брой издадени болнични листове по причина карантина във връзка с високата заболяемост и разпространението на COVID-19 и поставянето под карантина както на заболелите, така и на контактните лица.
 - За *обезщетенията за трудоустройство при временно намалена работоспособност* са изразходвани 35,5 хил. лв. и се отчита икономия с 38,4 на сто спрямо планираните за годината.
- За *обезщетения поради бременност и раждане* са извършени разходи възлизащи на 554 859,1 хил. лв., което е икономия спрямо плана от 7 843,0 хил. лв. (1,4 на сто). Изплатените работни дни (15 748,3 хил. работни дни), са с 13,2 на сто повече от планираните, при среднодневен размер на обезщетението (35,23 лв.), което е с 12,9 на сто по-ниско от планираното.
 - Разходите за *обезщетения за отглеждане на дете до двегодишна възраст* са 292 288,2 хил. лв. и се отчита икономия спрямо плана от 49 167,1 хил. лв. (14,4 на сто). Дължи се както на изплатените 9 290,1 хил. работни дни (с 9,8 на сто по-малко от планираните), така и на среднодневния размер на обезщетение (31,46 лв.), който е по-нисък с 5,1 на сто от планирания.
 - За 3 304 *обезщетения при осиновяване на дете до 5-годишна възраст* извършените разходи са 3 015,7 хил. лв., които са с 556,9 хил. лв. по-малко от предвидените.
 - За новия вид парично *обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя)* през 2022 г. са изплатени 2 205 обезщетения, като извършения разход е в размер на 1 108,8 хил. лв.
 - От фонда са изплатени 20 949,8 хил. лв. за *парични помощи за профилактика и рехабилитация*, като изпълнението на плана е 85,2% или е реализирана икономия от 3 652,9 хил. лв.
 - За *еднократна помощ при смърт* от фонда е извършен разход в размер на 3 014,2 хил. лв., (с 1,4 на сто повече от планираните) и 19,1 хил. лв. (с 41,5 на сто по-малко от планираните) са за сметка на фонд „Трудова злополука и професионална болест“. Общо са изплатени помощи на 14 379 лица при среден размер на помощта от 210,99 лв.

- За парични помощи при инвалидност, когато няма основание за отпускане на пенсия, през 2022 г. не е извършен разход.

2.2. От бюджета на фонда са предоставени следните трансфери:

- на Министерство на здравеопазването, съгласно чл. 26, т. 4 от КСО, за осигуряване на помощно-технически средства – трансфер в размер на 2 800,0 хил. лв.;
- за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни предприятия – трансфер в размер на 2 004,8 хил. лв.

Фигура № 35 : Структура на разходите за социални помощи и обезщетения от фонд „Общо заболяване и майчинство“ през 2022 г.

3. Фонд „Общо заболяване и майчинство“ при планиран недостиг от 244 835,9 хил. лв., е отчетен такъв в размер на 229 056,8 хил. лв. или с 15 779,1 хил. лв. по-малък от планирания. Пониският дефицит е резултат от отчетените повече приходи от осигурителни вноски с 59 600,6 хил. лв.

ФОНД „БЕЗРАБОТИЦА“

В обхвата на задължителното обществено осигуряване се включва и рискът „безработица“, като средствата от осигурителни вноски постъпват във фонд „Безработица“. Осигурени в този фонд са всички лица, работещи по трудови и служебни правоотношения. Размерът на осигурителната вноска е едно на сто и се разпределя между работодател и осигурен в съотношение 60:40. Морските лица се осигуряват за безработица по свое желание, като внасят осигурителна вноска за своя сметка.

Не се осигуряват за безработица лицата, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта, когато това не е предвидено в съответната програма, членовете на кооперации, работещи без трудови правоотношения, както и тези, които са избрани в органите на управление на кооперацията и с тях не са сключени трудови правоотношения. Не

се осигуряват за безработица лицата, работещи без трудово правоотношение по договор с възложител (граждански договори), както и самоосигуряващите се лица.

Приходите на фонда се набират от осигурителни вноски, трансфери от държавния бюджет и други източници. Изразходват се за изплащане на обезщетения за безработица на лица, останали без работа и отговарящи на условията за получаването им по КСО и на основание чл. 230 и 231 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България (ЗОВСРБ).

1. Общо постъпилите през 2022 г. *приходи и трансфери* в бюджета на фонд „Безработица“ са 417 833,8 хил. лв., при планирани 400 591,1 хил. лв. Преизпълнението е с 4,3 на сто и се дължи на по-високите със 17 242,6 хил. лв. приходи от осигурителни вноски (417 433,8 хил. лв.), основно поради увеличението на възнагражденията на служителите в държавната администрация и на педагогическия персонал, както и повишението на минималната работна заплата. Полученият трансфер от централния бюджет за обезщетения по чл. 230 и чл. 231 от ЗОВСРБ е в размер 400 хил. лв.

Таблица № 37 : Бюджет на фонд „Безработица“ за 2022 г.

Показатели	ЗБДОО – план (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	400 591,2	417 833,8	104,3
1. Осигурителни приходи	400 191,2	417 433,8	104,3
1.1. Осигурителни вноски	400 191,2	417 433,8	104,3
2. Получени трансфери от държавния бюджет	400,0	400,0	100,0
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	572 615,8	408 471,5	71,3
1. Разходи	572 615,8	408 471,5	71,3
1.1. Социални помощи и обезщетения	572 615,8	412 586,2	72,1
- Обезщетения за безработица по КСО	572 215,8	411 544,0	71,9
- Обезщетения по чл. 230 и чл. 231, ал. 1 от ЗОВС на РБ	400,0	22,3	5,6
- Еднократно изплатени обезщетения за безработица - чл. 47 от Закона за насърчаване на заетостта	-	1 019,9	-
1.2. Програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта	-	-4 114,7	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-172 024,6	9 362,3	-5,4

2. Отчетените разходи на фонда са в размер на 408 471,5 хил. лв., като спрямо плана е налице икономия от 164 144,3 хил. лв. (28,7 на сто).

През 2022 г. са изплатени *парични обезщетения за безработица* в размер на 412 586,2 хил. лв., което е икономия спрямо плана със 160 029,6 хил. лв. (с 27,9 на сто). Изразходваните средства за обезщетения за безработица са разпределени както следва:

- За *безработица по КСО* са изразходвани 411 544,0 хил. лв. или със 160 671,8 хил. лв. по-малко от планираните.
- За *обезщетения по чл. 230 и чл. 231 от ЗОВСРБ* сумата е в размер на 22,3 хил. лв., което е едва 5,6 на сто изпълнение на плана и е реализирана икономия от 377,7 хил. лв.

- Разходът за *еднократно изплатени обезщетения за безработица* на лица, които искат да започнат самостоятелен бизнес (по условията на чл. 47 от Закона за насърчаване на заетостта) е *1 019,9 хил. лв.*

Средно за годината са изплатени обезщетения на 65 010 безработни лица (с 16,5 на сто по-малко от планираните) при средно обезщетение на лице 528,88 лв., което е с 13,7 на сто по-ниско от планираното.

3. За фонд „Безработица“ при планиран дефицит от 172 024,6 хил. лв., е отчетен излишък в размер на *9 362,3 хил. лв.* Излишъкът се дължи на постъпилите със 17 242,6 хил. лв. повече приходи от осигурителни вноски и икономията от 164 144,3 хил. лв. разходи в сравнение с планираните.

БЮДЖЕТ НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

Бюджетът на Националния осигурителен институт е част от консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване и обезпечава неговото администриране на централно ниво и на територията на страната. Разработва се по приходните и разходните параграфи на бюджетната класификация и включва неданъчни приходи, разходи за административната издръжка на института, трансфери между бюджета на НОИ и други бюджети, и външно финансиране.

1. *Общо приходите и трансферите* в бюджета на НОИ са *7 790 809,3 хил. лв.*, което е с *1 033 268,1 хил. лв.* по-малко от планираните (в уточнен план) за 2022 г.

Таблица № 38 : Бюджет на Националния осигурителен институт за 2022 г.

Показатели	ЗБДОО – план (хил. лв.)	Акт. план* (хил. лв.)	Уточнен план** (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо уточнен план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ - ВСИЧКО	7 069 111,7	8 436 781,7	8 824 077,4	7 790 809,3	88,3
1. Неданъчни приходи	108 774,7	108 774,7	108 774,7	85 155,0	78,3
1.1. Приходи и доходи от собственост	5 600,0	5 600,0	5 600,0	6 376,0	113,9
- Нетни приходи от продажба на услуги, стоки и продукция	4 950,0	4 950,0	4 950,0	5 366,4	108,4
- Приходи от наеми на имущество	40,0	40,0	40,0	37,5	93,9
- Приходи от други лихви	610,0	610,0	610,0	972,0	159,3
1.2. Глоби, санкции и наказателни лихви	22 944,7	22 944,7	22 944,7	29 171,2	127,1
1.3. Други приходи	80 230,0	80 230,0	80 230,0	49 607,8	61,8
2. Внесени ДДС и др. данъци върху продажбите	-1 040,0	-1 040,0	-1 040,0	-1 026,6	98,7
3. Получени допълнителни трансфери от централния/държавния бюджет за покриване на недостига от средства	6 961 377,00	8 329 047,0	8 716 342,7	7 700 064,7	88,3
4. Трансфери от МТСП по програми за осигуряване на заетост	-	-	-	422,3	-
5. Трансфери за поети осигурителни вноски и данъци	-	-	-	6 193,9	-
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ - ВСИЧКО	447 994,0	447 994,0	453 521,0	319 183,6	70,4
1. Разходи	447 744,0	447 744,0	453 271,0	315 095,2	69,5
1.1. Програми, дейности и служби по соц. осигуряване, подпомагане и заетостта	447 553,5	447 553,5	453 080,5	314 955,7	69,5
Разходи за персонал, в т.ч.:	92 005,4	92 005,4	96 902,2	96 657,3	99,7
- Заплати и възнаграждения за персонал	66 686,3	66 686,3	70 171,0	69 997,8	99,8

- Други възнаграждения и плащания за персонала	4 504,7	4 504,7	4 866,8	4 861,0	99,9
- Задължителни осигурителни вноски от работодатели	20 814,4	20 814,4	21 864,4	21 798,5	99,7
Издръжка	48 290,0	48 290,0	52 120,8	51 826,7	99,4
Платени данъци, такси и административни санкции	500,0	500,0	559,5	545,3	97,5
Разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности	150,6	150,6	150,6	125,3	83,2
Капиталови разходи	6 607,5	6 607,5	3 320,4	3 189,5	96,1
Други програми и дейности за осигуряване на заетост	300 000,0	300 000,0	300 000,0	162 163,4	54,1
Програми за временна заетост	-	-	-	421,2	-
Други служби и дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта	-	-	27,0	27,0	100,0
1.2. Отбрана и сигурност	190,5	190,5	190,5	139,5	73,2
2. Предоставени трансфери	250,0	250,0	250,0	4 088,4	1635,4
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	6 621 117,7	7 988 787,7	8 370 556,4	7 471 625,7	89,3
IV. ФИНАНСИРАНЕ	-6 621 117,7	-7 988 787,7	-8 370 556,4	-7 471 625,7	89,3
Суми по разчети за поети осигурителни вноски и данъци	-	-	-	14 326,2	-
Друго вътрешно финансиране	-	-	-	75 362,0	-
Наличност в началото на периода	-	-	-	293,3	-
Наличност в края на периода	-	-	-	7 561 648,6	-
Депозити и сметки консолидирани в „Единната сметка“ от предходен период	-	-	-	-42	-
Депозити и сметки консолидирани в „Единната сметка“ в края на периода	-	-	-	0,6	-

*Забележка: *Актуализиран ЗБДОО за 2022 г. (ДВ, бр. 51 от 01.07.2022 г.).*

*** Промени по бюджета по реда на Закона за публичните финанси (уточнен план).*

1.1. В бюджета на НОИ са постъпили *85 155,0 хил. лв. неданъчни приходи* или с 23 619,7 хил. лв. по-малко спрямо плана. Тяхното разпределение е както следва:

- Приходите и доходите от собственост по отчет са 6 376,0 хил. лв. и са със 776,0 хил. лв. повече от планираните.
- При планирани 22 944,7 хил. лв. приходи от глоби, санкции и наказателни лихви са събрани 29 171,2 хил. лв., което е с 6 226,5 хил. лв. повече от предвидените.
- По план другите приходи са 80 230,0 хил. лв., а са отчетени 49 607,8 хил. лв. Неизпълнението на плана от 30 622,2 хил. лв. се дължи на постъпилите по-малко прехвърлени/акумулирани средства от осигурителни вноски по чл. 4б, чл. 4в, чл. 69б от КСО, §51 и §154 от ПЗР към ЗИД на КСО и §9 от ПЗР към ЗБДОО 2021 г.

1.2. Получените *допълнителни трансфери от централния/ държавния бюджет за покриване на недостига от средства са в размер на 7 700 064,7 хил. лв.* за изплащане на еднократни допълнителни суми към пенсиите за 2022 г. При планирани в уточнения план за 2022 г. трансфери в размер на 8 716 342,7 хил. лв., са преведени с 1 016 278,0 хил. лв. по-малко. В бюджета на НОИ през годината са постъпили *трансфери от МТСП* по програми за осигуряване на заетост в размер на *422,3 хил. лв. и 6 193,9 хил. лв. от трансфери за поети осигурителни вноски и данъци.*

2. Разходите по бюджета на НОИ се утвърждават от Надзорния съвет по предложение на управителя. През 2022 г. *отчетените разходи и трансфери са 319 183,6 хил. лв.,* при планирани в уточнения план 453 521,0 хил. лв. Налице е икономия в размер на 134 337,4 хил. лв. (29,6 на сто) спрямо плана.

2.1. За програми, дейности и служби по социално осигуряване, подпомагане и заетост са изразходвани 314 955,7 хил. лв., което е по-малко спрямо уточнения план с 30,5 на сто.

- Разходите за издръжка на службите по социално осигуряване през 2022 г. са 152 344,1 хил. лв. и представляват 0,84 на сто от общите разходи на ДОО. Реализираната икономия спрямо плана е в размер на 709,4 хил. лв. и е формирана както следва:

- Разходите за заплати, възнаграждения, осигурителни вноски и други плащания за персонала, които са с най-голям дял (63,4%) от всички разходи за служби по социално осигуряване, по уточнен план са 96 902,2 хил. лв., а са изразходвани 96 657,3 хил. лв. или е реализирана икономия от 244,9 хил. лв. През 2022 г. НОИ е изпълнявал дейността по администриране на социалното осигуряване с планова щатна численост 3 467 служители, от които 713 наети по трудови и 2 754 – по служебни правоотношения. Средносписъчният брой на зетите служители по основен щат в администрацията на НОИ към 31.12.2022 г. са 3 391 служители, от които 671 служители наети по трудови правоотношения и 2 720 по служебни правоотношения.

- Издръжка (платени данъци, вода, горива и електроенергия, текущ ремонт, материали, външни услуги и др.) – при тези разходи също е отчетена икономия в размер на 294,1 хил. лв. От планираните 52 120,8 хил. лв. са усвоени 99,4%.

- При капиталовите разходи, които са в размер на 3 189,5 хил. лв. през 2022 г. е реализирана икономия от 130,9 хил. лв. (3,9 на сто) спрямо уточнения план.

- За програми за временна заетост и други служби и дейности по социално осигуряване, подпомагане и заетостта са изразходвани общо 448,2 хил. лв.

- Разходите за други програми и дейности за осигуряване на заетост по уточнен план са в размер на 300 000,0 хил. лв., а са изразходвани 162 163,4 хил. лв., което е икономия спрямо плана с 45,9 на сто. Това са средствата по мярката „60/40“, предоставяща компенсация/средства за запазване на заетостта на работници и служители при работодатели от сектори, засегнати от COVID-19, която е с удължено действие до м. юни 2022 г. включително.

2.2. Изразходваната сума за отбрана и сигурност е 139,5 хил. лв. и е под планираните 190,5 хил. лв.

3. По бюджета на НОИ (като общ административен фонд), при планиран излишък в края на 2022 г. от 8 370 556,4 хил. лв. е отчетен излишък от 7 471 625,7 хил. лв., или с 898 930,7 хил. лв. под планирания.

Наличните дефицити по фондовете на ДОО се финансират с излишъка по бюджета на НОИ.

УЧИТЕЛСКИ ПЕНСИОНЕН ФОНД

Учителският пенсионен фонд (УчПФ) е първият у нас професионален пенсионен фонд, създаден през м. март 1996 г. със Закона за фонд „Обществено осигуряване“. Годишният бюджет на УчПФ се приема със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година като приложение към него и не се включва в консолидирания бюджет на ДОО. Администрирането на фонда се извършва от Националния осигурителен институт.

УчПФ на практика е професионална пенсионна схема за ранно пенсиониране на педагогическия персонал зает в системата на образованието (наричани по-нататък учители). Поради специфичния характер на работата, за учителите са предвидени по-ниска възраст и по-

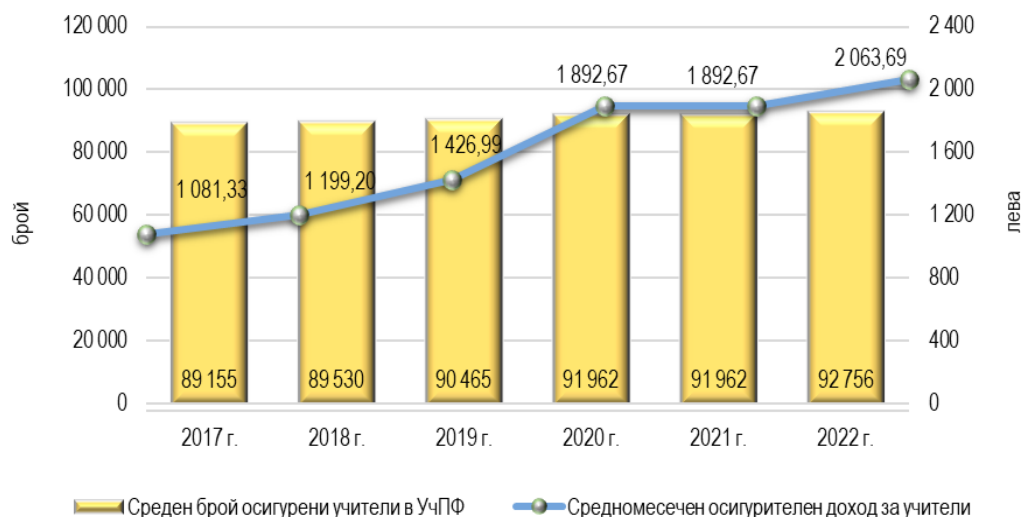
кратък осигурителен стаж, като условия за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Разпоредбата на чл. 69в, ал. 1-2 от Кодекса за социално осигуряване предоставя право на т. нар. „пенсия за ранно пенсиониране на учителите“.

Работодателят в лицето на училищата и детските градини (държавни, общински и частни) и обслужващите звена (извънучилищни педагогически учреждения и учреждения със социално предназначение) осигурява в УчПФ изцяло за своя сметка всички учители и възпитатели, заети в системата на образованието. Осигурителната вноска се начислява и се внася върху brutните трудови възнаграждения и за 2022 г. е в размер 4,3 на сто. Постъпилите средства се разходват за изплащане на пенсии и добавки по чл. 69в от КСО.

Със Закона за изменение на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. бе прие пакет от мерки, насочени към подобряване адекватността на пенсиите, изплащани от държавното обществено осигуряване и Учителския пенсионен фонд. В тази връзка бяха увеличени разходите за изплащане на пенсии и добавки с 15 100,0 хил. лв. по бюджета на УчПФ. С предвидените допълнителни средства бяха проведени политиките, приложени към всички пенсии, изплащани от ДОО. На два етапа – от 1 юли 2022 г. и от 1 октомври 2022 г., бяха извършени преизчисления на пенсиите от УчПФ както за всички останали пенсии. Беше приложен новият минимален размер на пенсията за ОСВ по чл. 68, ал. 1-2 от КСО и новите максимални размери.

Осигурени лица и осигурителен доход

Отчетеният средногодишен брой учители, за които са постъпили осигурителни вноски в УчПФ през 2022 г., е 92 756 лица, което е със 794 (0,9 на сто) повече от броя им през 2021 г.

Фигура № 36 : Средногодишен брой осигурени учители в УчПФ и средномесечен осигурителен доход в периода 2017 – 2022 г.

Средномесечният осигурителен доход за учителите за 2022 г. е 2 063,69 лв., като увеличението е със 171,02 лв. (9,0 на сто) спрямо 2021 г. и със 765,24 лв. (58,9 на сто) повече от

средния осигурителен доход на осигурените лица в ДОО за 2022 г. (1 298,45 лв.¹⁷). Нарастването на средния осигурителен доход на осигурените в УчПФ е вследствие на увеличението на възнагражденията на педагогическия персонал и ръста на минималната работна заплата през 2022 г.

Осигурените в Учителския пенсионен фонд лица имат право на срочни пенсии в намален размер, пенсии в пълен размер или на добавка за тези, които не са се възползвали от правото на ранно пенсиониране.

Срочни пенсии в намален размер

На учителите, пенсионирали се при условията на чл. 69в, ал. 2 от КСО се изплаща срочна пенсия за ранно пенсиониране от УчПФ. За да възникне правото на ранно пенсиониране през 2022 г. са необходими две предпоставки, които трябва да са налице едновременно:

- Навършена възраст 58 години и 10 месеца за жените и 61 години и 5 месеца за мъжете;
- Учителски осигурителен стаж от 25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете.

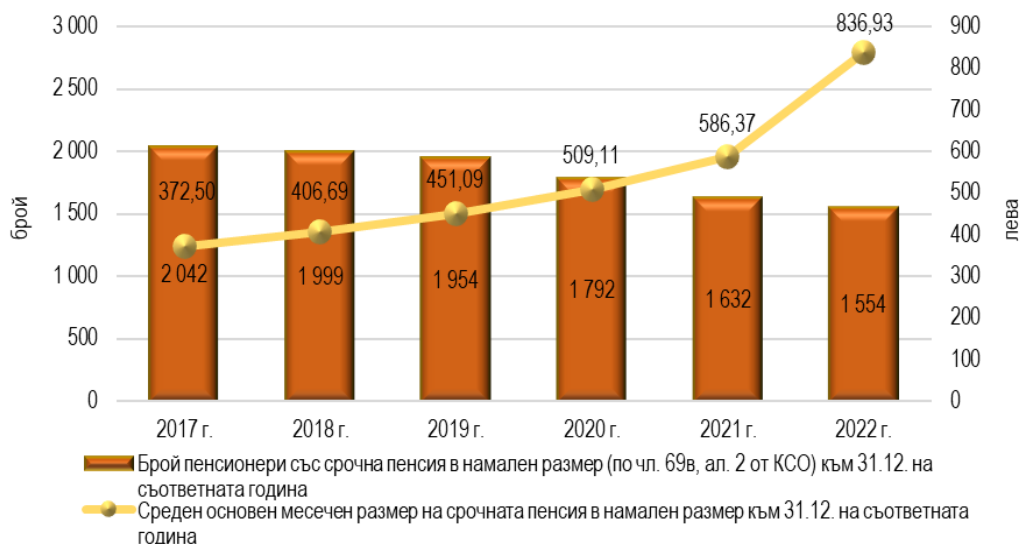
Към датата на изпълнение на горните условия лицата трябва да са заемали учителска длъжност, по чл. 19, ал. 1, 2 и 4 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж.

На лице, пенсионирано се при условията на чл. 69в, ал. 2 от КСО се изплаща срочна пенсия за ранно пенсиониране от УчПФ в размер, определен по общия ред за изчисляване на пенсия за осигурителен стаж и възраст, но намален с 0,1 на сто за всеки месец недостигащ до навършване на възрастта на лицето по чл. 68, ал. 1 от КСО. Броят на пенсионерите, с този вид пенсия към 31.12.2022 г. е 1 554, което е със 78 пенсионери по-малко отколкото към 31.12.2021 г. (спад от 4,8 на сто). През 2022 г. броят на пенсионерите с новоотпуснати срочни пенсии в намален размер е 512, с 40 (с 8,5 на сто) повече спрямо новоотпуснатите през 2021 г. (472 бр.).

Средният основен месечен размер на срочните пенсии за ранно пенсиониране към 31.12.2022 г. е 836,93 лв. Запазва се разликата в размера на пенсиите между половете в полза на мъжете. Средният месечен размер на срочните пенсии, изплащани на мъжете, е 908,09 лв. и е с 83,08 лв. по-висок от този за жените – 825,01 лв.

Средният брой месеци, недостигащи до навършване на възрастта за пенсиониране по чл. 68, ал. 1 от КСО, е 37,9 месеца за 2022 г. (38,1 месеца за 2021 г.).

¹⁷ Източник: Касов отчет за изпълнението на бюджета на ДОО за 2022 г.

Фигура № 37 : Брой на пенсионерите и среден основен месечен размер на срочната пенсия в намален размер от УчПФ по години

Срочни пенсии в пълен размер

На учителите, които имат изискуемия учителски стаж (25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете) и се пенсионира след навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, се изплаща пенсия в пълен размер от УчПФ до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО (през 2022 г. тази възраст е 66 години и 10 месеца за двата пола). След това пенсията започва да се изплаща от фонд „Пенсии“ (чл. 69в, ал. 4 от КСО).

Броят на пенсионерите със срочна пенсия в пълен размер от УчПФ към 31.12.2022 г. е 163, като спрямо края на 2021 г. те са с 14 по-малко. Пенсионерите с пенсии, отпуснати през 2022 г. при условията на чл. 69в, ал. 4 от КСО, са 37, като спрямо 2021 г. има намаление на новоотпуснатите пенсии – с 2 бр. Средният основен месечен размер към 31.12.2022 г. на пенсията на тези лица е 708,72 лв., който е с 42,9 на сто по-висок от този към края на предходната година. Размерът на пенсията при жените е 701,73 лв. и е много близо до общия среден размер, тъй като този вид пенсия през 2022 г. се получава само от 7 мъже, със среден основен месечен размер от 864,46 лв.

Средният брой месеци, недостигащи до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 е 54,8 месеца за 2022 г., при 56,5 месеца 2021 г.

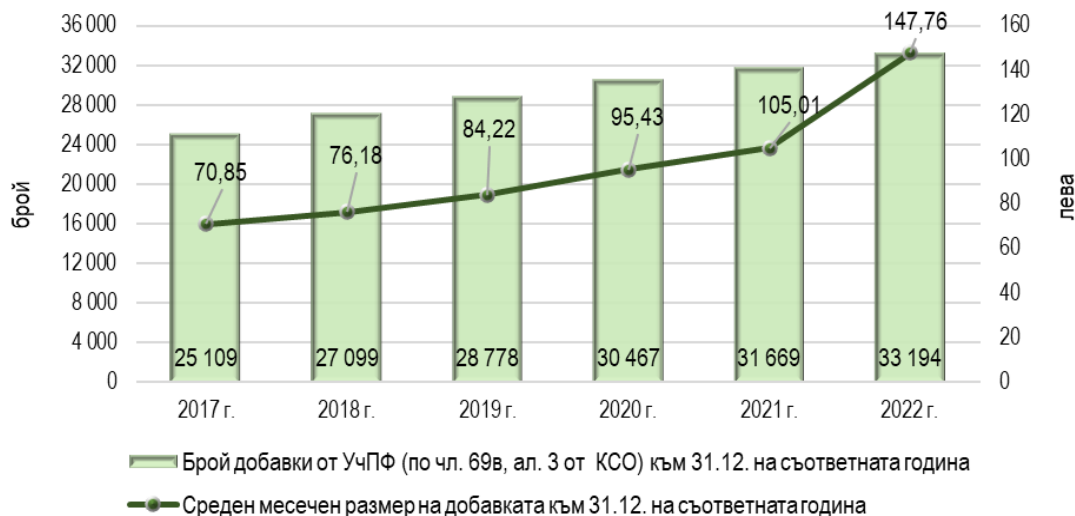
Фигура № 38 : Брой на пенсионерите и среден основен месечен размер на срочната пенсия в пълен размер от УчПФ по години

Добавки от Учителския пенсионен фонд

На учителите, които са придобили право на пенсия при условията на чл. 69в, ал. 1 от КСО и се пенсионира по общите условия за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО, се изплаща добавка от Учителския пенсионен фонд в размер 0,33 на сто от пенсията за всеки месец, за който има осигурителна вноска във фонда след придобиване право на пенсия за ранно пенсиониране (чл. 69в, ал. 3 от КСО). Добавката е компенсация за учителите, които са осигурявани във фонд УчПФ и са придобили право на ранно пенсиониране, но не са се възползвали от него.

Броят на пенсионерите, получаващи добавки от УчПФ към 31.12.2022 г. е 33 194, което е с 1 525 повече от края на 2021 г. (ръст от 4,8 на сто). Пенсионерите с новоотпуснати добавки от фонда през 2022 г. са 2 020, като броят им е с 496 (32,5 на сто) повече от отпуснатите през 2021 г. Средният месечен размер на получаваните добавки в края на 2022 г. е 147,76 лв., който е с 42,75 лв. по-висок от този в края на 2021 г. (105,01 лв.). Стойностите по пол показват, че няма голяма разлика в размера на добавката – 142,48 лв. за жените и 148,31 лв. за мъжете.

Средният брой месеци, за които има осигурителна вноска в УчПФ след придобиване право на пенсия по чл. 69в, ал. 1, през 2022 г. е 57,8, а през 2021 г. е бил 57,5 месеца.

Фигура № 39 : Брой на пенсионерите с добавки от УчПФ и среден месечен размер на добавката по години

Финансово състояние на Учителския пенсионен фонд

Основните параметри по отчета на бюджета на УчПФ през 2021 и 2022 г. и сравнението между тях, са представени в следващата таблица:

Таблица № 39 : Бюджет на Учителския пенсионен фонд за 2021 и 2022 г.

ПОКАЗАТЕЛИ	2022 г.		2021 г.	Изпълнение през 2022 г. спрямо:	
	План*	Отчет	Отчет	План 2022 г.	Отчет 2021 г.
I. ПРИХОДИ - ВСИЧКО	105 452,3	98 051,5	91 766,2	93,0%	106,8%
Данъчни приходи	100 282,0	92 882,5	84 806,7	92,6%	109,5%
Осигурителни вноски за държавно обществено осигуряване	100 282,0	92 882,5	84 806,7	92,6%	109,5%
Неданъчни приходи	5 170,3	5 169,0	6 959,5	99,97%	74,3%
Приходи и доходи от собственост	5 170,3	5 169,0	6 959,5	99,97%	74,3%
Приходи от лихви и отстъпки от ДЦК и общински ценни книжа	5 170,3	5 169,0	6 959,5	99,97%	74,3%
Глоби, санкции и наказателни лихви	0,0	0,005	0,02	-	25,0%
II. РАЗХОДИ - ВСИЧКО	83 760,3	69 686,7	52 869,2	83,2%	131,8%
Текущи разходи	83 760,3	69 686,7	52 869,2	83,2%	131,8%
Издръжка	29,1	5,0	14,4	17,2%	34,7%
Други финансови услуги	29,1	5,0	14,4	17,2%	34,7%
Пенсии и добавки	83 731,2	69 681,7	52 854,8	83,2%	131,8%
Пенсии	19 735,5	17 889,1	13 846,4	90,6%	129,2%
Добавки	63 995,7	51 792,6	39 008,4	80,9%	132,8%
III. ТРАНСФЕРИ	0,0	0,0	0,0	-	-
IV. ДЕФИЦИТ (-) / ИЗЛИШЪК (+)	21 692,0	28 364,8	38 897,0	130,8%	72,9%
V. ФИНАНСИРАНЕ	-21 692,0	-28 364,8	-38 897,0	130,8%	72,9%

Събрани средства и извършени плащания от/за социалноосигурителни фондове (+/-)	0,0	-949,3	-879,8	-	107,9%
Суми по разчети за поети осигурителни вноски	0,0	-101,5	719,7	-	-14,1%
Покупко-продажба на държавни (общински) ценни книжа от бюджетни организации - нето (+/-)	-22 843,4	25 156,6	72 246,3	-110,1%	34,8%
Покупка на държавни (общински) ценни книжа на първичния пазар (-)	-48 000,0	0,0	0,0	0,0%	-
Получени погашения по държавни (общински) ценни книжа (+)	25 156,6	25 156,6	72 246,3	100,0%	34,8%
Депозити и средства по сметки- нето (+/-)	1 151,4	-52 470,6	-110 983,2	-	47,3%
Наличност по сметка в началото на периода (+)	26 563,6	20 285,8	19 302,5	76,4%	105,1%
Наличност по срочни депозити в началото на периода (+)	25 000,0	390 000,0	280 000,0	1560,0%	139,3%
Остатък в БНБ към края на периода (-)	-25 412,2	-22 756,4	-20 285,7	89,5%	112,2%
Наличност по срочни депозити в края на периода (-)	-25 000,0	-440 000,0	-390 000,0	1760,0%	112,8%

*Забележка: *Актуализиран бюджет след промените със ЗИ на ЗБДОО за 2022 г. бр. 51/01.07.2022 г.*

Приходите на УчПФ се формират от осигурителни вноски от работодателите за осигурените лица и от доходите от инвестиране на активите на фонда. През 2022 г. са планирани постъпления в размер на 105 452,3 хил. лв., а отчетените приходи възлизат на 98 051,5 хил. лв. Изпълнението в приходната част на фонда спрямо плана за 2022 г. възлиза на 93,0 на сто, или със 7 400,8 хил. лв. по-малко от предвиденото. В сравнение с предходната година увеличението е с 6,8 на сто или с 6 285,3 хил. лв. (91 766,2 хил. лв. за 2021 г.).

- Отчетените приходи от осигурителни вноски през 2022 г. възлизат на 92 882,5 хил. лв. и представляват 94,7 на сто от общите приходи. Те са със 7,4 на сто по-малко от планираните и с 8 075,8 хил. лв. (с 9,5 на сто) повече спрямо приходите за предходната година (84 806,7 хил. лв. за 2021 г.);

- Друг източник на приходи в УчПФ са приходите от лихви и отстъпки от държавни ценни книжа – 5 169,0 хил. лв., при планирани 5 170,3 хил. лв. или с 1,3 хил. лв. по-малко. Спрямо предходната година те са с 1 790,5 хил. лв. по-малко (6 959,5 хил. лв. за 2021 г.).

Разходите за изплащане на пенсии и добавки (включително други финансови услуги) на УчПФ през 2022 г. възлизат на 69 686,7¹⁸ хил. лв., което е с 16,8 на сто по-малко от актуализирания план за годината. В сравнение с предходната година е налице ръст с 16 817,5 хил. лв. или с 31,8 на сто (52 869,2 хил. лв. за 2021 г.).

- В общите разходи най-голям относителен дял заемат разходите за изплащане на добавки – 74,3 на сто. За изплащане на добавките от УчПФ на учителите, които не са се възползвали от възможността да се пенсионират по-рано, са изразходвани 51 792,6 хил. лв. (с 19,1 на сто по-малко от планираните и с 32,8 на сто повече от предходната година).

- Разходите за срочни пенсии за ранно пенсиониране и за пенсиите в пълен размер на учителите са 17 889,1 хил. лв. и представляват 25,7 на сто от общите разходи. Те са с 9,4 на сто по-малко от планираните и с 29,2 на сто повече от 2021 г.

Разходите за изплащане на пенсии и добавки, отнесени към приходите от осигурителни вноски, са 75,0 на сто през 2022 г., а през 2021 г. са 62,3 на сто.

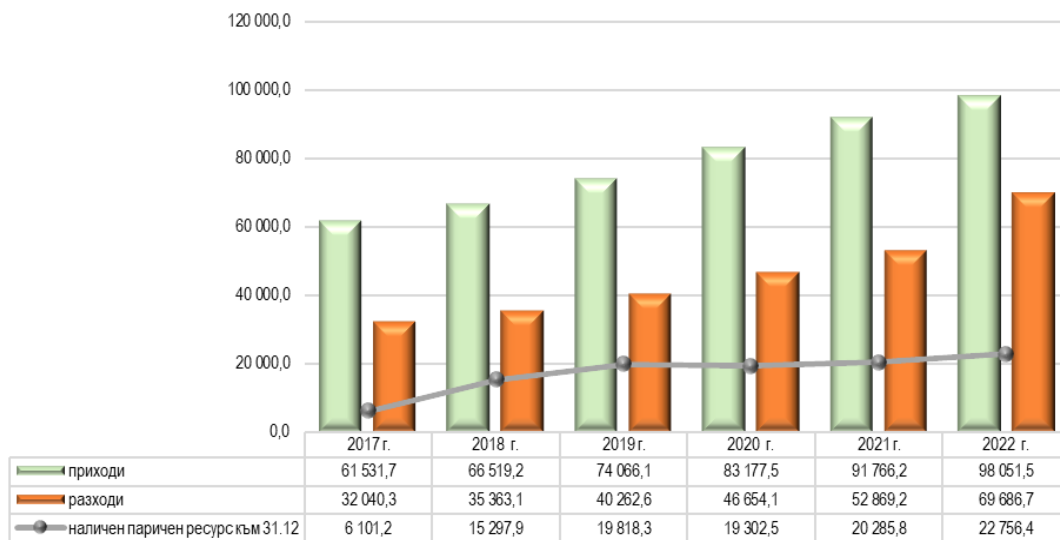
Съгласно чл. 28 от КСО, временно свободните средства по фондовете на държавното обществено осигуряване могат да се вложат по депозитни сметки в Българската народна банка

¹⁸ Изплатените през 2022 г. еднократни допълнителни суми към пенсиите по ПМС № 474 и 479 от 2021 г., ПМС № 43, 367 и 397 от 2022 г. не са включени в разхода на УчПФ, тъй като са отчетени във фонд „Пенсии“ на ДОО.

(БНБ) или за придобиване на държавни ценни книжа, емитирани от българското правителство. За регламентиране на инвестиционната дейност са утвърдени „Вътрешни правила за инвестиране на временно свободни парични средства на Учителския пенсионен фонд“.

В съответствие с определения ред, НОИ управлява свободния паричен ресурс на УчПФ, чрез откриване и съхраняване на паричните средства по депозитни сметки в БНБ, или чрез инвестирането им в покупка на държавни ценни книжа, емитирани от българското правителството, чрез участия на фонда в провежданите от МФ и БНБ аукциони за продажба на ДЦК на първичния пазар.

В резултат на промените на финансовия пазар през последните години и след решение на МФ за размера на лихвените ставки, по които бюджетните организации могат да държат парични средства по едногодишни депозити в БНБ, лихвените проценти по депозитите на УчПФ, държани по сметки в БНБ, са с 0% годишна лихва, поради което единствената алтернатива на НОИ за получаване на доход е чрез инвестирането им в придобиване на български държавен дълг (държавни ценни книжа).

Фигура № 40 : Финансово състояние на УчПФ за периода 2017 – 2022 г. (в хил. лв.)

Инвестиционният портфейл на УчПФ към 31 декември 2022 г. включва активи на обща стойност 653 542,5 хил. лв., както следва:

- Държавни ценни книжа в размер на 190 786,1 хил. лв. (29,2 на сто);
- Наличност по депозити в БНБ в размер на 440 000,0 хил. лв. (67,3 на сто);
- Наличност по сметката на УчПФ в БНБ в размер на 22 756,4 хил. лв.

ГАРАНТИРАНИ ВЗЕМАНИЯ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ

Защитата и изплащането на вземанията на работниците и служителите, произтичащи от трудовите им правоотношения, когато спрямо работодателите им е открито производство по несъстоятелност се осъществява чрез специализиран фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ (фонд ГВРС).

Право на гарантирано вземане имат работниците и служителите, които са или са били в трудово правоотношение с работодателя, независимо от срока му и от продължителността на работното време. За да се възползват лицата от правото си на гарантирани вземания е необходимо работодателят им да е осъществявал дейност най-малко 12 месеца преди началната дата на неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността, посочена в решението за откриване на производство по несъстоятелност.

При определяне размера на гарантираното вземане законът разделя правоимащите лица на две основни групи:

- I. Работници и служители, независимо дали са или са били в трудово правоотношение, с начислени, но неизплатени месечни трудови възнаграждения и парични обезщетения за сметка на работодателя. За тази група лица гарантираното вземане е в размер на последните шест начислени, но неизплатени месечни трудови възнаграждения и парични обезщетения през последните 36 календарни месеца, предхождащи месеца, в който е вписано решението за откриване на производство по несъстоятелност. Максималният месечен размер на гарантираните вземания по ал. 1 се определя ежегодно със ЗБДОО и не може да бъде по-малък от две и половина минимални работни заплати, установени за страната към датата на вписване на решението в търговския регистър;
- II. Работници и служители, чиито правоотношения са прекратени през последните 36 месеца преди датата на вписване в търговския регистър на съдебното решение и на които вземанията са само за начислени, но неизплатени парични обезщетения за сметка на работодателя, дължими по силата на нормативен акт или колективен трудов договор. Гарантираното вземане е в размер на неизплатените обезщетения, но не повече от четирикратния размер на минималната месечна работна заплата, установена за страната към датата на прекратяване на трудовото правоотношение.

Фондът се управлява от Надзорен съвет и Директор. Надзорният съвет е колегиален орган с три годишен мандат и се състои от осем членове:

- четирима представители на национално представените организации на работодателите;
- двама представители на национално представените организации на работниците и служителите;
- по един представител на МТСП и на Министерство на финансите.

Директорът представлява фонда и осъществява оперативното му ръководство. Назначава се от управителя на НОИ по предложение на Надзорния съвет и има четиригодишен мандат. Директорът на фонда участва в заседанията на надзорния съвет със съвещателен глас.

Административното, техническото, счетоводното, правното и информационното му обслужване се извършва от Националния осигурителен институт.

Годишният бюджет на фонд ГВРС се приема като приложение към Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година.

Приходите във фонда (регламентирани в чл. 14 от ЗГВРСНР) се набират от:

- задължителни месечни вноски за сметка на работодателите;
- приходи от встъпване в правата на удовлетворени от фонда кредитори в рамките на съдебното производство по несъстоятелност;
- възстановени от работодателя суми за изплатените от фонда вземания и за внесените за сметка на работодателя осигурителни вноски;

- доходи от инвестиране на временно свободните парични средства на фонда;
- дарения, временни финансови и безвъзмездни помощи;
- лихви, глоби и други източници.

Средствата по фонда (регламентирани в чл. 15 от ЗГВРСНР) се разходват за:

- изплащане на гарантираните вземания;
- издръжка на дейността на фонда в размер, установен от надзорния съвет;
- разходи за дейността по чл. 13, определени със ЗБДОО за съответната година.

Остатъкът по сметката на фонда преминава като наличност за следващата бюджетна година и се използва по предназначение.

Финансово състояние на фонд ГВРС

Бюджетът на фонд ГВРС за 2022 г. е приет със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. като Приложение № 3 към чл. 15, ал. 4. Той е разработен при спазване на основните параметри на консолидирания бюджет на ДОО, а нормативното основание е Законът за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя.

Съгласно ЗБДОО за 2022 г. не се внасят вноски за фонд ГВРС. Максималният месечен размер на гарантираните вземания се определя ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване и не може да бъде по-малък от две и половина минимални работни заплати, установени за страната към датата на вписване на решението в търговския регистър. През 2022 г. той е 1 625 лв. за периода от 1 януари до 31 март 2022 г. и 1 775 лв. от 1 април до 31 декември 2022 г.

Изпълнението на бюджета на фонд ГВРС за 2022 г. показва, че са постъпили приходи в размер на 2 279,3 хил. лв. при план 2 500,0 хил. лв. или изпълнението на плана е 91,2 на сто. Спрямо предходната година се отчита намаление от 583,4 хил. лв. или 20,4 на сто.

Таблица № 40 : Бюджет на фонд ГВРС за 2022 г.

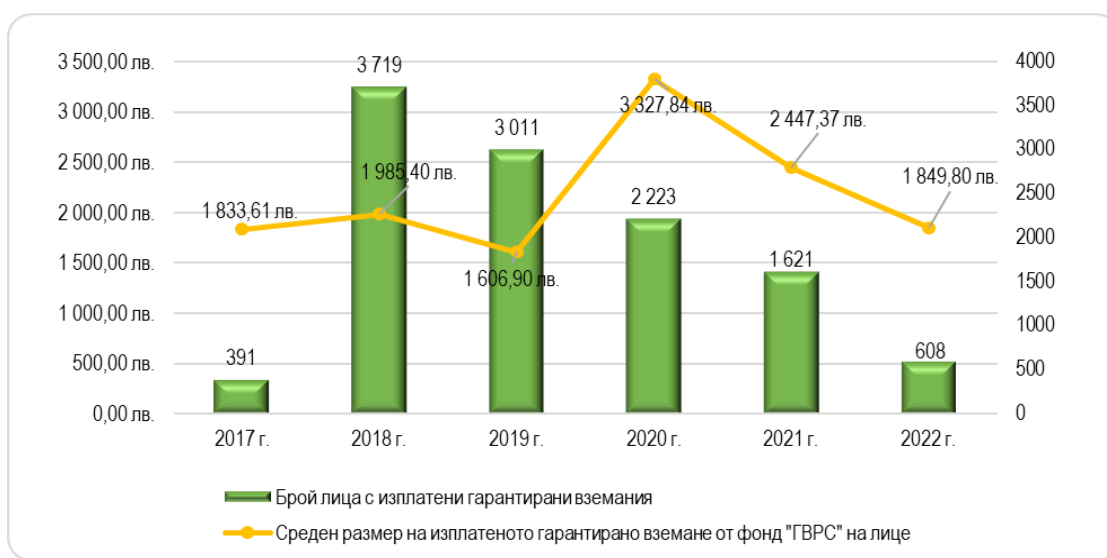
Показатели	ЗБ – План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение (%)
I. ПРИХОДИ	2 500,0	2 279,3	91,2%
Приходи от вноски	-	2,0	-
Приходи от лихви и инвестиции в ДЦК	2 500,0	2 276,0	91,0%
Приходи от глоби, санкции и наказателни лихви	-	0,5	-
Други приходи	-	0,8	-
II. РАЗХОДИ	4 756,8	1 220,6	25,7%
Разходи за гарантирани вземания на работниците и служителите	4 500,0	996,6	22,1%
Разходи за дейността, извършени по чл. 13 от ЗГВРСНР (за административно обслужване на ф. „ГВРС“ от НОИ)	90,0	90,0	100,0%
Разходи за заплати и възнаграждения на персонала	43,1	45,8	106,3%
Други възнаграждения и плащания на персонала	67,7	55,0	81,2%
Осигурителни вноски от работодатели	20,0	9,3	46,5%
Издръжка	36,0	22,7	63,1%
Платени данъци, такси и административни санкции	-	1,2	-
III. ТРАНСФЕРИ	-	-	-
IV. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-2 256,8	1 058,7	-46,9%
V. ФИНАНСИРАНЕ	2 256,8	-1 058,7	-46,9%

С най-съществен дял (99,9 на сто) от общите приходи са тези от лихви и инвестиции от държавни (общински) ценни книжа в размер на 2 276,0 хил. лв. или 91,0 на сто спрямо плана. Постъпленията от глоби, санкции и наказателни лихви са в размер на 0,5 хил. лв. През годината са постъпили приходи от вноски от работодатели в размер на 2,0 хил. лв., дължими за предходни години, които не се планират и други приходи в размер 0,8 хил. лв.

През 2022 г. планираните разходи по бюджета на фонда са в размер на 4 756,8 хил. лв., а по отчет възлизат на 1 220,6 хил. лв. или с 3 536,2 хил. лв. по-малко от планираните. Направените разходи са разпределени както следва:

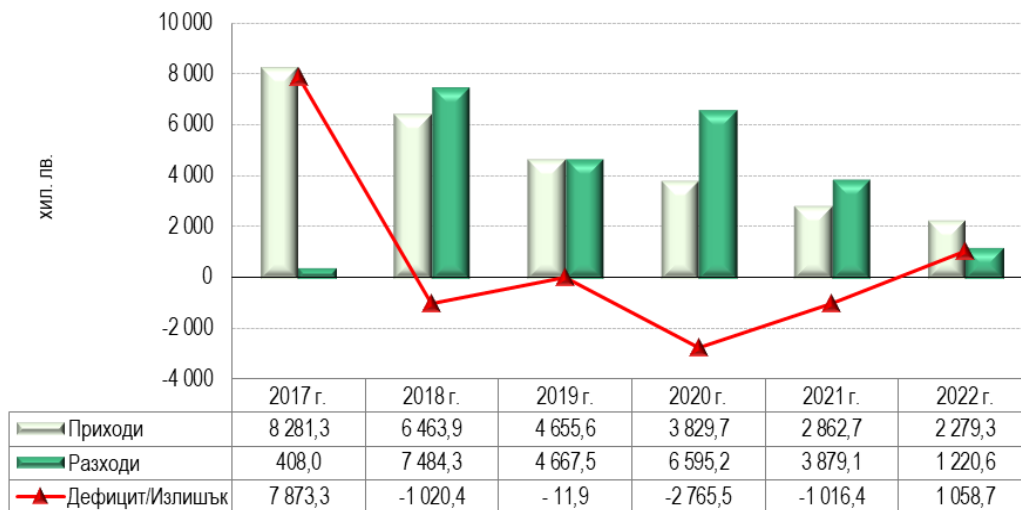
- Изплатените гарантирани вземания на правоимащите лица са в размер на 996,6 хил. лв. (1 131,9 хил. лв. плащания от фонд ГВРС за вземания на работници и служители от предприятия в несъстоятелност и 135,3 хил. лв. възстановени суми от работодатели за изплатени от фонд ГВРС гарантирани вземания) или с 3 503,4 хил. лв. (със 77,9 на сто) по-малко от планираните;
- За дейността по административното, техническото, счетоводното, правното и информационното обслужване на фонда, съгласно чл. 13 от ЗГВРСНР – 90,0 хил. лв.;
- За заплати и възнаграждения на персонала, нает по трудови правоотношения – 45,8 хил. лв. и за други възнаграждения и плащания на персонала по извънтрудови правоотношения – 55 хил. лв.;
- За осигурителни вноски от работодатели за ДОО, здравноосигурителни вноски, ДЗПО – 10,3 хил. лв. и възстановени осигурителни вноски – 1,0 хил. лв.;
- За издръжка на фонда – 22,7 хил. лв. или с 13,3 хил. лв. (с 36,9 на сто) по-малко от планираните;
- За платени данъци, такси, наказателни лихви и административни санкции – 1,2 хил. лв.

Броят на работодателите през 2022 г., от чиито работници и служители е получено заявление-декларация в териториалните поделения на Националния осигурителен институт за отпускане на гарантирани вземания, е 64 при 115 за 2021 г.

Фигура № 41 : Брой лица с изплатени гарантирани вземания и среден размер на гарантираното вземане за периода 2017 – 2022 г.

През 2022 г. са изплатени гарантирани вземания на 608 правоимащи лица със средно гарантирано вземане на лице в размер на 1 849,80 лв. В сравнение с 2021 г. се наблюдава намаление както в броя на лицата с изплатено вземане от фонда с 62,5 на сто (или с 1 013 лица), така и на изплатения среден размер на вземането на един работник и служител с 24,4 на сто (или с 597,57 лв.).

Фигура № 42 : Финансово състояние на фонд ГВРС за периода 2017 – 2022 г.

През 2022 г. фонд ГВРС е участвал в аукциони за закупуване на ДЦК на стойност 25 955,6 хил. лв. През периода януари – декември 2022 г. във фонда са постъпили погашения на главници по ДЦК в размер на 7 449,3 хил. лв. Фонд ГВРС приключва 2022 г. с излишък от 1 058,7 хил. лв.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

1. Статистически бюлетин „Пенсии“ – тримесечно издание на НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
2. Статистически годишник „Пенсии“ – годишно издание на НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
3. Статистически бюлетин за регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение през 2022 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
4. Показатели, характеризиращи временната неработоспособност на осигурените лица за 2021 г. и 2022 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
5. Отчет за изпълнение на бюджета на ДОО за 2022 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
6. Статистически отчет за изпълнение на консолидирания бюджет на ДОО за 2022 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
7. Отчет за изпълнение на бюджета на Учителския пенсионен фонд за 2022 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
8. Отчет за изпълнение на бюджета на фонд ГВРС за 2022 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
9. Държавен вестник.
10. Информация от сайтове на други институции (НСИ, АЗ и др.).

ПРИЛОЖЕНИЕ

Условия за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст според различните нормативни основания

Таблица № 1 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО за периода 2022-2037 г. (лица с пълен осигурителен стаж)

Година	Жени			Мъже		
	Възраст	Осиг. стаж	Родени	Възраст	Осиг. стаж	Родени
2022	61 г. 10 м.	36 г. 2 м.	от 01.05.1960 г. до 28.02.1961 г.	64 г. 5 м.	39 г. 2 м.	от 01.09.1957 г. до 31.07.1958 г.
2023	62 г.	36 г. 4 м.	от 01.03.1961 г. до 31.12.1961 г.	64 г. 6 м.	39 г. 4 м.	от 01.08.1958 г. до 30.06.1959 г.
2024	62 г. 2 м.	36 г. 6 м.	от 01.01.1962 г. до 31.10.1962 г.	64 г. 7 м.	39 г. 6 м.	от 01.07.1959 г. до 31.05.1960 г.
2025	62 г. 4 м.	36 г. 8 м.	от 01.11.1962 г. до 31.08.1963 г.	64 г. 8 м.	39 г. 8 м.	от 01.06.1960 г. до 30.04.1961 г.
2026	62 г. 6 м.	36 г. 10 м.	от 01.09.1963 г. до 30.06.1964 г.	64 г. 9 м.	39 г. 10 м.	от 01.05.1961 г. до 31.03.1962 г.
2027	62 г. 8 м.	37 г.	от 01.07.1964 г. до 30.04.1965 г.	64 г. 10 м.	40 г.	от 01.04.1962 г. до 28.02.1963 г.
2028	62 г. 10 м.	37 г.	от 01.05.1965 г. до 28.02.1966 г.	64 г. 11 м.	40 г.	от 01.03.1963 г. до 31.01.1964 г.
2029	63 г.	37 г.	от 01.03.1966 г. до 31.12.1966 г.	65 г.	40 г.	от 01.02.1964 г. до 31.12.1964 г.
2030	63 г. 3 м.	37 г.	от 01.01.1967 г. до 30.09.1967 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1965 г. до 31.12.1965 г.
2031	63 г. 6 м.	37 г.	от 01.10.1967 г. до 30.06.1968 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1966 г. до 31.12.1966 г.
2032	63 г. 9 м.	37 г.	от 01.07.1968 г. до 31.03.1969 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1967 г. до 31.12.1967 г.
2033	64 г.	37 г.	от 01.04.1969 г. до 31.12.1969 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1968 г. до 31.12.1968 г.
2034	64 г. 3 м.	37 г.	от 01.01.1970 г. до 30.09.1970 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1969 г. до 31.12.1969 г.
2035	64 г. 6 м.	37 г.	от 01.10.1970 г. до 30.06.1971 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1970 г. до 31.12.1970 г.
2036	64 г. 9 м.	37 г.	от 01.07.1971 г. до 31.03.1972 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1971 г. до 31.12.1971 г.
2037	65 г.	37 г.	от 01.04.1972 г. до 31.12.1972 г.	65 г.	40 г.	след 31.12.1971 г.

Таблица № 2 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 3 от КСО за периода 2022-2023 г. (лица с непълнен осигурителен стаж)

Година	Възраст	Действителен осигурителен стаж	Родени
2022	66 г. 10 м.	15 г.	от 01.05.1955 г. до 28.02.1956 г.
2023	67 г.	15 г.	след 28.02.1956 г.

Таблица № 3 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69, ал. 1, 2, 3, 5, 5а и 6 от КСО за периода 2022-2029 г. (полицаи, военни и др.)

Година	Възраст	Осигурителен стаж	Действителен осигурителен стаж	Родени
2022	53 г. 10 м.	27 г.	18 г.	от 01.05.1968 г. до 28.02.1969 г.
2023	54 г.	27 г.	18 г.	от 01.03.1969 г. до 31.12.1969 г.
2024	54 г. 2 м.	27 г.	18 г.	от 01.01.1970 г. до 31.10.1970 г.
2025	54 г. 4 м.	27 г.	18 г.	от 01.11.1970 г. до 31.08.1971 г.
2026	54 г. 6 м.	27 г.	18 г.	от 01.09.1971 г. до 30.06.1972 г.
2027	54 г. 8 м.	27 г.	18 г.	от 01.07.1972 г. до 30.04.1973 г.
2028	54 г. 10 м.	27 г.	18 г.	от 01.05.1973 г. до 28.02.1974 г.
2029	55 г.	27 г.	18 г.	след 28.02.1974 г.

Таблица № 4 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69, ал. 4 и 7 от КСО за периода 2022-2029 г. (водолази, парашутисти, летци и др., с придобит стаж в определени ведомства и по определени закони)

Година	Възраст	Осигурителен стаж	Родени
2022	43 г. 10 м.	15 г.	от 01.05.1978 г. до 28.02.1979 г.
2023	44 г.	15 г.	от 01.03.1979 г. до 31.12.1979 г.
2024	44 г. 2 м.	15 г.	от 01.01.1980 г. до 31.10.1980 г.
2025	44 г. 4 м.	15 г.	от 01.11.1980 г. до 31.08.1981 г.
2026	44 г. 6 м.	15 г.	от 01.09.1981 г. до 30.06.1982 г.
2027	44 г. 8 м.	15 г.	от 01.07.1982 г. до 30.04.1983 г.
2028	44 г. 10 м.	15 г.	от 01.05.1983 г. до 28.02.1984 г.
2029	45 г.	15 г.	след 28.02.1984 г.

Таблица № 5 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69а от КСО за периода 2022-2029 г. (балерини, балетисти и танцьори в културни организации)

Година	Възраст	Осигурителен стаж	Родени
2022	43 г. 10 м.	25 г.	от 01.05.1978 г. до 28.02.1979 г.
2023	44 г.	25 г.	от 01.03.1979 г. до 31.12.1979 г.
2024	44 г. 2 м.	25 г.	от 01.01.1980 г. до 31.10.1980 г.
2025	44 г. 4 м.	25 г.	от 01.11.1980 г. до 31.08.1981 г.
2026	44 г. 6 м.	25 г.	от 01.09.1981 г. до 30.06.1982 г.
2027	44 г. 8 м.	25 г.	от 01.07.1982 г. до 30.04.1983 г.
2028	44 г. 10 м.	25 г.	от 01.05.1983 г. до 28.02.1984 г.
2029	45 г.	25 г.	след 28.02.1984 г.

Таблица № 6 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 1 от КСО за периода 2022-2037 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на първа категория труд)

Година	Жени		Мъже		Жени и мъже Осиг. стаж	Сбор от осигурителен стаж и възраст	
	Възраст	Родени	Възраст	Родени		Жени	Мъже
2022	50 г.	от 01.05.1972 г. до 31.12.1972 г.	53 г. 10 м.	от 01.05.1968 г. до 28.02.1969 г.	10	94	100
2023	50 г. 4 м.	от 01.01.1973 г. до 31.08.1973 г.	54 г.	от 01.03.1969 г. до 31.12.1969 г.	10	94	100
2024	50 г. 8 м.	от 01.09.1973 г. до 30.04.1974 г.	54 г. 2 м.	от 01.01.1970 г. до 31.10.1970 г.	10	94	100
2025	51 г.	от 01.05.1974 г. до 31.12.1974 г.	54 г. 4 м.	от 01.11.1970 г. до 31.08.1971 г.	10	94	100
2026	51 г. 4 м.	от 01.01.1975 г. до 31.08.1975 г.	54 г. 6 м.	от 01.09.1971 г. до 30.06.1972 г.	10	94	100
2027	51 г. 8 м.	от 01.09.1975 г. до 30.04.1976 г.	54 г. 8 м.	от 01.07.1972 г. до 30.04.1973 г.	10	94	100
2028	52 г.	от 01.05.1976 г. до 31.12.1976 г.	54 г. 10 м.	от 01.05.1973 г. до 28.02.1974 г.	10	94	100
2029	52 г. 4 м.	от 01.01.1977 г. до 31.08.1977 г.	55 г.	от 01.03.1974 г. до 31.12.1974 г.	10	94	100
2030	52 г. 8 м.	от 01.09.1977 г. до 30.04.1978 г.	55 г.	от 01.01.1975 г. до 31.12.1975 г.	10	94	100
2031	53 г.	от 01.05.1978 г. до 31.12.1978 г.	55 г.	от 01.01.1976 г. до 31.12.1976 г.	10	94	100
2032	53 г. 4 м.	от 01.01.1979 г. до 31.08.1979 г.	55 г.	от 01.01.1977 г. до 31.12.1977 г.	10	94	100
2033	53 г. 8 м.	от 01.09.1979 г. до 30.04.1980 г.	55 г.	от 01.01.1978 г. до 31.12.1978 г.	10	94	100
2034	54 г.	от 01.05.1980 г. до 31.12.1980 г.	55 г.	от 01.01.1979 г. до 31.12.1979 г.	10	94	100
2035	54 г. 4 м.	от 01.01.1981 г. до 31.08.1981 г.	55 г.	от 01.01.1980 г. до 31.12.1980 г.	10	94	100
2036	54 г. 8 м.	от 01.09.1981 г. до 30.04.1982 г.	55 г.	от 01.01.1981 г. до 31.12.1981 г.	10	94	100
2037	55 г.	от 01.05.1982 г. до 31.12.1982 г.	55 г.	след 31.12.1981 г.	10	94	100

Таблица № 7 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 2 от КСО за периода 2022-2037 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на втора категория труд)

Година	Жени		Мъже		Жени и мъже Осиг. стаж	Сбор от осигурителен стаж и възраст	
	Възраст	Родени	Възраст	Родени		Жени	Мъже
2022	55 г.	от 01.05.1967 г. до 31.12.1967 г.	58 г. 10 м.	от 01.05.1963 г. до 28.02.1964 г.	15	94	100
2023	55 г. 4 м.	от 01.01.1968 г. до 31.08.1968 г.	59 г.	от 01.03.1964 г. до 31.12.1964 г.	15	94	100
2024	55 г. 8 м.	от 01.09.1968 г. до 30.04.1969 г.	59 г. 2 м.	от 01.01.1965 г. до 31.10.1965 г.	15	94	100
2025	56 г.	от 01.05.1969 г. до 31.12.1969 г.	59 г. 4 м.	от 01.11.1965 г. до 31.08.1966 г.	15	94	100
2026	56 г. 4 м.	от 01.01.1970 г. до 31.08.1970 г.	59 г. 6 м.	от 01.09.1966 г. до 30.06.1967 г.	15	94	100
2027	56 г. 8 м.	от 01.09.1970 г. до 30.04.1971 г.	59 г. 8 м.	от 01.07.1967 г. до 30.04.1968 г.	15	94	100
2028	57 г.	от 01.05.1971 г. до 31.12.1971 г.	59 г. 10 м.	от 01.05.1968 г. до 28.02.1969 г.	15	94	100
2029	57 г. 4 м.	от 01.01.1972 г. до 31.08.1972 г.	60 г.	от 01.03.1969 г. до 31.12.1969 г.	15	94	100
2030	57 г. 8 м.	от 01.09.1972 г. до 30.04.1973 г.	60 г.	от 01.01.1970 г. до 31.12.1970 г.	15	94	100
2031	58 г.	от 01.05.1973 г. до 31.12.1973 г.	60 г.	от 01.01.1971 г. до 31.12.1971 г.	15	94	100
2032	58 г. 4 м.	от 01.01.1974 г. до 31.08.1974 г.	60 г.	от 01.01.1972 г. до 31.12.1972 г.	15	94	100
2033	58 г. 8 м.	от 01.09.1974 г. до 30.04.1975 г.	60 г.	от 01.01.1973 г. до 31.12.1973 г.	15	94	100
2034	59 г.	от 01.05.1975 г. до 31.12.1975 г.	60 г.	от 01.01.1974 г. до 31.12.1974 г.	15	94	100
2035	59 г. 4 м.	от 01.01.1976 г. до 31.08.1976 г.	60 г.	от 01.01.1975 г. до 31.12.1975 г.	15	94	100
2036	59 г. 8 м.	от 01.09.1976 г. до 30.04.1977 г.	60 г.	от 01.01.1976 г. до 31.12.1976 г.	15	94	100
2037	60 г.	от 01.05.1977 г. до 31.12.1977 г.	60 г.	след 31.12.1976 г.	15	94	100

Таблица № 8 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 3 от КСО за периода 2022-2033 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на подземен труд)

Година	Жени		Мъже		Осигурителен стаж по чл. 104, ал. 3 (жени и мъже)	Сбор от осигурителен стаж и възраст (жени и мъже)
	Възраст	Родени	Възраст	Родени		
2022	48 г. 2 м.	от 01.01.1974 г. до 31.10.1974 г.	53 г. 2 м.	от 01.01.1969 г. до 31.10.1969 г.	10	90
2023	48 г. 4 м.	от 01.11.1974 г. до 31.08.1975 г.	53 г. 4 м.	от 01.11.1969 г. до 31.08.1970 г.	10	90
2024	48 г. 6 м.	от 01.09.1975 г. до 30.06.1976 г.	53 г. 6 м.	от 01.09.1970 г. до 30.06.1971 г.	10	90
2025	48 г. 8 м.	от 01.07.1976 г. до 30.04.1977 г.	53 г. 8 м.	от 01.07.1971 г. до 30.04.1972 г.	10	90
2026	48 г. 10 м.	от 01.05.1977 г. до 28.02.1978 г.	53 г. 10 м.	от 01.05.1972 г. до 28.02.1973 г.	10	90
2027	49 г.	от 01.03.1978 г. до 31.12.1978 г.	54 г.	от 01.03.1973 г. до 31.12.1973 г.	10	90
2028	49 г. 2 м.	от 01.01.1979 г. до 31.10.1979 г.	54 г. 2 м.	от 01.01.1974 г. до 31.10.1974 г.	10	90
2029	49 г. 4 м.	от 01.11.1979 г. до 31.08.1980 г.	54 г. 4 м.	от 01.11.1974 г. до 31.08.1975 г.	10	90
2030	49 г. 6 м.	от 01.09.1980 г. до 30.06.1981 г.	54 г. 6 м.	от 01.09.1975 г. до 30.06.1976 г.	10	90
2031	49 г. 8 м.	от 01.07.1981 г. до 30.04.1982 г.	54 г. 8 м.	от 01.07.1976 г. до 30.04.1977 г.	10	90
2032	49 г. 10 м.	от 01.05.1982 г. до 28.02.1983 г.	54 г. 10 м.	от 01.05.1977 г. до 28.02.1978 г.	10	90
2033	50 г.	от 01.03.1983 г. до 31.12.1983 г.	55 г.	от 01.03.1978 г. до 31.12.1978 г.	10	90
2034	50 г. 2 м.	от 01.01.1984 г. до 31.10.1984 г.	55 г.	от 01.01.1979 г. до 31.12.1979 г.	10	90
2035	50 г. 4 м.	от 01.11.1984 г. до 31.08.1985 г.	55 г.	от 01.01.1980 г. до 31.12.1980 г.	10	90
2036	50 г. 6 м.	от 01.09.1985 г. до 30.06.1986 г.	55 г.	от 01.01.1981 г. до 31.12.1981 г.	10	90
2037	50 г. 8 м.	от 01.07.1986 г. до 30.04.1987 г.	55 г.	след 31.12.1981 г.	10	90

Забележка: След 2033 г. изискуемата възраст за мъжете спира да нараства, а за жените продължава да се увеличава с по два месеца от първия ден на всяка следваща календарна година до достигане на 55-годишна възраст през 2063 г.

Таблица № 9 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 4 от КСО за периода 2022-2045 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на подземен труд, освободени от длъжност на основание чл. 328, ал. 1, т. 1 и 2 от КТ)

Година	Възраст (жени и мъже)	Родени	Осигурителен стаж по чл. 104, ал. 3 (жени и мъже)	Сбор от осигурителен стаж и възраст (жени и мъже)
2022	46 г. 2 м.	от 01.01.1976 г. до 31.10.1976 г.	10	90
2023	46 г. 4 м.	от 01.11.1976 г. до 31.08.1977 г.	10	90
2024	46 г. 6 м.	от 01.09.1977 г. до 30.06.1978 г.	10	90
2025	46 г. 8 м.	от 01.07.1978 г. до 30.04.1979 г.	10	90
2026	46 г. 10 м.	от 01.05.1979 г. до 28.02.1980 г.	10	90
2027	47 г.	от 01.03.1980 г. до 31.12.1980 г.	10	90
2028	47 г. 2 м.	от 01.01.1981 г. до 31.10.1981 г.	10	90
2029	47 г. 4 м.	от 01.11.1981 г. до 31.08.1982 г.	10	90
2030	47 г. 6 м.	от 01.09.1982 г. до 30.06.1983 г.	10	90
2031	47 г. 8 м.	от 01.07.1983 г. до 30.04.1984 г.	10	90
2032	47 г. 10 м.	от 01.05.1984 г. до 28.02.1985 г.	10	90
2033	48 г.	от 01.03.1985 г. до 31.12.1985 г.	10	90
2034	48 г. 2 м.	от 01.01.1986 г. до 31.10.1986 г.	10	90
2035	48 г. 4 м.	от 01.11.1986 г. до 31.08.1987 г.	10	90
2036	48 г. 6 м.	от 01.09.1987 г. до 30.06.1988 г.	10	90
2037	48 г. 8 м.	от 01.07.1988 г. до 30.04.1989 г.	10	90
2038	48 г. 10 м.	от 01.05.1989 г. до 28.02.1990 г.	10	90
2039	49 г.	от 01.03.1990 г. до 31.12.1990 г.	10	90
2040	49 г. 2 м.	от 01.01.1991 г. до 31.10.1991 г.	10	90
2041	49 г. 4 м.	от 01.11.1991 г. до 31.08.1992 г.	10	90
2042	49 г. 6 м.	от 01.09.1992 г. до 30.06.1993 г.	10	90
2043	49 г. 8 м.	от 01.07.1993 г. до 30.04.1994 г.	10	90
2044	49 г. 10 м.	От 01.05.1994 г. До 28.02.1995 г.	10	90
2045	50 г.	От 01.03.1995 г. До 31.12.1995 г.	10	90

Таблица № 10 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69в, ал. 1 от КСО за периода 2022-2037 г. (учители)

Година	Жени			Мъже		
	Възраст	Учителски осигурителен стаж	Родени	Възраст	Учителски осигурителен стаж	Родени
2022	58 г. 10 м.	25 г. 8 м.	от 01.05.1963 г. до 28.02.1964 г.	61 г. 5 м.	30 г. 8 м.	от 01.09.1960 г. до 31.07.1961 г.
2023	59 г.	25 г. 8 м.	от 01.03.1964 г. до 31.12.1964 г.	61 г. 6 м.	30 г. 8 м.	от 01.08.1961 г. до 30.06.1962 г.
2024	59 г. 2 м.	25 г. 8 м.	от 01.01.1965 г. до 31.10.1965 г.	61 г. 7 м.	30 г. 8 м.	от 01.07.1962 г. до 31.05.1963 г.
2025	59 г. 4 м.	25 г. 8 м.	от 01.11.1965 г. до 31.08.1966 г.	61 г. 8 м.	30 г. 8 м.	от 01.06.1963 г. до 30.04.1964 г.
2026	59 г. 6 м.	25 г. 8 м.	от 01.09.1966 г. до 30.06.1967 г.	61 г. 9 м.	30 г. 8 м.	от 01.05.1964 г. до 31.03.1965 г.
2027	59 г. 8 м.	25 г. 8 м.	от 01.07.1967 г. до 30.04.1968 г.	61 г. 10 м.	30 г. 8 м.	от 01.04.1965 г. до 28.02.1966 г.
2028	59 г. 10 м.	25 г. 8 м.	от 01.05.1968 г. до 28.02.1969 г.	61 г. 11 м.	30 г. 8 м.	от 01.03.1966 г. до 31.01.1967 г.
2029	60 г.	25 г. 8 м.	от 01.03.1969 г. до 31.12.1969 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.02.1967 г. до 31.12.1967 г.
2030	60 г. 3 м.	25 г. 8 м.	от 01.01.1970 г. до 30.09.1970 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1968 г. до 31.12.1968 г.
2031	60 г. 6 м.	25 г. 8 м.	от 01.10.1970 г. до 30.06.1971 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1969 г. до 31.12.1969 г.
2032	60 г. 9 м.	25 г. 8 м.	от 01.07.1971 г. до 31.03.1972 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1970 г. до 31.12.1970 г.
2033	61 г.	25 г. 8 м.	от 01.04.1972 г. до 31.12.1972 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1971 г. до 31.12.1971 г.
2034	61 г. 3 м.	25 г. 8 м.	от 01.01.1973 г. до 30.09.1973 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1972 г. до 31.12.1972 г.
2035	61 г. 6 м.	25 г. 8 м.	от 01.10.1973 г. до 30.06.1974 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1973 г. до 31.12.1973 г.
2036	61 г. 9 м.	25 г. 8 м.	от 01.07.1974 г. до 31.03.1975 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1974 г. до 31.12.1974 г.
2037	62 г.	25 г. 8 м.	след 31.03.1975 г.	62 г.	30 г. 8 м.	след 31.12.1974 г.

* * *

Национален осигурителен институт

София – 1303

бул. „Ал. Стамболийски“ № 62-64

Година на издаване 2023 г.